

انك ولي محمد النبي وآله

الحمد لله الذي جعل في الدنيا دارا للعبادة والدار الآخرة دارا للمقامات والدار النورية دارا للسلطنة

بفرمانش خاکی این صفت بقیع حافظ قطب الدین با تمام حافظ عزیز الدین مالک و متهم

در مطبع مرتضوی بی کوچه چیلان طبع شد

بسم اللہ الرحمن الرحیم

الحمد للرب العالمین والعاقلین المتقین والصلوة والسلام علی رسولہ محمد وآلہ وصحباہ
 اجمعین۔ بعد ازین میگوید فقیر حقیر امام الدین خاکراه و درمندان کہ بعضی از ملفوظات
 از زبان مبارک بارگوسر افشان منبع اسرار سبحانی و مورد الواریزدانی قدوة السالکین و
 شمس المعارفین سلطان العاشقین ملک التارکین پیر مرشد حقیقی کعبہ قبلہ تحقیقی حضرت
 خواجہ محمد سلیمان رضی اللہ تعالیٰ عنہ و مدظلہ علی الفارق السرخسیدین یوم الدین
 شہیدہ ام و آنرا جمع کردہ و نام او ناصر السالکین بہادہ ام کہ ہر کہ این را مطالعہ فرماید
 این گنہگار پر تقصیری بیچ را از دعا خیر نحو و منسی تفرماید و من التوفیق و حایہ التکلان
 حضرت بابا گنہگار رضی اللہ تعالیٰ عنہ فرمودہ ہر کہ یک ملفوظ شیخ خود بنویسد حق سبحانہ ثواب
 عبادت ہزار سال و اعمال او ثبت میفرماید و عاقبت جائی او در اعلیٰ علین باشد چنانکہ
 در اسرار الاولیاء آمدہ است چون مرید ہر چہ از پیر بشنود و آنرا بنویسد عدد و ہر حرف
 کہ در قلم آید ثواب و طاعت ہزار سال بدو دیند و در اعمال نامہ ثبت فرماید و بعد
 از مرون جائے او در علین باشد و ہم محبوب الہی رضی اللہ تعالیٰ عنہ فرمودہ کہ
 حضرت بابا صاحب رضی اللہ تعالیٰ عنہ یک روز مرا فرمود پیر مریدے کہ سخنان از
 زبان پیر خود بگویش ہوش بشنود و آنرا بنویسد او را برکات بیش از پیش از نصیب
 خود بر این امید این چند ملفوظ در قلم آوردہ تا حق تعالیٰ این بندہ گنہگار پر تقصیر را بہرست
 خواجگان پیر مرشد حقیقی حضرت خواجہ رضی اللہ تعالیٰ عنہ عشق و محبت خود نصیب کند

اللَّهُمَّ آمِينَ يَا رَبَّ الْعَالَمِينَ وَقَتِي سَخَنَ دِرَانِ اَوْفَتَاوْكَ سِرْكَ تَرْكُ نِيَا اَخْتِيَارُكَ وَجَبَّ
 وَتَقَبَّلْ خِدَائِي كَمَا تَقَبَّلْتَ خِدَايَةَ سَيِّدِي سِرِّهِ الْعَزِيزِ حَدِيثِي صَلَوَاتُكَ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
 بِرِزْبَانِ مَبَارَكٍ نَدَحْتُ لِقَائِكَ دَائِسُ كُلِّ خَطِيئَةٍ وَتَزَكَّ النَّبِيُّ دَائِسُ كُلِّ عِبَادَةٍ
 وَمُنَاسِبِ حِكَايَةِ اِيْنِ فَرَمُودَنْدِ كَيْ بَزَرْگِي بُوْد بَار بَار بِرِزْبَانِ اَوَايْنِ لَقَطَرِ قَتِي وَر
 وِگِ گوشتِ بَايْدِ حَوَاجِ بَاشْدِ يَابَاشْدِ شَوْبَايِي زَوْرِ بَكَارِ نِيَايْدِ رَوَزِ مَرِيْدَانِ پَرَسِيْدَنْدِ
 كِهْ غَرِيْبِ لَا زَوْرِ پَنَاهِ كَمَرَانِ اِيْنِ لَقَطَرِ مَحْسَنِ دَارِ دَوَايْنِ بَزَرْگِ بِيَانِ فَرَمُودِ
 كِهْ گوشتِ عِبَادَتِ اَزْ تَرْكِ دُنْيَا سَتِ وَشَوْرِ بَاكِهْ اَزْ سِيْرِ وِپَايَا زَكَنْدِ اَزْ شَوْرِ بَا زَوْرِ
 كُوِيْنْدِ عِيْنِي شَوْرِ بَايِي وَرَوُغِ چُوْنِ وَرُوْلِ سَالِكِ تَرْكِ نِيَا اَمْدَاوْ رَا شَا زَوْرِ وَزِهْ بَايْدِ وَدِيْگَرِ
 اَوْرَاوْ بَاشْدِ نَبَاشْدِ حَضْرَتِ قَبْلَهْ مِنْ قَدَسِ سِرِّهِ الْعَزِيزِ بِرِزْبَانِ مَبَارَكِ رَا نَدِ چُوْنِ
 حَقِّقًا جَلْ جَلَالِهْ وَعَلَا مَخْلُوْقَاتِ رَا بِيَا فَرِيْدِ وَگَفْتِ كِهْ مِنْ رَبِّ شَمَا هَسْتُمْ وَمَعْبُوْدُ شَمَا
 مِنْ مَخْلُوْقِ اَقْرَارِ كَرْدَنْدِ وَگَفْتَنْدِ اَنْتَ مَعْبُوْدُ كَا مَكْرُوْنِيَا بِحَقِّقًا مَقَابِلَهْ مَمْنُوْدِ وَگَفْتَنْدِ اَنْتَ
 اَنْتَ وَكَا اَنَا اَنْكَ اِيْنِ بَيْتِ شَيْخِ فَرِيْدِ اَلدِيْنِ عَطَا رَضِي الْعَدْلُ عَنْهُ بِرِزْبَانِ وَر
 اَفْشَانِ رَا نَدَنْدِ بَيْتِ مَقْبِلِ اِيْنِ مَرُوْدِ كِهْ شَدِ زِيْنِ حَفِيْثِ طَاقِ پَشْتِ بَرُوْدِ
 كَرُوْدَاوْشِ سَهْ طَاقِ رَوَزِ وَرِ خَدْمَتِ حَضْرَتِ قَبْلَهْ مِنْ يَكِيْدِ رَا سَخِ اَلْعَقْدُ
 وَوَا زَوْهْ نِهْرَارِ رُوْپِيَهْ نَقْدِ وَرِ نَظَرِ كُزْ رَا نِيْدَنْدِ وَرِ خَرَجِ كَرْدَنْ اَوِيَكِ شَبِ تَوَقُّفِ اَوْفَتَاوْ
 چُوْنِ رَوَزِ شَدِ مَبْلَغِ مَذْكُوْرِ اَلْقِسْمِ كَرْدَنْدِ چُنَا نَخِيَهْ نِهْفْتِ نِهْرَارِ رُوْپِيَهْ لِبْصَا حَبْرِ اَوْكَانِ مَحَاوِي
 اَوْلَاوْ قَبْلَهْ عَالَمِ رَضِي الْعَدْلُ عَنْهُ عَطَا فَرَمُودَنْدِ بَا قِي رَا بَرِ عَلَمَاوْ غَرِ بَارِ اَسْتَانِ نَشِيْنِ
 وَعَلَاوْ فُقْرَا كِهْ وَرِ شَهْرِ مَلِكِ سَكْتِ سَكُوْنَتِ وَاسْتَنْدِ خَرَجِ كَرْدَنْدِ چُوْنِ اَزَانِ
 فَا رِغْ شَدِ نَدِ بِرِزْبَانِ مَبَارَكِ رَا نَدَنْدِ كِهْ دُوْشِ مَرَا خَوَابِ نِيَا مَدِ اَزْ سَبَبِ اِيْنِ حَفِيْ
 چُوْنِ اِيْنِ رَا اَزْ خُوْدِ وَرِ كَرُوْدِ اَمِ مَرِ فَرَحْتِ اَمْدَهْ اَسْتِ اِيْنِ حَدِيْثِ شَرِيْفِ
 بِرِزْبَانِ رَا نَدَنْدِ اَللّٰهُ يَكْفِيْهِ وَكَطَالِبُهَا كِلَابُ بَعْدِ اَزَالِ اِيْنِ بِرِزْبَانِ
 مَبَارَكِ رَا نَدَنْدِ كِهْ شَخْصِ پَشِ مِنْ اَمْدَهْ وَاَخْبَارِ كَرْدِ كِهْ مِنْ يَكِ تَمَا شَا عَجِيْبِ وِيْدَهْ اَمِ
 بِيَانِ كَرْدِ كِهْ مِنْ خُوْرِ دِلُوْمِ وَرِ شَهْرِ مَنَگَرِ وَتَهْ پَشِ يَكِ مَعْلَمِ قُرْآنِ مَحْبُوْدِ بَخُوَانْدِ
 رَوَزِ شَخْصِ مَرِ دَايْمَانِ مَسْلُوْبِ نَزَكِ اَوْ مَنَادِي كُنَانِيْدِ كِهْ كِهْ اِيْمَانِ خُوْدِ رَا بَشُوْهَرِ
 مِنْ دِيْدَاوْ دَا مَقَابِلَهْ وِيَكِيْدِ اَرِ رُوْپِيَهْ نَقْدِي وِيَكِيْدِ مَرُوْدِ اَمْدِ كِهْ اِيْمَانِ خُوْدِ رَا بِيْدِ

من نیز بدین این معامله رفتم مردی آمد ایسان خود را داد و هزار روپہ نقد از زن
 بیت گرفت من دیدم کہ ہمان ساعت روی او سیاہ گردید و نمود بالند من لک
 دروے مردہ روشن شد الحمد للہ علی ذلک حضرت قبلہ من قدس اللہ
 سرہ البیز میفرمودند دنیا مبعوض اللہ است ازین سبب شیخ نبی ولی خدا
 اور اختیار نہ کردہ است بلکہ براوسہ طلاق دادہ اند و بہ فقر وفاقہ گذرانیدہ اند تا
 بحدیکہ ہر گرسنگی مردہ اند چنانچہ صدیقی در حوالے کہ معظمہ زاد اللہ شریفہ
 وغرتہ بہ گرسنگی مردہ اند و قتی میفرمودند کہ شیخ سعدی رحمۃ اللہ تعالیٰ
 برای زیارت شیخ فرید الدین عطار رحمۃ اللہ تعالیٰ رفت شیخ عطار اود از
 زیارت منع نمود و گفت تو با تو انگران دوستی داری با تو ملاقات نہ کن شیخ
 سعدی رحمۃ اللہ تعالیٰ غمناک شد شش ماہ آنجا سکونت ورزید بعد از
 شش ماہ شیخ عطار رحمۃ اللہ تعالیٰ شیخ سعدی را طلب نمود و آتین خود را
 و از کردار حضرت سعدی بر آن بوسہ داد و رفت بعد از ان فرمودند کہ دنیا
 داران شخصے را کہ بسیار دروغگو و فریب کنندہ باشند اورا منصوبہ باز و کابل گویند و
 اہل اللہ قابل آنرا گویند کہ از ہمہ دست افشانہ بخدا مشغول باشند بیت ہمہ مشغولی عالم کوست
 ترک گوی بخدا مشغولیت بدت اولیا را کار عقی اختیار و جاہلان را کار و نیاہیت
 و ہم فرمودند کہ الجنۃ مع الجنۃ یمنی چنانچہ حق سبحانہ فرمودہ است
 قوله تعالی الجنۃ مع الجنۃ و الطیبات للطیبین شخصے در خدمت
 حضرت قبلہ من رضی اللہ تعالیٰ عنہ عرضداشت کہ مولوی علی الدین بھا و لیوری
 قاضی احمد پور شدہ حضرت قبلہ من بر زبان مبارک راندند کہ مولوی مذکور پیش ازین
 خوش بود اکنون در بلا اوقتا کہ معاملہ قضا اختیار کردہ کہ معاملہ قضا تر و پیران مار
 ممنوع است کہ بسا مردان را ازین معاملہ منع کردہ اند چنانچہ در فوائد شریف مذکور
 است کہ حضرت سلطان الشیخ رضی اللہ تعالیٰ عنہ در زمان اوایل برائی قضای
 دہلی شریف از حضرت نجیب الدین متوکل رضی اللہ تعالیٰ عنہ التماس دعا نمود و شیخ
 فرمود تو قاضی مشو چیزی دیگر خواہی و ہم فرمودند کہ عہدہ مسجد گرفتن و ملایت مسجد
 برائے عہدہ این بدست ازین دور باید بود و اگر کسی برائے خدا خدمت مسجد کند

در دین عزت با بدعت من **محمد مصطفی** روزی شخصی در خدمت
 حضور عرض داشت که پس خود را حفظ قرآن کتابم یا اورا کتابهای تعلیم کنم حضرت
 قبله رضی الله تعالی عنه فرمودند کتابها را تعلیم کن **محمد** سخن در آن اوقات و
 که چون حق سبحانه تعالی خواهد ملک ویران کند حاکم ظالم بر آن مسلط کند و این بدعت
 بر زبان مبارک نهند لظلم خواهند که ویران کند عالمی و بعد ملک در پیچه ظالمی و
 بقومیکه نیکی پسند و خدای که و بدخسرو عادل نیکی ای و هم فرمودند که آمدن باد
 عادل و ظالم عمل مردم است اگر عمل نیکی کنند بادشاه عادل مسلط شود و اگر عمل بد کنند
 بادشاه ظالم مسلط شود و آگاه این حدیث شریف بر زبان مبارک نهند **عمر بن الخطاب**
 و نیز فرمودند که درین زمان چون مسلمانان متابعت بنی صاحب صلی الله
 علیه و سلم گذاشته اند حق سبحانه تعالی کف را برین مسلط کرده است
 مناسب این حکایت فرمودند که چون شگهان ملتان را محاصره کردند بزرگ
 در خدمت رسول خدا صلی الله علیه و سلم عرض داشت کرد که یا رسول الله و حق
 مت خود امداد کنید رسول خدا صلی الله علیه و سلم فرمود که امت من متابعت من گذاشته
 اند و زکریا مولوی غلام جید در حضور عرض داشت کرد که غریب بودم از چون بند و قمار کو
 در شهر بزو اگر دیک بند را عت با جهری کاشته بودم آن همه خشک شد حضرت قبله
 قدس سره بر زبان رانند شام و بخین یاد و مرا و یحیی دھو و دھمی اتی تموم
 یعنی اگر آدمی خواه در شام خواه در روز و در آنچه قسمت اوست از آن بیش و
 کم نخواهد شد آن قدری که حق سبحانه تعالی در ازل برای او مقدر کرده است
 بهر جا که رود برسد حضرت قبله من قدس سره الغریز نبی الف خاں را
 رحمة الله تعالی که خبر بود یک روپیہ نقد عطا فرمودند بعدہ برادر کلان از او
 بستاد و در گریه و زاری شد بعد از آن بر زبان مبارک رانندند که جد
 دنیا و محبت او خراب کننده است مناسب این حکایت فرمودند که از مردم
 شنیدم که یک موش در سوراخ خود چند روپیہ جمع داشت روزی آن مبلغ را از سوراخ
 خود بیرون نهاده بسبی در سوراخ باز رفت شخصی آمد آن مبلغ را برداشت و
 رفت چون موش از سوراخ خود بیرون آمد مبلغ خود را ندید افتان خیزان و مضطرب

و حیران شدہ بر زمین اوقتا دود و لختی سخن دران اوقتا و کہ وصحت دنیا داران
و معاملہ سرکار دور باید بود و فرمودند اگر فرستہ باشد چون در معاملہ سرکار افتد دیو
شو و مناسب این حکایت فرمودند کہ نوز محمد خان بابر بسیار زاید بود و عابد چنانچہ در
تمام شب اخیر ہر کسے چون اورا معاملہ وزارت اسد خان بدست آمد در عین ماہ
رمضان شریف لوبیان در پیش نشاندے و شراب خواری میکرد و نعوذ باللہ من لک
حکایت دیگر فرمودند کہ شخصی بزدار از مریدان حضرت میان صاحب نوز محمد
نار و والہ قدس سرہ العزیز بسیار خدا یاد بود چنانچہ اورا روزے در غارے نشسته
دیدیم و با ملاقات کردیم و پرسیدیم کہ چند روزست کہ درین جا نشسته گفت
سہ روز شدہ است طعام نہ خورده است نزد من یک نان باجہری بود نیم باو
وادم و نیمہ دیگر خوردیم و بجانہ خود آدمیم بعدہ آن شخص مذکور در قوم غلامی رفت
کہ مشہور اند براہ زلے و با ایشان صحبت گرفت و صحبت ایشان در تاثیر کرد و مثل
ایشان ریزن شدہ و این حدیث بر زبان مبارک راند **الصحبة مؤثرة بہیت**
صحبت صالح ترا صالح کند صحبت طالح ترا طالح کند بہیت ہم نشین مل معنی باشت
ہم عطا یا بی و ہم ہاشی فنا **حکایت** چون سلطان محمود اہل معنی بود و رحمۃ اللہ
تعالیٰ ہمہ وزرا می و امرای در صحبت او اہل معنی شدند چنانچہ بعد از مردن ایشان
بیزر و ضہا اند گردا گرد و روضہ سلطان محمود رضی اللہ تعالیٰ عنہ منشی ناخندان باغ
را خندان کند **صحبت مردان ترا مردان کند** یک زمانہ صحبت با اولیاء بہتر
از صد سال طاعت بی ریا **بعد از ان فرمودند کہ** بسا اہل دنیا مال خود را
فتنہ سازند و امانت نهند کہ بکار خود آید چون بمیزند ہمہ مال کہ امانت نہادہ باشند
دیگران بردارند چنانچہ علی محمد خاکوانی امانت بسیار جا نہادہ بود چون
اورا تیمورشاہ بکشت ہمہ مال بگذاشت چنانچہ علی اکبر خان مرحوم بسیار جا
امانت نہادہ بود چون بمرد مال و امانت اورا دیگران بکار خود بردند بعدہ این
بیت بر زبان مبارک آمد **بیت** ناگہان با نگے برآمد خواجہ مرد **خور و خور و**
ماندہ ماند و دادہ بردہ لختی سخن دران اوقتا و کہ بعضی مہمان لوازی بسیار
کنند حضرت قبلہ من فرمودند کہ در کوہستان چین رسم است کہ اگر مہمان

بخانه کسی آید اگر چه یک گوسفند باشد اور فریج کرده پیش مہمان آورد
 و ہم فرمودند کہ اگر قدرے طعام باشد مہمان را میدہند خود بفاقہ میگذازند
 و نیز فرمودند کہ مہمان را بادوہ نشینان بسیار عزیز دارند و خدمت کنند بجلالت
 شہریان کہ ایشان مہمان را چندین عزیز دارند انگاہ این حدیث بر زبان
 درافشان راندند الصَّيَافَةُ كَهْلُ الْوَبَرِ لَا أَهْلُ الْمَدَنِ بِعَيْنِي مَهْمَانِي بَادُوہِ شَہْرِيَانِ
 کنند نہ شہریان و نیز فرمودند اگر کسی بہ حق تعالی توکل کند حق سبحانہ تعالیٰ اورا
 ضایع نکند بعدہ تمثیل فرمودند کہ اگر کسی بخانہ آدمی رود اورا واجب شود خدمت
 کردن و حق سبحانہ کہ اَلْوَرَمُ الْمَكْرُمِ مِیْنِ وَاَدْحَمُ الرَّاحِمِیْنِ ست چہرہ بندہ خود را
 ضایع کند کہ تکیہ داشتہ باشد و ہم فرمودند کہ توکل رتبہ نبوت و ولایت است
 کہ ہمہ انبیاء و اولیاء توکل اختیار کردہ اند مناسب این حکایت فرمودند کہ یک
 سالک با یکے اہل اللہ صاحب طلب نمود اہل اللہ اورا فرمود کہ ہمہ چیز و اشیاء
 خود را در راہ خدای تعالیٰ بدہ داوہمان وقت در راہ خدا تعالیٰ صرف کردہ روانہ
 شد چون دو چہار قدم رفت اہل اللہ بسوی سالک نظر کردہ گفت چیزی بخود
 داری یا نہ کہ یک دوال بخود دارم کہ بوقت حاجت بکار آید گفت این را ہم بدہ
 دوال را ہم بدہ و روانہ شدہ و در دل سالک خطرہ رفت کہ اگر دوال من گسستہ شود
 از کجا با ہم اتفاقا دوال فعل گسستہ شد ناگاہ دوال نو دیگر موجود شد قولہ تعالیٰ
 وَمَنْ يُتَّقِ اللَّهَ يَجْعَلْ لَهُ مَخْرَجًا وَيَرْزُقْهُ مِنْ حَيْثُ لَا يَحْتَسِبُ وَمَنْ يَتَوَكَّلْ
 عَلَى اللَّهِ فَهُوَ حَسْبُهُ اِنَّ اللَّهَ بِالْاِلْحَامِیَّةِ وَاقْدَحَلَّ اللَّهُ لِكُلِّ شَیْءٍ عَقْدًا رَاط
 کشتی سخن در آن وقتا و کہ کسی را حق تعالیٰ از زیارت صحبت اولیاء محروم کند اگر
 نزدیک باشد او را زیارت نصیب شود مناسب این حکایت زبان مبارک اندک
 بکروز بندہ برای زیارت قبلہ عالم رضی اللہ تعالیٰ عنہ میرفتم نزدیک مہار شریف
 پرسیدیم قدس یک گروہ پاکم در راہ التباس افتاد کہ این درختان مہار شریف
 است یا دیگر شہر و شخص دیدم یک نوجوان بود و دیگر پیر از جوان پرسیدم کہ
 راہ مہاران شریف مرا بنما چون بدست اشارت کرد کہ ہمہ دن درختان مہار شریف
 است پیر کہ نشسته بود بر پیمان رشتہ میگردان من پرسید کجاسے رومی گفت

برای زیارت قبلہ عالم رضی اللہ تعالیٰ عنہ می روم باز از من آن پیر رسید که میان
 باہل کہ در ہزاران میماند نوجوان ست یا پیر چون این سخن از ان شنیدیم تعجب کردیم
 کہ سبحان اللہ این مرد پیر شدہ ہنورا و زیارت قبلہ عالم نصیب گشتہ و از ہزاران
 گروہ مردمان مے آیند و زیارت مے کنند ولایت حاصل کردہ مے روند و
 این را کہ بقدر نیم گروہ یا کم ست زیارت ہم نصیب شدہ و مناسب این پیر فرمودند
 کہ چون رسول کریم صلی اللہ علیہ وسلم در شب معراج از جناب الہی عطا یا حاصل کردہ
 باز آمدند وقت صبح بابو بکر صدیق رضی اللہ تعالیٰ عنہ فرمودند کہ امشب بر آسمان ہارفتہ و دیدار
 حق سبحانہ و تعالیٰ دیدم و باز آدم حضرت ابو بکر رضی اللہ تعالیٰ عنہ گفت اَصْنَا وَصَدَقْنَا
 چون ابو جہل را خبر شد بابو بکر رضی اللہ تعالیٰ عنہ ملاقات کردہ گفت شنیدیم کہ یار تو کربلا
 رفتہ است آسمان را سورخ کنی بنیم چون اورا ایمان نبود بر معجزہ رسول کریم اعتراض
 کرد و منکر شد چون مع الخیر سخن با بیچارہ سازند حاضران عرض داشت کردند کہ غریب لغز
 بعضی مردم از ساکنان تو سہ شریعہ از مردمان می پرسند کہ میان صاحب نوجوان
 یا پیر مرد است حضرت قبلہ من قدس سرہ العیز بر زبان مبارک رانند کہ زیارت
 و صحبت بزرگان بر نصیب ازل موقوف است ہر کس سعادت ازلی نصیب او زیارت
 و صحبت اولیا حاصل شود اگر ہر صد نفر از گروہ دور باشد این حدیث بر زبان
 مبارک رانند کہ اَلَا ذَوَّاحُ جُنُودٍ فَجَنَّدَا نَتَشَامُ کَمَا نَتَشَامُ الْخَيْلُ فَمَا تَعَارَفَتْ
 مِنْهُمْ اِیْتَلَفَ وَصَاتِنَا کَمَا اِخْتَلَفَ یعنی روم مردمان شکرانند
 گروہ گروہ می آیند و بوی میگیرند چنانچہ اسپان بوی میگیرند و با اسپان می بینند
 بچنان روح مردم با ارواح اولیا آشنا شدہ دوستی کنند و با یکدیگر الفامی کنند و اگر آشنا
 شدہ انکار کنند و آنرا از زیارت محروم کردہ اند ہرگز اورا زیارت اولیا خدا نشود اگر ہر
 نزدیک باشد بلکہ انکار کند و زیارت دشمنی کند چنانچہ ابو جہل لعین ہمیشہ
 با رسول خدا صلی اللہ علیہ وسلم عداوت میکرد و اورا بسحر منسوب کرد چنانچہ روزی
 چند سنگریزہ در دست داشت رسول خدا صلی اللہ تعالیٰ و علیہ وسلم را گفت در دست من
 چہ چیز است رسول خدا فرمود آنچہ در دست تست بر رسالت من گواہی خواہد داد سنگریزہ
 در دست ابو جہل لعین کلمہ شہادت خواندند سنگریزہ از دست خود انداخت و گفت تو عجب

ساحر ہستی چون اور اوزار از ایمان نصیب نبود بنی صاحب را صلی اللہ علیہ وسلم
 بسحر منسوب کردی و ایمان بنیاورد و نعوذ باللہ من کلک نیز فرمودند کہ چون مابرای آیات
 قبلہ عالم قدس اعزیز رفتیم قوم ہماران در زیر سایہ سیصون نشسته بودند چون باران آسمانی
 ویدیک گفتند کہ مگر چہ از آتوانی او فتادہ است چون ایشان از اسعادت نصیب بود قبلہ
 محرم شدند بعد از وصال قبلہ عالم حضرت صاحبزادہ نورالصدر را رضی اللہ عنہ شہید کردند
 انہا کہ صاحبزادہ را شہید کردند حق سبحانہ ایشان را خراب پریشان کرد کہ اثر حملہ ایشان
 مانند بیت حب ووشیان کلید جنت است و دشمن ایشان سزای لعنت پرور و درویش
 بحر و راز قوم جعفر وقت نزع نزدیک میان محمد خواہر زادہ حضرت قبلہ من سرافرت و گفت
 اگر چہ داری خیرات بکن جعفر مذکور جواب داد کہ من چہی ندارم چون بحق تسلیم کرد
 بعدہ بیت رویہ نقد میان عبدالرحمن قوم مذکور بیاورد و گفت کہ این نقد نزد من مانع
 نہادہ بود امانت بگیر و ہمچنین کلام اللہ بگذاشت چون این سخن در سمع حضرت قبلہ من
 رسید بر زبان مبارک نداشتند اگر اورا نصیب بود بدست خود خیرات کردی بعدہ چون
 خویشان اورا خبر وفات رسید اورا ز کوشستان آمدند ہمہ اسباب بردند حضرت قبلہ من
 قدس سرہ اعزیز میفرمود کہ از حق سبحانہ تعالیٰ فضل طلب کنند و از جلال و ترسان و سرسان
 باید بود مناسب این حکایت فرمودند کہ شیخ صنعان رضی اللہ تعالیٰ عنہ صاحب کمال بود
 و پنجاہ حج بجا آورده بود چہار صد مرید صاحب کمال داشت چون را عقد او فتادند برتر تر
 عاشق شد و زنا و گرون انداخت نیز این بیت بر زبان اندید بیت عشق را نازم کہ یوسف
 را باز از آورد و شیخ صنعان اہدی را زیر زنا آورد و بعدہ چون حقتعالیٰ فصل تحت
 خود کرد و بار در ہلہام آمد و جمیع مراتب علیا عطا فرمود مناجات شوی تالہ بکین کا تو عالم العزیز
 انتظام از ماکش اندر ذنوب و پاکریم العفو ستار العیوب و زیر سنگ بدما را کوب و گرسگ کردیم
 اسے شیر آفرین و شیر انگار بر از کمین و نیز فرمودند کہ یوسف علی بنیا و علیہ الصلوٰۃ
 و السلام مد باز از مصر فرستاد بعدہ چون حقتعالیٰ فصل کرد و بادشاہ مصر شد و نیز
 فرمود کہ مہتر سلیمان علی بنیا علیہ الصلوٰۃ و السلام چند کورہ بر زبان را وسیدہ و
 یامید و ارجمت و فضل حقتعالیٰ بود و باز حقتعالیٰ اورا بفضل خود و پادشاهی عطا فرمود
 و کی میفرمودند کہ جوانی عجیب ہرست در جوانی بر از بارت حضرت قبلہ عالم رضی اللہ عنہ از

خانہ خود کہ در کوہ است و اسم آن کرکوجی است کہ مسافت آن از تونسہ شریف
سی گزہ میشود روانہ شدیم در پنج روز و رخصت قبلہ عالم رضی اللہ تعالیٰ عنہ رسیدیم و تم فرمودند
کہ سوک برک زیارت قبلہ عالم رضی اللہ تعالیٰ عنہ روانہ شدیم ہمراہ ماسیان غلام حیدر و عیسی
جعفر پو و پوست از زیر پر و پایی من جدا شد و خون وان پر و ناخن از پر و پا جدا شدند
چون جوانی بود و قوت در بدن بود و منزل بقدر بیت کزوہ یا زیادہ قطع میکردیم چنانچہ
روزی از خانہ خود روانہ شدیم از کرکوجی بدائرہ شاہ ازواب لہ شب اول منزل کردیم کہ بقدر
چهل کزوہ میشود و یک پیکلہ دلب مارا در سجدہ دادند کہ بخوردیم روز دیگر در مخدوم نوشیدیم
شب دوم آنجا کردیم و هیچ چیز نہ خوردیم و روز سومیم از آنجا روانہ شدیم تا در ہما شریف داخل
شدیم شب سوم بخدست حضرت قبلہ عالم رسیدیم و نیز فرمودند کہ در چو گاہ گاہ سہ گاہ و گاہ
دو فافہ میشدیم چنان منزل قطع کردیم و نیز این بیت فرمودند بیت جوانی شد و زندگانی نماند
جہان کج مان چون جوانی بامد و قتی فرمودند کہ میان علیہ جعفر و غلام حیدر ہمراہ ما بودند
شب نزدیک سینور شد یک فلوس نزد ما بود بان فلوس نخود خام خریدیم و خوردیم
علی الصبح از آنجا روانہ شدیم در صالح پور کہ نزد احمد پور بود قدس حضرت قبلہ عالم رضی اللہ عنہ
حاصل شد قبلہ عالم قدس سرہ رسید کہ دوش چہ خوردی عرض کردیم کہ غریب نواز نخود خام
تبسم کردہ فرمودند کہ نخود خام چہ خوردی است بعدہ میان مشتاق را فرمودند کہ این علما ہا
گر سہ آمدہ آمدہ اند ایشان چیزے بدہ میان غلام حیدر رفت و چیزے بیاورد کہ تناول کردیم
و نیز میفرمودند کہ شخصی نزد مسجد قبلہ عالم سکونت داشت درویشان کہ برائے زیارت قبلہ عالم
می آمدند ایشانرا منع مینمود و شمارا درینجاہ حاصل میشود کہ می آیند میفرمودند کہ رخصت حضرت شیخ
الشیوخ شیخ شہاب الدین بہروردی رضی اللہ تعالیٰ عنہ شخصی و شیخ بسیار اور خدست مینمود و دو ماہ
اورا پنجاہ روپیہ نقد مقرر کردہ بود و درویشان کہ برک زیارت شیخ عالم آمدند ایشانرا منع مینمود
کہ شمارا درینجاہ حاصل میشود میباید بعدہ فرمودند ہمچنین بر دروازہ حقتا ابلیس شستہ کہ
مردم را رہرنی مینماید کہ بجناب حق سبحانہ تعالیٰ وصل نشود و ہمچنین دروازہ بزرگان مردم
ہستند کہ درویشان را رہرنی مینمایند لیکن چون کسی حق سبحانہ تعالیٰ را عیان یا بتضییع
خیر و سعید کردہ از ممانعت چنین مردم و ابلیس ملعون از وصال بجناب حق سبحانہ تعالیٰ
بزرگان نہانہ دوکانہ مصرع شہر چہ کند چو بہر بان باشد دوست درین جا یکایت فرمود کہ دختر غرور و

مردود چون قصد اسلام می نمود و مطرود و دود و عله او را مانعت می نمود از اسلام آوردن
 برابر اسم صلوة الله علی نبینا علیه السلام لیکن چون را عیان ثابت و ایمان نصیب
 با ابراهیم علیه السلام ایمان آورد و پاک و نکاح نمود و از شکم او حق سبحانه پیغمبران را
 چنانچه اسحق و یعقوب یوسف علی نبینا علیهم السلام و عمرو و اشدر بر کفر شده بدو حق
 جل علایشه را بر عمرو و دود و عله او مسلط گردید و بدین لشکر او را در دو نیم ساعت یا سه ساعت ملک
 مسما نمود و پیشه که چشم او کور بود یک پامی رنگ داشت در دماغ عمرو و دود و عمرو و آید به عذب
 می نمود تا او را پلاک ساخت و نیز فرمودند که فرعون ملعون اشد کافر بود که دعوی خدای می نمود
 حق سبحانه او را بمعشر و در یاقان غرق نمود لیکن چون بی کسی رضی الله عنهما صاحب
 ولایت بود او را نگذاشت قول تعالی ذلک فضل الله یؤتی من یشاء و یمیر مومنین
 و دود و خیر شعیب علی نبینا علیه السلام بود و هر دو صاحب ولایت بودند و نیز میفرمودند که مومنین
 موسی علی نبینا علیه السلام صاحب ولایت بود چون فات یافت حق عزوجل بهتر مومنین
 را صلوة الله علی نبینا و علیه خطاب نمود که گستاخیها بیکدیگر تو بجناب یا می نمود چنانچه ذکر
 آنها در قرآن مجید چند جا بیان فرموده اند چنانچه در آیه انظر الیک و جواب و آمد
 ان ترانی جای دیگر فرموده که ان هی اثمک فذکرتک از حرمت مادر تو غفرت
 نمودم اکنون گستاخیها بگذاری و طریق ادب پیش آر می نیز فرموده که قدرت خفصه
 ست از پیغمبران کافر موجود میشود چنانچه حضرت آدم علیه السلام پیغمبر صغری الله بیک
 کافر شد همه کافران از او لاد و ستند و تیر لوج علیه السلام پیغمبر اول العزم بود بیک
 پسر او وزن او پسر دو کافر بودند نعوذ بالله من ذلک چنانچه حق سبحانه در کلام خودی
 فرماید کال یبوح انه لیس من اهلک انه عمل غیر صالح و جای دیگر میفرماید
 ضرب الله مثلا للذین کفروا امراة لؤح وامرأة لوط کانتا تحت عبدین
 من عبادنا صالحین فخانتاهما فلم یغنیا من الله شیئا یعنی بیان کرد خدا شعله
 برای آنها نگذاشت و بدیدند و آن مثل زن لؤح است که واعله نام داشت وزن لوط که او
 میگفتند بودند آن دو زن زیر حکم دو بندگان شائستگان من پس خیانت کردند و بندگان
 بنده برگزیده بنفاق و مخالفت زن لؤح علیه السلام قوم را گفت که این دیوانه است
 وزن لوط علیه السلام قوم را از همان لوط علیه السلام خبر داد که دی پس فرمودند این پیغمبران از

چنانچه اسحق و یعقوب یوسف علی نبینا علیهم السلام و عمرو و اشدر بر کفر شده بدو حق جل علایشه را بر عمرو و دود و عله او مسلط گردید و بدین لشکر او را در دو نیم ساعت یا سه ساعت ملک مسما نمود و پیشه که چشم او کور بود یک پامی رنگ داشت در دماغ عمرو و دود و عمرو و آید به عذب می نمود تا او را پلاک ساخت و نیز فرمودند که فرعون ملعون اشد کافر بود که دعوی خدای می نمود حق سبحانه او را بمعشر و در یاقان غرق نمود لیکن چون بی کسی رضی الله عنهما صاحب ولایت بود او را نگذاشت قول تعالی ذلک فضل الله یؤتی من یشاء و یمیر مومنین و دود و خیر شعیب علی نبینا علیه السلام بود و هر دو صاحب ولایت بودند و نیز میفرمودند که مومنین موسی علی نبینا علیه السلام صاحب ولایت بود چون فات یافت حق عزوجل بهتر مومنین را صلوة الله علی نبینا و علیه خطاب نمود که گستاخیها بیکدیگر تو بجناب یا می نمود چنانچه ذکر آنها در قرآن مجید چند جا بیان فرموده اند چنانچه در آیه انظر الیک و جواب و آمد ان ترانی جای دیگر فرموده که ان هی اثمک فذکرتک از حرمت مادر تو غفرت نمودم اکنون گستاخیها بگذاری و طریق ادب پیش آر می نیز فرموده که قدرت خفصه ست از پیغمبران کافر موجود میشود چنانچه حضرت آدم علیه السلام پیغمبر صغری الله بیک کافر شد همه کافران از او لاد و ستند و تیر لوج علیه السلام پیغمبر اول العزم بود بیک پسر او وزن او پسر دو کافر بودند نعوذ بالله من ذلک چنانچه حق سبحانه در کلام خودی فرماید کال یبوح انه لیس من اهلک انه عمل غیر صالح و جای دیگر میفرماید ضرب الله مثلا للذین کفروا امراة لؤح وامرأة لوط کانتا تحت عبدین من عبادنا صالحین فخانتاهما فلم یغنیا من الله شیئا یعنی بیان کرد خدا شعله برای آنها نگذاشت و بدیدند و آن مثل زن لؤح است که واعله نام داشت وزن لوط که او میگفتند بودند آن دو زن زیر حکم دو بندگان شائستگان من پس خیانت کردند و بندگان بنده برگزیده بنفاق و مخالفت زن لؤح علیه السلام قوم را گفت که این دیوانه است وزن لوط علیه السلام قوم را از همان لوط علیه السلام خبر داد که دی پس فرمودند این پیغمبران از

دوزن از عذاب خدا چیزی را از آن دوزن نزن بوی خنق شد بطوفان بر سر زن
 بوط سنگ بید و گفته خواهد شد و ز قیامت و ابد و اعلیٰ آنکه در آید به دوزخ بایندگان
 دیگر از کافران حاصل این مثل آنست که کفار معاقب میشوند و نسبتی که میان معمران
 با وجود کفر هیچ فایده نمیدهد و نیز فرمودند که نون غون شومنه بود و از فرعون مثل و
 پیوسته و چنانچه حق سبحانه و تعالی در قرآن مجید میفرماید وَضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا لِّلَّذِينَ
 آمَنُوا الْيَهُودَ الَّذِي قَالَتْ رَبِّ ابْنِ لِي عِندَكَ بَيْتًا وَجَعَلِي مِنَ الْمُحْسِنِينَ وَ
 أَنَّهُمْ يَكْفُرُونَ بِالْبَاطِلِ إِذْ يَقُولُ لَهُمْ مَوْتُوا وَهُمْ لَا يُفْقَهُونَ وَ
 أَنَّهُمْ كَانُوا يُكْفَرُونَ بِآيَاتِهِ وَكَانُوا يُكْفَرُونَ بِآيَاتِهِ وَكَانُوا يُكْفَرُونَ بِآيَاتِهِ
 و آن مثل زن فرعون است یعنی آنکه پس از احم چون گفت ای دروگر من بنا کن
 من و یکدیگر خانه در بهشت یعنی مقام قرب خود مرا جایی ده آورده اند که چون بیایان
 فرعون گفت تا او را چهار پنج کرده در آفتاب بیفکنند حق سبحانه تعالی بگوید که هر دو
 و آمده به بالها خود سایه کردند فرعون امر کرد تا سنگی بزرگ کردند و حکم کرد که بر سینه او بند آید
 دعا کرد و بار خدا را مرا خانه ده و رحمت و برهان مرا از نفس ضیعت فرعون کرد و آری او یعنی از خدا
 که مرا میکند و نجات ده مرا ز گروه ظالمین قطعیان باعان فرعون باشد حق سبحانه دعا
 او مستجاب کرد حجاب از پیش او برداشت و خانه و رحمت بکنود حاصل این مثل
 آنست که با وجود ایمان اتصال و باطل کفر او را هیچ ضرر نکرد حضرت قبله من قدس
 میفرمودند که حق تعالی در قرآن مجید میفرماید وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِي يَعْنِي مَعْنَى
 مَعْنَى بَابِ اَوَّلِ بَابِ عِبَادَتِ خُودِ وَ مَعْرِفَتِ خُودِ مَعْنَى زَنْدِگِیِ اَمْرِ بَیْکَ بِنَدِگِیِ
 زَنْدِگِیِ بِنَدِگِیِ شَرِکِیِ وَ نِیْزِ مِیْفرمودند اگر چیزی از مال نقصان شود یا چیزی
 از مال بپزد و چنانچه گاو یا اسب و غیره غم نباید خورد که صدقه و بدله سرشود و چنانچه در حدیث
 شریف آمده تَلَفُ الْمَالِ خَلْفُ الرِّأْسِ یعنی هلاک شدن مال صدقه صاحب میشود و نیز
 میفرمودند که میدو و اصل جمیع معصیات و بلیات حب دنیا است ما دلم در دل سالک حب دنیا
 باشد اینی نباشد شاخها او نیز تازه هستند چون بیخ دخت خشک میشود و شاخها نیز خشک
 شوند همچنین چون دل سالک حب دنیا بریده شود و از جمیع بلیات در امان شود و بحق سبحانه
 وصل گردد حضرت قبله من قدس سره العزیز میفرمود که کار ابله پس علی الدوام زنی است
 بسبب عادت با دم علی دنیا و علیه السلام میدارد و بی دم را ز کار نیک میدارد و درین باب

احکامیت فرمودند که مردی باروت از خانه خود بسوی بزرگی روانه شد چون ویکند
 رسید پیش او طایفه لولیان دید که بازی می نمودند منکر شده باز در خانه خود آمد بسیار بزرگ بود
 آن و پرسید که در خدمت فلان بزرگ فته بودی برای ارادت چه حالست که از خدمت ایشان
 باز آمدی جواب که چون من نزد یک آن بزرگ سیدم پیش شمع روشن شده و لولیان بازی
 می نمودند بی اعتقاد شده باز آمدم چون این قصه باز نمود بزرگ که بسیار او بود و تاسف
 بخورد و فرمود که در اینجا لولیان و ندیکه ابلیس بود که ترا از ستاد ارادت آن بزرگ محروم
 ساخته شد این حکایت دیگر فرمودند که شخصی سپهر خود را بسیار بدست او فرمود و در
 محکم سبق گیر حکم و الد برای گرفتن سبق روانه شد در راه میرفت ناگاه ابلیس خود را
 بشکل زن خویر و گردن پیش آن سپهر باز آمد و فریاد برداشت که این سپهر با من بد مغلی
 بیناید مردمان شهر از هر طرف بیرون آمدند پس شرمسار شده باز در خانه خود آمد و خواند
 را ترک نمود و ابلیس ملعون شادی میکرد میان شیاطین و میگفت من سپهر را از علم خواندن
 با و داشتم و نیز فرمودند که وقت شام جمیع شیاطین پیش آن می آمدند از هر یک پرسید که شما امروز
 چه کار کردید یکی گوید که دزدی کنانیدم دیگر گوید خمر خورانیدم دیگری گوید لواطت
 کنانیدم و هر یک معصیتی که بر آن مستعد میکنند بیان کند چون یکی از آنها گوید که طفلی را
 من از علم خواندن باز داشتم ابلیس خوش شده و در کنار خود میگیرد که تو خوب کار کرده که او را
 از علم خواندن محروم ساختی و نیز فرمودند که چون ابلیس از سجده نمودن حضرت
 آدم صلی الله علیه و آله و رخصتای فرمود که **إِنَّ عَلَيْكَ لَعْنَتِي إِلَى يَوْمِ الدِّينِ** ابلیس لعین عرض نمود
 که مرا مهلت ده تا روقامت زنده باشم حقتعالی عوذ جل فرمود **وَمَنْ أَضَلُّ مِمَّنْ بَارِئٌ**
مِمَّا نَسْتَعِذُّكَ مِنْهُ گفت که من را و آدم را گمراه خواهم نمود حق سبحانه فرمود از تو و تابعان تو جهنم
 پر خواهم نمود حضرت قبله من میفرمودند که سالک بیاید که همیشه بر حجت و روکار امید
 بوده باشد از آنکه او رحم الرحمن است و او تعالی شانه خود فرموده است **سَبِّحْ تَحْتَ كَهْفَتِي**
عَلَى غُصْنٍ بَابِكِ از حجت از تعالی شانه بایوس امید نیا شد زیرا که فرموده است **لَا تَقْنَطُوا مِنْ رَحْمَةِ اللَّهِ**
إِنَّ اللَّهَ يَغْفِرُ الذَّنْبَ وَهُوَ يُجِيبُ الدُّعَاءَ این بیت بر زبان مبارک نندید بیت بحر
 الطاف که بی پایان بوده تا امید از رحمت شیطان بوده و نیز میفرمودند
 که سالک باید که هر کاری مرضی حق بکند یعنی مقتضای شریعت شریف که مقصد دین

و این چنین دولت کم کسی میسر باشد که این شمره کمال عشق شیخ است و نیز فرمود که شبی من
 و حضرت حافظ حال صاحب یکجا هم منزل بودیم و علی الصباح طرف وضه مطهره شیخ خود را
 گشتم و لیکن من پیش از حافظ صاحب زیارت حضور مشرف شدم این بیت خواندند سیرت
 ما و مجنون هم سبق بودند و دیوان عشق و اور بصحرارفت من کوچه گردانم هنوز و میفرمودند
 که سالک باید که همیشه از عبادت حتماً خالی نباشد زیرا که هر که درین زبان این چنین عبادت
 نرود بمقصود خود رسد که او را و چندان اجراء سابق میدهند و میفرمودند که مقصود دین دنیا
 آنان حاصل کرده اند که الله گفته و موطبت نموده اند و این بیت خواندند سیرت که کس کف
 زمانه و ریاسفی و ایشان ده کف که حسنا الله و کفی و نیز میفرمودند که سالک باید که
 همیشه از خطر نفس شیطان خوف باشد و این زبان نباید بود زیرا که حذر از خطر ایشان باید
 باقیست بعد فرمود که شیخ صنعایا و جو و چندین کمال و راعقده اوقتا و ورقید بلای محبت ترسا
 بچه گرفتار گشت و زار و گردن کرد چنانچه قصه او در منطقی الطیر مفصلاً مذکور است و این جان
 بخواند سیرت نفس شیطان میزد از راه تیرا تا میزد از راه چاه تیرا و دستگیری کن مرا که
 دستگیر نیست که از تو دیگر دستگیر تا که هر کس گوید ای دستگیر کس گشته از در تو
 نا امید ای امید و امید و امید و نیز قبله من فرموده است سالک باید که از دستگیر
 خود را دور دارد بجه حکم فضا کردن دوم ضامن کسی شدن سیوم امانت کسی نزد خود
 نگاه داشتن از آنکه این نصیحت از پیران ما بمریدان جاری شده آمده است و هم فرمودند چنانکه
 حضرت فرید الدین گنجشکر به شیخ نظام الدین دهلوی رضی الله تعالی عنهما وصیت فرموده است
 چون بهمانان مسافران بر تو آیند و ترا فاقه باشد شکر خدای تعالی بجا آری که این نعمتیست
 بس عظیم و فرمودند که این چنین شیخ برید کمال میفرماید و نیز میفرمود که هرگاه این فقیر در
 حضور حضرت قبله عالم مشرف شد در خانه خود دیگر قرار نیاید چنانچه یک ماه در حضور
 می بودم و چند روز در خانه برین نظم میگذشت تا وصال مبارک حضرت قبله عالم قدس سره
 مائی صاحب مرحومه فقیر گفتم که پس مرا خیال شده است که در خانه خود آرامی گیرم از علما
 و فقرا چندان تعویذ نگرفته که آوند پر ساخته بودند چنانکه فقیر از کمال جذبه حضرت عشق
 مستولی شده بود لاچار بقراری حاصل بود و سیرت محبتی است که دل را نمی دهد آرام و در نه کیت
 که آسودگی نمی خواهد نقل سیر حضرت منظر منظر است که صید کرده را در صحنه چهار روز فرمود

این قدر بر زبان مبارک حضور شیخ خود بسیع فقیر هم رسیده که تمامی پوست زیرین پر و پا
 من از پاشنه تا سر ناخن جدا گشتی و بیفتادی و از میان غلام حیدر که اکثر اوقات در سیر مسمت
 شیخ خود قبله عالم بهاروی با همراهی قبله من مسلک بودی نقل رسیده که من بارها معاینه نمودم
 که کفش ایشان از خون پاپرشد و قطرات از آن بر می آمد و ایشان از خود همچنان بی خبر قدم مبارک
 مردانه در سیر مثل معتادی نهادند و هرگز از جریان خون زخمی شدن یا خیزنداشتند من بعد
 عرضداشت نمودم که درین جای نشینم سرگز اختیار نکنند چون ربله ملتان رسیدیم بظن این که کفش
 تنگ است لهذا پایی ایشان را مجروح کرده است کفش دیگر فرسخ خریدیم چون بغیر یک چادر
 نو قیمت دیگر موجود نبود خواستم که آنرا فروخته قیمت کفش را بخریم هر چند سعی نمودم جایز نشد
 و بعد از گفتگوی بسیار فرمودند که ما از خود هیچ خبر نیست غم مدار که در قطع مثل تفاوت نخواهد
 شد و هم فرمودند که یکمتر نه درین ملک حادثه لشکر طمبورشاه بادشاه خراسان که بر قلعه راول
 بجوش تمام تاخت آورد محصور کرده مسخر نمود واقع بود این فقیر را شوق زیارت اقدام بوسی
 حضور قبله عالم قدس سره دامنگیر شد و در اثنا طریق از سبب ویرانی ملک تمام خطر و واقع شده
 چون این فقیر از دریا بسند و عبور نمود میان حاجی جان محمد فرستاده حضرت میان صاحب
 نار و داله قدس سره العیز همراه با گشت چون در آبادی رفتم نزد فقیر یک تنگی موجود بود
 آنرا فروخته برای خرج راه برنج خریده همراه خود نمودیم و قشقه در شهر کرم پور رسیدیم آنجا
 به تهمت جاسوسی بدست مردم سنگهان اسیر و نظر بند گردیم اتفاقاً مادران شب باریان باز
 شد و مادر زیر مکانی حقیف که باریان را مانع نبود و به سرگین خر پیر بود همه شب آب نخاشتاوه
 ماندیم علی الصبح جمعی از لشکر سنگهان آمده غذا خواست و آورد و دروغن زرد و شکر بر کمان
 داد مردان را گفت که این سکا جاسوسان نیست و به زبالن لا پوری گفت که سائین لوک همین
 یعنی مردان طالب خدا اند به چیر و دیگر غرض ندارند و رخصت داد و وقت رخصت از کیفیت
 افواج از فقیر استفسار کرد که چگونه اند گفتم آنچنان مردان اند که اگر بجز از سوار یکدله در آن زیر حکم
 این فقیر کنند امید که سنگهان از لاسو بیرون خواهیم کرد و جماعه دارو مذکور بخندید و بسیار از حق گفت
 که سائین لوک یعنی فقیر راست میگوید القصه روانه شدیم چون قریب مکان حضرت قبله
 عالم رسیدیم مردان ما را دید تاخت آوردند و لیکن نیامین وادی پرآب بود ایشان قصد مار
 از آب میگردیدند ما نیز بدان طرف متوجه گشتیم و قشقه در اثنا آب طریقین ملاقی گشتیم حاجی مذکور را

گفت آیات و دست ما پارچه نان باشد که مراد بپید که تمام گرسنگی مرا گرفته است بچرخ و شنیدن
 این سخن ز مار و گردان شده یکطرف روانه شدند هنگامیکه بشرف پاهوس حضرت قلمه عالم قدس
 سره العزیز بهره اندوز گردیدیم و مبارک است فقیر کرد و قدس تبسم نموده فرمودند موت را
 بخوانید ولیکن اونمی آید و نیز حضرت قبله من قدس سره العزیز فرموده است که اگر درین زمان
 اصحاب بنی صلی الله تعالی علیه سلم با فرض موجود بودند مخلوق این زمان را کافر گفتند
 از آنکه مردمان این زمان متابعت شریعت از دست داده اند و مخلوق این زمان ایشان را گفتند
 زیرا که اخلاق و افعال ایشان موجب بیت بودند و از غرض نفس فارغ و این بیت فرمودند
 بیت یا رب همه خلق را بمن بدخ کن و ز جمله جهانیان مرا یکسو کن و در وقت
 میفرمودند که در وطن ما که کوستان است یک مرد از قوم جعفر عالم علم فقه بود و شخصی برای پرسیدن
 مسئله شرعی نزد او آمد و او در کار کلبه ای مشغول بود و کلبه گرفتن از دست و قصد کرد
 گفت چرا از من کلبه گیری و برای چه کار نزد من آمدی گفت برای مسئله پرسیدن عالم آن بهر
 که برای راندن زنگاوان بدست داشت بیدریغ بر و زد و گفت و در نشو و مرا بشوئ ملت
 ساز بنشین چون ازین کافارغ شوم بتو مسئله شریعت بگویم و نیز فرمودند که شخصی را
 از اولاد با صاحب قدس سره در وقت مطالعه کتاب تشکی ثعالب آمد نزد و یک وند بر
 از روغن سیاه بود و او آنرا آب تصویریده بکار بردند از کمال اشتغال مطالعه هیچ اختیار
 نفرمود و دسم فرمودند که مردم سابقه را از سبب قرب زمان نبوی صلی الله تعالی علیه سلم
 استعدا و کامل بود و اکنون از جهت بعد زمان سرور کائنات علیه الصلوٰه و السلام استعدا و مردمان
 کم گشته است چنانکه شنیده شد که در وقت حضرت شیخ نظام الدین و زنگ آبادی قدس سره
 یکشت و آنها خام دادند و در زمان فخر الا ولین و الاخرین شیخ محمد خیر الدینا و الدین جهان
 آبادی رحمه الله تعالی عنه در شب روز یک نان پارچینه از بازار گرفته میدادند و کما
 آن هم میخوردند سالکان راه حق و فقر و فاقه صابر شده بکار خود هیچ تفاوت نوزید تا آنکه
 بسیار سالکان بعد از وصال ایشان جائی دیگر نقل نفرمودند بلکه بر آستان مبارک حجت
 حق پیوسته اند و در زمان حضرت قبله عالم رضی الله تعالی عنه تان و در وقت سالک از صید
 و اگر کسی را مرض لاحق شک در دادن او و به چند متوجه نمیشدند و درین زمان این فقیر تان
 دو وقتی و جامه و روغن و او او و به علیحه از نان مقرر نمودیم تا که ام کس بخاطر جمع حشمت

را یاد نمایند و نیز میفرمودند که دکان حضرت قبله عالم رضی الله تعالی عنه بخوی بود و قریب سالی
 نظری داشت آنکه از ایشان بحق دعا وصل شده اند از احاطه حضرتجا وزند ولیکن ایشان
 میفرمودند مردمان بود و هم میفرمودند که تاثیر دست مبارک حضرت قبله عالم رضی الله عنه
 بخوی و هر که دست ایشان گرفته از ابتداء تا انتها مشغول بحق گشتی والا در آخر ضرورتاً گشته
 بکار خود تمام مشغول گردید اکنون هیچ از خاصان چنین نیست الحال تمام قحط
 الرجال او قتاوه است و هم روزی فرمودند نقل دیدم از حضرت ابا بکر صدیق رضی الله
 تعالی عنه میفرمودند و قتی که آن سالت پناه صلی الله تعالی علیه وسلم را در محد شریف فرودیم
 بنور شمس خام که بر محد مبارک نداشتند بودیم احوال سابقه ما از آن آفتاب هدایت
 بر چهره ما محفل نشینان و زمان تغییر گرفت و هم فرمودند که موجب نزول حادثات هر زمان
 نوشته اند بر دفع خوف الحق عن قلوب الخلق و یقوم مقامها خوف الناس
 باید که رجا از خصالی باشد و الناس عن الخلق باشد و هم فرمودند که علم ظاهری شرط هدایت
 نیست لیکن یک سبب اسباب و این مثل خوب شمشیر جوهر دار است که در دست
 باشد اگر دلتش محکم باشد سر دشمن برود و اگر زول باشد بهمان شمشیر سرش بریزد پس اگر به
 تحصیل آن هدایت الهی همراه وی شد و حرب نفس و شیطان غالب خواهد آمد والا علم آن
 موجب ضلالت و دیگر خلق شود زیرا که فرق و طرق باطله که غیر اهل سنت و جماعت است
 تمامی عالمان اختراع نموده اند ازین جهت فساد العالم فساد العالم که نه در
 جنت تنها میروند و نه در دوزخ بلکه بهر دو طرف با جماعت کشیر روانه میشوند و نیز میفرمودند
 که حضرت میان صاحب حاجی پور و والد قدس سره که از اعظم خلفاء حضرت قبله عالم است
 از جهت ضعف و باغ موی سر برابر نه گشتن و گاهی می ستروند بعد از وصال
 ایشان مردمان بلکه عالمان جنوب از اسد تصویریده مکرر شعار خود نموده اند که شناختن آن
 بنفیر آن نمیشود و هم فرمودند که روز این فقیر بحضرت قبله عالم رضی الله تعالی عنه تنها حاضر بود و
 من متوجه گشته فرمودند آنکه بر سر میگردانند ما را مثل جن بنظری آیند و نیز فرمودند که مطالع
 فقرات شریف مورث جذبه است سالک را باید که از مطالع آن کتاب و دیگر کتابها سلوک
 خالی نباشد و هم فرمودند که پاس داری شریعت ایشان بجدی بود که روز کدام شخص در مسجد
 یک بیت با وازه بلند میخواند و بسیمع مبارک سید فرمودند که ام کس است در مسجد غدره بخورد

پس از اساکت گردانیدند و ہم فرمودند این کہ میگویند کہ موسی سر داشتن سنت رسول اللہ
 صلی اللہ تعالیٰ علیہ وسلم است سنت صرف فعلی است نہ قولی بسا امور مستنون خاصہ سر کائنات
 و دیگر ارباب اقتدا کردن متبع است و در کتاب این مسئلہ یافتہ نشد حضرت قبلہ فرمودہ
 سالک را باید در کار عشق دلیر و جواہر بودہ ہار محنت آن بجان دل بکشد اگر چہ از جانب معشوق
 ظاہر کشش اورا معلوم خواہد شد بعدہ فرمودند ہندی مجھ مرگنی حل سکے پنکھی گلا
 کٹھی پیری پریت کی چن چن کا کر کمارہ و ہم فرمودند ہندی جیسی پت چکور نہ چاندنی واپی
 توڑ بہالی اسکی اہ جانی و ہم فرمودند در جنوب مرد عارف عنایت نام ظاہر و باطن آن
 موجب شریعت بود بعد از وصالش اہل طریقہ اویجدی بدعت اختیار کردہ اند کہ سرکہ در
 وی داخل میشود نماز ترک بیناید و پچنین مرد حبیب نام حضرت عثمان مروم کہ مشہور
 لعشہ باز است در ظفار حضرت بہا والدین ذکر است رضی اللہ تعالیٰ عنہم صاحب شریع
 و ورع بودند پس وصال ایشان مردمان اہل طریقہ ایشان موجب ہو نفس تارک الصلو
 و کاشت عورت شدہ لنگوت می پوشند و رشتہ ہا بر سر میدارند و مرکب دیگر امور منہیات گشتہ اند
 و این ہمہ امور بدیشان منسوب بینماید چنانکہ روز بخیرت حضرت سید جلال الدین او
 رضی اللہ تعالیٰ عنہ شخص آمد و گفت امروز چہرہ ذات مبارک متعیر ست ایشان سنہ بزر
 زوہ بر و مبارک الیہند پس از وصال ایشان مردمان بدعت اختیار نمودہ اند و خاکستر خود
 بالند و نیز فرمودند کہ حضرت قبلہ عالم رضی اللہ تعالیٰ عنہ اگر گاہی موجب عتاب عالم حب
 داخل مجلس شریع میشدند بر دروازہ آدم پاسبان منصوب میکردند اندرون مجلس سکوا محران
 بیچکس بار نیافتی و اکنون تہ چیز نام مشہورہ اند مسئلہ وحدت وجود سماح و سکو شریک فرمودند
 کہ میان انہما کہ در سیر مضروب و در خدمت جوگی شدہ طلب تعلیم جوگ ساخت آن جوگی
 جواب داد کہ جوگ بسا مشکل امر است پس این ابیات گفت ہند کہ ہا را بارای کم جوگ
 واسکھیارند او تھی کم نہیں و نہیں چکے ڈوہ تی ہتہ پیرن مزی مارکے لوک سٹساوند
 نی ہتہ پیرن کیاں دیان کھاشیجے او تھی کٹکے کلری کہادی پتن چویر کے آرسی نال دیکھیں
 او تھی تھی تی روز گہساو نی نے نہ مراد از جوگی مرشد کامل ست از کم جوگ سلوک و از انہما
 سالک یعنی کشیدگی محن فقر و فاقہ و شداید و ریاخت شاقہ حصول بقصود علی محال است
 و نیز فرمودند سالک باید کہ دست بدان مرشد کامل دہ در صحبت آن ملازمت نماید تا اورا

مرتبه وصول الی الله حاصل گردد و آنرا که در ریاضت و زهد و ورع صحبت شیخ کامل شنیده اند
 ایشان اهتمام امر شریعت نمایند و این بکمال نقص و کم فرموده اند سالک باید که پس از
 علی الدوام در زهد و تقوی و ورع کوشش بلیغ نماید تا ویرا احتقالی مرتبه بخودی نصیب
 گرداند که هم مطالب چنانکه حضرت بابا فرید گنجشکر قدس سره العزیز فرموده است از خود رستن
 بحق پیوستن بعد فرمودند **سبب** چو بخو گشت حافظ کی شمار و به یکجا که کاوس که را هم فرمودند
 سالک باید که همه خلق را چه شریف و چه حسین شفقت و رحمت ناظر باشد تا حق تعالی بر او رحمت
 کند محبوب جناب خویش گرداند بعد فرمودند عالم را باید که بر علم عمل کردن **کمثل الحمار یحمل**
السنار باشد بعد از آن فرمودند **یرفع العلم و یرفع العلماء** چنانچه نوشته اند
 اینچنین زمان می آید که شخصی قصد نکاح بنت اخ خود یعنی دختر برادر بخواند و در باب جواز آن
 مسائل خواهد نمود و سبب معلوم نباشد تا حکم جواز و عدم جواز نماید براند از صد کرده فتنه این
 مسئله اهل خواهند کرد و هر فرمودند که صحابه را رضی الله عنهم و بنی علیهم السلام و امور دنیا
 زیادت و مهارت و درک بود چنانچه خود صحابه را خطاب فرمود **أَعْلَمُ بِأُمُورِ**
الدُّنْيَا و هم فرمودند هر گاه که دنیا مثل ریش شترکان گاه باشد گاه نباشد مدام از اهل دنیا
 غم و ماتم نرو و چنانچه از خانه بیرون نشود **سبب** اگر دنیا نباشد در دنیا هم و اگر باقی بشر
 پاسبندم و بفایده نقد عزیز عمر خود را در قید این بیوفای صفت نمایند و با خود نبرند پس باید
 که دوستی آن ذات که علی الدوام باقیست کم است بسته صرف سازد که نفع داین درین
 متضمن است و هم فرمودند که چون نادشاه از ایران باغدر و فریب بعضی از امیران مملکت هندی
 بر دلی طف بر یافته بر تخت محمد شاه بادشاه هند در دلی نشست و شنیده بود که محمد شاه از
 شاعران زمان خودی مثل ستیر گفت که شمه از شعر بگوئید محمد شاه فی الفور این بیت گفت **سبب**
 چشم عبرت برکش از قدرت قادر به بین و شامت اعمال با این صورت تا در گرفت و پیش رفت
 شخص ایران را از بیرون قلعه شاهی قتل کردند و شور آن بر و نادشاه مشاهد گشت هندیان شور
 و شغب کرده گفتند که نادشاه را قتل کرده بیرون قلعه انداخته اند گهنگان کم است بسته ایران را
 مغلوب ساخته قصد اخراج از شهر دلی کردند درین اثنا نادشاه را اطلاع سازند از قلعه
 بدرآمده معاینه کرد که در زبان خاص و عام حکایت قتل شدن و کشته شدن تمام است پس
 برپیل سوار شده منادی نمودند اما سوگند داشتند تا یکی از وزیر خود مصلحت کرد و رسید این

سبب و چاره این چیست و زیر گفت معلوم میشود که اسم عظیم از پیشانی شما محو کرده اند و چون
 سوأ روانگی این موضع تخلصی تصور نخواهد شد بصلاح دید آن آرا بجای العزیز روانه شد
 و در ملک خود رسید بعد از انقضای ايام معدوده از دست خود بگیرد و از اقر با کشته گشت و فرمود
 که سالک را باید که در حق حاکم وقت و عاقلی بد نکند خواه مسلمان باشد خواه مشرک خواه
 ظالم باشد خواه عادل بلکه و عاقل تا در حکم آن سستی نباشد زیرا که درستی حکم نقصان
 خلق الله است و در قوت عین مصلحت بنا بر این شیخ سید قدس گفته است حکمت
 محض است اگر طبع جهان فرسیده خاص بیده مصلحت عام را چنانچه بعد از مردن رحمت
 دَخَلَ النَّارَ وَالسَّعِيرَ قَالَ لَيْدٌ مُضَعَفٌ حَكَمٌ رَدِيدٌ وَبَسِيَّارٌ خَلَقَتْ دُرُ لَاسُورَتَارُجُ
 شده اند پس فرمودند بیت حاکم است و یفعل الله ما یشاء - کور عین روانگی و دود
 روزی قاضی نور محمد در حضور عالی ذکر کرد که روز قیامت حقیقتاً امام عظیم امام فنی
 علیها الرحمة را پیش خود بر کرسی زرین نشاند و ابلیس حاضر کرده فرمان دهد که چه حکم میدی و حق این
 که در زمین غیر و ناحق زراعت کشت نماید پس هر دو امام فتوی بخوی خواهند داد که آنکس زمین را
 از زراعت خود فارغ کرده باز بآلک و بدیس حضرت من فرمود رباعی کَلَامٌ فِي الْكُونِ كَلَامُ ابْلِيسَ
 لَا مَلِكَ سِوَاكَ وَلَا بَلْقِيسَ ۚ فَالْكَلُّ عِبَادَةٌ ۖ وَأَنْتَ لِلْعَنَى ۚ يَا مَنْ هُوَ لِلْقُلُوبِ
 مِقْنَانُ ابْلِيسَ و هم فرمودند که سالک را باید که در بند اظهار کرامت و اجتراس سلسله خود بنا
 بلکه در عشق و محبت مولی چنان مستغرق باشد که گاهی بجز یادش هیچ چیز در دل آن نیابد بعد
 این بیت فرمودند بیت احمد تو عاشقی مشیت ترا چه کاره دیوانه باش سلسله شد نشد نشد
 و هم فرمودند سالک باید که در بند خوردن و پوشیدن نباشد بلکه بدان چه حق تعالی ویرا دهد
 قانع باشد بعد از آن این رباعی خواندند رباعی اگر کنی بویا و پوستگی و دلنگی پر زور و
 دوستگی این قدر پس بود جمالی را عاشق رنند لا ابالی را و نیز فرمودند سالک را باید
 که لاف عرفان نزد دنیا که هر که عارف باشد از دعوی مبرا باشد و این بیت خواندند بیت
 لاف عرفان میزنی ای عارف لا غرر شنت ۚ نَمَّ قَفْنُوسٌ بِالْأَبْكَ ۚ چکچه کاره و هم فرمودند
 سالک را باید که هر فعل ایزد تعالی را عین حکمت پندارد و اگر چه بر آن طماع نداشته باشد بر او
 اعتراض نکنند که اعراض کند فرمود و فی الدارین چنانچه در حدیث وارد است فَعَلَ الْحَكِيمُ
 كَيْفَ لَوْ عَمِنَ الْحَكِيمَةُ ۚ و در خلوت حکمت نیست بهشت لازم می آید تعالی اللَّهُ عَنْ ذَلِكَ عَلَوُ الْبِزْرَا

چنانچه در اندک دادن رزق بندگان خود فرموده است وَلَوْ كَيْفَ اللَّهُ الرَّزْقَ لِعِبَادِهِ
 لَكُنَّ أَفْنَى الْأَرْضِ و هم فرمودند حق تعالی از ظلم پاک است و اگر کسی را بکروسی برسد از
 شومی اعمال خود بوده باشد چنانچه فرموده است إِنَّ اللَّهَ لَيْسَ بِظَالِمٍ لِلْعَبِيدِ هر
 کسی او را بظلم و تعدی نسبت کند کافر گردد و نفوذ بآئند منها و هم فرمودند که شیخ محمد الدین
 بن عربی قدس سره فرموده است الْوَجْدُ كُلُّهُ خَيْرٌ مِنْ بَعْضِهِ بِرَأْسِ اعْتِرَاضِ كَرْدِهِ لَنْدَكُوهُ
 هم وجود است در وجه چیز است جواب داده اند که تعظیم اسلام در وجود کفر است اگر وی
 موجود نشدی تسلیم اسلام می گشتی چنانچه گفته اند الْأَشْيَاءُ تَبْلُغُ بِإِضْدَادِهَا
 یعنی مصرع ضد تبیین نشد جز بضد و هم فرمودند سالک باید که در عملیات تضرع وقت بخندد
 بر آن مانع راه فقر است و مقصود اصلی یاد کردن حق است وقتی غالی نباشد مطلب بر
 امر مستوجب است پس این بیت فرمودند بیت پس این چل سال این معنی محقق شد بخاقانی که که بگوید
 باشد بودن به از ملک سلیمانی و این نیز فرمودند هندی آبی چار یو بل تین اپی لیسین
 و بیکی کمالی تیریان میری اوگن و یکم نه بیج و سی بیجی سی دلی یار یار اندی بد منه پلون دور
 کرطان کر شیخ و هم فرمودند سالک باید که بجان و دل در یاد و حقیقتی سعی نماید تا او
 نسبت کثرت و صفائی باطن دست دهد که عبادت بغیر آن هیچ سود ندارد یعنی تا آنکه مرآب
 دل از رنگ پاک نشود مستحق تاب پر جمال جانان نه گردد و هم سالک باید که عجب و تکبر نرزد
 که ابلیس از ملعون ملوک لعنت در گردن انداخته نفوذ بآئند من ذلک و هم از عبد المجید
 خان که یکی از مریدان پاک اعتقاد حضرت قبله است بسبع پیوسته که روزی در مجلس حضور
 حاضر بودم و حضرت صاحبزاده میان فراموشی حضرت قبله رضی الله عنه بودم و هم حاضر
 کتاب و کلامی ایشان میفرمودند و در اشارت محاکات فرمودند که شب بجلوت نشسته بودم که
 شخصی حمار بدست داشت حاضر شد آن حمار را از من و رسته از راه غیر معتاد آمد پیش من
 بنشست درین امر شگفتی از وی نام و کار پرسیدم گفت من شیطانم بنا بر صحبت تو آمدم
 با من الهی نفتم ما را از شر خود امان خواهی داد گفت ایز و تعالی و حفظ خود از مکر من اما و نه است
 خاطر صبر بعد از بسیار حکایات فیما بین قرب خود و جناب یزد و منان بر شک تمام بیان
 نمود و گفتش اگر احوال بصدق و دل خاک حضرت آدم علی نبینا و علیه السلام سجده بجا آوری بجناب
 حضرت کریم موثوق است که رتبه سابقه عطا خواهد فرمود و جواب گفت همان وقت امر الهی را بجا

نیاورده لم الحال شری می آید پس روانگی کرد و گفتش مرا سید و ده گفت پس را از خود بهتر
 دان کار تو در ترقی همیشه باشد و هم فرمودند سالک باید بچسبند حقایق نظاره کند
 چنانچه شاعری گفته بیت خاکساران جهان از اجقارت منگوه شاید آن هم گرد سوار باشد
 که مردمان خدای تعالی بسا نوع است بعضی آنکس اند که خود را میداند و دیگر را بر احوال ایشان اطلاع
 نیست بعضی از آن قبیلند که عند الله رتبه ایشان بسیار است از احوال خود خبر ندارند
 تا خود را از خلق دور دارند و نه خلق را خبر تا از ایشان یاد نگردد و اگر ایشان را به دوستی
 مکره می رسد حق تعالی مخلوق را بجا و نه مبتلا گرداند پس مولوی خدا بخش کرد مولوی محرم که
 خوانان پاک اعتقاد حضور بود گفت از بهت خود عاقل فرموده است بیت حافظ اگر وصل خواهی
 صلح کن با خاص و عام با مسلمان الله الله بایر من رام فرمودند همچنین سبب گزیده اند
 اگر صد آدم مقرر سازی در و یک صاحب نسبت باشد و اینکه ظاهر را بشا و میفرماید یک قسم
 و نیز فرمودند که حق تعالی بدار که فرمودانی جاعل فی الارض خلایقه از رو حسن گفت
 یَجْعَلُ فِیْهَا مَنْ یُّفْسِدُ فِیْهَا وَ یُقِیْسُکَ الدِّمَاءَ وَ یَخْنَسُ مِنْ حَکْمِکَ وَ تَقْدِیْسُ لَکَ
 چون حق تعالی الخ اعلم لا تعلمون فرمود پس تمامی طایفه از جهت نام کلاه سپاه پوشیدند
 پس از سبب طعن کردن خدا شکار بی آدم گشتند و از حیوانات بزرگتر دم غازی مرغ و او را
 کور و کرساخت و از حیوانات بجزی های ایرانی زبان که وند و لیس را بسبب ک سجد کرده کردن
 گفتن آنرا غیر منته طوق است در گردن انداخت زنها را خود را از بچسبند بهتر از این نامحسوس
 و مقبول حق تعالی گردی قهرم فرمودند چون حق تعالی اراده ساخت جسد مبارک خلیفه خود
 حضرت آدم علی نبینا علیه السلام پیدا کرد آسمانها و کرسیها عرضند شست کردند که از ما جسد شریف
 حضرت باید آفرید فرمود و خاک ساکت ماند پس از خطاب یزد تعالی شد که تو حیرا و رین باب
 عرض کردی گفت آنها که اشرف و اعلی از من بودند استحقاق ساختگی جسد مبارک داشتند و چون
 را از آنها کمتر دانسته ساکت ماند پس حق تعالی عجز و فروتنی آن قبول فرمود بلامکه خطاب فرمود
 که از خاک تهیبت نموند چنانچه شیخ ازین معنی ایشانت فرموده است از تو اضع خاک مردم میشود
 نوزاد از سر کشی کم میشود و چون جسد مبارک نیار نمودند در تفریح روح چهار روز از حکمت بالو
 خود توقیف فرمودند و آن حکمت اندراج و اندراج اسرار الهی بود و هم حضرت قبله من غلبه شوق
 توحید این باغی بر زبان مبارک را ندانند باغی آن توحش که موهبی ام انجیا تیشش

خوانند و اشہی لنا و اعلیٰ من قبلہ الخداراہ حافظ بنحو و پیوستہ این خرقہ می آلودہ اسے شیخ
 پاکدامن معذور دار ماراہ و ہم فرمودند کہ مردی عصام الدین متقی کہ در بلدہ ملتان سکونت
 داشت بر قول حضرت مولوی جامی قدس سرہ مصرع یکبار میر و ہر کسی بیچارہ جامی بار بار
 اعتراض نمود نسبت بد و ریغ کرد پس در آن ایام شخصی کہ بہ جامعہ قریب آن مسجد کہ در دہ
 متقی مذکور نماز میگزارد و دودہ انداختہ ہشت شبی بہنگام سحر بموجب عادت قدیم از خانہ
 بیرون آمد آنرا دید کہ ہر اعضکا او جدا علیحدہ شدہ اوقات بہت آنرا معائنہ کردہ بارگشت
 و مردان را خبر کرد کہ امشب دزدان آن درویش را قتل کردہ عضو عضو نمودہ اند پس بہ ہمراہی
 مردان بر سر آن رسید نگاہ کرد کہ نشستہ است متعجب شدہ از تماش و موجب واقعہ پرسید
 گفت نام فقیر عبد الغفور است و از اونی غلامان حضرت مولانا عبد الرحمن جامی ام کہ فرمودہ اند
 ہ یکبار میر و ہر کسی الخ پس توجہ طور بان نسبت دروغ میکنی بعدہ نادم گشتہ معذرت
 کرد جامہ نو پیش آوردہ الحاح بر سکونت چند ایام نمود و لیکن آن غریب در بحر عشق و دہشت
 نہجہا را و نہ سکونت اختیار فرمود فی الحال مردان شدہ آورودہ اند کہ حضرت
 مولوی صاحب مولوی محمد علی مراد بود عالی ہمت بکمالات علوم ظاہری و باطنی
 پیراستہ و دور طی کردن منازل در بحر عشق نظیر نداشت کہ در آخر عمر خود بحضرت قبلہ من علامت
 فرمود در ایام محدودہ از وصال کامل گشتہ اواز اعظم خلفا حضرت قبلہ من بہت چند روز
 در مشرف شدن بجناب علیہ و مکان خود مکہ شریف است توقف نمودہ عریضہ خود مشتہر طلب
 اجازت آمدن بجنور مرسلہ استند قبلہ من بمقتضی استغنا جلی خویش یک باعی متضمن تحریر
 آن یک باعی تصنیف فرمودہ بطرف آن مرد عاشق صادق ایستادہ باعی صوفی میا
 کہ مشرب زندانت ہمایہ این جاچہ کار داری زندانت ہمایہ ناموس پارسائی
 کردی تو مدتی ہ این جاشراب خواری زندانت ہمایہ حضرت مولوی صاحب اللہ
 تعالیٰ عنہ بعد از مطلع شدن بلا فرصت روانہ شد و در جواب باعی خود تصنیف کردہ بعد از
 مشرف شدن حصہ معلی گزارش ساخت و آن این ست رباعی من برک دین فانی
 سکو تو بہ آدم تادین دہم برک تو بہ نام و ناموسم نماندہ جیتہ تا کہ پائی انداختم در کوی تو
 پس قبلہ من ایسان بکمالات باطنی سرفراز فرمودند کہ زمرہ علمای آن طرف کہ بس
 منکر حال این طایفہ عالیہ بودند ہمہ را در زیر علاقہ غلامی آوردند ایشان اسیر عشق محبت

شیخ خود چنان گشته اند که بعضی ازان بعد از رحلت نمودن آن منظر کمالات و طن اصلی
 خود گذارشته بر مرقد پاک سکونت ورزیده اند حضرت قبله من فرموده اند که سالک باید
 که از صحبت اهل دنیا دور باشد که چون ایشان در دنیا فانی شوند خوف حق تعالی از دل ایشان
 بالکلیه بر خیزد چنانچه مورچه که بریدن کسی صعود کند آنکس را در از خوف احتمال نشیندن
 از بدن خود دور سازد این قدر ترس خدا تعالی در دل ایشان باقی و هم فرموده اند که ایشان
 نصیحت از خدا تعالی و رسول علیه السلام نباید کرد زیرا که ایشان با نسبت دشمنی حق پیدا شده
 باشد پس سخن پیش دشمن نباید گفت بلکه ایشان را ظانی باید کرد قبله من در روز مع الخیر بود
 نماز عصر در مسجد مبارک نشسته بودند در خدمت ایشان بسیار علماء و صلحا را اغتیار به طرف نماز
 بودند شخصی شیخ احمد نام که او را زینو گفتندی آورد می پر از آب در خدمت آورد و گفت که این
 آب از چاه نوا حداث کرده من است تناول فرمایید که چگونه است پس حضرت من قدری
 ازان آب خورده فرمود که آب چاه تو از آب چاه داد و والد بسیار شریف و ترست آن مرد
 در جواب گفت که این از سیاست چرا که اگر ذات گرامی این غلام را مسلح و در پی عطا
 نفرمودی آنچه امکان خانگی خود داشته بودم تمامی خرج نموده و انصرامی جایه بجا نرسیده بود پس
 حضرت قبله فرمود این چنین نیست که تو گفتی بلکه دهنده و داننده اوست من بسیار شیخ از آنچه
 اخیر تر نشسته بودم دل گفت مسلح مذکور شیخ زینور اواده شو خون مکان بیرون شهر بود
 تا روز توقف نموده شد بعد از صبح صادق شدن نند عادت قدیمانه که مسنون طریق است
 ختم مانگ که بعد از نماز فجر ترا طلبیده مبالغ مذکور او را نساختم اراغم گرفت پس همان وقت
 در خاطر من آمد که این قول حضرت قبله من مثل فرموده مولینا روم قدس سره است بیت
 از پی رویوش جامه مومنان روحی دل گویند این را صوفیان به مقرر است از آنکه
 بگفته دل قرار گرفته اند پس معلوم شد که مراد از روحی دل روحی است مردی و اصل نام حافر
 بود گفت که من تا عرب و عجم بسیار سیاحت نمودم مردی مثل ذات مبارک که بخشش اسبان
 و شتران و دیگر جایزایان و جامه ها و تقوید و دانه ها و آرد و نان و ادویه مر لیضایان بنمایند
 مع ذلک گمراگان را را و حقتعالی میفرمایند هرگز ندیده ام حضرت قبله من در جواب آن فرمود
 ای میان دال من گوشه را چون من از وطن خود که کوه در کست بنا بر خواندن جاسم
 مدین شهر در مسجد سفید سکونت ورزیدم مرد سفید بابت و طیفه با من پیدا و برد آن سگ

بودے و من از ان بسیار تر سناک بودم از صحن مسجد که بلند از آن خانه بود نگاه میکردم
 اگر آن سگ بر در آن نبود کی پس دیده ان وظیفه از آنجا گرفته میخورم والا ان روز
 بفاقه میکند شت من باغم ولیکن ذات حق تعالی کهیم ست پس نگاه باید کرد که مردان خدا تعالی
 چگونه با وجود اینکه صاحب سبند رفیع باشند چگونه شکر و تحدیت نعمت حق تعالی مینمایند و در
 کلام و وجود ایشان شائبه نفسانیه هرگز صورت نمیند و نباشد از آنکه عراقی رحمه الله علیه فرمود
 است بدست گل توحید نروند برینے که در و + خارج شرک حسد و کبر و ریا و کین ست +
 بلکه از وجود خود تهی باشند و هم فرمودند و العفو عین رسول الله مقبول و هم فرمودند
 سالک را باید که چهار چیز بخورد لازم گیر و قلة الطعام و قلة الكلام و قلة المنام و قلة
 الصلابة مع الانام تا کامل شود و هم فرمودند صفة الاغنیاء تمتت القلوب
 فلو كانت ساعة و هم فرمودند بر کثرت تواضع ایشان اغما و نباید کرد که کثرت
 التواضع علامة التقلق است صفت دنیا سیر بسیار شدن + در پی آن کو سخن چون
 خرس شدن + و هم فرمودند فاقتلوا المشركين حيث وجدتموهم و مشرکین عبارت
 از نفس شیطان باشد خواه اهل دنیا بقرینه قول انبیا که صحبت بر این تقدیر مراد از قتل
 دیگر از صحبت یعنی هر جا که اهل دنیا یابند و اگر از صحبت ایشان اجبت و هم فرمودند صفة
 الاغنیاء سم ما قاتل و هم فرمودند که فاعل هر کار عشق ست و در کار دیگر سلاست باشد و در
 عشق سیر و اوست و نیز فرمودند هندی عشق سیرین سیرتے آئے + تا میان اینها کون
 صاحبان لوفن پرناون آئے + و هم فرمودند پیشت عشق آتش ست سیر جوان را خبر کنید
 من بخیر شدم دگر از خبر کنید عاشقی چیست بر و بنده جانان بودن + دل بدست
 دادن حیران بودن + و حضرت من فرموده است سالک باید که در اعمال صالح کوشش کند
 فرود در قیاست بهشت را ببیند های گوناگون جوها و حور و مقصورات بسیار کند
 و باعمال صالح و خیر را به کرد و همکارها از آتش پر کنند و از روز هر کس موجب ار جزا
 خواهند و و هم فرمودند بزرگ بهشت و وزح را خالی مشاهده کرده بجنابین و تعالی عرض
 نمود که من بخلاف این اقع می پنداشتم درین چه حکمت فرمود هر که نیک باشد بهشت
 اعمال حسنه و باغ و مقصور و غیر آن خواهند شد اگر چه بد باشد بد و زح در این اعمال سیه و مار و کژدم
 نار جزا آن خواهند شد و در میان محمد یار منشی در حضور حضرت قبله گفت که فاعل حقیقی است

جان خویش را به هم فرمودند که حضرت محبوب الهی در خدمت حضرت فریدالدین گنجشکر
 رضی الله عنهما بشرف بیعت از دلی آمده بهره مند گردیده باز در دلی رفت نزد بقالی که از او
 قرض برداشته بود و بیشتر در آدای آن نهادن میفرمودند این بار خود بخود و فتنه از جمله نصف
 آن خود را اخلاص نموده بقال حیران گشته پس چندین روز کجا بودی فرمودند در احوال
 گفت نعم از جای اسلام آمدی تا این کار کردی پس این بیت فرمودند بیت سالکان
 اسلام اگر آسان بدی به کسی چون شبلی و او هم شدی به و نیز فرمودند سالک را باید که احوال
 توحید حالی کو شد و آنرا همیشه از حق طلبد تا او را نصیب گرداند و در توحید سانی که این بند و انرا
 هم باشد چنانچه بیت منشی بهاء النحان بخدست حضرت قبله عالم رضی الله تعالی در خط این
 بیت نوشته بود بیت هر جا که نهم گام تو هم گام منی به هر جا که نهم روی تو مشهود منی به این بیت
 برسان بودند از حال چنانچه مولینا فخر الدین عراقی از حال گفته است نه از قال بیت چو
 کردند راز خویش فاش به عراقی را چرا بدنام کردند به در موضع دیگر فرموده بیت عشقم که
 در دو کون و مکام پدید نیست به عنقای مغریم که نشاغم پدید نیست چنانچه مولانا جامی
 قدس سره معرفت حالی فرمود در باغی گلرخ خویش گفتم ای غنچه دامن به خط سپوش چهره عشوه گران به
 زو خنده که من بکس بان به پرده عیان باشم بی پرده نهان به و هم شیخ نظامی از معرفت
 حالی گفته است بیت پناهی بلندی و پستی توئی به پستی نیستند آنچه پستی توئی به چنانچه خواج
 حافظ رحمة الله گفته به باغی آن تلخوش که ام الحبا نشخ خواند به شبیه لثا و ا حله من
 العذرا به حافظ بخود بنویشد این خرقه می آلود به امی شیخ پاک دامن معذور دار مارا به چنانچه
 حضرت محی الدین عربی گفته به باغی لا آدم فی الکون ولا ابلیس به لا ملک سلیمان
 ولا بلقیس به فالکل عبارة وانت المعنی به یا من للقلوب مقناطیس به حضرت من این بیت
 را در مجلس بسیار میخواندند و در قاضی نور محمد در حضور حضرت من عرض کرد عافیه که حاکم
 وقت اهل اسلام و عادل بر ما شود از کفار بسیار تنگ آمد به ایم حضرت فرمود حاکم حق تعالی است
 این خوانند لکین الله یا حکیم الحاکمین به عرض کرد آخر الامر جواب می دهند مشاهد منویم
 که برای پسر بویه زن منادی کرده اند هم فرمودند سالک باید که همیشه بر مری حق تعالی گردن
 نهاده باشد قدم از سر خط آن بیرون نهد که عین خطا و کفرست پس این بیت بر زبان مبارک
 مولودارفتند بیت کار با بر خویش خود ساختن کار خداست به بند و شیخ تو نادان پس خلا

حضرت قبله من فرموده است سالک باید که آنچه او را از فتوح برسد اگر تواند بدید و الا خود
 اند و بر آن چه آوازد که باشد قناعت کند و از کس قرض نشاند از آنکه قرض محبت را همچون مقرض
 منقطع سازد این بیت فرمودند بیت ده شان قرض مستان نیم جنبه : فان القرض مقرض
 الهی حضرت من فرموده قاضی نور محمد را که ذکر کردن دنیا نزد این جانب کفرست چنانچه حضرت
 مخدوم حاجی شریف ندنی قدس سره کسی ذکر دنیاوی کردی او را از مجلس خود بیرون کردی چون خادم
 را عادت حضرت معلوم بود چون کسی زیارت بزرگ زیارت آمدی و اگر گفتی مباد که ذکر دنیا پیش
 حضرت کنی و قبله من فرموده است سالک باید که گاهی از خلوت بیرون نیاید بجز ضرورت چنانچه
 بر طلب جماعت رفتن بسوی مسجد که نماز بیجا است نزد بعضی فقها جایز است یا برای جنازه که حاضر
 شود یا بر عیادت مریض و هم فرمودند که از صحبت عام خلق پرهیز نماید و صحبت خاص تمام میل دارد که
 صحبت ایشان بفضی انانیت و صحبت ایشان بختنه بخودی است و نیستی چنانچه مولینا
 روم گفته است هر دلی را یوح کشتیان شناس : صحبت این خلق را طوفان شناس : و هم در
 حدیث است که السَّلامَةُ فی الْوَاحِدَةِ وَالْكَافَاتِ بَيْنَ الْاَثْنَيْنِ حضرت من فرموده است
 سالک باید که گاهی از ذکر حق تعالی خالی نباشد و این بیت فرمودند بیت ذکر گو ذکر تا ترا جان
 است : پاک دل به ذکر نرودان است : تا تو فانی شوی و ذکر بزرگه ذکر خطیه که گفته اند آنست :
 و هم فرموده اند که مداومت ذکر کوشش نماید که او تعالی اجر عابدین را ضائع نکند چنانچه خود فرمود
 است اِنَّكَ لَا تُضَيِّعُ اَجْرَ مَنْ اَحْسَنَ كَمَلًا و هم فرمودند سالک باید که حوصله و باهر داری
 خلق کند و کسی را رنج نکند بلکه هر کس را خوش دارد که در خوشدلی ایشان نزول محبت چنانچه در
 حدیث آمده است اَرْحَمُ رَحْمَتِي و چنانچه شیخ عطار رضی الله تعالی عنه فرموده نظم بر دباری
 و قادی گزین : تا شود اسپ مراد ز بر زین : خاطر کس را مرغان ای پسر : در نه خور
 زخم بر جان و جگر : حضرت من فرموده است سالک باید که از دنیا دور باشد دنیا مثل گلخن
 سف و طالب آن خربا بر استشهاد این بیت بر زبان مبارک نند : بیت چیست دنیا
 سر بسیر شدن : و در پی آن گولخن چون خرسدن : و نیز فرمودند اگر چه در دلش را
 از جهت مکاشفه معلوم باشد که این امر بحسب مرضی ناشدنی لیکن از سبب دیت او را تشبیه
 که همواره دعا طلبد که کمال فقر دران عبودیت و بجز منصوبت هم مثال مرگوست که خود دعا
 از فرموده است اَدْعُوْنِي اَسْجِبْ لَكُمْ و هم فرموده اند سالک باید که همیشه بر کارهای خصلت

رضامند بوده عین صواب و صحت پندار و پس این بیت بزرگان مبارک اندیش صحت
آموز نشانده ترا در بارانگونه که شاید ترا و هم فرموده اند سالک را باند که همواره بجناب ایزد
مستان به خشوع و خضوع بوده به گریه و زاری مقصود خود طلب سازد تا بروی ابواب رحمت
گشاده خوابند شد پس این بیت فرمودند لفظی تا نگردد که در کجای فروتنی و محراب بخشایش
کجا آید کجوش تا نگردد ابرو که خند و چمن تا نگردد طفلکی جو شد لب و هم فرمودند که پادشاه
هر دو جهان حق تعالی دوستان خود را نصیب گردانیده است چنانچه پادشاه با دشت خراسانی
برای جاسوسی شخصی را بطرف هندوستان فرستاد چون آمد در اجیر شد یف رسید از تصرف
حضرت خواجه سعید الحق والدین رضی الله تعالی عنه حیران شد که ایشان عجب حکم میدارند که نرخ
تمامی اشیا هر روز عرض میدارند و دیگر امور ملکی و عاقل حاجات خود با لواجه در بار عرض مینمایند
و فتیکه نزد شاه مذکور باز رفت از احوال آن پرسید آنچه دیده بود باز گفت و گفت که از
عجائبات هند است که گوری هست که پادشاهی میکند و نیز فرمودند که سلطان ابراهیم دوم
بلخی قدس سره شبی در مسجد مسافر بود و صاحب مسجد در وازه آن لبه رفت شیخ را
قدس سره در آن شب حاجت بشریه گشت برخاسته مسجد را جنبانیدند کشته شد و لاچار
در گوشه مسجد در پاره کرپس حاجت را دفع کرده در طاق مسجد نهادند علی الصباح صاحب
در مسجد را کشته و شیخ از مسجد بیرون رفت چون نماز میان بر او ای نماز در مسجد آمد مسجد را پر از
خوشبوئی فائق از مشک و عطر یافتند و از متولی پرسیدند که این خوشبوئی عجب از کجاست
گفت مرا خبر نیست چون در طاق مسجد دیدند از آنجا برداشته شمیدند و گفتند که مانند این خوشبو
یافته نخواهد شد و این خبر در تمام شهر پراکنده گشت و پادشاه آن افیم را ازین معنی اطلاع طلب
نمود و در تاج بر سر نهاد و اطراف پادشاهان هفت کشور به یه فرستاد همه پسند کرده در سر نهادند
حق تعالی بسوی حضرت شیخ ابراهیم قدس الله سبته الا قدس الهام فرستاد که ترا از سبب ترک دنیا
اینقدر رتبه دادیم که عذره ترا تمامی پادشاهان دنیا در سر میدارند و هم فرموده که شبی حضرت سلطان
ابراهم قدس سره از خوف برف در غار رفته در چشم مار که بر پشت داشت آرمیده و شب در آنجا
گذراشت و باز حکم الهی حضرت را هیچ نرنجاند و چون روز شد حضرت از آنجا مطلع شده از غار سلامت
بیرون رفت حق تعالی باین خطاب سرفراز فرمود و بخیراتك عَنِ الْمُتْلِفِ بِالْمُتْلِفِ وَ حضرت من
فرمود است فرق میان عام و خاص همینست که هر که بزرگ داده خدا تعالی قانع باشد و در

خاطر آن طلب هموس زیادتی نباشد از خاصانست و آنکه بر عکس آن باشد از خاصانست
 روزی حضرت من این بیت بر زبان مبارک را ندیدیت آن تلخوش که صوفی ام انجانبیش
 خوانده اشهی لنا و اهل من قبله الغدارا حاجی کاتب در خدمت حاضر بود و این فقر نیز در حضور
 حاضر بود و از حضور انور سوال کرد یا حضرت این بیت چه معنی دارد در جوابش فرمودند
 که چون صوفی بتمام جمع رسد ممکن و واجب در نظرش یکسان شود و تفرقه از نظر او بر خیزد و در راه
 حضرت من فرموده است هستی عبارت از فناست و هست عبارت از فانی بده این بیت فرمودند بلیت
 مستی بچشم شاید دل بند ما خوشست و زان رو سپرده اند بستان نام ماه و تیر فرمودند بیت
 حافظ چو روزه رفت و کل نیز میرود و لاچار باده نوش چو از رفت کار ماه روزه عبارت از زهد
 و کل عبارت از تجلیات و می عبارت از عشق و هم فرمودند سالک از چند چیز در دنیا چاره نیست
 و از صوفیه کرام از دنیا نمی شمارند بلکه از امور دینی انکارند چنانچه قوت ضروری بر امور عبادت
 و جامه ضروری برای ستر عورت و آب ضروری بجهت بقا حیات و مسکن ضروری بر احوال
 و علم ضروری بر عمل چنانچه حضرت خواجه عبید الله احرار در کتاب خود فقرات نوشته که از الفاظ
 قدسیه بزرگان این امت است رضوان الله عنهم که جمله دنیا فصولیست که پنج چیز مانع که سد
 رتق کند آن که تشنگی بر د علمی که بر و عمل کند مسکنی که در و مسکن بود و چنانچه امام محمد غزالی
 فرموده هر که همگی خود را بکسب دنیا دهد بختیست و هر که یکی خود را بکار آخرت دهد نیکیست
 و هر که بوقت بکسب دنیا بر اوقات خود و عیال خود و دیگر اوقات دریا و حق تعالی صرف کند نیکیست
 است لیکن کامل آنست که تمامی اوقات را در یاد مولی صرف کند و از همگی اسباب قطع نماید و بر
 مولی توکل کند که بغیر اوکل مرتبه ولایت حاصل نشود چنانچه مولانا جامی قدس سره گفته است
 لظلم قافلہ بے سبب برده و تو در اسباب جهان افسرده ای را سبب جهان پای تو بند
 اندن از راه بدین سلسله چند بگسل از راه خود این سلسله را باشد از پی برسی قافل را
 عنکوب از نه از طبع دلی و تا از اسباب بهم چند تنی و تا نیفتی از سردار فرو و پیشه کن
 کالی پامروده کسب است پست است و ترک اسباب بالا دستیست و پای بالانه ازین
 پانه پست و در تو کلت علی الله زن دست و هم فرمودند نفس آدمی مثل زنجیر عورت
 اگر او را اسباب دنیا موجود شود مثل فرعون بپایه ها خود و ظاهر خواهد کرد چنانچه مولانا
 فرموده است همیشه نفس هم کمتر از فرعون نیست و لیکن فرعون را عیون است و نفس

فرعون ستان سپریش کنن و تانیا رو یا و اذان کفر کہن و نفس فرعون و رقط اپنجان
پیش موسی سر نہد لایہ کنان و گر گرید ورنالہ زار زار و او نحو ایدت مسلمان ہوشدار و
و ہم شیخ عطار قدس سرہ فرمودہ است **میت** نفس بد را ہر کہ سپریش میکند و برگز کردن
و لیریش میکند نفس را سرکوب و ایم خوار و اہ تا توانی دورش از مراد و اہ نفس شیطان
سیرند از راہ تراہ تا بیند از نذر چاہ تراہ حضرت من فرمودہ است چون سالک سائی
زیارت شیخ خود رود باید کہ نزد او مقام گیرد کہ فایده در صحبت ست و باید کہ صحبت بنگاہت
ادب شیخ کند کہ بغیر رعایت ادب هیچ فایده مرتب نیست و اگر برای زیارت مزار شیخ رود نزد
مزار شیخ سکونت نماید در شہر سکونت نکند تا بہرہ یاب شود و در سکونت شہر فایده حاصل
نشد و حضرت من فرمودہ است سالک باید کہ حوصلہ کند چنانچہ رسول اللہ صلی اللہ علیہ
و سلم در جنگ کفار و شکستگی دندان مبارک حوصلہ کردہ اند و دعائی **اللہم اغفر**
و اھد حقو حی فانیتم کایعلمون یا د فرمودہ اند و ہچنانکہ حضرت غوث الاعظم قدس
سرہ را مؤذن بزد و بدن مبارک ایشان مجروح گشت چون اورا معلوم شد کہ ایشان
غوث الاعظم اند معذرت خواست حضرت غوث الاعظم اورا عفو کرد و نیز روی نظر کردند
تا یکے از و اصلمان حق تعالی و ہم چنانچہ حضرت خواجہ نصیر الدین چراغ دہلوی قدس سرہ
حوصلہ فرمودند قلندری ہفت رخم خچر اورا بزد و از بدن مبارک ایشان خون روان شد
کہ از دروازہ مبارک بیرون شد و رین اثنار خادمان را خبر شد اورا مجبوس کردند
چون ازین اقعہ حضرت را آگاہی شد فرمودند من اورا عفو کردم و آنرا بیت تنگہ دادہ
اخلاص کردند و ہم صاحب ہر محکم الدین قدس سرہ را راہ حج مبارک چوبان نادان
بر سر چاہ اعصا کبیر درشت بر سر مبارک ایشان بزد و سر مبارک ایشان مجروح گشت و
بیہوش شد چون ایشان آمد چوبان را ملامت کرد و گفت کہ این صاحب ہر است
چوبان نام شد عذر خواست عفو کردند و ہم دروی نظر کردند تا از و اصلمان گشت پس
بین باب یت کریمہ قولہ **تعاو الکاظمین الغیظ والعافین عن الناس واللہ مجیب**
الکھینین شاید آوردند وقتی در بندش باران مردمان پیش آنحضرت الحاج و عرض
کنوند کہ ای غریب تو از چہ سبت ست کہ بندش باران شدہ است حضرت من فرمود و جواب
فرمود کہ ہلکی کار حق تعالی بغیر حکمت ہیچ اندیش شخصہ در مجلس خداوند شمار معلوم کنانیدہ با حجت

من فرمود اگر او تعالیٰ کسی را به فضل خود طالع دهد و بکس گوید از آن که انبیا علیهم السلام اظهار و
 بود و بر او لیا کتمان واجب پس فرمودند پدر غسل دارد و لیکن پیر گرمی درست چنان که
 در قرآن مجید است وَكَوَسَطَ اللَّهُ لِلَّذِينَ كَفَرُوا لِيُجَاهِدُوا فِي اللَّهِ وَفِي سَبِيلِهِ وَهُمْ يَمُوتُونَ وَهُمْ
 آن سرور کائنات علیک التحيات و فضل الصلوة و در مرض وفات بصی که نام فرمودند من
 بَشِّرَنِي بِخَيْرٍ وَجِ الصِّغَرِ بَشِّرْتَهُ بِدُخُولِ الْجَنَّةِ حضرت من فرموده است بیکمتره حضرت
 خلیفه ناز و واله قدس سره پس خود را در خدمت حضرت قبله عالم رضی الله عنه کتاب الواسع
 شروع کنانید حضرت مقدس در تعلیم آن در اخفا احتیاط بحدی فرمودند که در حجره مسدود
 یک آدم بنابران زنگ داشت هم بر آن مقرر فرمودند الحال علامت قربانیت است که هر کس
 مسکه وحدت وجود را بر زبانها فاحش همچون علم تحصیل گفتگو مینماید حضرت من فرموده است مرتبه
 انما الحق او تعالیٰ شانه هر مسمی و لیا از اندر اکرامت کرده است و لیکن از جهت پاس شریعت
 انوار با ظهار آن میپرداخته اند اما چون شیخ منصور رضی الله تعالیٰ عنه اظهار ساخت حکما زبان
 بر دانش کشیدند و در آنوقت شیخ شبلی رحمه الله بنجاب حقیقی مناجا کرد و عرض کرد که ای خداوند کریم شیخ
 منصور را چه معصیت است که بموجب آن مستحق دار گشته است فرمود هر کس فاش کند
 ستر دوست نیست سترای او سوال شبلی دعا کرد بدرگاه رب کریم منصور را بدر چهره کردی حکیم
 جواب منصور بود و واقف اسرار سر دوست هر کس که ستر فاش کند این سترای او است و
 و از رسالت آبی است تعالیٰ علیه و آله و سلم بعضی احادیث مشعر سله مذکور چنانچه ان الله
 بَلَاءٌ مِّنْهُ وَآنَا عَرَبٌ بَلَاءٌ عَيْنٌ هم بوقت خاص صادر شده اند و هم فرموده است که نزد
 محققین مظهر عین ظاهر عین مظهر از آنکه جمیع ممکنات مظاہر ذات مطلق اند مثلا کافر مظهر اسم
 متصل است و مومن مظهر اسم مادی و هرگز هر کس سر از متصرف خود بیرون نخواست
 چنانچه بالفرض اگر کافر را گویند ترا هزار دینار دهند اقرار بوحث ایزدی و رسالت صطو
 کن هرگز نخواهد کرد بلکه جان دادن آسان تر مینماید و از گفتن کلمه توحید و قس علی هذا
 جمیع مظاہرات ممکنات که در حیات اند تابع همانند و گاهی سر از حکم تبعوع خود بیرون بکنند
 داشت چنانچه بنی صاحب له الصلوة والسلام بی طالب گفت در گوش این کلمه شریف
 بگو ترا در روز قیامت من آه بنده ام گفت اظرت النار علی العار بعد آیت که بینه نازل شد
 إِنَّكَ لَا تَهْدِي مَنْ أَحْبَبْتَ وَلَكِنَّ اللَّهَ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ وَهُوَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ

است و ہم فرمودند سالک باید که بر دنیا نگاہ و تکیہ نہ کند کہ در آمدن و رفتن همچون ریش
 ہند و اعتبار ندارد و شیخ عطار رضی اللہ عنہ گفتہ است بدیت زال دنیا چون عروس را ستہ
 در و در و ز شوی دیگر خواستہ است و مقبل آن مرد کہ شد زین جفت طاق بہ پشت برو
 کرد و ادش ستہ طلاق بہ بیت مباد اول آن فرومایہ نشا و کہ از بہر دنیا و بہر دین
 بہادہ و مانند آن اہل آن با جفا و بی وفا انداز ایشان ست توقع قطع کردہ دور باید بود
 چنانچہ حضرت مولینا روم قدس سرہ فرمودہ است اہل دنیا چون سگ دیوانہ اندہ دور شو
 زیشان کہ بس بیگانہ اندہ چنانچہ شاہ شجاع الملک میر و اعظم پیر خود را با وجود این کہ مرد
 عالم با عمل حاجی الحرمین و شریفین کہ از اہل بیت و واعظ و استاد تمامی خاندان او بود و گنیاہ
 پوست از بدن مبارک آن بر آورده در بازار انداختہ در آن جا تا سہ روز زندہ ماند بعد جان
 بجان فرسیدیم کرد و برقت پس او را حق تعالی ہمیشہ بر دروازہ کفار خوار گردید و حضرت قبلہ
 من فرمودہ است سالک باید کہ از عذاب و بی نیازی حق تعالی ترسان باشد و مثال او
 امر و ترک تو اہی کوشتش ملیح نماید کہ کمال حقیقت انسانی کہ بر رابطہ جسمی موقوف است
 بی متابعت رسالت پناہ صلی اللہ تعالی علیہ وسلم نیست چنانچہ حق تعالی در قرآن
 مجید یاد فرمودہ است قُلْ اِنَّكُمْ تُحِبُّوْنَ اللّٰهَ فَاتَّبِعُونِيْ يُحْبِبْكُمُ اللّٰهُ اَلَا يَتَّبِعُكُمْ
 سالک باید کہ در نابودن دنیا خوش باشد چنانچہ در فقرات ست سالک آنجا رسد کہ آنچہ دیگر
 ست یعنی نابودن دنیا راحت خود و اند چنانچہ مروی حضرت سلطان ہاشم بن اہم البلیغی را از پو
 در ویر سایہ درخت سدرہ در سرمانشہ دید و گفت ترا در گذشتن پادشاهی اختیار کردن این
 چنین سوائی چه حاصل شدہ است فرمودند کہ درین حالت کہ ہستم اگر بفرستاد پادشاهی را دنیا
 دہند این لذت ہرگز نفروشم بیت گدایان از پادشاهی نفور ہبامید او در گدائی صبوریت
 چو بچہ و گشت حافظ کی شمار وہ بیگجہ ملک کا و س کے راہ وہم فرمودند اگر کسی خواہد کہ در
 معنوی آن رسالت پناہ علیہ الصلوٰۃ والسلام دریابد باید کہ در متابعت صورتی معنوی در
 آن رسالت مآب حاصل کند کہ بدون متابعت حصول آن از قبیل محالات است بالفرص اگر
 کسی دعوی آن نماید کذاب است اعتبار نباید کرد چنانچہ شیخ سعدی رضی اللہ عنہ گفتہ نظم
 درین رہ بجز مرد راعی زلفت ہم گم آن شد کہ دنبال داعی زلفت نہ محالست سعد کہ راہ خلا
 تو آن رفت جزو پی مصطفی و حضرت من فرمودہ است سالک باید کہ ہر دم عجز و نیاز بجناب

منان نماید و در متابعت شریعت هیچ وجه قصور نکند تا او را موجب فرموده خود آفرین
 بپنداری آفرین بپند که محبوب درگاه خود گرداند چنانچه حضرت مولینا روم قدس ستره
 فرموده است نظم گوشن آفرین بپند که گوشدار تا که آفرین بپند کم آند زیار آنگر ده حق که و آن
 بوده اند بر همه اصناف آفریده اند و هم فرموده اند سالک را باید که نخستین در علم ظاهری
 کوشش کند چون حقیقتی او را علم ظاهری نصیب فرمود در یاد حقیقتی مشغول شود که حصول
 علم باطنی بغیر علم ظاهری از محال است و آنچه بعضی کسان بغیر علم ظاهری حاصل شده اند این نادور
 است پس فرمودند شیاطین پیش ابلیس آند و فریب خود را پیش او بیان کردند بیکه از ان
 گفتش که من شخصی را بر ناعیا ذابا تدر گرفتار کرده ام و دیگری گفت من شخصی را قتل بکنیا کنانیده ام
 و دیگری گفت که من شخصی را که بر خواندن میرفت از ان باز دادم ابلیس برخواست و رادر کنار
 گرفت و گفت از همگان بهتر من کار را تو کردی بعد از این آیت کریمه صَنِيعُكَ اللَّهُ فَلَا
 مُضِلَّ لَهُ وَمَنْ يُضِلَّهُ فَلَا هَادِيَ لَهُ بخوانند درین اشارت است که مدلت و ضلالت
 در دست اوست از آنکه فاعل حقیقی بغیر او نیست مگر حقیقتی ابلیس را مظهر اتم هم مضل و حلال کرد
 و انبیا علیهم السلام و اولیا علیهم الرضوان را مظهر اتم هم مادی و جمال گردانیده که او عالم هر که خواهد
 از ان گمراه نماید و هر که خواهد از ایشان هدایت میفرماید چنانچه مولینا روم فرموده است بیت بیعیان
 حق و خاصان حق اگر ملک باشد نیست استشراق حضرت قبله من فرموده است سالک را باید که اعمال
 صالح کند و از نوای محرز بوده بازیر آنکه هر بلا و مصیبت که مردمان منزل شود از جهت صدور اعمال
 ناشائسته باشد چنانچه در حدیث شریف واقعت اعمالکم عمالکم یعنی کردارهای شما
 حاکمان شما اند اگر اعمال شما نیک باشند پس حاکم شما اهل اسلام عاقل باشند و اگر بالعکس باشند
 پس حاکم شما نیز کافر و جابر باشند و نیز در وقت مسخر کردن لایسور که ترسایان بر سنگها علیه نمودند فرمود
 إِنَّ اللَّهَ يَجْعَلُ لِكُلِّ شَيْءٍ مِّنْهُ مَخْرَجًا لِّهٖ يَخْرُجُ كَمَا رَأَيْتُمْ بِرَأْسِ الْمَلِكِ دَرِيَّةً شَتَّىٰ مِنْهُ
 ایشان در ملک علیه کرده اند و بعد از این بیت بر زبان مبارک راناند بیت چشم عبرت
 برکتش و قدرت قادر برین شامت اعمال ما اینصوت نماید و گرفت و حضرت من فرموده است که سالک را
 باید که شب و روز در محاسبه و مراقبه و زهد و ریاضت و رضا حقیقتی کوشش کند و درین امور در خود
 شکر و تاو را حق سبحانه و تعالی معرفت کامل عطا فرماید چنانچه در حدیث مبارک عَرَفْتُ دَنِيَّ بِرَبِّي
 اشارت بر معنی واقعت یعنی عارف و معروف و سبب آن ذات مطلقست نه امری دیگر

دیگر از آنکه آن حضرت علیه السلام نسب عرفان خود نموده است پس هر که دعوی عرفان نسبت
به نفس خود نماید تمام بودن خالی است زیرا آنکه حصول آن بغیر متابعت نبی علیه الصلوة و السلام از قبیل
محالات است و هم فرمودند که در لنگر حضرت شیخ فرید گنجشکر رضی اللہ تعالی عنہ گل و میوه درختان شکر و تن
در ویشان پیداوند و در لنگر حضرت شیخ نظام الدین رگهای دمی الد حضرت مولینا فخر الدین رضی
رضی اللہ تعالی عنہما در ویشان یکشت آنها خام میدادند و دیگر حضرت مولینا خاندلوی قصبه نزدیک
مان بازار آورده میدادند و بعضی اوقات یازده پازره روز هم فاقه گزاردند و لیکن سبب آن سعد و الجوع طعام الله
اثر عظیمی فی هذا الطريق را هم نصبت العبره این چنین بار فقر و فاقه کشیده بمان سیده اند و نیز فرمودند سالک
باید که قناعت پیشه خود کند که القناعة کسر لا یقصد یعنی قناعت گنجیست که هرگز خرج و صرف نشود چنانچه شیخ
رضی اللہ تعالی عنہ فرموده است سیرت گفت چشم رنگ نیادار راه با قناعت پر کند یا خاک گور
و هم فرمودند سالک باید که هر کس پیشه و رسی لطف و احسان و خلق و موافقت نماید
که حسد و کینه و جدل از راه اللہ تعالی باردار و از خصال در ویشان آن است که از
اخلاق مذمومه دور باشد که فرموده اند سه در ویش در گلهی بخشد و دو و پادشاه و یک
نایب مراد از در ویش آنست که از خود رفته بی نفس باشد و از پادشاه آنکه خود پرست بی نفس
و مرادات نفس باشد و هم دین باب فرمودند که روبرو و شخص آمده خدمت حضرت بابا گنجشکر قدس
عرض کردند که ما را بیکدیگر معامله هست کسی را فرمایند که اظهار ما هر دو شنیده با تفصیل آرد پس
حضرت بابا صاحب شیخ نظام الدین شیخ بدر الدین اسحاق را رضی اللہ تعالی عنہما فرمودند
که مدعا هر یک از ایشان شنیده است شرع شریف انضامی آن نمایند پس هر دو بزرگوار که از خلفا
عظام و علمای متجرب و داند بحسب امثال امر شیخ معامله را از هر دو شنیده متعجب شد باز بجهت
شیخ رسیده معروض داشتند که ایشان بیکدیگر نحوی گفتگو کرده اند که استماع آن در نقص و
گریه آمده ایم پس شیخ قدس سره فرمود که این هر دو فرشته بودند بر ای تعلیم شما آمده بودند
پس باید که فیما بین خود این چنین لطف و نرمی با وجود نزاع و در مقابل یکدیگر دیده باشید که اصل
طریقه در ویشی بن متصور است و هم فرمودند سالک باید که همیشه در حق خلقت غایب
باشد و بر مخلوق مشفق بجزایب از و متعال بنیاز نبوده باشد و دعای خیر و حق غیر اسراع حاج
ست و هم فرموده است که لباس سوزیانه کند که لباس ایشان تاثیر عظیم دارد چنانچه در

حدیث آمدہ است مَنْ تَشَبَّهَ بِمُوسَى صَحَّفَ حُجْرَتَهُ فَقَالَ کہ در پیش فرعون بود
 ہتر موسیٰ علی نبینا علیہ السلام پوشیدہ نقل آن حضرت بیکر و مشہور است کہ حق تعالیٰ ہمہ قبیحانرا
 در دریا نیل غرق ساخت مگر آن نقال سلامت نہ ہتر موسیٰ علی نبینا و علیہ الصلوٰۃ والسلام
 بجناب حق سبحانہ عرض کہ وہ سبب نجات این نقال چیست خطاباں اورا از حرمت پوشیدہ
 لباس تو بخشیدہ ام حضرت من فرمودہ کہ از ظاہر وجود واجب الوجود مراد است از باطن
 وجود ممکن مراد است کہ صفت موصوف محفی باشند زیرا کہ ممکن علم بارتیعالی عبارت است
 و از اور اصطلاح صوفیہ کہ ام اعیان ثابتہ نامند حضرت من فرمودہ کہ مَنْ غَمَضَ بَصَرَهُ
 عَنِ الْمَحَارِمِ وَأَمْسَكَ نَفْسَهُ عَنِ الْهَوَاۥ وَالشَّهَوَاتِ وَعَمَرَ بَاطِنَهُ بِدَوَامِ الْمُرَاقَبَةِ
 وَظَاهِرَهُ بِاِتِّبَاعِ السُّنَنِ لَمْ يَخْطَا فِرَاسَةً حضرت من فرمودہ کہ از اخلاق درویشان
 است اگر کسی را اذیت و در ورسد او رشل او در ورسد چنانچہ در ویشی در خدمت سلطان
 المشایخ رضی اللہ تعالیٰ عنہ نشسته بود از خادم ایشان حرکتی صاورش کہ و نظر سلطان صاحب
 ناپسند آمد بدن او را بسوط مولم کرد و دیس در آن ساعت آن رویش را مانند آن بر بدن مبارک
 اثر ضرب ظاہر شد پس فرمودند این معنی از مغلطہ وحدت وجود میباشد از آنکہ نزد ایشان وجود
 است و این کثرت وہمی کہ نمودار است از شیونات و صفات آن متصور است ہم فرمود کہ سالک را
 علم باید کہ بچہل طے این نتوان کرد کُلُّ شَيْءٍ عِشْقٌ وَ الْجَهْلُ لَيْسَ بِشَيْءٍ وَ ہم
 فرمودند سالک باید از دھو تخرز و پیہیز کند سر کہ دعو کر و از منہ بی خبر است و در دعوی خود
 کذابت زیرا کہ اورا فرش نیست نقش از کجا باشد حضرت من فرمودہ کہ وقتی کہ در وہلی رسیدیم
 آواز برآمد کہ کو دی شاہ بنابر تسخیر ملک و شہر دہلی شریف می آید از ساکنان ازان جا
 پرسیدم کہ کو دی شاہ کد ام است گفتند شخصی بود کہ یک یک دکان از بازاری شہر گدلی میکرد
 الحال اللہ تعالیٰ اورا صاحب مکننت گردانیدہ کہ بہ تحمل بست و پنہار سوار عازم تحصیل این
 ملک است گفتم سبحان اللہ حق تعالیٰ تمامی مورد تحت تصرف خود نہا وہ است مگر اخواہ یا شاہ
 و دیگر اخواہ گد کند و تصرف از ملک اردچنانچہ در قرآن مجید خود فرمودہ تَوَعَّلَى الْمَلِكُ مَنْ
 تَشَاءُ وَ تَنْزِعُ الْمَلِكُ مَنْ تَشَاءُ و تَبْدِیہ فرمودند ہندی سے کم چہ ہمارے دیونڈہ محمودہ مہین
 وال کون حضرت من فرمودہ کہ شیخ محی الدین بن عربی اسعائینہ شد کہ بنی
 علیہ السلام کتاب مسمی بفضوص الحکم کہ مشتمل بر مسئلہ وحدت وجود است دست مبارک

خود میداشت به شیخ صاحب ده امر میفرمودند که این کتاب باب مسکه وحدت تصنیف بنا کرد
مطلق واحد است که در لباس تعنیات مختلفه بناد و سما و صفات خود ظهور کرده است پس آن
موجب امتثال مبارک کتاب مذکور تصنیف فرمودند و بیان مسکه مذکور فرمودند و تبجده فرمودند که حقیقتا
در انسان کامل جمیع اسماء خود ظاهر کرده است چنانچه قرآن مجید فرموده است اِنِّیْ جَاعِلٌ فِی
الْاَرْضِ خَلِیْفَةً وَ عَلَّمَ اٰدَمَ الْاَسْمَاءَ کُلَّهَا اِیْ اَظْهَرُ فِی الْاَدَمِ اَسْمَاءَ کُلِّهَا بَعْدَ فِرْعَوْنَ
انسان کامل هر لباس و شکل که خواهد کرده و طرفه العین هر جا که خواهد میرود فهم من فهم حضرت
فرموده اذات حقیقتا موصوف است و عالم صفات اوست چنانچه در حدیث قدسی آمده است
اَلْعَالَمُ صِفَاتِیْ وَ الصِّفَاتُ عِیْنُ ذَا اِلَیْ کَمَا قَالَ الشَّیْخُ الْکَبِیْرُ مُحَمَّدِی الدِّیْنِ اِنَّ عَرَبِی رَحْمَةُ
اللّٰهِ عَلَیْهِ فِی نَصُوْصِ الْحُکْمِ وَمَا نَسَمِیْهِ غَیْرُهُ وَمَا سَوَاهُ لَیْسَ حَالَةً اِلَّا کَالْحَالِ لَا مُوْجِ
عَلٰی وَجْهِ الْجَبْرِ اَوِ الصِّفَاتِ فِی الْمَوْصُوْفِ اَوِ الْاَلَزَمِ فِی الْمَلْزُوْمِ اَوِ الْاَعْدَا اِدِیْ
الْعَدُوِّ حضرت من فرموده است سالک باید که بسبب عیب بینی خویش از عیب خلق چشم پند
که عین سعادت و رضا مندی حق سبحانه درین مندرج است چنانچه در حدیث است طوبی لمن
شَغَلَ عَیْنُهُ مِنْ عُیُوبِ النَّاسِ وَ چنانچه قصه حضرت امیر المومنین علی کرم الله وجهه شهید
ست و آنکه در افشا عیب مردمان کوشید بعد از الیم در وارین مبتلا میشود چنانچه آیت کریمه
وَرِیْنُ یٰۤاَبُو رَیْثٍ اِنَّ الَّذِیْنَ یُحِبُّوْنَ اَنْ تَشِیْعَ الْفَلَحِشَّةُ فِی الَّذِیْنَ اٰمَنُوْا لَهُمْ
عَذَابٌ اَلِیْمٌ فِی الدُّنْیَا وَ الْاٰخِرَةِ چنانچه حضرت شیخ شهاب الدین چهل سال چشمان خود پوشیده
داشت تا عیب هیچ نه بیند حضرت من فرموده است سالک را باید در حالت عارضه بدنی
در پچه علاج و اوویه شود و اما کردن آن سنت است و مایوسی از اسباب فرض آنکه موثر و فاعل
حقیقی اوست اگر در اوویه شفا منحصر بود هیچ اهل دولت که در حکما در تحت تصرف است اگر
خواهد بر صواب آلا پس مناسب این است فرمودند که حکیم احسن الله از حکما رکن و له باول خان
کلان مرحوم بمن نقل کرده است که بهاول خان مرحوم با جلیان گفته بود که گفتمی و گفتمی بیشتر
از نزع روح بمن اطلاع خواهند داد و بنوبت همگان نبض آن بدیدند و بوضو شغل شد اتفاقا
تا غسل هر دو باز رسید جان بحق تسلیم نمود و بقرب آن سچکس خبر شد او تعالی کفر دعوی را
و فع فرمود چنانچه حضرت مولانا روم علیه الرحمة درین فرموده است میبست چون قضا آید
لطیب ابله شود آن را از نفع خود گمراه شود و شربت اسکنجین صفا فرموده و درین با هم شک نموده

دہم فرمودند سالک باید کہ نافع و ضار ذات مطلق تعالیٰ شانہ را داند نہ مظاہر را کہ تکمیل ایمان
 درین منصوبیت چنانچہ شیخ سعدی فرمودہ است بہیت درین نوعی از شرک پوشیدہ نیست
 کہ زیدم یا زہد عمرم بحسب دہم فرمودہ است سالک باید کہ در زہد و ریاضت بسیار کوشد
 تا اورا فنا کلی حاصل شود کہ بغیر حصول این مرتبہ در مشرب صوفیہ کرام اسلام نیست چنانچہ صوفی را
 دختر بانگ گشت پرسیدندش کہ ویرا بقدر کجای نمیدہی باعث چہیت فرمود کہ مسلمان را
 می طلبم گفتند مسلمان بسیار اند گفت مسلمان کسی است کہ از خود رفته در ذات حق تنگ فانی
 شدہ باشد و نزد بعضی صوفیہ عظام فنا شروع در اسلام است بہیت سالکا اسلام گر اسان بدہ
 کہ کسی چون شبلی اہم شدی بلکہ آدمیت ہمہ این گفتہ بہیت آدمی آنست کہ دینی در دست
 محو کان کردہ یقینی در دست دہم فرمودند و در مسجد بہار ان شریف مطالعہ دیوان خواجہ
 حافظ میکردم کہ ناگہان شیخ من قبلہ عالم قدس سرہ تشریف فرمودہ بر خاستم پرسیدند کہ کدام
 کتاب است عرض نمودم خواجہ حافظ است و گفتم بہیت کمال صنعت مشاطہ باید کہ روی
 رشت را زیبا نماید در جواب فرمودند بہیت بلکہ کہ پیر شدی تاب عاشقیت نماندہ شراب کینہ
 مستی و گردارہ حضرت من فرمودہ است کہ رو بہ ناگہان و راج پیش مرزن بالا وقتا داورا گرفتہ
 خوج کردم و بر آتش ہا دم ناگہان شیخ من از بالا خانہ کہ در آنجا سکونت با مرشد ششم ششم آمدہ پرسیدند
 کہ چہ چیز بیان میسازی گفتم راج است از بالا پیش من وقتا دہ است شیخ من فرمودہ سبحان اللہ شکا
 کہ بود نصیب شد و گفتم اند حضرت قبلہ من قدس سرہ کی را از خلفا و وظیفہ فرمودند و اورا
 گفتہ بودند آنچه پیش تو از بالا بیفتد آنرا فوج نمودہ تناول خواہی ساخت کہ درین امر حکمت سر
 متصنن آن ہوشمند بحسب فرمودہ شیخ بان شاغل شد و سبحانہ تعالیٰ آن نعمت را نصیب
 ایشان فرمود حضرت من فرمودہ اصحاب شیخ من سخوی مشغول و مستغنی از یکدیگر
 بودند گوی زہر آلود و مخمور اند و وظیفہ اغنیای کلی محترز بودند پس فرمودند من و میان اکبر
 برکہا و سخنان کلان مرحوم بہار و کالت دعا طلبی نام شخصہ باشد از قبلہ عالم باروان طوعا و کرہا
 مجوز نمودہ ہمراہ یکدیگر از حصنہ انور شرف از خیر یافتہ می آیدیم در اثناء راہ میان محمد کہ
 کہ بطرف بہار شریف بنا بر شرف زیارت مے رفت ملاقی گشت و آنرا گفت اگر مرضی تو بود
 باشد قدرے وجہ معاش از سر کار مقرر کردہ تواند شد بالفراغ مشغولی خاطر بحق تعالیٰ
 تواند گشت بجز دشمنیدن این سخن در حالت شد و زانگشت را منصوب کردہ میفرمودند کہ بہا و سخنان

را برین میرنم و تو عجب برادر پیرای که ایمان مرا سبب از می با وجود آنکه معاش وقت آن خوشی
 بود که گاهی اورا کسے وظیفہ دادی و گاهی ریوزہ کردی و ہم فرمودہ اند اینکہ میگویند کہ فلان را
 از فلان نعمت رسیده آن نعمت استغنائی کلی از اسوسی است حضرت من فرمودہ است
 کہ خرق عاوت خاصہ ولایت نیست زیرا کہ او اگر از بنی واقع شود از معجزہ گویند و اگر از ولی
 و منافع شریعت ظہور پذیرد و از اراست نامند و اگر از عام باشد از امعونت خوانند و اگر از کافر صادر
 شود از استند راج گویند چنانچہ فرعون نیل را ہر جا کہ حکم کردی جاری شدی حضرت من
 فرمودہ است ہر کہ خواہد مقبول و محبوب حق سبحانہ گردد باید کہ در متابعت شریعت ظاہر و باطن
 گوشش نماید تا مقبول و محبوب حق سبحانہ گردد چنانچہ نصر درین باب واردست قُلْ اِنْ كُنْتُمْ
 تُحِبُّونَ اللّٰهَ فَاتَّبِعُوْنِيْ يُحْبِبْكُمُ اللّٰهُ و یرزقکم من حق تعالی ہدایت طلب نماید کہ
 بغیر آن هیچ مطلوب آن حاصل نتواند گشت چنانچہ دختر غزو و مطرود کہ او را حق تعالی ہدایت
 از زانی فرمود تا عقب ابراہیم علی نبینا و علیہ الصلوٰۃ والسلام در نار غرود و درخت پس اقم
 انبیا گردید و از صحبت و متابعت خلق محترز و دور بود و بلکہ دوری و بدخوی ان بحجاب
 حق سبحانہ و تعالی ہر دم طلب شعار خود ساز و دلیت یارب ہمہ خلق را بمن بدخو کن
 و ز شہر جہان بیان مرا یکسو کن + روی دل من صرف کن از ہر جہت + در عشق خود ہم یک جہت دیکو کن +
 رباعی یارب بر ما نیم ز حرمان چه شود + رہی و ہم کوی عرفان چه شود + بس گبر کہ از
 کرم مسلمان کردی + یک گبر دگر کنی مسلمان چه شود + در سن الف و اثنا مائت
 واحد و ستون امساک و بندش باران واقع شد خلق اللہ و الحاح بحجاب حضرت من سعی ملین
 نمودند روزی قاضی نور محمد ہم بجنوع و عجز نام عرض کرد پس وے را فرمودند در ویش را
 باید کرد کہ برضا حق تعالی تسلیم نماید کہ تمامی کار ما آن بعیر حکمت کامل نیست چنانچہ در فوائد شریعت
 مکتوب است کہ در ویشی محمد پارسا نام داشت ہرگز از مریدان و نقصان گشت و پیش آن شکایت
 آوردی ہموارہ فرمودی کہ درین امر نفع و خوبی تو بودہ باشد بارے اتفاقا سگان
 خروسان قیمتی مریدان سو کہ دران شہر سکونت میداشتند ہمگی مردند تمامی اہل آن بلد پیش
 آن نیم عرض نمودند در ویش موجب منقول ایشان را جواب فرمودند گفتند این چه خبر و نفع است
 کہ وجہ مناش با بر تجارت ایشان مقرر بود یک یک سگ قیمت و صد روپیہ بیع و فروخت
 بشمودیم ہنوز درین گفتگو بودند کہ سہ چہار کس در آن آمدند از ایشان باعث آن پرسیدند گفتند

ماور شہر پادشاہ سکونت داریم و شب آن پادشاہ قتل عام و تاراج تمام بر این شہر حکم عام کرده
 بود و بعضی از سگان این موضع بہا قرابت داشتند بنا بر تکفین و تدفین انہا رسیدیم اینچہ سبت
 کہ با حدے کس آزار نرسیدہ است پس آن شیخ فرمود کہ بیرون این شہر بروید کہ این حکایت
 بر صواب است یا بر خطا بعدہ رفتہ تحقیق نمودند کہ ہاں شب گرد آن شہر فوج شاہی
 گشت ولیکن بہ امر آہی یافتہ نشد از آنکہ نہ سگ نہ خر و نہ ماندہ بود کہ آواز شان انہا را بہری
 خود پس مراجعت کرد بعدہ آن رویش مردان گشت کہ نقصان شامعین مصلحت شما
 گرویدہ است و اگر سگان و خروسان بماندند و شاکستہ شدند پس چہ نفع بشمار رسید
 و ہم فرمودند اگر تجلات مرضی حق تعالی کار کند نزد اہل تسیم کافرست چنانچہ شیخ و قوتی را
 بہ بعضی از شیخ کنار بجد و جہد تمام ملاقات میسر شد چون در نماز شاغل گشتند کشتی عرق
 شدن گرفت شیخ و قوتی از عرق نجات داد بعد از فراغت عبادت نماز
 یکدیگر را گفتند کہ ام کس این کفر و زید ہمہ گفتند این کار از و قوتی واقع شد ہمارا
 جرم نیست پس جلگی از شیخ مذکور غلبہ شیخ و قوتی حیران شد و تمام عمر از انفعال
 آن در گریہ و زاری بماند و ہم فرمودہ است اگر کسے بجناب ایزد تعالی نسبت ظلم نماید
 کافر گردد و نعوذ باللہ منہا ازان کہ خود فرمودہ است اِنَّ اللّٰهَ کَیْسٌ بِظُلْمِ الْاَلْمِیْنِ و ہم
 فرمودند سالک را باید کہ اندون خود را از خلاق و بیمہ پاک سازد پس ہرچہ بر زبان آن
 برود موثر باشد چنانکہ شخصی بر در دزدان براسے استر و اہال مواشی خود در کوہ
 آمدہ بود روزے پیش آمدہ گفت اندو دوان ہلگی مال خود باز گرفتہ عزت و فلان کس
 نزگاؤ ہست منے دہد آن را طلبیدہ بگو کہ عوض آن دو جانور دیگر از من بگیرد و آنرا
 بن باز دہد پس آن را ہر چند گفتم اختیار نہ کرد و گفت کہ جانوران من ہم گیاہ حرام کاہے
 نخورده است اگر این حکایت من بر صدق است سہ پسر این کس عوض آن خود کردم و
 ہمیزم کہ در دست داشت سہ کرت بر زمین زد و رفت پس در عنقریب ہر سہ پسر آن
 بہ حکم آہی مردند پس فرمود کہ دران قوم سوک حلال خوری دیگر زید و ریاضت نبود و ہم فرمودند
 عالمی را مرضی نایل شد و بہ بیچ او یہ بہ نشد پس ناچار گشتہ پیش در ویش رفت بہمت خواست
 پس آمد رویش الحمد للہ خواندہ بر آب دم کردہ بخوراند اللہ تعالیٰ آن را ہمان ساعت
 شفای کلی بخشید پس آن عالم گفت این ہم حکایت با وجودیکہ شما الحمد را تمامی بہ قسم خواندہ اید

و اثر این چنین کرده است بسا عجبت در ویش فرمود ما را سنگی باطن کرده ایم و شمارا
 را پیش ظاهر چنانچه قصه نزاع نقشان چینیان و رومیان مشهورست که چینیان به نقاشی
 مشغول گشتند و ایشان به صفائی چون حجاب برداشته شد هر نقش عین دیگر نمود
 پس دین باب مولینا روم فرماید سمیت رومیان این صوفیان انداے پسر و نه نه
 مکرار و کتاب و نه هنر و هم دیگرے گفته سمیت علم باطن همچون سکه علم ظاهر همچون شیر
 کی بود بے شیر سکه کے بود بی پر پریر حضرت من فرموده است سالک باید که با و هر چه از
 مکر و مات برسد حوصله کند که سه صد پیغمبر یافت گر سنگی مرده اند و در حوالی کعبه مدفون
 گردیده اند که این نعمت بخاصان خود از زانی دارد چنانچه وارد است **أَشَدُّ الْبَلَاءِ**
عَلَى الْإِنْبِيَاءِ ثُمَّ عَلَى الْأَوْلِيَاءِ ثُمَّ عَلَى الْغَائِبِينَ پس باید که هر چه از دوست ست نیکو تصور نموده
 برضا او گردن نهاده باشد و هم فرمودند اگر کسی چند ایام با اهل تفرقه و نوکری صحبت پیشه کند
 اغلب آن ست که اگر چه ترک داده به اهل جمع پیوندد و صحبت گزیند از هلاک آن اثر اخلاق و نیمه
 بیرون نه شود چنانچه هر جا که آب دریا باشد اگر خشک شود اثر آن باقی ماند و او را سگے از
 سگان سرکاری گویند و هم فرموده اند نوکری بنده بسا مذموم است ادا کند هر جا که هزار
 تیر و تفنگ و توپک زنند اگر سر خود بدان جابیند از و پس نمک حرام ست و مستحق عتاب خطاب
 خواهد شد و نوکری او تعالی شانه محمود و احسن ست از آنچه تکلیف بر اندازد طاقت فرموده است
 چنانچه اگر کسی را تب باشد یا بر آب از عدد و یاد درنده یا خوف تلف عضو و نفس سبب برت باشد
 اگر جنب ست قادر نباشد حکم نیم فرموده است و در محضه اکل میت و در سفر تخفیف صلوٰۃ
 و تعطیل صیام و غیره احکام مجوز داشته است و ایضا نفس هرگز رواندار و قوله تعالی
لَا يَكْلِفُ نَفْسًا شَيْئًا مِنْهَا وَقَوْلُهُ تَعَالَى يُرِيدُ اللَّهُ بِكُمُ الْيُسْرَ وَلَا يُرِيدُ بِكُمُ
الْعُسْرَ و این نعمت بخاصان خود عطا فرماید پس باید که بخاصان او سجاده تعالی
 صحبت و متابعت گزیند و از اهل تفرقه گریزان باشد که ایشان اهل وفا اند و اینان پیوسته
 و بعد از این ابیات فرمودند **نظم** اگر چه آغاز کشادست و بند و عاقبت الامر بادت دهند
 خیر و امان در امر نیست **نظم** سو تکلیهان خدای گریزه **نظم** اهل دنیا چون سگ و یوانند
 دور شود ایشان که بس سگانه اند اهل دنیا چه بهین و چه بهین **نظم** لعنت الله علیهم جمعین
 حضرت من فرموده است که حق تعالی ابلیس را بعد از هزار سال میفرمود هنوز اگر تو سجده

خاک حضرت آدم بجاری ترا مثل سابق از مقربین از خود بینام ابلیس بعین مسکون چو کعبه
 از اسجده مکرده ام اکنون خاک اورا چه طور سجده کنم و نیز فرموده است که حق تعالی انسان خلیفه
 خود کرده است چنان که در قرآن مجید آمده است قوله تعالی **وَإِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلَأِئِكَتِ إِنِّي**
جَاعِلٌ فِي الْأَرْضِ خَلِيفَةً چو آنکه خلیفه مقرر شده است بهرست که رو آورد کمال گیر و
 وعین آن شود چو آنکه در وقت ظفر یافتن احمد شاه غازی بر کفار نابکار میراثه سونات
 را خراب نهادم نمود اصنام را بهر معان شکسته و کشته کردند مگر در شهر بعضی از مغاب آن جا
 که در شب بی خورد و خواب در شغل کمال بجای رسانده بودند که شیخ و تیر برایشان اثر
 نه کرد بلکه همچون ضرب حجر آذین آمد و هم جلال الدین رومی قدس سره در احوال حضرت
 بایزید قدس سره آورده که هنگام سکون اظهار شطحیات آنچه از شمشیر و کار و بر و میزدند
 بر ضارب موثر شده بر حضرت معزی الیه و هم واقعه حضرت شیخ منصور حضرت من فرموده است
 و این بچه هم حاضر بود که چون علمائی آن زمان در پی تخریب آن شیخ را جیش بردند محبوب شد
 و آنچه بر او بزدند و الم آن بر زنده ظاهر گردید **أَلْفَقْرُ إِذْ أَمَرَ اللَّهُ دُرَّشَانَ**
أَبْلُ اللَّهِ گفته شد و قتی که در ویش را فنا حاصل شود اوقات تاراج میشو و بجای او و جوب
 آید یعنی اوصاف امکانیه دور شوند و اوصاف الهیه متجلی شوند پس ناچار گشته و گذشته
 ساختند بعد از آن سرور کائنات علیه و علی اکمل التجیات و افضل الصلوة را در موضع مسقف
 آراسته صدر خواستگان نشسته دید چون بجانب سقف نگاهش اوقات که محاذی برابر
 سهاک علیه الصلوة و السلام رخنه دید پس از جناب سالت آب علیه السلام موجب این پرسید
 در جوابش فرمودند که این آن نخته است که در شریعت ما توانداختن پس نادم شده اختیار تعزیر
 شرع کرد بر حکم آن نامه همگی علماء عصر در کردند چو آنکه پیش حضرت شیخ جنید رضی الله عنه آوردند از
 مصلی فرزندش و خرقة مشایخانه از اذن دور کرد بموجب پاس شریعت بر آن حکما نفرمود
 پس فرمودند که حقیقت مانند چیز بنهاده در آوندست و شریعت مثل سر پوش آن باید که در
 دل حقیقت باشد یعنی وحدت و در زمان شرع آشنیت که اتم متابعت شریعت برین صورت
 و حصول کمال انسانی بغیر متابعت شریعت ظاهری و باطنی از قبیل محالات است و هم فرموده اند
 عیاذ بالله اگر کسی در محلات کسایت یا بدین خلق از صحبت آن گمراه دور وادی محلات
 زبون و خوار شود چنانچه معتزله و خوارج و شیعه و وابسته و غیر آن مگر فرقہ اهل سنت و

و جماعت که در اصل فرقه ناجیه و اهل هدایت همین است که با کس از صحبت و متابعت ایشان
 در بهشت و وصال نیز و متعال سیده اند **مثنوی** گفت پیغمبر علی را کامی علی و شیعی میگوید
 پیروی و لیکت شیری مکن تو اعمتید اندر آور سانه نخل امید ای علی از جمله طاعات را بر
 گزین تو سانه مرد اله و در شهر و پوش کرد است آفتاب و فهم کن و الله اعلم بالصواب
 همچو موسی زیر حکم خضر و و چون گوشتی پیر پس تسلیم شو و صبر کن در کار خضر نه نقاق و تا
 نگوئی خضر رو نه افراق و و هر زخمی تو کینه و رشوی پس کجایی صیقل آئینه شوی
 هر کسی که طاعتی پیش آورد نه بجز قربت حضرت چون و چند و تو تقرب جو سوی مرد اله
 سر پیچ از سانه او هیچگاه و زانکه او هر خار را گلشن کند و دیده هر کور را روشن کند
 و نیز خروند چون اورنگ زیب پادشاه دلی به گفته علمای آن زمان حضرت سرمد راضی
 تعالی عنه بر دار کردن حکم ساخت این بیت بر زبان راند **قوله** چو رفت منصور کهنه گشت
 دار او و سرمد بیا که تازه کنیم این دار را چون که شیخ منصور را بر دار کشیدند از آن آواز
 انانجی شنیدند و از شیخ سرمد این بیت شنیدند بلیت سرمد و قدم یار گذاشت چه بجا شد
 این بارگران بود او داشت چه بجا شد و او را هر شب زیارت آن سرور کائنات علیه السلام
 میسر میشد **مصرعه** چون قضا آید طبیب ابد شود و دهم فرمودند صحبت شیخ با عقیده
 کرد که بی عقیده از صحبت هیچ فایده نیست چنانکه در حدیث اوست **اعْتِقَادُكُمْ يَنْفَعُكُمْ**
 و اگر این چنین نبودی منافقین را هم هدایت گشتی و ایشان از صحبت آن سرور کائنات علیه و اله
 اکمل النجیات هیچ ثمره سوا این وعید که **انَّ الْمُنَافِقِينَ فِي الدَّرَكِ اسْفَلِ مِنَ النَّارِ**
 نه برداشته اند تا آنکه صحبت مذکور را بر ذکر حق فویت داشته اند با علی صحبت یک ساعت
 با اولیاء بهتر از صد سال بودن با تقی و سایه رهبر است از ذکر حق به نان خشک او به از
 بولوطیق و دهم فرمودند سالک را باید که همواره طالب مولی باشد نه طالب حب دنیا بخاطر خود
 نه بد که طالب دنیا الحق مرمان است بعد بر زمان راندند **لَا الْحُمُقَاءُ كَخَيْرِيَتِ الدُّنْيَا** و طالب
 مولی اعقل الناس سلف زیرا که در کتب فقه مسطور است اگر کسی در مرض موت وصیت کند که مال
 من بعد از مرگ من با عقل الناس نهسید واجب است که مال آنرا به تارک الدنیا داده شود که عقل
 الناس ایشانند و غیر آنان نهسند و دهم فرمودند علم بپیر عمل و عمل بغیر عقیده صاف که اهل سنت و
 جماعت است فایده ندهد از آن که علامه زمخشری صاحب کشف بجدی عالم متجرب بود و در شان کتاب

او گفته شد که لا الکشاف لکان القرآن یکتاباً باوجود چندین علم عمل نصیب او نشد
 یعنی عقیده محترمی داشت غل آتشین در گردن انداخته در دوزخ برند پس باید که از حق تعالی
 علم طلب با عمل کرده شود که نتیجه علم عمل صالح است و هم فرمودند سالک را باید که در عبادت و سجد
 یعنی در اثنای نیت سعی بلیغ نماید از عبادت لازمی یعنی نماز روزه حج و او را و بخوان آن آزان که
 آن فاضل ترست که اگر کسی را مثلاً نان به ریاض و ناموس خود داده شد هم مقبول است و این
 حدیث فرموده است یَحِبُّ إِلَهِهِ وَكُوكَانَ فَاسِقًا الْجَحِيلُ حَدَّثَنَا اللَّهُ وَكُوكَانَ زَاهِدًا
 بیت بخیل ار بود زهد و بر و بجز بهشتی نه باشد حکم خبر یعنی سخاوت کند و دست خدایت
 ست اگر چه فاسق باشد که رساننده نفع بغیر از نیکو مردانست چنانچه در حدیث است خَيْرُ النَّاسِ
 مَنْ يَنْفَعُ النَّاسَ و عبادت لازمی بر یا زایل شود مَنْ كَانَ يَرْجُو الْقَاءَ رَبِّهِ فَلْيُفْعَلْ
 عملاً صالحاً و لا تُشْرِكْ بِعِبَادَةِ رَبِّهِ أَحَدًا و هم برای نفس خود کرده باشد نه برای نفع غیر و هم
 غیر از نفس خود بهترست بیت دل بدست آو که حج اکبر است یا به و غیر از آن کعبه یکدل بهترست
 و هم فرموده سالک را باید که خاطر خود را از لوث حب دنیاوی و دنیا بالکلیه پاک سازد که حب دنیا
 سرگروه همه غاصبان است و ترک آن از جمله عبادات بهتر و قدم بدون توجه فائده بود و هم
 تخلیه دل از حب دنیا و حریم باز نمواند برداشت چنانچه خوابه حافظ رضی الله تعالی عنه مطالب این
 فرموده بیت حضور گریه خواهی مشغول غایب از حافظه متنی تا کن من می دع دنیا و اهل دنیا
 یعنی وقتی که را و ملاقات دوست حقیقی در دل تو پیدا شود و نه باید که او را ترک دنیا و اهل آن
 خواهی کرد و بعد آن متوجه نام تان جناب بوده باشد که بغیر رفع حجاب تعلق با سوئی وصول
 آن از محالات متصورست تعلق حجاب است و بی حاصلی چه پیوند با بگسله و اصلی و هم فرموده اند
 شیخ کلینی رحمه الله تعالی روزی و روزی را برادر دید مرده پای او را بوسه داده دعا خواست که من
 مثل تو دور کار خود یعنی عشق او سبحانه تعالی همه وقت مستعد بوده جان نثار شوم بیت حافظه
 در عشق بازی کم دزن هند و مباحش و کوب بر مرده سوز و زنده جان خویش راه و هم فرموده
 سالک را باید که در سیرت کوشد و در صورت یعنی از ازاله اخلاق ذمیه و عبادت ظاهری که حصول
 مقصد یقین بدون آن میسر نیست چنانچه مولوی جامی قدس سره فرموده نظم آدمی آن است
 که دینی در دست و محو گمان کرده بقیه در دست و بود آن پیکر گل آدمی به زور و دیوانه نه
 کمی و هم فرموده که از رنگ آبا و رویش بود که پیکر با نزد خود آمدن نه وادی و اگر چه

بالقرص عالم رسید و قریشی نزد آمدی گلوخ زدی و او را معمول این که بعد از نماز ظهر از
 صحرادر بازار آمده بروکان بقالی نشستی رو که اتفاقاً فوج سواران در بازار گذرا و فتاد نگاه
 آن درویش اهل معنی بر سواری محمد یار نام که سرگروه ایشان بود واقع شد و نظر مبارک و در
 موثر گشت از اسب فرو آمده لباس امیرانه از تن دور کرده لباس درویشان به پوشید و دیگر
 سواران را پدر و کرد و آن درویش آن از دست گرفته در حجره خود آورد پس خادم او را ملاطفت
 کردن گرفت که با وجود چندین آدمیان از عالمان سادات بر تو گذر دهند به هیچ شفقت نه فرمود
 درین چه دیده پس خادم را یک تنگه داد و گفت که کلاه من بر سر کرده در بازار برو چیزی
 گرفته بیا خادم کلاه آن بر سر کرده در بازار رفت و تهدیدست بغیر مطلوب مضطرب و پریشان
 مراجعت نمود آن درویش سبب آن پرسیدش گفت در بازار سوای حیوانات از دام و دوان
 هیچ ندیده ام از ایشان چه طور مطلب بدست آرم باز درویش گفتش چکیس آدمی بنظر تو می آید
 لا اله الا الله و محمد یار خان پس آن فقیر فرمود چونکه امر این نحوست مراد درین عالم معذور و خجسته
 داشت بده این بیت فرمودند **بیت** کیوں نہ ہو گا عشق سے آباد سبب ہنر وستان ہنر کے
 دہلی کا صوبہ سے محمد یار خان **نظم** آدمی آنست کہ دینی دروست ہنر گمان کردہ یقینی ہست
 و رہو دین پیکر گل آدمی ہنر و دیوار کنار دکی ہنر فرمودند ساکت باید کہ بہ صحبت اہل دل
 ملازمت نماید و گاہی ازین نعمت بی بہادور نشود کہ اثر می عظیمست و رسیدن مقصود اعظم
 لا مشقت و این ابیات فرمودند **بیت** صحبت صالح تر اصلاح کند کہ ساعتی بودن بصحبت اولیا
 بہتر از صد سال بودن با تقی ہنریشی اولیا با کیمیاست ہنر کہا گر نحو و بدین خوبی کجاست
بیت ہر چه در پس علمست اثر صحبت ہنر نہ کجا یافت بیدہلے نبات ہنر کہ در نظر ایشان اثر
 قوی ترست و پس فرمودند **بیت** آنکہ تہریر و بدیک نظر از شمس دین ہنر طعنہ زند
 بر دہنہ سخنرہ کند پر چلہ ہنر و نیز در عوارث شریف شیخ الشیوخ العالم شیخ شہاب الدین قدس سرہ
 آورده کہ مار سیت نظر او چنان تاثیر دارد بہ چیزے کہ رسد بالفعل سوخته شود ہر گاہ اہل سبحانہ
 تعالی در نظر حیوانات این چنین اثر داشته پس در نظر آن کامل کہ اشرف موجودست چہ گونه نبات
 ہنر کہ منکر این است احمق ترین مردمانست بلکہ در نظر او اثر تخلیست ہنر کہ انصیب کمال باید
 سمع ہنر نہ نگاہی برد جانانہ چنین باید ہنر یک جرعه خرابم کرد پیمانہ چنین باید **بیت** دیدن
 ایشان شہا را کیمیاست ہنر چون نظرشان کیمیائی خود کجاست ہنر با غی آمانان کہ خاکست

صحت
 در
 اثر
 ہنر

بنظر کیا کنند سگ ولی کنند گس را با کنند آنان که چشم را بد و صد جلد واکند آریا بود که
گوشت چشیده بجا کنند و هم فرموده اند سالک را باید که طاعت برائی رساند و سبزه تنگ
کرده باشد و از اسول الله طمع کلی برود که حضرت بابا صاحب رضی الله عنه بعضی خلفا را
همین نصیحت کرده است الطاعة لله والى الله من خلق الله که حصول مقصود کلی درین
منهج است و هم فرموده که از مطالع کتب عاشقان و قصه ایشان ذوق در دل پیدا کند
و هم فرمودند سالک باید که هر کارے و مشکلی پیش او آید امداد از شیخ خود طلب نماید تا از ان
صعب امر رهایی یابد چنانچه را در اثار راه دزدان پیش آمدند و بنا بر قتل او قصد
نمودند گفت یا شیخ حاضر و ناظر باش دزدان تباہ کاران بر مجرد گفتن او سوار بر این معاینه
نمودند تا از بهیت آن پاگزیز گشتند و از دشمنان خلاصی یافت و مانند این حکایت خلیفه صاحب
میان محمد باران رضی الله تعالی عنه که عظم ترین خلفاء حضرت من بودے فرمود که روزے
برای زیارت حضور انور او ام الله بر کات از خانه خودے آمد و در اثناے راه کان همراه
گشتند و بایشان اسپ پر بار متاع نیز بود ایشان را چند آنکه فہائش نمودم کہ اینجا خطہ دزدان است
خاموش شوید تا گذر بسلامتی کرده شود فائدہ نداشت تا آنکہ آن تیرہ رایان حاضر گشتند
و تمامی چیز و لباس ما غصب و سلب کردند و مایان را مسدود کرده بجانب پیش
متوجه شدند اتفاقاً درختی پدید آمد دزدان و دیگر رفیقان باز پرسائے آن بنشستند و من بر
تاب پیش آفتاب افتادم هر گاه از گرمی زمین و آفتاب عاجز گشتم بجناب شیخ خود متوجه
گشتم عرض نمودم تا بکے این چنین تماشا خواہید دید پس بہ مجرد متوجه شدن مقتاد در میان دزدان
واقع شد و شور و شعب برخاست مردمان از ہر طرف تیغہا و دست علم کرده دوان آمدند
اتفاقاً میان ایشان یکے سید بود ایشانرا از مقتادہ و جنگ منع کرد و گفت کہ اینکس درویش
ست ازین دست بردارید و الا تمامی شما کشته شوید پس بگفتہ او از من منبر داشتند و ہمدست
نمودند و ان چیز مقصود بجنسی کستم و ساختند و بر آہمانی و شب کردن نزد خود الحاح بسیار کردند
قبول نکردم پس بموجب استدعا من باموضع خطرناک ہمراہ ما شدند باز بخانہ خود مراجعت نمودند
و ہم فرمودند سالک را باید کہ ہر وقت از حق سبحانہ و تعالیٰ نیاز تمام بدانت طلب نماید کہ بغیر
بدانت اگرچہ عالم باشد وصول بمقصد اعلیٰ بمقصد اقصیٰ نتواند گشت پس در معنی حکایت فرمودند
کہ شخص گل محمد نام کوتی ہمیش منگفت کہ کتابہای نظم و فقہ و غیرہ خواندہ بودم و پیشہ فوکری مے کردم

میکردم در کتاب شرح و تقایید دیگر کتابها در سفر و حضر ملازم میشدیم مگر معمول من این بود
 که کتابها را بر زمین گذاشته و خود بر چهارپائی خواب می کردم و نماز را هم گاه میگزاردم روز
 برای نماز در مسجد آدم اتفاقاً در ویشی و راسخا نشسته دیدم بعد از فرغت نماز پیش رو
 رفته عرض کردم که مراد عائی خیر همراه کن و کدام وظیفه هم شفقت فرما که او سبحانه تعالی بت
 نصیب فرماید آن درویش دعا کرد و قدری وظیفه هم فرمود و موجب گفته وی آن طبعه با بجا
 آوردم چون وقت خواب موجب معمول بر چهارپائی حقتم و خاطر گذشت که این چینی بی ادبی
 که کتابها را در زیر گذاشته و من بر چهارپائی خفته ام سر خود را بر دوشتم پس نفس اماره رهنر می
 کرد باز حقتم تا مانند این دو سه مرتبه نمودم هرگز قرار نیاورد آخر الامر کتب بر چهارپائی نهادم و خود
 بر زمین خوابیدم و بر صلوٰه خمسہ مطبعت نموده شد که گاهی بفضل تعالی ترک اوقات نماز پنجگانه
 تا حال بوقوع نیامد پس فرمودند که بیان گل محمد مذکور بعهده و خدمت حضرت بیان صاحب
 ناره و والد شریف بیعت گشت و صاحب نسبت شد و هم فرمودند در فقرات نوشته است که بنده
 فعل مختار است و لیکن در مختار بودن اختیار ندارد و هم فرموده اند در ویشی بود همواره از جناب
 جلال تعالی این دعا طلب کردی که خداوند مرا توبه ده یعنی باید که بنده نسبت افعال بخود نکند
 و خود را در میان نه بیند که فاعل همه افعال اوست و لیکن میباید که در افعال سبیه نسبت بنفس خود
 کند از برای رعایت ادب تا مانند شیطان که نگه داشتن ادب نه کرد و گفت رَبِّ بِمَا أَغْوَيْتَنِي
 مُسْتَحِقِّ الْعَذَابِ وَ وَ حضرت آدم علی نبینا علیه السلام رعایت ادب ملحوظ داشت و گفت
 رَبَّنَا ظَلَمْنَا أَنْفُسَنَا وَإِنْ لَمْ تَغْفِرْ لَنَا وَتَرْحَمْنَا لَكُونَنَّ مِنَ الْخَاسِرِينَ بخواند مستحق
 مغفرت و عفو اکرام فی الدارین گشت چنانچه درین باب نص صریح وارد است مَا أَصَابَكَ
 مِنْ حَسَنَةٍ فَمِنَ اللَّهِ وَ مَا أَصَابَكَ مِنْ سَيِّئَةٍ فَمِنْ نَفْسِكَ رسولوی قدس سره در تفسیری شریف فرمود
 نظر گفت آدم ظلمت نفسا به او از فعل خود بند غافل بود و رکنه را از ادب پنهانیش کرده
 زان گنه بر خود زد و او بر بخورد و بعد توبه گفتش ای آدم که من به آفریدم در توان
 جرم و محن دهی که تقدیر قضا من بدان و چون بوقتی عذر کردی آنهان و گفت
 رسیدم ادب نگذاشتم و گفتم من هم پاس آنت داشتم و هر که از حرمت محرمت برده هر که
 از قدس و زینت برده پس باید که ادب تمام کوشد تا مرتبه بلند رسد **بیست** ادب تاجی است
 از فضل الهی و بند بر سر برود هر جا که خواهی در دعوات شریف مذکور است فمن لزم الکاذب

یصلح مبلغ الرجال ومن حرمه الا ذنب فهو بعيد من حيث انه ليقين القرب وقرود
 من حيث كونه زجوا القبول و هم فرموده است سالک را باید که هر وقت از حق تعالی فضل طلب
 نماید که بغیر فضل او هیچ عبادت و ریاضت و صوم و صلوة بکار نیاید چنانچه مولینا روم قدس سره
 فرموده است **پیت** گزیده فضلت و تکیه بر او وائی بر ما آنکه رسوائی شود و و هم فرموده است
 سالک را باید که علم حقه توحید خالی و معری نباشد که علم شی از جهل آن بهتر است **حدیث**
 اکل شیء شیء و البهمل لیس لیس و هم فرموده که ظهور ذات مطلق در ظاهر چون ظهور
 جبرائیل علیه السلام در صورت وجه کلبی رخ و حضور بنی علیه الصلوة و آله و اسلام و ظهور او در
 صورت بشر اسو یا در پیش بی بی مریم رضی اللہ عنہا است و هم فرمودند که ابی سعید خدری رضی اللہ عنہ
 که هو اسمی جمیع اسماء الملائکات حتی بآبی سعید الخضر بنا بر این حضرت مولوی
 صاحب مولوی خدا بخش ملتان رضی اللہ عنہ فرمود **پیت** خود آمد عیان گزیده فضول و
 نهان چون سکندری بوضع رسول و گفته **پیت** دوی بذهب عشاق و رنگینده خدایکی
 مخدجی و یاریکے و هم مولوی جامی قدس سره فرموده است **پیت** در دیده مجنون ناظر است
 و در صورت یلی ظاهر است **پیت** در چشم مجنون دیده یلی شده بنموده و یلی کجا مجنون کجا
 خود بود و خود بود و روزی غوغا بر خاست که سگ ماده دیوانه گشته است حضرت من استماع
 این شور مردان را بتا کید تمام در پی آن یرائی کشتن سگ مذکور روانه نمودند و آن سگ کس که در
 مجلس رسید از حوال آن پرسیدندی آخر الامر که گفت که آن سگ دیوانه نه بود بلکه از
 جهت این که بچکان او پنهان کرده بودند مانند دیوانگان مضطرب و بریشان از هر طرف تگ و پو
 بینود حالا ایشان را حاضر نموده اند خوشدل گشته آدم گرفته است قدس سره دم سرد بر آورده فرمودند
 که حقتای را در ظهور وجود خلق حب تمام است سر چند که ظهور وجود آن بسیار است ظهور او
 سبحان تعالی بیشتر چنانچه گفت **کنز الحقیقا** **حیث ان اعرجت فخلقت الخلق**
 برین معنی دلالت صریح ینماید ازین سبب حب و لا دور دل هر حیوان سنج است فرمود که
 بغیر آن بنامی پرورش که محال بودی پس فرمودند جنازه یکے از اصحاب کرام در جنگ مخلوط
 شد پیش سرور کائنات علیه علی آله الصلوة و السلام گذارش نمود که جنازه فلان که صحابی
 بدست مانی آید فرمودند بر هر کس که ظن شما غالب شود شکم آن شکافنه ساینده نمایند اگر در جگر
 آن و سوراخ باشد یقین است که پنهان باشد از آن که دو فرزند او را در حین حیات

او جان بحق تسلیم نمود و بپایین علامت یافته شد بعد از این حکایت فرمودند چون از
 سبب علاقه عطف و شفقت جان صحابه کرام رضی اللہ تعالیٰ عنہم چنینست حالت دیگر گسج باشد
 و فرمودند انسان را امید هست که در حیات خود و بعد از ممات حیرات و کلام توقیدار و دوا
 سوا از انسان راند در حین حیات و در ممات چشم داری چیزی بوده باشد مع بذات ایشان
 نحو نیست که مردی برای شکار بجانب صحرا رفت در آنجا بچه خر س دید و بفریب تفنگش بگشت و در آنجا
 پنهان نشست چون مادرش بیاد و او را مرده یافت مضطرب شد به طرف نعره زنان و
 گریزان میگشت آنرا از بیچاره از فرقت آن بچه خود را بر سر نیزه می که مانند نیزه در آن بیشه ایستاده
 بود و زدن و کشته در آنجا برود و دیگر حکایت مانند این یاد نمود و فرمودند که درین امور
 سر حدیث مسطور ہویدایم گردد و بار آورین باب این مصرع را بر لفظ مبارک می
 رانند مضمون در پرده عیان باشم و بچه پرده نهان و حضرت من فرموده است
 که مردی اهل کمال بود روزی بجهت متشایس او بنا بر شفقت امر معنوی را عرض نمود گفت نصیب
 تو نزد ما نداشته اند بعد پس گفت هر جا که باشد اشاره فراگفت در هندوستان امیریت
 که عنقریب در قتلان برسد تا بخدمتش نزدی بدین نعت مشرف خواهی شد موجب مثال
 امر بدو بزرگواری خود در خدمت آن امیر وقت رفت و لیکن امکان رسیدگی خود
 نپذیرد ناچار مقدار سه سال متوقف شده با گله بان اسپان آن امیر را بطه متعوت
 پیدا نمود پس بر اسطه آن در شکار گاه پایبوسی او ساخته عرض مطلب خود کرد و گاه آن
 درویش بیگانگی نمود عاقبت الامر بعد از گفتگو چون جوان را در مقصود خود مستعد یافت غیظ
 فرمود گفت برو این را تمام کرد و پیش من خواهی آمد و با حدی کسی این سر را در میان
 من پس آن درویش در آنجا اندازد و از ده سال طاعت و ریاضت کشته تا نیا بخدمتش
 مشرف گشت بعد ویرا بجناب سالت آب طیب و علی آلہ التحیات رسانیده فرمود در مستقبل
 آنچه حاجت در پیش آید بنا بر قضاے آن در حضور آن حضرت علیه السلام عرض خواهی
 کرد پس فرمودند چونکه برای تعزیت والد میان محمد بنان علیه الرحمۃ بسمت شهر کلچری
 اتفاق روانگی ما وقتا و زیارت ایشان نموده شد که مزار آن پیر و پسر پیر و بزرگواریان
 در یک روضه واقع است پس فرمودند اکنون مانند این در ملک هندوستان بسیار
 مردگان در پرده عمارت محقق اند و هم فرمودند که مومنان منظر اسما جمالی اند و کفار منظر اسما جلالی

از مظهر محکوم و تابع اسرار الهی است هرگز از حکم آن نخواهد گردانید چنانچه نص شریف
 وَمَا مِنْ دَابَّةٍ اِلَّا هُوَ اخَذَ بِناصِيَتِهَا اِنَّ رَبِّي عَلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ وَكُلُّ حَرْوٍ
 بِمَا كَذَّبَ وَفَرَّحُونَ و حدیث شریف لَا تَحْرُكَ ذَرَّةً اِلَّا بِاِذْنِ اللّٰهِ وَ
 الْمُمَكِّنَاتُ مَا شَمَتُ رَاحَةُ الْوُجُوْدِ اِشَارَتِ بِهِنَّ است و هم فرمود همه حقایق
 ممکنات از حقیقت محمدی علیه الصلوٰة والسلام منتشر و موجود اند چنانچه جمیع اسرار و افعال
 از مصدر مشتق اند چنانچه تمامی اعداد از عدد واحد مثل اثنین و ثلثه و اربعة و مائة و الف
 الی غیر النہایت و حقیقت محمدی از ذات باری تعالی موجود است چنانچه در حدیث آمده است
 اَنَا مِنْ نُورِ اللّٰهِ وَالْكَوْنُ مِنْ نُورِي چنانچه شیخ نسک رحمة اللہ فرموده
 بیست تو اصل وجوده آمدی از نخست و اگر هر چه موجود شد فرع تست و هم فرمودند لیسات
 ممکنات که نزد صوفیه کرام که عبادت اعیان ثابت اند همه عارض وجود اند و وجود معدوم و
 اختلاف و کثرت اعراض یعنی حقایق ممکنات در وحدت وجود او تعالی قدح نیکی و چنانچه
 کثرت امواج بحر اشع **البحر بحر علی ما کان فی القدم** و اما الحوادث
 امواج و اثرها **لا یجبتک اشکال** نشا کلها **عمّن تشاکل فیها فانما**
هی استار بیست در بحر موج تو بر تو بود و چون نیک بدیدم این همه او بود و هم
 فرمودند سالک را باید که همیشه بیا حق تعالی خود را جمع دارد و گاهی اندیشه غیر او بجا آید
 بخاطر خود را نداند که اندیشه غیر او در مذہب اہل جمع تفرقه و وسواس گفته اند چنانچه گفته شد
 رباعی مادام کہ در تفرقه و وسواسی در مذہب اہل جمع خیر الناسی و اند کہ نہ تاس وے
 شناسی و شناسی خود را از جہل می شناسی و مدار همه کار مخلوقات موجب اندیشه است
 مثلاً مومن کافر نبود و وجود واحد اند باندیش کفر و کافر گویند و با اعتبار اندیشه ایمان مومن
 خوانند و شتی از سبب اندیش شقاوت و سعید از جهت اندیش سعادت و اگر نہ وجود بر تہ
 ست پس این رباعی خوانند رباعی **لے بر اور تو مین اندیشے بالقی و استخوان ریشے**
 و رگل ست اندیشے تو گلشنی و در بود خار تو سیمہ گلشنی و ہم فرمودند سالک را باید
 اِنَّ لَیْسَ اِلَّا نَسَانِ اِلَّا مَا سَعٰی و اِنَّا لَا نُضْبِعُ اَجْرَ مَنْ اَحْسَنَ اَنْصِبَ الْعَمَلِ
 و انشہ سعی طبع و جد و جهد تمام در طاعت و ریاضت موجب امر و نواہی شرع انکار بکار
 مَنْ کَانَ فِی هٰذِیْ اَعْمٰی تَمَوَّنِی الْاٰخِرَةُ اَعْمٰی و اَصْلُ سَبِيلِهَا نَحَات

بافته به معرفت ایزدی سر فراز شود بعهده فرمودند **عظم** بشکند دستی که خم در گردن یاری
 نشده کور به چشمی که لذت گیر دیدارے نشده کار من آفرشد و آخر دمن کارے نشده
 مشت خاک غبار کوچه یارے نشده هر بهار آفرشد و هر گل و فرقه جا گرفت به عنجه
 باغ دل با زيب دستاری نشده و هم فرموده توقع و تکیه غیر حق سبحانه تعالی خوار و زبون
 ساز و سالک را باید که سوای جناب حق عزوجل تکیه گاه خود نبیند و نبیند پیست آنکه
 شیر اندر وجه شوند و احتیاج خود به پیشش کے برند و هم فرمودند که همه اشیا را از عرض تا
 فرش تابع حکم الهی است پیست پرستار امرش همه چیز و کس بنی آدم و مرغ و مورگس
 شخص بعد از وصال حضرت صاحبزاده میان گل محمد مرحوم و مغفور عرض کرد و گفت
پیست ادبیا راست قدرت از آله و پیر حبه باز گرداندر راه و در جواب او فرمودند
پیست اگر در و در یک صلاے کرم و عز از یل گوید نصیب برم **پیست** و اگر بکشید تیغ تمهید
 حکم و بماند که بیان جسم و بکم و هم فرمودند **پیست** هر چه نصیب بتو میرسد و در نه سو
 بتم میرود پس درین باب حکایت آوردند که در وقت پادشاه خراسان یک نفر
 خراسانی درین موضع رسید باو کے شترے با پالان کہنہ بود پالان نو ساربان این جا کے
 به جبر و تعدی گرفت و نیزم هم برکو زد و از ابر شتر نهاده و آن پالان کہنہ خود را
 نزدش گذاشته رفت بعد از چند ایام آنرا بنابر ساختگی پلان دیگر هم جدا کرد و اتفاقا چند
 مہرهای زرین ازان بدستش افتاد و خوش دل و شادمان گشته به حراج خود صرف نمود حضرت
 قبلہ فرمود که علامات قیامت است کہ امراض غریبه در عالم پیدا شود کہ حکماء و طبباء و ان از
 سبب این کہ در کتب سلف یا بند رنگاہی در استعمال آنها در آمدہ باشند از تشخیص و علاج
 آنها عاجز و حیران مانند چنانچه پیشتر ازین بعضی مردمان را خون همچون فصلہ چشم
 جاری شد بعضی را از دندان پسین و آفکہ به مرض اول گرفتار گشتی بعضی ازان شفا
 یافتی و اکثر جان به جان آفرین سپردندی و آنکہ به مرض اخیر مبتلا گردید ہرگز خدا صنی شفا
 نیافتی پس متعجب شدہ بہ طرف مولوی قادر بخش رحمتہ اللہ نوشتہ شد کہ از حکیم احسان اللہ
 معتز از حکیمان بہا و لخان کلان مرحوم بود ادو بہ این مرض تحقیق نموده ارسال دارد
 پس ازہ شدہ مولوی مرحوم ہویدا گشت کہ از استماع این معنی حکیم مذکور متحیر گردید ابراز
 آورده کہ این مرض از تشخیص علاج مانجا وزست کہ گاہے در معالجه احدی از حکیمان نیاید

است و نه در کدام کتاب طب نوشته دیدم و دیگر از ایل حکام کار با عجب به صادر می گردد
و خلق الله در آن امور حیران و متعجب ماند که گاهی نه دیده باشند نه شنیده پس فرمودند این چنین
هم نوشته اند اگر پسر یا پدر خوشدل شده تکلم نماید آن نر بهار کبابی نمایند و هم فرمودند که
ما در صحبت هر جفت معکوس گردد و چنانچه درین زمان است این را هم از علامات قیامت
شمرده چنانچه حدیث شریف وارد است کُلُّ ذَوْ قُحٍّ عَلَىٰ خِلَافٍ إِلَّا الْعُلَاسُ بِشْتَرِ مَعْنَاهُمْ
که حقه مفهوم می شد اکنون از سبب تامل این زمان هویدا گشته یعنی هر جفت چنانکه
ولد و والد و شاگرد و استاد و مرید و مرشد و زن و مرد در میان خود دشمنی دارند مگر عکس
یعنی در زمان سابق مبنی صحبت ادنی در پیروی اعلی بود چنانچه پسر و شاگرد و مرید و زن و شاگرد
پدر و استاد و مرشد و مرید و عکس و خلاف شده است و هم فرمودند
که نزول قیامت بر اشرار الناس عقد است که قیامت وقتی قائم شود که بر روی زمین از
کس اسم الله شنیده نه شود و در بیت النبوت مابینند و زمان از قبیل است بجله تا
و جامه و زیور را پیراسته شده در پیش تن پاکوبی نمایند بعد از آن فرشتگان با مر
الهی بیت الله را از زمین برداشته با سمان برند پس نازل قیامت عنقریب شود بعد
فرمودند و نظر اولیا الله هر ساعت قیامت قائم است پس بخوانند ملین المملک الیوم مر
لله الواحد القهار و کُلُّ شَیْءٍ هَالِكٌ إِلَّا وَجْهَهُ یعنی فی الحال ملک است زیرا که
همان گفته است تا بر ملک مستقل دلالت کرد و هم فرمودند او سبحانه و تعالی کار هر کس را حسب
اعتقاد و برآرنده است چنانچه در کوستان که وطن است مثلاً هر کس عارضه ذات الحجب را خوا
شود او به گرم چنانچه قند سیاه و غیره در شیر انداخته جوش داده مینوشند با مرالهی خون از
پیشانی اش جاری میشود و شفا مییابد پس به حکیمان که حاضر مجلس بودند خطاب نمودند که همچنین
در کتب حکمت نوشته باشند گفتند معاذ الله این ادویه موجب راک ایشان زهر قاتل است
بعد فرمودند شنیده شد که در ملک ریگستان روی یعنی باژ و از برک دفع هر مرض و داغ
مینمائند او تعالی بسبب عقیده آنها در آن امر شفا داشته است پس این قدسی فرمودند
أَتَعْجَبُ ظَنِّ عَبْدٍ عِیُّ حِیُّ وَ هُمُ فَرَمُودند هر کس که بر خالق حقیقی توکل دارد موجب
اعتقاد آن روزی از غیب آگاهان رسانند که او سبحانه تعالی رزاق مطلق و قلیل و ضامن
روزی هر سنده است پس این آیت فرمودند وَ مَا مِنْ دَابَّةٍ فِی الْأَرْضِ إِلَّا عَلَى اللَّهِ

رَزَقَهُم مِّن تَحْتِ كُلِّ نَخْلٍ مِّائَةَ نَخْلٍ وَنَحْنُ نَزَّلْنَاهُ فِي لَيْلِ الْقَدْرِ وَنَحْنُ نَزَّلْنَاهُ فِي لَيْلِ الْقَدْرِ وَنَحْنُ نَزَّلْنَاهُ فِي لَيْلِ الْقَدْرِ
 دیدہ کہ حضرت بابا صاحب شیخ فرید الملة والدین رضی اللہ عنہ در اول وقت قبل از
 بیعت کہ طلب پیر میفرمودند برای ملاقات درویشی کہ بر سر کوه بلند مکان خجہ کرده بود و
 کجہ گزینہ بر خلق شدہ بود رفت بعد از حکایات کہ فیما بین کردند فرمود کہ درینجا سبب دوزی
 شلم بیعت و بچہ وجہ میرسد آن درویش بہم برآمد فرمود کہ این سنگ را بردار و برد گیرے
 بزن حضرت فرمودہ او بجا آورد و اواز زد و شکست اتفاقاً از میان سنگ کرے بارگ
 گیاه سبز کہ در وہان داشت برآمد پس گفت درین جا خدا بیغالی این را روزی مے رساند
 و مرا نمیرساند و نیز مانند این از دیگرے کہ بہ چشمان خود معاینہ نمودہ بود شنیدہ شد کہ روزی
 تا بہ سنگین برای پختن نان بخانہ آورد اتفاقاً وقت پختن نان جائے بقدر درہم آتش
 سوختن شد و نان ہما نجا محض خام بہاند کہ بعد از مرور ایام آن شکستہ شد از ان موضع
 کرے زندہ برگ گیاه تلہ سبز کہ در وہن داشت برآمد گفتم سبحان اللہ چہ قادر و خالق مطلق
 کہ آزادین از شر آتش سو زندہ نگاہ داشت بقدرت کاملہ خود تا آنکہ اواز زندہ داشت
 و روزے پیش فرستاد و ہم فرمود ہر الہکار دین زمان کہ می آمد از سابق بدتر باشد
 و بر حاکم اول سبب رحمت و خوشنودی خلق میگردد و چنانچہ مثل مشہور است رَحِمَ اللہُ عَلٰی
 النَّبَاۃِ الْاَوَّلٰی وَہم فرمودند اَحْيَاءُ مِنَ الْاَيَّامِ وَ مِنْ عَلَامَاتِ الْقِيَامَةِ
 دَفَعُ الْحَيَاءِ مِنَ النِّسَاءِ یعنی حیا از ایمان ست و از نشاند قیامت ست مرفوع
 شدن حیا از زنان و فرمودہ است کہ مرد باید کہ بر چہار چیز غالب باشد زن و آب
 و نفس و نفس زن و در زیر سیاست و نفس را بر قلت طعام شراب و طاعت و
 ریاضت زبون دارد و آب را در زیر سواری و اگر نہ سرکشی نماید و کفش را در زیر پاناکم
 پای نہدش نرم باشد و نیز فرمودہ است سالک را باید کہ در اعمال صالحہ مداومت
 نماید کہ اعمال صالحہ مانند بر دین ست چنانچہ ہر شہار را کہ مردگان باشد سر سبز تازہ کہند
 ہمچنان اعمال صالحہ مرد عابد را زندہ دل نمایند و از اعمال صالحہ یعنی بداحتر از سازد کہ
 آنہا مثل بر دختراں خریف ست چنانچہ اشجار از باد خزان اگر چہ ترو تازہ باشند ہمچو مردگان
 بے برگ شوند پس ادا نہا احترام و دوری واجب آمدہ است تا بدان مردگان مردگے
 خاطر پیدا شو و چو کہ گفتہ شد اِنَّ لِلْقُرْاٰنِ ظَاہِرًا وَ بَاطِنًا از فرمودہ حضرت معنی پیش

بود اگشت اجتنبوا بزرگ الخریف فانه یعمل باید انکم کما یعمل یا شجار کم و عتتمو
 بود الی بیع فانه یعمل باید انکم کما یعمل یا شجار کم چونکه بهاول خان ثانی
 رحمة اللہ برہند سلطنت بجای پدربشت ہشت ہزار مبلغ بخدمت حضرت فرستاد
 حضرت من آنرا بساکن و تیمار و بیوہ زنان و زمرہ عالمان و سادات موجب نصیب خود
 و دیگر دور و ز تقسیم فرمود بعضے کسان از خب و نیا و ون در پے شکایت بایکدیگر شدند
 بوجہ این ذکر در حضور حضرت من اوقتا و پس بہلک سہلی لشکاہ خطاب فرمودند کہ
 اگر ہنگست آنرا حق تعالی شناس دادہ است کہ این آہن قابلیت سلاح دارد و ازین
 آہن فلان چیزے ساخته شود و پچنان بخار را علم و شناس ہمیرم باشد و متقان را شناس
 زمین کہ درین فلان داریت کاشتہ شود و فلان زمین کابل این زراعت ست و قس
 علی الباقی اہل خرقة و نر و ما و دکان آدمیان ست احوال ہر کس از علم و شناخت من خارج
 نیست اگر ما خواہیم کہ خود مانند آن مجذوبان کہ در مجالس بول میکنند سازم بیتوانم و اگر ہنگ
 آو کسی ازین فقیرو بہتان نیست خیریت معلوم شد کہ سگ و بدین سگی دیگر پسند و خوش
 نئے آید پس در خاطر این بے بسیج مفہوم گشت کہ در کلام شیخ و لالت ست بر معنی حدیث
 شریف الدنیا حقیقۃ و طلبہا کلاب چنانچہ گفتہ اند بیت نیست کلام ہر سری
 غلتہ رمز عاشقان و شرح و بیان وحدت ست و قول مقال احمدی و و نیز فرمودہ است
 ہر گاہ وقت طوفان پس ہر تفریح علی نبینا علیہ سلام غرق شد در جناب حق تعالی
 عرض کرد کہ اسی بار خدا یا تو وعدہ فرمودی کہ اہل ترا غرق نخواہم گردم ہذا پس من غرق
 شد و تعالی فرمود انہ کیس من اہلک انہ عمل غیر صالح یعنی از اہل
 تو نبود از انکہ صاحب عمل صالح نبود ازین سبب سید علی ہمدانی درین باب فرمودہ
 رباعی سید لولاک را دیدم بخواب و گفتم اے کان حیار اہل صفارہ سیدان شعبہ اولاد تو اند
 گفت لا والہ لا والد لا ہم فرمودہ است حق تعالی بر بندہ خود تکلیف بحسب طاقت آن
 نہادہ است آیت لا یكلف اللہ نفسا الا وسعہا و فرمودند کہ اولیا اللہ عیال حق
 اند چنانچہ واروست الاولیاء عیال اللہ و مولینا روم بموجب ترجمہ این حدیث
 فرمودہ ہمیت اولیا اطفال حق اند اسی پسر و در حضور و غایب از ایشان پرچہ ز پس
 فرمودند خدمت اہل و عیال خود بر صاحب آن واجب بود از خود سہمی من مہلت آن عیال نمایند

پس سعی و بی برای مہمات خود بیفاییدہ است پس سالک را باید کہ پہلی امور خود را بحق سبحانہ
 لغائے مفوض و سپرد نمودہ در عبادت حقیقی تمامی اوقات مصروف سازد آیت افوض
 امری الی اللہ ان اللہ بصیر یا اعباد وہم فرمودند آخر مرتبہ ہر ولی تسلیم خدا
 ست و این بیت فرمودند ہمیت کشندگان خیر تسلیم را ہر زمان از عجیب جان دیگر
 ست پس بیان محمد مڑل رحمۃ اللہ کہ بچے از عشاق حضرت من بود عرض کرد
 ہر حاجتمند کہ نزد ایشان بیاید حاجت و بہ چگونہ سرانجامی پیوند و فرمودند چونکہ حق جل و علا
 ے داند کہ این بندہ بہ جناب عرض کنے کند خود بخود حاجت او بر آرد چنانچہ آیت کریمہ
 فَاتَّخِذْهُ وَكِيلًا بر این معنی صریح دلالت می کند وہم فرمودند ہر قول و فعل کہ از
 کابلان صادر شود عین شریعت باشد اگرچہ از فہم عوام اناس کنے آید و این بیت فرمودند
 ہمیت ہر کہ گیرد غلٹی علت شودہ کفر گیرد کافے ملت شودہ چنانچہ خلیفہ صاحب
 محمد باریان رضی اللہ عنہ روزی بہ این بیسیج حکایت فرمودند کہ چون در ابتدا وصیجت
 حضور انور مشرف گردیدیم بعضے امور کہ اند حضور انور دایم برکاتہ صادر میشدہ و بادی الی الی
 خلاف شرعی کنے نمودند و لیکن در نفس الامر عین شریعت کنے بودند چنانچہ کمرتبہ برکات حضرت بہ
 سمت زیارت حضرت قبلہ عالم رضی اللہ تعالیٰ عنہما اتفاق من افتاد روزی بر سر چاہ اتفاق قبول
 شد فقیران جسارت ساختہ زراعت آن چاہ چنانچہ خر بوزہ و منگ و غیرہ بالمشافہ حضرت خوردن
 گرفتند باحد کس منع نفرمودند انہیں معنی نئے ستجب حیران ماندیم و ہنگامے کہ صاحبی آن چاہ
 زراعت آبدہ شرف انعام بوسی حاصل کرد گفت امر دوزر ہے سعادت غلام کہ ذات مبارک
 بر سر این چاہ شریف آوردہ اند و زراعت دست کاشت غلام ہسم بکار و ویشان آوردہ
 و بر پا کردن این چاہ و کاشت زراعت موجب سعادت ابدی غلام مقصور گشت
 و باقی مزروعات کہ ماندہ بود ہم بخوشدلی حوالہ ایشان کرد پس معلوم شد کہ خوردن
 در ویشان و مانع نشدن حضرت بخلاف شریعت نبود از انکہ بہ نفس شریف مثبت است
 کہ خوردن مال صدیق بغیر اذن او جائز است و نیزے فرمودند کہ بر سببہ زیتون
 خواندن سبب است و بر سبب سنگین منغست از انکہ دلرا سخت گرداند و سبب بر سبب
 پیچیدن و در گلو انداختن موجب مدبری است و ہم سر جامہ اسرنگون دوختن از اسباب
 اوبارست کہ از انہا اقرار باید کرد شخصے بہ جناب حضرت من بعد از وصال حضرت صاحبزادہ

اکل محمد رضی اللہ عنہ عرض کرد بیت ادبیا را هست قدرت از آله و تیر جسته باز
 اگر اندر آه و چو برای شفا و ترقی حیات او از جناب شانی مطلق طلب نه فرمودند
 از آنکه دعاے مقبول را بیزد تعالیٰ قبول فرماید و در می کند چنانچه مولوی قدس
 سره فرموده است نظم آن دعاے شیخ نے چوں ہر دعاست و فانی سب دوست اوست
 خداست و چوں خدا از آخ و سوال کد کند و پس دعا می خویش را چوں تو کند و پس حضرت
 من در جوابش فرمود این امر درویش را سزاوار نباشد دعا می خواستن از بندہ است قبول و
 عدم قبول و در مشیت است و مالک ملک است و ہر چه خواهد کند کسی را امکان ہم زدن
 بجناب او تعالیٰ شاد نیست بوریس ابیات بر زبان مبارک رانند نظم مالک الملک است
 ملک و رابوہ و ماوس را جلم پیش او بنید و اوست سلطان ہر چه خواهد می کند و
 علم را در دے ویران کند و طرفۃ العین چہاں ہر ہم زندہ کس نمی آید کہ آنجا دم زند
 درین کلام اشارت است ہر کہ صاحب کسبیم است بر مرضی حق تعالیٰ گردن نہاد است
 او را بر حلاف رضای بوسخانہ قدم نہار بخش کفرست چنانچہ سابق گذشتہ است چنانچہ حضرت
 فضیل رضی اللہ تعالیٰ عنہ مدت سی سال ہرگز بخندیدہ است چون پس او کہ نوجوان و صالح
 بود وفات یافت خندان شدند مردمان حواشی نشین متعجب شدہ از سبب آن
 عرض کردند فرمود چونکہ بر مشیت او تعالیٰ راضی شدم و او تعالیٰ قدم مرا بر رضا
 خود مستحکم داشتہ است از اقام خندہ اندہ است و ہم فرمودہ است کہ سالک را باید کہ ہر وقت
 در غر و نیستی متفق باشد کہ حصول مطلب اعلیٰ و مقصد اقصیٰ درین تصور است بیت
 تو مباش اصل کمال این است و بس و تو زود گم شو و صلال اینست و بس و ہم فرمودند
 سالک را باید کہ خود را ہست نداند کہ این نزد محققان از کبر الالباب است و جود کی
 ذنب کا یقین ہے ذنب چنانچہ مولینار و م قدس سرہ فرمودند بیت آئینہ ہستی چہ
 باشد نیستی و نیستی بجزیں گرا بزمیسی و نیز میفرمودند ہر کس موجب نصیب ازلی خود و دنیا
 ظہور کردہ است چنانچہ حدیث نبوی السعید سعید فی بطن امیہ و الشقی شقی
 فی بطن امیہ وارد است پس فرمودند آن سرور کائنات علیہ آلہ و النجیہ و الصلوٰۃ و
 بوقت طفولیت در کوہ میرفت راہی بجز و دیدن آن حضرت را سجدہ کرد مردم از سبب
 سجدہ کردن پرسند گفت تمامی ملائک و اشجار و اجار این طفل را سجدہ می آزند چونکہ

حق تھائے دیر این چنین بزرگی عطا فرمود پس ناچار او را سجدہ کردم و میان محمد یار
منشی کہ در حضور انور شہتہ بود گفت ابو جہل کہ اسم او ابو جہلیم در زبان جاہلیت بود
شتران اعرابی را بزور و تعدی غضبیدہ بود و موجب مصلحت و مشورت در جناب سالک
علیہ اعلیٰ آلہ افضل التحیات و اکمل الصلوٰۃ کہ ہنوز طفل بودند بکے منجلی شتران خود و ساطت طلب
کرد آنحضرت علیہ السلام فرمود کہ بے باین جانب عداوت مینماید و چگونه بگفتہ من خلاصی شتران
تو خواہ ساخت پس آن اعرابی الحاج تمام نمود بعد از ناچار گشتہ بجانب آن رفتند ابو جہلیم
دیدن آنسرور علیہ السلام باہر دو پارہ خاست دست بستہ آنجناب معلی عرض کرد کہ دریں جاہ
چوچہ تشریف آورده اند فرمودند کہ بنا بر استخلاص شتران این اعرابی آمدہ ام گفت تا شتران
ویرا خلاص کردند بعد از مراجعت سید المرسلین علیہ الصلوٰۃ و السلام حاضران را از
موجب اعزاز و تکریم متعجب شدہ مسکت نمودند یا آنکہ پیشتر با باین طفل عداوت بود چہ
وہ است کہ امروز چندین تعظیم کردی و منقول و مطیع امر شش شدی گفت چون کہ نزد من
آمدہ است دوشیر برہر دو دوش او دمان کشادہ مرا مینمودند از ایشان مرا ہیبت چنان مستولی
گشت کہ اگر مقدار تار موے در عت و فرمانبرداری ان قصور کردم گردن من شکستہ کردی
بعد فرمودند روزی حضرت بایزید بسطامی قدس اللہ سرہ السامی و صحرا میرفت چون
بموضع قریہ خرقان رسید متعجب شد و متوقف گشت و ازان وجہ پرسیدندش گفت
از اینجا شخصی پیدا خواہ شد کہ نام او ابو الحسن خسر قانی باشد بعد از وفات من بہ
چندین سال در سرتربت من آمدہ مستغنیہ خواہ شد چنانچہ مولوی مہنوی گفتہ و
فرمودند کہ میان احمد ملقب بہ دودہ والہ مادر حضرت قبلہ عالم راضی اللہ تعالیٰ عنہ میان
دیگر زنان دید و بطرف ایشان نگریستن گرفت زنان گفتندش ای درویش چرا بروے
زنان بیگانہ می بینی این امر بحال درویشان غیر مناسب ترست گفت بدیدن شما
پیچ مطلب نیست و لیکن در شکم این دختر شعلہ نور آہی است کہ بر عرش معلیٰ پرتو آن نور تو تابہ
و تمام عالم بنور او منور گردد و لبوے آن می بینم حاجی خان کاتب کہ از مریدان راسخ الاعتقاد
حضرت من بود عرض نمود کہ این غلام را از حافظ ناصر الدین کہ از خلفائے عشاق حضرت قبلہ
عالم بودند باستماع پیوستہ کہ روزی ملے صاحبہ والدہ حضرت قبلہ عالم رضی اللہ تعالیٰ عنہا
را برای پرسش دوا و معالجہ آن در بر خود گرفتہ بہست کہ ام زن کہ معالج طفلان بود و میرفت

منہجتم

میرفت میان محمد راہ علیہ الرحمۃ در اشارہ راہ بہ ما یصاحبہ ملاقی گشت گفت ای صاحب
 راہ زیارت این طفل مشرف کن چونکہ زیارت مشرف شدہ باعث تحبیل آن پرسید
 ما یصاحبہ وجہ آنرا پیشش ہویا کرد گفت این را بخانہ خود باز بر کہ این طفل اہل شرق و
 مغرب را معالجہ خواہد ساخت بہ علاج کس این را حاجت نیست پس حضرت من فرمود کہ میان
 متوطن مانسی بود گاہ گاہ برائی زیارت حضرت قبلہ عالم رضی اللہ عنہ در آن ملک آمد اتفاقاً شہر
 در شہر فرید گزاری دند پیش ایشان رئیس بلدہ مذکور آمد و برائے پرسیدن ترکیب کیمیا با دی
 بسیار تکلیف رسانید گفت علی الصبح آنچہ بتو رسانم خلقت عبرت بخیر خواہ شد گفت ماشا
 کان و ما لم یثالم کین و مانند معمول بخیر پیشانی و اضطراب بہ خواب رفت مگر فقیران دیگر
 کہ ہمراہ وی بودند خون تمام لایق گشت و قرار نہ گرفتن چون شب گذشت از غیرت
 الہی میان ایشان محاصرہ قتال بوقوع آمد حتی کہ بعضی کشتہ شدند و بعضی مجروح چون
 حضرت قبلہ عالم رضی اللہ عنہ آہ از تشنگی ہار ایشان بشب شنیدہ بودند با مداد ان آدم
 خود را بنا بر خبر دریافت نمودن روانہ نمودند در اشارہ راہ بمیان موصوف ملاقی گشت
 و اورا گفت کجا میروی و حقیقت باز نمود گفت ہمراہ ما مراجعت کن من پیش
 حضرت ماجرائی ایشان خوب طور بیان خواہم کرد چونکہ بجناب حضرت قبلہ عالم رضی اللہ
 تعالیٰ عنہ آمد گفت غریب نواز آن سگان بایکدیگر منادعت نمودند ہمون شور و تشعب
 بود بعدہ حضرت من فرمود آنرا از روز محالہ ریاست ایشان کم شد پس محمد یار مذکور گفت
 کہ قاضی نوز احمد در باب عملیات بحد کمال و ستر من داشت شخصے پیش وے آمد و عرض
 کرد کہ نزد من کیمیا ہست باید کہ بہ وقت فراغت آنرا از من آموختن خواہند نمود ہمون وقت
 بہ جانب صحرا روان گردیدند آخر دہ سایہ درخت کنار نشست آوردند اورا گفت کہ بر این درخت
 صنوبر کردہ بجناب تاثرہ خود ریزد بچنان کرد و آنچہ از برگہار و میوہ ازان درخت فرو افتاد
 ہمہ نزد خالص بود پس حضرت من فرمودند این ہمگی رہزن طریق حقتعالی اند کہ بعیر جستجوے
 حقتعالی کوشش نتوان کرد چنانچہ مرد محمود نام صاحب درو کہ در قریہ نوشہرہ سکونت داشت
 خوش گفتہ ہست ہندی سبے گلان چہڈ کے ڈیہنڈہ محمودہ مہین وال لزن یعنی
 از تہائی کار باد اس طلب کوتہ نمودہ ہر چہ تمام تر در جستجوے حقتعالی سعی توان نمود زیرا کہ
 شئی و مالک الا ذلک چنانچہ مولوی جانی قدس سترہ السامی فرمودہ ہست رہا علی اے خواہم

و اگر مال و فرزند است چه پیداست عمر بقائش چند است و چه چیزے که برودگی جدا خواہی شد از دہ
 آن بہ کہ بہ زندگی جدا باشی از دہ رو دل بہ کسی دہ کہ در اطوار و جودہ بودست ہمیشہ یا تو خواہ
 بودہ چون بہا دل خان ثانی مرحوم مسجدی بر موضع مسجد سابقہ کہ آنرا میان بر خور و چاک
 مرحوم ساختہ بود بنا بر تقریب حضرت من تیار کنانید حضرت من برای آدائی صلوة دران
 مسجد متصدع گشت بعد از مرور دوسہ روز فرمود آن لذت نماز کہ در مسجد سابقہ پیداشد
 دین مسجد نمی آید این امر بجا بنہور پیوستہ بعضی کساں گفت بجا ست کہ دین
 عمارت نفوذ از وجہ حرام صرت گردیدہ است بہ خلاف مسجد سابقہ کہ برومی مبالغ از وجہ
 حلال مصروف شدہ بودند پس حضرت من فرمودند آیین ست بلکہ براین مبالغ از وجہ کسب
 خود مصروف اند از آنجا کہ او سبحانہ تعالی بجانب ما ہرچہ حرام ست نمی فرستد زیرا کہ اگر اصل توکل
 ویران مبالغ باشد او تعالی بہمت متوکل چیزے از وجہ حرام نرساند و در تکلیف نماز مسجد در
 طبع مبارک ملول خاطر شدہ فرمودند این چنین عمارتہا دیشہ را بیاشد دین قریہ ست و لشکر با
 عمارت قریہا خرابی مینمایند مگر خیریت آنچه خج میشود بانی را خیریت ست پس فرمودند اگر
 الدنیا را لوجہ نہ صرف کند با وجہ آنکہ اورا بادے علاقہ جی بودہ باشد از علو سہتی او
 بخلاف درویش کہ اورا از وجود دنیا بارگران بر خاطر باشد و در ایشار آن فرح نک
 و خور پذیر گردد بلکہ زموش همچون دور کردن نجاست از جامہ پلید مقررست بعدہ این بیت
 فرمودند **بیت** تواضع زگردن فرازان نکوست ہگدا اگر تواضع کند خوئی اوست ہ مراد از
 تواضع ایشار دنیا در راہ حق تعالی داشتہ اند و زگردن فرازان دنیا داران و از گدا و دیش
 سائل از باب ایزد تعالی از گدا و زگدا بادشاہ ہمت و نامش گداست مراد داشتہ اند
 یعنی اگر دنیا داران دنیا را در راہ حق سبحانہ و تعالی صرف کنند نیکوست بخلاف درویش
 از آنکہ او را قطع از ماسو او تعالی حاصل ست نہ خاصہ از دنیا کہ نزد او جیفہ مقررست
 از خود دور کردن از خود عادت اوست و ہر گاہ کہ درد و گران خورد و کلان را تمام
 روز در تاب آفتاب و گرمی ہوا در کار مشغول شدہ و در آمد رفت سرعت ایشان را مشاہد
 نمودند میفرمودند کہ این ہمہ قوت از سبب قوت حلال ست کہ او تعالی شانہ قوت وجہ حلال را تاک
 برکت و قوت داوہ ست چنانچہ حضرت سلطان ابراہیم ادہم البلیخی رضی اللہ تعالی عنہ مرور
 در ریاضت و جہاد زیادہ از خودید و از عدم قبولیت آن شہ گشت از خدا تعالی خبر کردہ شد کہ این از

انهم حرام قوت یتنایم عبادت آن نامقبول است کفره تعالی الیه لیصل الیکم
 الطیب و العمل المصالح مرفوعة از کلم طیب اعمال حسنه و از عمل صالح که رافع و عاقل
 آنها بجناب ایزد تقدس است لقمه از وجه حلال مراد داشته اند باینکه او را از طعام خود که سیر
 فروشی است میداده باشی پس حضرت او را از خوردن طعام سابقه منع کرد و امثال امر ایند
 کرد پس از برکت حلال و ایام معدوده از واصلان آبی گشت پس فرمودند شیخ مشاطه
 مرید است یعنی چنانچه مشاطه عروس را آرامه سزاوار صحبت شوئی خود سازد مانند این
 شیخ ظاهر و باطن مرید را بشریعت پیوسته مستحق صحبت محبوب حقیقی گرداند پس فرمودند
 چنانچه پادشاهان دلی با وجود خشم و شوکت سلطنت دو مطیع میداشتند یکی ظاهر که در
 طعامهای بهریم می پختند و دیگر مخفی که در وی نان و سبزه که مردان از کفش و کلاه دزدی
 و زنان ایشان از کتابت کلام تہ بدست می آوردند پخت کرده طعمه خود
 می کردند از برکت حلال خواری ریاضت و عبادت ایشان مقبول و تمامی از و
 اصلمان حق گشته بودند روزی پیش شایه جهان سائل آمد چیزی طلب کرد شاه بر سفره
 نشسته بود او را یکی نان بروی سبزه نهاد از پیش خود برداشته حواله او کرد چون سائل
 آنرا گرفته بیرون شد یکی را از امرار بوجهی اطلاع گشت او را عرض آن نان و سبزه
 چند هزار مبالغ نقد داد و آن نان خود گرفت و هم فرمود اگر بر دروازه ایشان کسی
 سوال کردی اہل پرده ایشان هر چند از خوردن مفادات نوشته حواله او بنمودندی بگویند
 آن مقدار روپیہ با او را داده خرید میکردندی و کلام الله که ایشان بدست خود نوشته و تع
 خانقاههای مشایخ چست کرده اند تا هنوز موجودند و فرمودند از جهت مبارک ایشان است
 با وجود غلبه انگریز اولاد آنها خوش معاش و با عزت میگذرانند و هم فرمودند آدمی را هیچ
 دشمن صعب تر از نفس اماره نیست از آنکه هر خصم بمتابعت و تلاقی منقاد و مطیع
 گردد بخلاف این دشمن که در متابعت و پیروی قوی تر گردد او را سرملگون و
 عصیان بیندازد و آدمی را چیزی از حیات خود عزیز تر نباشد چون علم گیرد حیات خود
 در پیروی آن بر بادد چنانچه قاتل سالون مل ناظم ملتان نفس او را بران آورد
 که دل از حیات خود برکنده مرکب آن امر گردید و دیگر وجه آنکه دشمن از غیر آن وقتی
 ملاحظه باشد دون وقت دیگر و از نفس بر دقت بلکه تا دم حیات لحاظ و خوف باید داشت

وہر آن در جنت آدمی موجود است و این کلام حضرت من بر معنی این حدیث
 بَارَكَ اللَّهُ عَلَيْكَ يَا نَبِيَّ اللَّهِ جَنَّكَ دَلَالَتِ مِی کُند پس فرمودند اذان
 رہزن کسی نجات یافته است کہ بر ظلمات آن گم گردقت بسته باشد بیت نفس را
 سرکوب و ایم خوار و ارقا توانی دورش از مردار دارہ روزی حضرت من پیش علماء
 حاشی نشینان گفت کہ در رویا خود را دیدم کہ در زیر پروپاکی من مصحف حمید قرآن مجید
 ست بروی استاده ام تعبیر این خواب چہ باشد ہمگنان در تعبیر این خواب فرمانند
 پس مولوی محمد سوکری علیہ الرحمۃ کہ عالم تبحر و متدین بود طلب نمودند و پیش آن
 اظہار فرمودند مولوی صاحب خدمت بجا آورده گفت بشارت باد زیرا کہ مصحف شریف
 عین شریعت ست ہر دو قدم ذات مبارک بر جاوہ شریعت در جمیع ازمنہ مستحکم اند و
 بوندہ باشند پس این تعبیر را در فکر و دانش بر کس پسند آمد حضرت من فرمودہ است
 از اولاد اہل البدہر طور کہ بوندہ باشد ادب کردن لازم و واجب ست و دقت ملاقات
 آداب و رسوم تعظیم آن نگاہ باید داشت زیرا کہ محابا را با اجداد ہی بجانب آہی تمام
 سعی باشد و ایشان پس پشت اولاد خویش معین و مدد بوندہ باشند و مقرر ست چون یکے از
 از ایشان بنا بر ملاقات کسی میاید آن مقبول از سببہ مرقد خود برآمدہ مشاہدہ مینماید کہ این
 کس بہ چہ طور تعظیم ولد من بجای آر د چنانچہ یکے از سجادہ نشینان حضرت بابا صاحب
 گنجشکر راضی اللہ عنہ باشکوہ و شوکت تمام از قریہ گذرا و قناد و ران قریہ یکے از اہل
 بمعنی سکونت داشت و او صاحب یک صد و چہل سال عمر بود با جماع این خبر متقبلا
 فرمود بر ہمراہ وے متکمن گشت چون او آمد بآن حشمت و شکوہ از انجا گذر نمود
 در ویش وجہ التفات نہ ساخت پس آن فقیر پائے مرکب آنرا بوسیدہ باز مراجعت نمود
 حاضران در ملاقاتش او قنادند گفت ہمگی سجادہ نشینان پشت اہل بہشت کہ اصلا ب این بوندہ
 انتظار این امر میریزند کہ این شخص چہ طور عزت بجا آورد و چونکہ من بیچارہ را بآن رسانیت نمود
 ناچار شدہ ام چنین خدمتے بجا آوردم چون در میان صاحبزادہ ہماوری دام برکاتہم بوجہ
 نزاع واقع شد فرمودند کہ این فقیر را از قاضی صاحب و حافظ صاحب رضی اللہ تعالی عنہما
 آسوخگی شدہ با وجود این کہ از خیر اندیشان از اولاد حضرت عالم رضی اللہ تعالی عنہ بوندہ
 از ملویش رعایت عیادہ باشد و مصدق و پاک چون در میان ایشان ہنگام مناعت

آمدند صاحبزادگان ساکن بهار شریف به قاضی صاحب بدو دعا می فرمود و ساکنان
 کبیر حافظ صاحب را بدعا می فرمودند چنانچه در میان خاکواوه اچه متبرکه
 خصوصیت واقع شد هر دو فریق بجناب قاضی صاحب رضی اللہ عنہ رجوع به عدالت شریعت
 غزنوند چون یکی از ایشان بموجب شرع کاذب گشت اذان موضع نقل کرده برخانقاه
 متوقف گشته هر دو بوقت تلاوت و ختم قرآن مجید بدو عا بحق ایشان سئلت میکردند
 از آن جهت از دستان آمدن صاحبزادگان خود و دیگر خانوادا تکم کرده شد و هم فرمودند
 برای زن نه پیگیری و نه قضا در معاملات و نه بیعت و نه سجاوه نشینی ثابت شده است
 با وجود این که میان حاجی شیخ احمد مرد صالح و مستحق سجادگی بود پادشاهی خراسانی طبع
 دنیا و دن کرده زنی را برمسند سجادگی حضرت پیراؤ الدین زکریا رضی اللہ تعالیٰ عنہ مقرر
 و مسلط نمود از آن روز باز در حکم پادشاه مذکور خلل پیدا شد از آن که بعضی از مردمان
 آن حضرت را مشاهده کرده که از مرقد پاک ناصر بیرون آمده می فرمودند که این سگان را
 بزنند و برانید و زنان برمسند سجادگی اوشان به حکم او شسته بودند و قتیکه بنا بر تقریب زیارت
 حضرت قبله عالم قدس سره از سبب در حین آمدن در رفتن در ملتان اتفاق میشد بمجرود
 استماع زود آدم را پیش من فرستادند گفتی که مایان مذهب شیعه میداریم در شب هنگام خواب
 زود چراغ روشن شده پس کشته می بینیم تعبیر این خواب باین جانب پدیدار روشن
 نمایند دو سه مرتبه بعد از وجیله دفع کردم ولیکن ایشان گفتاگر ده باز فرستادند پس چاشیده
 گفتم این چراغ روشن ایمان شمامست و مرزن آن که دیده شود علامت سلامت است
 از آنکه زبان خود از انحراف مذهب اهل سنت و جماعت و برگزیدن مذهب شیعه معترن
 شده آید و نیز میفرمودند که یکی خراسانی در خدمت حضرت من شرف گردیده مشغول بیا و حقیقتا
 گشت و اگر زوی کسی پرسیدی که مرید کیسی همواره در جواب می گفت که من مرید نصرت
 هوتم روزی گفتش با آنکه بیعت تو به حضرت قبله عالم و عالمیان است چرا این جواب میدی
 که من مرید نصرت هوتم گفت من دروغه شتران تیمور شاه بودم چون از شمامست اعمال
 خود نصرت مذکور در زیر غضب الهی آمد و پرا بجهت تبارک پادشاه مسافر مانع و کنایه قریب
 ساکن شتران و رعبه کابل بمحسوس فرمود و پیرا کاوی خیمه اهل پرده ان منصوب
 کردند هر روز ملازمان مشایخی آمده پرده از او خیمه میبردند و پرده را بسته گوه کرده

تکیه کرد بعد مرور چند ایام از بیوفائی دنیا نصیحت ما خود اندیشیدیم کهنه مشغولی با سر دنیا
 و اهل آن شرار خیزان غیث آنچه در خانه خود داشتیم بر عیال و طفلان و فقر و مساکین
 قسمت نموده از همه پدر و دکرده برای طلب خدایتعالی باین طرف از آن روانه گشتیم
 کدام درویش مشرف شده بیاد حق سبحانه و تعالی بوساطت آن بقیه عمر نموده آید
 اکنون نیک اخترم این جارهبری ساخته تا به مقصود خود پیوستم پس فرموده تا آنکه زنده
 ماند بکار خود مشغول بوده بر آستان مبارک حضرت جان بجان بخش تسلیم کرد فرمودند
 اگر فی الشل کسی را زنده در گور کنند و در آن جامه مقدار دوازده سال موجب اعمال خویش
 از هر قسم انواع عقوبت را مشاهده نمایند پس ویرا بدینا بازگردانید بغیر هدایت ایزدی
 از فرمانبرداری نفس اماره باز نمانند چنانچه نصرت مذکور بعد از چند سال انواع عقوبت
 را معاینه ساخته از اینجا مخلص یافته در ملک و درجات که سابقا آنگاه ریاست داشت
 از بادشاه سرفراز شده باز مراجعت کرد زیاده از سابق با اعمال ناپسندیده مشغول
 گشت و مواخذه آمده و بهمانجا به مرد سپید تو مشو مغرور از حلم خدایه دیگر گیر و سخت گیر و مرزا
 روزی اسلام خان از جانب بهاء و سخنان پیش حضرت من بیت نقلید و میگوید چونکه آن
 شیخ کامل و کامل میداریم و هر کار و عمل که کنیم مزایم نیست که فرمودند میرا سر تمامی پیران شیخ
 آن سرور کائنات خلاصه موجودات علیه فضل الصلوة و الکمل التحیات باباران میفرمودند که من
 مانند آن کسی هستم که در موضعی در آید و اهل آنرا از دشمنان بیم کند آنکس که امر صادق
 نگاهداشت و خبر او معتمد گشته بگوشه پاگزیزد از سر دشمنان این گشت و آنکه ویرا کار و بنداشت
 بر گفته او کار بند نشد از دست خصم خراب و ذلیل گشت و ما علیک ایها البلاء یعنی
 نیست بر ما الا رسانیدن احکام شرع هویدا انما امر و لواهی هر که بصدق دل قبول کرد و
 بر آن عمل نمود از شر نفس و شیطان و لذت خری و دنیا و عذاب عقبی نجات یافته هر قدر که
 در قبولیت و انقیاد آن تفاوت ورزیده است آنقدر در دست نفس و شیطان سیر و در دنیا
 دو جهان گشته پس چه جای دیگر کس است هر کس را موجب متابعت شریعت بهره مند
 حاصل خواهد شد و بدون آن حصول اولدین از محالات است چون سلسله طبع و ملک
 سنگترا آید بدامن کوه بیضه نهاده رفعت بعد از ایام محدود از آنها بجهه ما بیرون
 آمده مزدورات و گپا بهکا را خودن آغار کرد مزارع ان تضرع و داری

بیاد دین و دنیا و آخرت و این امر را پیش از آن خود معاینه

بجانب حضرت من بسیار کردند از آنکه سابقاً گیاه و مزروعات مردمان را تمام تلف کرده رفته بود حضرت من فرمود یک آثار غوزه سر من حصه حضرت قبله عالم رضی اللہ عنہ معین نمایند امید که از برکت شیخ من این حادثه دفع میشود به مزروعات ازان آسیب نرسد حاضران تسلیم کردند و غائبان هر که نزد حضرت من آمده نذر مذکور بر خود مقرر کرده برفت اگر چه در زراعت کسی می آمد بامر الهی نقصان نمی نمود بعد ازین بدر رفت و پیچیده سوای خود گیاه مزروعات را ازان ضرر نرسید و آنکس که خود را مستغنی ساخت کار مزروعات و تمام کرد روز شیخ من ادام اللہ برکاته از احوال زراعتها استفسار فرمودند گفتند اللہ تعالی از برکت دعائی ذات مبارک و نذر حضرت قبله عالم رضی اللہ تعالی عنہ در ملک سنگه از مزروعات آن کسی که هر که بصدد دل نذر مذکور مقرر نموده بود در حفظ خود مامون داشت مگر در بلاد اطراف آفت مذکور زراعت پنبه و تنگ تلف کرده کسی از میان مجلس امیدست که از حدیث و ایقانظر معین مذکور بوجهی قصور نخواهد شد حضرت شیخ من فرمود که اگر کسی را در ادائی آن قصور کرد ایشان را طاقت مجادله گرفتن هست این مردمان چیز خود را نمیگذارند چنانچه سابق ازین مردی تاجر خراسانی که پانزده هزار تنگ و طلا در زمین در اثنای راه گم کرده پیش من آمده دعا طلبی نموده بر دمی صلیح پانصد روپیه طلا نذر حضرت قبله عالم رضی اللہ تعالی عنہ مستعد کرده رفته بود بعد از سال تمامی مال خود بدششش اوقات و از دین سمیعین مذکور معرض شده به وطن خود مراجعت کرد در اثنای راه مردمان تمامی آن مال و متاع را تاراج کرده او را بهم به قتل رسانیدند و چنانچه مردمان کالان سکنه ملتان که ده هزار روپیه ایشان گم شده بود نزد من آمده طالب گشته پانصد روپیه نذر حضرت من مقرر کرده بودند بعد وجود شرط ایفاء تمام مشروط کردند پس در عرصه عنقریب اتمام و نشان ایشان نشان همان مال و متاع نصیب دیگر کسان گشت حضرت شیخ من فرموده است که التی و تکیه حضرت حق سبحانه تعالی باید کردند نه اخیراً و زیرا که او تعالی شانه قدیم است و تکیه التی قدیم را و فایدها باشد هر که بروی اعتماد کلی نهاده است او را گاهی از دست خود نهد و درین اثنای یکی حاضران گفت تکیه التی بخداست ملاحظه حال با بختا صان باید کرد چنانچه ابراهیم خلیل الهی صلی اللہ علیہ و آله و سلم در وقت انداختن آن در نار حضرت جبرائیل علیہ السلام مدہ گفت اگر ترا که ام حاجت باشد بگو حضرت فرمود و تو حاجت نداری و با آنکه دارم با و گفتن حاجت نیست که بگفته شود

میدانند ازین سبب حق سبحانه و تعالی را برو رحمت آمد و فرمود بآنان که گوئی بخدمت او سلام
 علیک یا ایها الذین آمنوا و برأوا من آل فرعون انکم فیما کان علیکم من الذل و العجز کما کانت
 اتفان و زردان او را گرفتند و از راه گردانیده بصحرای روی آورده بایکدیگر گفتند که این
 بموضع ناپدید خواهیم گشت که هرگز اثرش نماند و از قصاص باز خواهیم رست چون هند و سخن
 ایشان را بگوش بجناب حق تعالی به خاطر ملتجی شد و الحاح تمام کرد فی الجمله بر سر آمدند
 سیح از دزدان از غلبه تشنگی شمشیر خود بر شکم پناوه آب همچون جانوران خوردن گفت نام
 الهی شمشیر از پیام برآمده و از شکم او در گذشت و همگی رود را بیرون برآمدند آن هند و نهست
 که حق تعالی دعا این عاجز بدرجه اجانب فرموده است اکنون جو انگریز باید نمود و کی خبر بدست
 آورده و دیگر را نزد چون ذر و بر دوشمشیر آن کشته بدست آورده بخانه سلامت رسید
 و تکیه بخیر و تعالی حادث است و حادث و باقی بایکدیگر متناقض اند پس تکیه نشاید و هر تکیه و
 ستم و ملتجی بوی گشت خدا و ان و نقصان یافته است چنانچه قصه حضرت یوسف علی نبیا علیه
 مشهور است چون که تکیه بخیر و تعالی کرده بود از غیرت این هفت سال دیگر حق سبحانه و تعالی
 او را در زندان خانه مقید داشت و مقررت که خاصان را فی الفور مواخذه میفرماید چنانچه
 حضرت یعقوب علی نبیا و علیه السلام از جهت فروختن عبد بخیر مادرش داغ فراق یوسف
 علی نبیا علیه السلام بر دل وی نهادند همچنان اهل نسبتی را چنانچه سگ ماده در گذر اهل
 نسبت که از خانه بجانب می آید بچه با میداشت و خلق را آسیب میزسانید حکم کرد
 تا در آن وقت که از بچه با پهلوی گشته بنا بر کشت کول میرو و آنها را بر داشته از انجا دور
 انداختند هر گاه که دور آمده در آن موضع بچه با را ندید مضطرب گشت بهر جانب فغان کنان
 گردید از آنجا که او تعالی شانه عادل و غیر مطلق است در جهان عت پسک آن ویش را
 از نظر مردمان گم گردانید ازین معنی در ویش بسیار اضطراب و پریشانی بهم رسید بحسب
 حق تعالی بنا بر دریافت آن پسک به تضرع و زاری بسیار متوجه گردید لکن جناب اعلیٰ تعالی نشاید
 که چرا بر سنگ کسبه در مقامت بچه با می وی ترحم نکردی تا باین رحمت گرفتار گشتی پس نام
 گشته بچه با را مردوش رسانید و بهمان وقت پسرا و یافته شد پس این کلام شیخ من معنی این
 مبارک **اَوْحَمُوْا تَرْحَمُوْا** دلالت میکند و نیز هر گاه که مصاحبان و امیران را شفقت
 مراعات بر اهل دنیا اعتماد باشد اکثر خرابی ایشان از آن اهل دنیا بطوری آید چنانچه بهما و

کلان را نقل میکنند که وقت شب بر سر کمرام میر و سومر چاچر که هر دو امیر و پهلوانان بودند
 و آتش افروختی و ایشان خواب می نمودند آخر الامر ایشان از سبب احتیاج و غیر حق جل و علا از
 وی خرابی بخوی دیدند که بدست مزید مجوس مذنبه گشته شدند و در جائی مدفون گشتند که گواشیان
 را معلوم نیست و بعد آن نصیر کوکچ که اعلی و عظم امیران و ق محمد خان بود او را هم تغیر
 می نمود که آن هم شربت پیشینان از دست خان موصوف نوش کرد و قبرش هم غیر معلوم
 و هم فرمودند که هنگام شب در در پر در مکان بلند در وظیفه نشسته بودم شخصی در زیر
 آن استاده دیدم از نام و نشان وی پرسیدم گفت که غلام شما ام پندشتم که بها و لخان
 خود ست پس برجهت اعزاز آن استاده گشتم و در زیر آن موضع رفته پیش وی آدم گفتم
 که آمدن شما به خیر است گفت که در گلو جامه انداخته استاده ام که محمد یعقوب را فرزندیت دعا
 فرماید که حق تعالی جل شانہ او را پسر از زانی فرماید و خان مذکور همواره میگفت که هنگام مردن
 پدرم محمد صادق خان مرحوم در خانه ام زیاده از مبلغ بستان رویه موجود نبود و ششست و بر
 عیش و عشرت و کامرانی قائم مقام پدر خود بخدائی تعالی و حمایت محمد یعقوب منسوب کردی چونکه
 ما برده را بر محابا و شفقت خان موصوف اعتماد کلی بود عاقبت الامر چند ایام به مصیبت زندان
 گرفتار شده در موضع غیر معلوم مدفون گردید آورده اند که در موضعی که اول مرتبه او را دفن کردند
 چون از آنجا بوقت شب بحسب گفته خان موصوف خارج کرده پیشش آوردند و شناسام
 لقب نمک حرام صرف از او نمود و حکم کرد که در موضع مذکور باز دفن کردند و دیگر حکایات مانند
 این و غیره بودند که بها و لخان کلان میگفت آنکه گوید که اهل دنیا و عیش و عشرت زندگانی نمی آیند
 در دنگوست زیرا که هر وقت خائف و ترسان باشند از هر کس چه در خوردن و آشامیدن
 و خفتن و غیره با بعه فرمودند که این امر بجاست که در بعضی اوقات از خاصان خود ظهور
 بی وفائی می بینند چنانچه دارا از خاصان خود گشته شد و فرمود که بها و لخان کلان
 مرحوم در بعضی محال جاگیرات حضرت صاحبزادگان مهابادریان بندش نمود و قاضی صاحب
 و حافظ صاحب رضی الله تعالی عنهما باین فقیر گفتند که شما نزد خان مذکور رفته سرانجامی
 محالیت صاحبزادگان خواهند نمود و کار به تلافی و نرمی خواهند کرد و این فقیر گفت که تلافی
 و تشد ان از من سخن خواهد شد و الا شما خواهید رفت آخر الامر بعد از گفتگو اتفاق روانگی
 فقیر مقرر گشت چونکه خان موصوف از نوشته کارداران خواه از نوشته و قعه نگار

مطلع شد بسمت ہرکار دار پروانہ بنا بر خدمت گذاری صادر شد بعد از طے مراحل چون
بر ہزارہ والہ اتفاق منزل او قناد کار دوران جا و رخصت گاہی حتی الامکان سعی بلیغ نمود
علی الصباح از انجا سواری نمودیم بہان روز خان مذکور از دلاور سواری کرد بنا بر ملاقات
فقیر در احمد پور وار و گشت چون نزد فقیر آمدہ بنگیری کرد تپش حرات بدنی آن با وجود شباب
و جامہ جانیں بمن محسوس شد و چہرہ او ہم مبدل و برہہا و دندان گرد و انگیختہ مینمود
چون بمکان مراجعت نمود از مولوی غوث بخش کہ محرم راز او بود پرسیدم کہ
ہیکت خان صاحب پیوستہ بدین خط میباشند یا امروز گفت دی روز کہ خبر آمدن ذات
سہارک در احمد پور رسیدہ بعد از عشا از انجا سوار گردیدہ برای شرف زیارت
ذات عالی روانہ شدہ است چون پرچاد مرانہ رسید یک دفعہ کو اغذ متضمن و انگلی افواج
شاہی از خراسان باین طرف از قاصد در رسید و خان صاحب خاصہ شستہ بودہاں کو اغذ
مطالعہ ساختہ بعدہ این گونہ تغیر مزاج و ہیئت با ولا حق گشتہ بعدہ فرمودند اگر اہل دنیا
را در ظاہر عیش و عشرت و کامرانی میباشند چون غم و الم مانند کوبہ برایشان طاری شود
تمامی لذات را فراموش نمایند و آن عیش و عشرت و جاودانی بی زوال است کہ مرد در دیر
راست پس بار دیگر کہ برای ملاقات این فقیر آمد بعد از مکالمہ و محتاج حکایت عسرت لنگر حضرت
قاضی صاحب رحمۃ اللہ در میان آوردہ گفت کہ نیاز دعا خیر بکنید کہ عسرت لنگر ایشان دفع
گردد و در جوابش این بیت گفتم بہر بیت چہان پرست سستی و شورہ ولیکن چہ بیند
و آئینہ کورہ چون این بیت را از من استماع کرد برخواست و روانہ شد پس مولوی
غوث بخش را گفت مرا از مزاج جلالت استخراج این درویش بسیار ترس و ہیبت آمدہ است
آنچہ مدعا و مقصود است باورسانند کہ بخیرب از بیجا روانہ گرد و پس بمصوب تمامی مدعا
بر خانقاہ مبارک رسیدیم روزی خان صاحب مجھے بہا و لہخان نام قبالہ بر خانقاہ مبارک حضرت من
قدسنا اللہ جلشانہ لبرہ الاقدس ملاقات نمود و بمصوب دولت اقدام بوسی مشرف اورا مرقد
پاک حضرت قبلہ عالم رضی اللہ تعالی عنہ بہ ہمراہی خدیو بہ طلب دعوات و انبیات برگ
برآمد حاجات صوری و معنوی و عطار دستار سرفراز ساختند چونکہ نزد صاحبزادگان کہ
در حجرہ حضرت صاحبزادگان میان لوز احمد جیور رضی اللہ تعالی عنہ شستہ بودند آمدہ
شرف اقدام بوسی محصل کردہ بنا بر تعزیت حضرت صاحبزادہ میان غلام نبی مرحوم ادا

نمود و شست حضرت من رو بجانب صاجزادگان کرد و فرمود چونکه چهاران از جهت
 عداوت میان عید الصمد را شهید نمودند با آنکه لشکر بها و لخان کلان که یکی از مردیان
 حضرت من بود بر عرصه دوسه میل در مبارک پور نشسته بود از اینا چیزی نشد فی الاصل
 تصرف حضرت قبله عالم رض بود و لیکن در سبب ظالم زمره علما که نسبت بسته آن بکار
 را با وجود این که مقدار دوازده هزار بودند مخاصمه و مقاتله نموده از ملک خود بدر کردند
 والا در دل آن خبیثان این بود که هیچ صاجزاده را از خورد و کلان نخواهیم گذاشت
 و درین حکایت رمزے بصاجزادگان بود که سابق ازین در کار بار علما قصور می ندیده
 بودند بعد روئی مبارک خود را بجانب خان موصوف کرده فرمودند ترا از امری در خاطر
 من قبولیت است از سبب آن هر کار ناشائسته که از تو صادر گردد بر داشت آن
 نموده آیند آینده هم اسیدوری است که آن قبولیت هرگز نه خواهد رفت و آن اینست که
 چون پدر تو صادق محمد خان مرحوم نصیر کوکچ امیر خود را با آنکه حضرت قاضی صاحب میان
 محمد عاقل چوپان بر قرآن شریف هر خود کرده از ملک امیران او را آورانیده بودند
 بودند خان مذکور را از کشتن آن ممانعت فرموده بودند پس قاضی صاحب بیدران
 شهر احمد پور نشسته بودند که اورا کشته ساخت و تو که شیخان محمد مقبول نور محمد اساتذ
 از آمدن من کشتی شناید که بعد از رسیدن اینجا اگر ترا ممانعت کرده و از تو این فعل صادر
 شدی اگر آنقدر صبر و حوصله که حضرت قاضی صاحب کرده بود از من بوجود آمدی
 قہما والا پس نقصان بجانب من راجع گردیدی چنانکه سابق ازین درین باب بیان نموده
 تا لائق بزور که از خان مذکور صادر شده بود و حوصله کردن حضرت قاضی صاحب توفیق
 بودند بزرگی بایکی از اہل دل علاقه میدی داشت اتفاقا اورا دشمن صعب بودند و بزرگ طغیان
 و ویرا به کشت این ملک بزرگ مسلم شد و از گفته کسان غرض گویان بان رویش بر
 کوچیدن و بدر رفتن از آن ملک حکم صادر گشت پس آن درویش مجہ و ابستگان بجانبی
 روان گردید پس به تقدیر آہی کسی گفتس کہ این درویش محل امانت و پیروم شد آن بزرگ
 اسید کہ بے نفائیس و استعہ کہ نزد او امانت داشته باشد آنها ہم بروا شسته میروا این امر
 نیست پس حکم کرد تا فوج از لشکر آن در اثار راہ بایشان پیوسته تباخت و تاراج آنها اشتغال
 نمودند پس آن درویش از سواری فرود آمد و پشت پیشه سکوت و صبر پیش گرفت و خنجر

فقیتر سه چهار ساله که در پیش او استاده بود چون شخصی از گوش آن گوشواره بزرگ بردارد
 و دخترک لغزه بے اختیار صداد گشت پس آن درویش بسا کا صبر را در هم نوردیده انگشت سیاه
 نصیب کرد پس بجز و نصب نمودن آن ث آن سواران غلام و نه آن بادشاهی نمازد آن درویش
 از مرتبه سابقه ازین سبب ساقط شد بعد از چندین مدت بآن رتبه بازگشت پس فرمودند
 کسی درویش نیست که بایشان دوستی کرده باشد و ازینها دست بخورده باشد حضرت
 من فرموده است هر که قضا اختیار کند او را قضا آمد که این امر درین ثامن تمام نقصان
 میدارد پس حکایت فرمودند که سابق از آمدن فقیر درین شهر میان محمود نامی عالم بود
 که خلق نزد او بر آن حل مقدمات شرعی می آمدند و در آن شخصه او را در خواب آمده از قضا
 منع فرمود او هر خود شکسته — از قضا توبه نمود و حضرت قبله من قدس سره میفرمودند
 که در موسم زمستان بسیار امراض پیدا شود چون زکام و نزله و صفرا و غیره از آن سبب و را
 اتم الامراض گویند و نیز فرمودند که در زمستان جامه پنبه دار بر آن دفع سرما بسیار خوبست
 چنانچه اکتانی و نیم تنه و لحاف و بعد از آن جامه پشمینه و غیره نیز فرمودند که در زمستان
 آنش بسیار عزیزست و این حدیث شریف بر زبان ورافشان را نند **النَّارُ فِي الشِّتَاءِ**
خَيْرُ مِّنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ و نیز میفرمودند که حق تعالی از قدرت کامله خود لیل و نهار
 پیدا کرده است اگر چه الدوام شب بود مخلوقات عاجز شدی و اگر همیشه روز بودی
 نیز مخلوقات در مانده شد در روز مخلوقات بکار مشغول شوند چون شب را یید آسوده شوند
وَمِنْ دَحْمَتِهِ جَعَلَ لَكُمُ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ لِتَسْكُنُوا فِيهِ وَلِتَبْتَغُوا مِنْ
فَضْلِهِ وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ و حضرت قبله من قدس سره از میان محمد یار غبار
 پر سید که حال پسریان تلقی محدر حتمه الله تعالی چه طور است نماز و روزه او میکنند
 یا نه میان مذکور عرض نمود که غریب نواز من سلامت او نماز و روزه را ترک نموده
 در کار معاش مشغول است و نیز بر دختر تنی بند گرفتار و مبتلاست بعد از اتماع این
 سخن فرمودند سبحان الله چه قدرت کامله حق است که از کافران پیغمبر پیدا میشوند
 و از پیغمبران کافران میت بر زبان مبارک را نند **مِيتٌ يَسْرُوحُ عَمَّ** بایان
 بشدت و خاندان نبوتش گم شده و نیز فرمودند که قصص انبیاء که حق تعالی در قرآن
 مجید فرموده است چنانچه قصه قوم نوح علی نبیا علیهم السلام و الصلوة که بعضی مردم روزانه با

که دوکان بد فعلی نمودند جمیع قوم راجع سبحانه بپاک نمود آل لوط عم را امان داد و نصه نوح
 علیه السلام که نصد و پنجاه سال قوم خود را دعوت نمودی و هر روز قوم او را
 سنگسار ساختندی و جبرائیل علیه السلام از زیر سنگ ها بیرون آوردند
 چون دید که قوم من دعوت قبول نمی نماید بدو عاف نمودند حق عزوجل طوفان نازل
 و همه قوم را غرق کرد و بهتر صالح و هود و نوح را نیز منح نمودند از ان کتاب است
 ایشان از مناسی باز نماندند حق جل و علا کافران بپاک نمود مگر مومنان را امان بخشید
 داشت بریت بود مگر مومنان خطی کشیده سر و پیشد باو چون آنجا رسید تا امت
 محمد مصطفی صلی الله علیه و سلم از ایشان مناسی و از کتاب صبی دور باشند و ایشان را
 او امر نموده و در متابعت نبی صلی الله تعالی علیه و سلم ظاهر آداب طاعت کوشش نمایند
 تا محبوب بارگاه حق عزوجل باشد چنانچه قرآن مجید حق سبحانه میفرماید قُلْ اِنْ كُنْتُمْ
 تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُوْنِيْ يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ یعنی بگو ای حبیب اگر مرا دوست
 دارید شما که دوست میدارید خدا را پس پیروی کنید مرا در اخلاق و آداب عبادت
 و عادات تا دوست دارو شما را الله تعالی و نیز فرمودند که بر ایشان دنیا و این
 اعتماد ننماید کرد که حادث است بقا و قرار ندارد چنانچه کزلی چاه بی پایی باشد و
 بر زمین قرار نگیرد و نیز میفرمودند که اگر دنیا دار نیاید بر پیشم بر سرز انگشت باشد
 چنانچه شیخ سعدی علیه الرحمة در کتاب خود حدیث آورده است اِذَا رَأَيْتَ الْكَامِرَ
 بِبَابِ الْفَقِيرِ فَتَعَمَّ الْكَامِرُ وَاِذَا رَأَيْتَ الْفَقِيرَ بِبَابِ
 الْكَامِرِ فَتَسَّ الْفَقِيرُ

و نیز میفرمودند که خیر محمد خان بجای حضرت قبله عالم بهادر علی جاگیر داده بود بر خراج کردن ایشان
 بعد بهادر خان کلان آن جاگیر بدو حضرت قبله عالم رحمة الله علیه اصلاً در حین حیات او جاگیر رفتند بسبب
 بندش جاگیر مذکور بیان فرمودند که مولوی سکندر و دیگر علما برای مقصد شریعت
 نزد بها و نخان کلان رفتند خان موصوف ویر نمود بر شرف انفصال مقدمه به طرف
 حضرت قبله عالم رحمة تعالی عرضی نوشت که مضمون عرضی آن بود که بجای عالم بسو
 من روانه فرمایند که با علما گفتگو نماید و حضرت قبله عالم رضی الله تعالی عنه باز جواب
 نوشتند که نزد این جانب این چنین عالم نیست که علما گفتگو نمایند شما را امثال شریعت و

عزیز علی
 صاحب
 کتاب
 تاریخ
 جهان
 گشای
 جلد
 اول
 صفحه
 ۱۷

ست چنانچہ علمائے شریع فرمایند برآن عمل نمایند کہ شاہ از اکبر شاہ کلان نیستید کہ اکبر شاہ
 بحکم علمائے شریعت را اقتال نموده بود و ما از منصوص بر بزرگتر شتم کہ اورا نیز امر شریعت
 را اقتال نموده پروا رآده و از امر شریعت اعراض نہ فرمایند چون این جواب باز رسید
 خان مذکور جاگیر مذکور را بند نمود و ایشان و کشایش جاگیر مذکور ہرگز پر و اسے
 نداشتند و نیزے فرمودند کہ بعد از وصال قبلہ عالم رضی اللہ تعالیٰ عنہ صاحبزادگان
 و حضرت حافظ صاحب محمد جمال ملتانی و حضرت قاضی صاحب محمد عاقل رحمۃ اللہ
 علیہما ایں فقیر را پسے کشایش جاگیر مذکور روانہ نمود چون بہ خان موصوف
 ملاقات نمودم خان موصوف فرمود کہ مانیز بہ حضرت قبلہ عالم رضی اللہ تعالیٰ عنہ
 اراوت داریم مادر جواب او گفتیم کہ از شما امارات و علامات اراوت نہ بینیم مثل اورا نمیوم کہ
 جائیکہ آتش افروختہ و دوبرخیز و لگزشمار اراوت بہ حضرت قبلہ عالم رضی اللہ تعالیٰ عنہ
 بودی علامات آن ظاہر شدی بعدہ خان مذکور جاگیر مذکور را خلاص نمود و و نیز
 حضرت قبلہ من میفرمودند کہ چون اہل دنیا را مصیبتی پیش آید پیش پر و نصیہ
 بہ تضرع و زاری می آید والا منی آیند از سبب غرور دنیا از رسول کریم صلی اللہ تعالیٰ علیہ
 وآلہ وسلم جدا و بیزار شوند بلکہ در باطن دعوی الوہیت دارند و پیچ کس را مثل
 خود نشانند و نیز میفرمودند کہ مجرہ رسول خدست صلی اللہ علیہ وآلہ و اصحبہ وسلم کہ
 میچکس از اہل دنیا دعوی الوہیت ظاہر نخواہد نمود و نیز فرمودند کہ اہل دنیا چشم سفید
 دلی و قاباشند و مناسب این حکایت فرمودند کہ پدر میان محمد یار منشی ملازم شو خان
 بود و خان مذکور اورا تعبیر با پسہ نمودی و چون اورا برگ کسی معاملہ بیرون فرستادی چون ان
 معاملہ سرانجام نموده باز آمدی خان مذکور ہفت روز شادی کردی کہ پسہ من بخیرت باز
 گردیدہ است و خانہ پچنین الطاف و مہربانی نمودے بعد از چند مدت شنیدم
 کہ خان مذکور پدر میان محمد یار منشی را بر دراک غفہ دمانیدہ ہلاک ساخت و مے فرمودند
 کہ مولانا روم قدس سرہ البدنیار بہ خوب مجاہد نموده مثنوی اہل دنیا چون سگے دیوانہ اند
 دور شو زیشان کہ بس بجایانہ اند با اہل دنیا چہ ہمین و چہ کہین + نَعَتْ اللہُ عَلَیْہِمْ اَجْمَعِینَ +
 چہیست دنیا سر بسر میسر شدن + و رہے آن کو لجن چون خردن + مے دنیا دامن شل
 خڑ کہ گھن را بر پشت برداشته میرود ہم چنین اہل دنیا و رہے طلب دنیا کہ مثل

سرگین مکن ست و اما سرگردان و حیران باشند و قناعت نمانند و دنیا را جمع سازند عاقبت الامر
 دنیا را گذاشته تہید ست بیرون روند و حضرت قبلہ من قدس سرہ میفرمودند کہ چیزے کہ کسی را در
 اہل قسمت شدہ است میرسد و اگر قسمت نہ بود نصیب نشود چنانچہ سلطان سکندر کہ انجیات
 اور قسمت نہ بود ہر چند سعی نمود و حضرت نبیائ علیہ السلام را رہبر نمود و حضرت علیہ السلام نیز سعی بلین نمودند
 و نوشتانیدن آب حیات لکن بیچ سود نکرد زیرا کہ حکم الہی بود کہ سلطان سکندر آب حیات
 نخورد و پیمان خشک لب باز گردان بیت را شاید آوردند بپیت تہید ستان قسمت
 را چہ سود از رہبر کامل کہ حضرت از اب حیوان باز رہے اگر سکندر را نہ مر او از تہید ستان
 قسمت آن کسانی اند کہ در اعیان ثابتہ و در حق ایشان کفر نوشتہ بود کہ کافر خواہند شد و از
 توحید ایمان و توحید علمی خالی و محروم مانند از دیدن و از صحبت در زمین با انبیاء و اولیاء خدا
 ایشان را بیچ قایدہ و سود نخواہند بلکہ با انبیاء و اولیاء خدا ایشان عداوت نمایند
 چنانچہ ابو جہل با رسول کریم صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم عداوت نمود و مکر و دزدی و با ایمان
 علی نبیائ علیہ السلام عداوت کرد و فرعون بے عون با نبیائ علیہ السلام
 عداوت ظہور آورد و عاقبت الامر آن کسانے کہ در دنیا با انبیاء و اولیاء عداوت نمایند
 خراب و ہلاک شوند و در آخرت نیز حسرت و غم خورند کہ چرا با انبیاء و اولیاء دوستی نکردیم
 تا دوستی ایشان را از عذاب و دوزخ نجات و مخلصی و ادبی و قیصر میفرمودند کہ نوکری و ملا
 نمودن با اہل دنیا بدست و داخل شدن و معاملہ اہل دنیا ازان بدترست چنانچہ کسی کہ
 حاکم شود از جانب اہل دنیا بر مخلوقات چون بر مخلوقات حکم کند یا سخط اہل دنیا نماید عاقبت امر
 در سخط خدا صلی اللہ تعالی علیہ وآلہ وسلم را فراموش کردہ بر خلق اللہ ظلم و تعدی کند و مال
 خلق اللہ را بہ جبر و ظلم بگیرد و پیش اہل دنیا بردتا دنیا دار بر و خوش شود و گوید کہ این کس
 خیر اندیش من بہت و بسیار قابل چون او بر خلق خداستم بسیار نمود ہمون اہل دنیا را
 حق تعالی پر و مسلط فرماید کہ آزار رسانندہ خراب و سمار سازد این حدیث را شاید
 آورند من آغان ظالمین فقد سلطہ اللہ تعالی علیہ و بنز فرمودند نوکری
 حق تعالی باید کرد یعنی عبادت حق سبحانہ از ہمہ امر بہترست زیرا کہ کسی بسوے جناب حق
 عزوجل میل کند و بر رفتار میرد و بسوے او حق جل و علا بہ طرف او رجحان آید این حدیث
 قدسی بہ زبان مبارک فرماد من آتانی بجمشی آتیئہ ہر دو کہ یعنی حق عزوجل

۹
 چنانچہ
 در حدیث
 مذکور

مے فرماید اگر کسی کی بوسوی من بر قناری کیم بوسوی او دو ان روزے حضرت قبلہ من
 قدس سرہ می فرمودند کہ غیبت از سترت بدست زیر کہ در سترت سارق چیزے
 و زودے میخورد و در غیبت هیچ فایده نیست بلکہ اعمال غیبت کنندہ خاک تر شوند چنانکہ
 حق تعالی در قرآن مجید از غیبت کردن منع فرمودہ کہ از غیبت کردن اعمال شما
 خاک تر گردد و قول تعالی وَلَا يَعْتَبْ بَعْضُكُمْ بَعْضًا أَيَحِبُّ أَحَدُكُمْ
 أَنْ يَنْصَحَ لِمَنْ كَرِهَ لَكُمْ خُذُوا زُكُوفَ أَعْيُنِكُمْ وَاصْطَبِرُوا یعنی باید کہ غیبت نہ کند بعضے از شما بعضی دیگر
 و غیبت آنست کہ بغائبانہ سخن گوید کہ اگر باطوا جہ باو گویند آن راستی نہ
 مثل آتش خشم کند پس تمثیل میفرمودند برای زشتی غیبت برین وجہ کہ ایادوست سدا
 یکی از شما آزا کہ بخورد گوشت برادر خود را در حالتیکہ مردہ بود آن برادر بلکہ نفس شما از آن
 تن فرہ نمایند پس کراہیت دارید و آزا نخورید پس چنانچہ اکل گوشت مردہ مکارہ باشد
 باید کہ بغیبت مکارہ باشید **قطعه** آنکس کہ بوسوی غیبت افراختہ است بہ او از تن
 مردگان غذا ساختہ است و آنکس کہ بعیب خلق پرداختہ است و زانست کہ عیب
 خویش نقاشتہ است و نیز فرمودند کار فقرا آنست کہ ہمہ کس را نیکو گفتن و دعا کردن
 و میفرمودند کہ ہر کارے کہ حق تعالی کند در دفع خلق اکثر باشد از نقصان کہ فعل او
 عیب نباشد و حق سبحانہ و تعالی بر خلق رفیق شفیق و ارحم الراحمین است و نیز فرمودند کہ
 قسم قرآن مجید نباید کرد کہ این کار نامردان است و اہلہان کنند و حضرت قبلہ من سرہ مے
 فرمودند کہ آدمی انبیا را و اولیا را ند و دیگر چہار پایان بلکہ از ایشان بدتر و این آیت
 خوانند اُولَئِكَ كَا لَ الْاَنْعَامِ بَلْ هُمْ اَضَلُّ و نیز فرمودند خرج کردن بر رویش
 آسان است کہ اورا محبت نہا نباشد بلکہ دنیا داران را خرج کردن دنیا بسیار مشکل است
 کہ محبت دارند و اگر کسی با دنیا محبت دارد و با وجود محبت دنیا را در راہ خدا و رسول
 صلی اللہ تعالی علیہ وسلم صرف کند بسیار صاحب ہمت است الگاہ این لفظ پر زبان
 مبارک را ندید بیت تو اضع ز گردن فرازان نکوست ہ گداگر تو اضع کند خوی دوست
 یعنی خرج کردن در راہ خدا و فروتنی نمودن و تواضع با خلق خدا بر رویش صغیر نیست
 کہ این خصلت در وجہی است چنانچہ در حدیث شریف است اَلْكَسْبُ سَعِيدٌ وَ الشَّقِيُّ
 شَقِيٌّ فَيَبْطِنُ اُمُّہ و حضرت قبلہ من میفرمودند کہ حق تعالی بر رویش متوکل چیز حرام

را نفرستد در قرآن مجید است و من یقی الله یجعل له مخرجاً و یؤتیه
 من حیث یشاء و من یتوکل علی الله فیهو حسبه ان الله بکلی
 امره قد جعل الله لکل شیء قدراً چنانچه شیخ عطار فرموده است بیت
 بر تو کل گریه و فیر و زیت به حق دهد مانند مرغان روزیت به چنانچه در قرآن مجید مذکور
 است که حضرت زکریا علی نبیا علیه الصلوٰه و السلام نزد بی بی مریم رفت و نزدیک او
 طعام بود و گفت که طعام تو از کجا آمده است بی بی فرمود که حق سبحانه و تعالی فرستاده است
 قَالَتْ هُوَ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ تَزِدُّنِیْ مِّنْ یَّشَاءُ یُخْبِرُ حَسْبِیْ و یتفرقه
 که عشق الله عجب نعمت است هر که انصیب شده دست از هر دو عالم برافشاند چنانچه
 مولوی و میفرماید رباعی عاشقان را شادمانی و غم اوست به مژده کار و اجرت نیست هم است
 عشق آن شعله است که چون بر فروخت به هر که جز معشوق باقی جمله سوخت و و نیز میفرماید
 هندی بهیچ کبیر اندی تول وانی بینون سته را بنجه و ایهانامه روزی حضرت
 قبله من قدس سره صاحبزاده خیر محمد را دعا کردند که حق تعالی شمار علم با عمل نصیب کند که بغیر
 علی علم هیچ فایده ندارد و چنانچه در قرآن مجید آمده مثل الذین حسبوا التوراة
 ثم لم یعملوا بها کمثل الحمار یحمل اسفاراً و در حدیث آمده که مَنْ
 یَعْلَمْ بِمَا عِلْمُ فَهُوَ عَالِمٌ وَ مَنْ لَمْ یَعْمَلْ بِمَا عِلْمُ فَهُوَ جَاهِلٌ و شیخ سعدی
 رحمه الله تعالی خوش گفت بیت علم هر چند بیشتر خوانی به چون عمل در توفیق نماند
 نه محقق بود نه دانشمند چارپائی بر دو کتاب به چند روزی سخن در عروسی افتاده بود
 فرمودند که یک عزم کار خیر کند شادان و خندان بود چون نکاح کند بعد از چند روز
 حیران و مضطرب شود شخصی در حضور نشسته بود حال او بسیار خوار بود و خواجه بسوی
 نظر شفقت کرده فرمودند که این شخص دو مادیان خوار و پریشان کرده است یعنی
 دوزن در نکاح خود کرده است ازین سبب خوار است چنانچه شیخ سعدی رحمه الله تعالی
 فرموده است رباعی غم فرزند و نان و جامه و قوت و بازت آرزو سیرت ملکوت
 شب چو عقد نماز بر بندم چه خور و بامداد فرزندم و ساکت بگردون غنیمت بهتر است
 عیال داری که این کار تزویج شکل است چنانچه علی رضی الله تعالی عنه فرموده است بقول صحیح
 النکاح سرور شرک غموم درد هر و کسر و کفر و کژدم مهر و نیز حضرت قبله من

فرموده است چون ما از بعد از زیارت حضرت مولینا صاحب قدس سرہ العزیز از طرف
مراجعت کردیم چون در شہر بہترین داخل شدیم در انجا عزمہ ماہ رمضان شریف طاہر
و موسم تابستان بود و پیر مردی از اسخا ہمراہ ما روانہ شد و روزہ داشتن رمضان
شروع کردہ ہمہ روز باین جانب منزل قطع کرے و وقت افطار اور انیم نانی دادی
و بر وقناعت کرے و نیز حضرت قبلہ من فرمودہ است کہ میان فتح مجدد ہستہ کہ از مریدان
حضرت میان صاحب نار و والہ قدس سرہ بیہودہ و زرد موسم تابستان کلبہ رانی کردی و روز
ماہ مبارک رمضان داشتی این بہدایت و فضل حق تعالی حاصل میشود و بر سر کہ حق سبحانہ
فضل کند از و کار نیک حاصل شود و بر سر کہ قہر او نازل شود از و فعل بد پیدا میشود چنانچہ
یکی از پیر ہائیان ما بود و از و سر کہ پرسید کہ تو مرید کیستی او جواب دادی کہ من مرید
نصرت خان ہوت ہستم اورا گفتند کہ تو مرید حضرت قبلہ عالم رحمۃ اللہ تعالیٰ بیہودی و مرید
نصرت خان بچہ طور شدی جواب دادی کہ چون نصرت خان را قید کردہ در خراسان آوردند
و اورا دالخانہ اورا حوالہ سپاہیان کردند و بایل او سپاہیان تمام بیعتی و محسرتی نمودند
ما واروغہ اشتران بودیم از بالا خانہ این معاملہ دیدیم از کار دنیا و نوکری توبہ نصوح کردیم پیر
سبب بدایت من این نصرت خان است ازین سبب خود را مرید نصرت خان میگوئیم و چون نوکری را
ترک کردیم و زندہ پوشیدیم و از خراسان سفر کردہ در خدمت حضرت قبلہ عالم قدس سرہ رسیدیم
نعمت بیعت حاصل کردم الحمد للہ علیٰ کُلک و نیز میفرمودند کہ یکے از پادشاہان ہندوستان
در لاہور آمد از مردم پرسید کہ این جاکسی در ویش ہست کہ با او ملاقات کنیم مردم جواب
دادند کہ وہ ویش ہست ولی در جنگلے ماند و در شہر نے آید بادشاہ در جنگل رفت و یک
خانہ عمارت کرد و بر ویشست و مردمان را گفت کہ بتجوہ کردہ بیارید مردمان در ویش را بیارید
و وہمہ نشانند و باین اورا بطرت متقف بالا خانہ بکشیدند و بادشاہ اورا ملاقات نمود
گفت خدا بچہ طور یافتی چنانچہ مرا تو یافت و نیز میفرمودند کہ دو کس از ابدال
بر ہوا طیران کردہ نزد روضہ مطہرہ حضرت غوث الثقلین قدس سرہ العزیز رسیدند
یکی از ایشان گفت کہ من از روضہ شریف اورا ب کمر جانب دیگر طیران کرد و رفت
و دیگر ب بالائی روضہ مطہرہ گذر کردن شروع نمود چون او بالائی روضہ شریف گذر نمود
از سبب بی ادبی کردن در صحن مہلک بقتاد و نیز میفرمودند کہ یکے از ابدال بیکوز بہ

جزیرہ دریای عظیم گذر کرد همان وقت باران بر آن باریدن گرفت و رویش را بر آن
 افتاد که اگر باران بر جائے خشک باریدے خوش بودی بجز دین خیال کردن این بود و از
 بغداد شریف بیفتاد و ست روز در بازار افتاده ماند بعد از ست روز یک شخص صاحب
 بیاد و دید و شناخت که این ابدال است از وہ پرسید کہ درین جا بہ چه تقصیر افتاده جواب
 داد کہ روزی بر جزیرہ سمند گذر کردم باران نازل شد من در خیال کردم کہ اگر بجائی
 خشک باریدی بہتر بودی باین خیال کردن درین جا افتادم و اکنون در پائین رسن
 بکش تا تقصیر من عفو شود او چون رسن در ہر دو پائی او کرد از غیب آواز آمد کہ تقصیر
 او عفو کردیم و ابدال از زمین برخاستہ بر ہوا پرید و نیز خواجہ من قدس سرہ میفرمودند
 کہ حضرت فضیل بن عیاض در اوائل رہنری کریم یکت زور کاروان گئی قاری بود و
 این آیت میخواندند اَلَّذِیْنَ اٰمَنُوْا اِنْ مَّخَشَوْْا فُتُوْا بِہُمْ لَیْسَ
 اَللّٰہُ وَاَنْ خَوٰنُوْا وَّرُوْا تَاثِیْرُکُ وَاِنْ رَّہْنٰی لَوْ ہُوْکُ وَاِنْ رَّہْنٰی لَوْ ہُوْکُ وَاِنْ رَّہْنٰی لَوْ ہُوْکُ
 یکی کا لان و مکلمان شد بہ فضل حق تعالی و نیز خواجہ من میفرمودند کہ حق تعالی گنہگار
 از بندگان خود ہمید عفو کند و اگر بندہ گناہ در کسی بیند ہما وقت او را خراب و عذاب کند
 و حق سبحانہ و تعالی بہ فضل خود ستاری کند و بہ بخشند حضرت قبلہ من قدس سرہ العزیز میفرمودند
 کہ ہجرت از کفار در زمان سابقہ سنت میبودہ باشد و درین مان ہجرت کردن از کفار فرض است
 کہ از ملک کفار بیرون شود و آنجا کہ اسلام بود ہمان جا ہنشیند زیرا کہ در ملک کفار نقصان
 دین و دنیا پیدا شد بسبب ترک نماز و روزہ و عبادت کہ مردمان سیاہ و سخت دل
 میشوند نقصان دین مے شود و نقصان دنیا آنکہ بسبب بی برکتی آن
 ہمہ چیز کم میشود و مناسب این حکایت فرمودند کہ در احسان پور بودیم
 و تخم خیارین طلب کردیم و نیا قسم ہند و نزد من نشسته بود اورا گفتم
 کہ تخم خیارین طلب کردم ہمین جا پیدا کنی شود ہند و جواب گفت
 کہ چون حکم کفار شدہ است ہمہ چیز کم است و نیز این
 حکایت فرمودند کہ نزدیک شہر لیت ہند و بر چاہ زراعت
 بہ وقت اسلام مے کاشتہ و حاصل بسیار داشتہ چون
 حکم کفار رسید آن ہند و ہر چند کہ زراعت مے کاشت آن حامل

نے برواشت و ہر وقت حیران سے ماند یک روز این اندیشہ نژدہ و پیشتر
 برو کہ سبب نا پیدا شدن این زراعت موجب حکومت کفارست و ہر آن
 وقت کہ اسلام و بانگ و نماز روزہ سے بود از زراعت بسیار حاصل
 سے شد ہمان وقت یک عالم را بر چاہ بنشانند و اورا گفت کہ بانگ نماز
 بگو و نماز بخوان و ہر کس کہ ترا منع کند من اورا جواب کنم و محافظت شما
 باشم چون عالم بانگ نماز آغاز کرد ہر زراعت کہ آن میکرد حاصل آن بسیار شد
 چنانچہ بوقت اسلام برواشتی و حضرت خواجہ شمس الدین میفرمودند کہ اسلام مثل نورست
 و کفر مثل ظلمت و غیر میفرمودند کہ در حصلت ناشاکری جہلیست و اگر بندہ شاکر و
 صابر باشد نعمت و اجر او زیادہ شود چنانچہ حق تعالی می فرماید **لَا يَسْكُنُهُ**
الْكَاذِبُونَ و آن **اللَّهُ مَعَ الصَّابِرِينَ** حضرت قبلہ من سے فرمودند کہ کیمیاگری کردن
 فریب باطل خدا کردن ست زیرا کہ اگر مس را نقرہ یا ذہب یعنی زر کنند یا سیاب و ارزیزا
 فضہ یا فضہ را ذہب کنند بعد از صد سال بر اصل خود می آیند ولیکن کنندہ این فعل را
 خدا تعالی مسلوب الایمان میکند و در عذاب اندازد و در سفر میکند لغو و بالہ من ہذہ المحرفۃ
 و میفرمودند کہ ہر کس بجائی خود در کسب خوش باشد و در مذہب خود خوش باشد
 و این آیت خواندند **كُلُّ حُزْبٍ بِمَا لَدَيْهِمْ يُجْرُونَ** از حضرت قبلہ من
 قدس سرہ شخصی سوال کرد کہ سماع طلال ست یا حرام در جوابش این بیت فرمودند
 مروہ نفس زندہ و لا نزار و است ہر کہ جز این ست مرا و را خطاست و مناسب این بیت فرمودند
 کہ یکروز از خسر خوشنیدم کہ پیش ما بیان کرد کہ چون لشکر نادر شاہ قلعہ را فتح میکرد
 یکشب نادر شاہ گفت کہ علی الصبح برین قلعہ حملہ خواہیم کرد چون صبح صادق و مید لشکر
 کرد و پیش لشکر سماع و سرود عرانی آغاز کرد بہ طرف قلعہ میشدند و ہمہ لشکریان بہ شنیدن
 آواز مست شدند و از طرف اندون قلعہ کہ تیر و تفنگ و دیگر چیز کثرت شکر اوقات و سے
 بعضی سپاہیان را دست بیفتادی و بعضی را پائی و ہمہ لشکر از بریدہ شدن اعضاء
 خیز داشتندی از سبب ذوق شنیدن سماع چون قلعہ فتح نشد منادی کردند کہ ہمہ
 بس سرود بکنند چون قوالان از سرود کردن خاموش شدند آن لشکریان کہ زخمی
 بود بیفتادند و نیز فرمودند کہ خسر را نیز بیان نمود کہ یک قلعہ بود سخت و فتح نشد سے

نادر شاه حکم کرد که بر قلعه حمله کنند بعضی سپاهیان تیر و تفنگ نداشتند پس
 لشکر روانه شدند و چون نزدیک قلعه رسیدند به دروازه میجهاے و سیجهاے و از
 بودند و آن سپاهیان که سلاح نداشتند پشت بای خود پرهنه کرده بر سیجهاے زدند
 بعد از آن فیلان دروازه را شکسته کردند و قلعه را فتح کردند من از کس پرسیدم
 که این سپاهیان که جان خود را فدا کرده بودند چه موجب دارند جواب داد که ایشان
 را جاگیر بخش کرده است اکنون که ایشان مرده اند اولاد ایشان که باقی ماندند
 آن جاگیر ایشان خوردند تا دم حیات بعد از آن فرمودند که این هم خسرو من
 گفت که روزی درویشی بر اسب سوار شده در لشکر نادر شاه مناوی میگرد و
 میگفت که ای سگان بگریزید یک سپاهی از او پرسید که ای درویش چه میگوئی درویش
 جواب داد که امشب در خواب دیده ایم که دستار از سر نادر شاه کشیده اند موجب او
 آنست که یک کار و بار او بر یک پیر مرد مصدا در نهاده است و آن پیر مرد دختر
 خورا در بازار فروختن برده است و یک خریدار آمد و دست خود را سپینه دختر
 نهاده میگفت که مرا پسند آمده است پدر دختر چون این سخن بشنید چشم پر آب
 کرد و گفت ای خداوند ترا هم پسند آمده بعد از سه روز یکی از اقربا درین مشقت
 نادر شاه را به کشت و بعد از کشته شدن نادر شاه در لشکر شور او قتل و دیکه گری
 کشتن گرفتند پس انگاه این دو بیت بر زبان جاری کردند رباعی به یک گردش
 چرخ نیلوفر می نه نادر بجای مانده نادر می به شهابانگه سه قتل و تاراج داشت
 سحر که نه تن نه سر تاج داشت و حضرت قبله من میفرمودند نعمت که میت
 یاد کردن حقتایست و دیگر کار همه عبث است و این بیت بر زبان جاری کردند قطعه
 چه خوش ملکی ست درویشی و درویشان حقانی که ایشانرا نظر ناپدید و صد ملک سلیمانی
 پس از سی سال این معنی محقق شد به خاقانی که یکدم با خدا بودن به از ملک سلیمانی
 و نیز حضرت خواجه من قدس سره فرمودند که مورچه یا مور در یک سال
 یکدانه گندم بخورد و همیشه روز و شب از سبب حرص سرگردان باشد و آرام نگیرد
 ساکن با باید که قانع و شاکر باشد و همچون مور حریص نباشد چنانچه شیخ عطار قدس سره
 العزیز فرمود میت تا یکجی چون مور باشی دانه کش و گر تو مری فاقه را

مردانہ کش و حضرت قبلہ من فرمود کہ ہمہ کس حرام و حلال و گناہ و صواب میدانند
 لیکن ہر کراہی تعالیٰ ہدایت کند از حرام و از کار گناہ دور باشد و عیاذ باللہ اگر کسی
 را ہدایت نباشد از حرام و کار گناہ دور نشود بلکہ مصتہر بغیر مشروع باشد و بغیر ہدایت
 حق تعالیٰ مرد کامل نشود و نیز فرمودند کہ ہر چیز با قیمت و قدر علیحدہ حق تعالیٰ
 کردہ است چنانچہ یک شمشیر بہ قیمت پنج روپہ فروختہ ے شود و یک شمشیر بہ قیمت ہزار
 سو پہ فروختہ میشود بعد از ان فرمودند کہ لعل ہم سنگ است و قیمت او بسیارست و دیگر
 سنگ بقدر پیشینے ارزد و بچنین در زمرہ آدمیان تفاوت ست و بر زبان مبارک
 رانند کہ چنانچہ میان محمد یار پسر ظریف خوب بسیار خوب آدمی ست کہ خوشان
 و غویان از وہرہ سند اند و بعد از ان حکایت فرمودند کہ روزی در حضور قبلہ
 عالم صاحب نشستہ بودم کہ یک شخص در آمدہ در حضور قبلہ عالم خبر کرد کہ مودی شہداء ملہ
 است و قبلہ عالم قدس القدر سترہ بر زبان مبارک رانند کہ کدام کس مثل آئہ مل خواہد شد
 و نیز فرمودند کہ بعد از مردن آئہ مل حضرت قبلہ عالم قدس سترہ را خبر کردند کہ میرن شاہ
 از آئہ مل بیست و ہفت روپہ قرض گرفتہ بود حضرت قبلہ عالم قدس سترہ قرض میر شاہ
 از خود بعد از مردن او ادا کردہ اند و نیز آئہ مل مودی حضرت قبلہ من بوقت ذکر کردن این قصہ
 مذکور نزد حضرت قبلہ من قدس سترہ العزیز حاضر بود و عرض کرد غیب پرور شمائیز این معاملہ
 کردید بعد از مردن علی محمد چچہ کہ از مریدان پاک اعتقاد شما بود بیست روپہ
 حوالہ من کردید و گفتید کہ برو این مبلغ بقرضہ از ان میان علی محمد مرحوم دہ بعدہ سراج
 مذکورہ را بقرضہ از ان میان علی محمد و ادم بعد از ان قبلہ من بر زبان مبارک رانند کہ کسی
 مثل آئہ مل خواہد شد درین اثنا میان صدیق ملان کہ از مریدان حضرت من بود
 عرض کرد کہ اے حضرت غریب نواز ملخ بسیار آمدہ است زراعت ے خورد جواب گفتند
 کہ ملخ جنود ست بن جنود اللہ بر حکم او میرود مناسب این حکایت فرمودند کہ یک سال
 در کوہ ڈرک کہ وطن مایانست و در انجا مردم زراعت کاشتند و شہا پسیداشتند وہمہ
 زراعت را خوردند و یک سال در اراج بسیار شدند و تخم گندم کہ میکاشتند چیدہ خوردند و بجا
 و بعد از ان فرمودند کہ رحمت حق تعالیٰ از نہایت ست و نیز رحمتا ے او ے نہایت از رحمت
 او ناامیدی نباشد نمود و این آیت را بخوانند وَلَا تَبْتَکُسُوا مِنْ رُوحِ اللّٰهِ اِنَّہٗ

إِنَّكَ كَائِشٌ مِّنْ رُّوحِ اللَّهِ إِلَّا الْقَوْمَ الْكَافِرُونَ و بعد ازان فرمودند که فرود
 مردود دعوی خدای کرده میگفت که من سجد ایستاد جنگ میکنم و تیرے کہ بطرف
 آسمان بزده بجکم خدا بخون آلوده شده باز آمدی و گفתי که من خدا را کشته ام تو بپند
 من ذلک حق سبحانه پیشہ را حکم کرد تا فرود و اہلبیت و لشکر اورا در دو ساعت بعضی
 گویند در یک ساعت خراب و مسمار کرد و بعد ازان این بیت فرمودند بیت سوئی و خصمی
 کہ تیر انداختہ پیشہ کارش کفایت ساختہ و ایضا چو برداری از رگہ زرد و دراز خود
 پیشہ مغرور و دراز و بعد ازان فرمودند کہ نجاشی شکر را فرستاد و حکم کرد کہ کعبۃ القدر
 زاد ما اللہ شرقاً تعظیماً خراب کنند نحو ذلک من ذلک حق تعالی بہ قدرت کاملہ خود اہلبیل
 فرستاد و حکم کرد تا تمام شکر اورا خراب کردند یکی از شکر باقی ماندہ بود کہ پیش
 بادشاہ برفت و حقیقت قصہ تمام بیان نمود بادشاہ گفت چہ طور مرغ بودند آن مرد مذکور
 بسوی آسمان نظر کرد و گفت این چنین مرغان بودند کہ جنگ کردند ہمہ شکر را ہلاک
 نمودند بہمان ساعت یک اہلبیل کہ در منقار خود یک سنگ مقدار نخ و یا زیادہ داشت
 بر آن مرد پنداخت او پیش بادشاہ آمد و پس این بیت خواندند بیت چو در شکر دشمن
 آری ریحیل بہ مرغان کشی فیل و صاحب فیل و بعد ازان حضرت قبلہ من قدس سرہ فرمودند کہ
 بخت نصر دعوی خدائی میکرد و قصہ او این چنین بود کہ یکے مجنونہ بود و کسی باو بد فعلی کرد
 و بعد از نہ ماہ ازان مجنونہ طفل تولد شد و مجنونہ مرد و بعدہ بخت نصر با سگ شیر خوردن
 گرفت چون جوان شد گو سالہ مردم میچرا نید بعدہ حق تعالی سنجیدہ را کہ در آنوقت بود
 خبر کرد کہ من بخت نصر را بادشاہی تمام مے دهم و او دعوی خدای با من بکند و مردمان بی گناہ
 بکشد و شما از و خط نوبانید بدست خود بنہید بعدہ آن پیغمبر پیش نصر بخت برفت
 و گفت چون ترا حق تعالی بادشاہی ہمہ ملک دہد مرا از کشتن امان دہی و چون از
 چون از پیغمبر خدا این خبر بشنید بخت نصر بخندید و تبسم کردہ گفت کہ اورا دیگرے موجود
 نشود تا بادشاہی مرا دہد انگاہ دستا دیز نوشہ پیغمبر خدا و او بعد از چند روز بخت نصر
 بادشاہ تمامی ملک شد و دعوی خدائی کرد و خلق تمام را بغیر گناہ کشتن گرفت چون پیغمبر
 مذکور رسیدن ستادیز خود بخت نصر را داد و گفت من شمارا امان دادم بعد ازان حج بران پیغمبر نازل
 شد و خبر کرد کہ حق تعالی میفرماید کہ نصر بے عبر را بگو کہ ترا فلان شب ہلاک خواہیم کرد چون

خبر پیغمبر علی نبینا و علیہ السلام باو کرد نصرانی بصریک قلعه مستحکم آراسته کرد چون آن
 شب معین در رسید بخت نصر تمام لشکر بر دروازه نشانزد و گفت که هر که بعد از نیم
 شب این جا بماند او را بکشید و خود در اندرون قلعه داخل شد چون نیم شب گذشت
 در دل او خیال افتاد که من لشکر را به نیم حفته اند یا بیدار چون نزدیک قلعه مذکور
 آمد صوت او بدل گشت سپاهیان او را بگرفتند هر چند که گفت مرا بکشید که من بخت نصر
 چند آنکه چله کرد نگذاشتند و او را بکشند بعد فرمودند شداو بن عاد دعوی خدای کرد
 بعد سه سال بهشت را آراسته کنایید و چون او را خیال آمد که بهشت را به
 نیم بعد ایل بیت و تمام لشکر برای دیدن بهشت رفتند چون شداو یک قدم اندرون
 دروازه بهشت خود نهاد و یک قدم بیرون بود همان وقت حکم باری تعالی در رسید
 جان او از قلوب بیرون رفت و مجرد و بیست و ایل او همراهی بوی کردند بعد ازان
 فرمودند که چه مردن او این بود که شداو را گفتند که یک پسرای ست و نزاد انگشتی
 و نمیدادند او را بپیدا و انگشتی ازان پسر غضب کرد پس گریستن گرفت و از مردان
 می پرسید که آن خدا کجاست که دعائی من قبول کند گفتند آن خدا هر جا موجود است
 پس سر در سجده کرد و زاری کرد و گفت خداوند این انگشتی مرا بسیار عزیز بود
 که شداو از من غضبیده بوده این را سزا بده حق تعالی دعای پسر قبول نمود و
 شداو را بجمع جمیع الهخانه و لشکر خراب و مسمار کرد و تیر حضرت قبله من قدس سره
 میفرمودند که چون فرعون بے عون بادشاه مصر گشت و دعوی میکرد و بنحمان او را
 گفتند که یک پسرا از اولاد کله اسرائیل پیدا شود و در فلان سال و ترا بکشد و
 خراب خواهد کرد چون فرعون این خبر بشنید تدبیر عقلی کرد و در میان اولاد
 بنی اسرائیل بگشت به گمان اینکه شاید همین پسر باشد چون حق تعالی خواست
 که مهتر موسی صلاوة اللہ علی نبینا و علیہ السلام را پیدا کند در نیم شب خاطر مادر موسی
 افتاد که نزد شوهر خود روم و به طرف آمد که نام او عمران بود و از چوکیدار
 پلنگ فرعون بود و نزد بالین فرعون که او حفته بود استاده بود و آن مادر
 مهتر موسی بیامد و با شوهر خود نزدیکی نمود و صحبت کرد باز همان وقت بود که در خانه
 خود آمد که پسری که خبر شد چون مهتر موسی متولد گشت و در خانه فرعون پرورش

یافت یروز ہتر موسیٰ یک قطبی را بکشت و بہ طرٹ مدین بگریخت و در خانہ شعیب
 علی نبیا علیہ السلام نہ سال شبانی کرد و شعیب علی نبیا علیہ السلام یک دختہ خود بہ
 ہتر موسیٰ علی نبیا علیہ السلام با عقد نکاح کردہ و ادچون موسیٰ علی نبیا علیہ السلام
 از خانہ حضرت شعیب م رخصت گرفت با اہل خود با وادی یمن رسید اہل خود را در انجا
 بگذاشت و بر ک طلب آتش رفت دید کہ بر درخت آتش است چون نزدیک درخت رسید
 از درخت آواز آمد راتی انا اللہ رب العالمین حق تعالی اورا در انجا نبوت عطا فرمود
 اورا کہ مارون بود ہر دو ابر فرعون فرستاد و دعوت ایمان کردند فرعون قبول
 نہ کرد حق تعالی فرعون و لشکر اورا در دریائی نیل غرق گردانید و بعدہ فرمودند
 التَّقْدِيرُ يَضْحَكُ عَلَيْكَ التَّذْبِيرُ روزی حضرت قبلہ من قدس سرہ فرمودند
 یک شخص از افغان نزد من آمد و اظهار ساخت کہ من دوازده ہزار روپیہ گم شدہ است و عا
 نمائید کہ باز یابم اورا گفتم کہ اگر پانصد روپیہ نذر حضرت قبلہ عالم بدی انشا اللہ تعالی
 یافتہ خواہد شد افغان مذکور تذرعین کرد و گفت چون خواہم یافت ادا خواہم ساخت
 ناگاہ مال او یافتہ شد تذرعین قبلہ عالم ادا نہ کرد و بسوی وطن روانہ شد اورا وزدان
 بگشتند وہمان قدر بردند و نیز میفرمودند کہ باہیں قوم ست در ملتان مال کثیر
 ایشان گم شد تذرعین کردند اگر مال ادا حاصل شود پانصد روپیہ نذر قبلہ عالم
 بہاوری قدس سرہ ادا خواہیم کرد چون مال خود یافتند نذر او انکروند باز مال
 ایشان تمام خراب شد متاسب این حکایت فرمودند کہ یکے محمد معروف نام مردی کامل
 از میدان حضرت بہاؤ الدین زکریا رضی اللہ تعالی عنہ در وطن ما کہ کوہ درک ست
 اورا عادت بود کہ ہمہ روز وقت شام گوسفندان و شعیہ یک سبوا از شیر پر کردہ در
 خدمت مخدوم صاحب برک در ملتان باز بہاؤ وقت در خانہ خود آمد و حضرت قبلہ من
 قدس سرہ الغیر فرمودند کہ میان حسن علی ثب والہ جد میان حسن علی و مرید احمد عمر
 می فرماید ہندی گذرے پیر فقیر حسن بہل خواست نہ کہیں و لاسے و نیز این بیت
 فرمودند بیت کار ما بر خویش خود ساختن کارے خداست ہ سند باشی و خدا
 کردی تو ای نادان چراست ہ بعدہ فرمودند کہ این بیت تصنیف کردہ قاضی صاحب
 میلسین والہ است و حضرت من قدس سرہ میفرمودند کہ در ملتان متعلمی بود و در

یک عالم علم تحصیل کرده بود بعد در خدمت یکی بزرگ ارادت آورد بعد از ارادت
 او را در خانه خود آرام نیامد یکروز از آن متعلم اوستا پرسید که ترا چرا در خانه خود آرام
 نیامد گفت مرا شیخ تلقین اسم الله فرموده از آن سبب در خانه آرام نیامد اوستا و
 گفت من ترا هزار جا اسم الله تعلیم کرده ام شاگرد جواب داد تلقین کردن اسم الله
 ایشان تاثیر دیگر دارد اوستا و گفت من همراه تو در خدمت ایشان می روم
 اوستا و همراه شاگرد آن در خدمت آن بزرگ رفت چون ایشان را دید و در و درون تاثیر کرد
 همه اسباب ترک کرده باموئے مشغول گشت درین اثنا حکایت فرمودند که در سیر الاولیه
 قاری نوشته دیدم که در ویشی بود صاحب ولایت و مریدان بسیار داشت چون
 وقت نزع او قریب رسید مریدان پیش او عرض کردند که غریب نواز مردن حق است
 کُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ و اردست کسی مقرر فرمایند که بعد از وصال شما بر مصلی
 شما بنشینند سه بار عرض کردند سیوم بار شیخ جواب فرمود که بر مصلی من دشا گیر خود
 نشست مریدان متحیر ماندند چون شیخ جان بحق تسلیم کرد دیدم روز مریدان قل خوانی
 کردند و مریدان در فکر نشسته بودند که کرا بر مصلی شیخ بنشینیم در شهر شور و غوغا افتاد
 از مسجد بیرون آمدند که دشا و گبری آید و پس او کافران شمشیر کشیده می آیند
 چون در مسجد آمد کلمه شریف خواند لا اله الا الله مُحَمَّدٌ رَسُوْلُ اللهِ بزم نشست
 چنانچه طریق شیخ بود و از قرآن شریف و حدیث مبارک و اجماع است و خط شروع کرد
 در اثنا و عظم بر سه شخص نظر کرد به مجرد نظر کردن هر سه را مرتبه قطعی نصیب گشت
 و هر سه زیارت گاه هر کس شدند چون زیارت ایشان میروند مراد خود یابند و حضرت
 قبله من قدس سره میفرمودند که هر شیعه را در موسم قدر بسیار باشد چنانچه آب دارد
 تابستان قدر بسیار باشد و اگر کیوقت و یاد و وقت طعام موجود نباشد آدمی صبر کند
 و اگر آب موجود نشود همان وقت جان لب رسد از تشنگی صبر نتوان کرد با وجود
 آنکه آب احتیاج بسیارست حق تعالی او را ارزان کرده است اگر به قیمت بود و غریب از
 تشنگی بمردنی و چنانچه آتش در زمستان قدر بسیار باشد که ساکین بغیر آتش در زمستان
 نتواند گزارد و این حدیث بخوانند النَّارُ فِي الشَّتَاءِ خَيْرٌ مِنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ
 و نیز فرمودند که یکسال ملخ آمده بود و ما سرفراز خان را گفتیم که ملخ را از من پیغام برسان

کہ ازین ملک بدر شود اگر نہ ترا عتاب خواہیم کرد سر فراز خان ملخ
 را پیغام داد کہ حضرت پیر من فرمودہ کہ از اینجا بدر شود و گر نہ ترا قید خواہم کرد چوں
 ملخ این پیغام شنید بجز دشمنیدن از ملک سنگھ پیرون بطرف دیگر روانہ شد
 و باز در یکسال دیگر در ملک سنگھ آمد و زراعت خلق تلف کردن گرفت خلق الحاح بسیار
 در خدمت حضرت قبلہ من قدس سرہ کردند فرمودند کہ آثار پختہ از سر من مقبرہ
 کنند برای نذر حضرت قبلہ عالم ہماور می قدس سرہ حق تعالی امان خواہد داد چون
 معین کردند ملخ زراعت خلق را پیچ زیائے نرساند و آنہا کہ نذر معین نکردند زراعت
 ایشان را ملخ تلف کرد و بجزر و حضرت قبلہ من قدس سرہ را دستور دیو کہ اگر کسی را
 مشکلی می آمد اورا فرمودند کہ گاؤ نذر معین حضرت قبلہ عالم قدس سرہ بکنید
 و اگر گاؤ موجود نباشد بچ یا شش پیہ برای گاؤ بدہید تا از جای دیگر گاؤ خریدہ
 بروقت مظرہ فج کند و ہر مشکلی کہ بود حل شود چنانچہ یکروز در خدمت حضرت قبلہ من
 قدس سرہ الاقدس و خترک مولوی علی محمد سوکڑی آمدہ گریہ و زاری بسیار کردہ
 عرض نمود کہ پدر مرا وقت آخرست و رقی باقی ست دعا فرمائید کہ حق تعالی اورا
 صحت و حیات بخشد و عاگردند فرمودند کہ یک گاؤ نذر ^{حضرت} قبلہ عالم خواہی داد کہ حق تعالی
 مولوی محمد علی سوکڑی را شفا خواہد داد چون مولوی مذکور امر آہی شفا یافت
 از آنجا کہ ذات شریف را با طالبہ علما دوستی تمام بودند نذر معین از خود داد
 کردند و مولوی مذکور اقرار کرد کہ حیات من آنروز از پاسے تاناف رفتہ بود
 بعد از آن حضرت قبلہ من عالمیان را فرمود کہ چون میان حاجی خان کاتب
 مریض شد برای معالجہ او حکیم و میان واصل آمدہ در معالجہ او شاغل شدہ نہ
 بعد از چند روز پیش آمدند و اظہار نمودند کہ حاجی خان را وقت نزع رسیدہ کسی برای مجاہد
 اول فرستد کہ اکنون طبعش دوا پذیر نیست بعدہ حق تعالی حاجی خان شفا بخشید کہ هنوز زنده است
 و آن حکیمان ہر دو بگردند چنانچہ شیخ سعد رحمۃ اللہ تعالی میفرماید بیت طبیبان در شب شنیدیم
 ہر دو چہل سال زندست گرد و ہر روزے شخص بہ حضرت قبلہ من عرض کرد
 کہ غریب تو از چنان مے گوید کہ اولیاء اللہ حق تعالی را بچشم خود مے بیند شما
 ہم مے بینید فرمودند الحال من می بینم روزے شخصے بخدمت حضرت قبلہ من عرض

کرد و غریب نواز سلامت چون بنی صاحب فرموده است کہ مَنْ کَرَّانِي فَقَدْ رَکَّحَ الْحَقَّ
 حال چہ طور باشد باین چارچوب زیارت پیغمبر علیہ الصلوٰۃ والسلام کہ ہم فرمودند شما مارا
 ببینید **الحق** سخن در مخالفت جنس باجنس اوقات فرمودند کہ در سخن اسرار حکمت
 آره است کہ شبانی بود کہ در رمہ گو سفیدان او و دو گرگ آمدند و گو سفیدان را ہلاک
 کردند و یک روز شبان پیش پدر رفت و گفت دو گرگ مے آیند و گو سفیدان را ہلاک
 میکنند بہ صورت گرگ است و دوم گرگ صورت گو سفید دارد اگر دست با ہم کدام را
 بکشم پدر گفت آنرا بکش کہ صورت گو سفید دارد و بدین وجہ کہ او سخت دشمن است کہ
 صورت گو سفید دارد و صاحب جزاء غلام فرید نیز حضرت قبلہ عالم قدس ہ حاضر بودند این بیت
 بخوانند **بیت** اے بسا ابلیس آدم رو کہ هست پس بہر دستی نباید داد دست و
 و حضرت قبلہ من قدس سرہ فرمودند کہ آدمی کم موجود شوند کہ اکثر صورت آدمی دارند
 و خصال آدمی دارند آدمیت عبارت از خوب خصال حمیدہ افعال است **بیت** مرتد
 نشوی قلندری کار تو نیست کافر نشوی عشق خریدار تو نیست و خوب خصال و حمیدہ
 افعال بغیر متابعت سول اللہ صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم حاصل نشود و متابعت عبارت
 از دو چیز است آنچه خدا و رسول امر کرده اند بایند کرد و آنچه منع فرمودہ اند نباید کرد
الحق سخن در تاثیر صحبت اوقات حضرت قبلہ من فرمودند کہ در خلافت امیر المومنین
 ع **عرب** الخطاب رضی اللہ تعالیٰ عنہ یکے بادشاہ را کہ کافر بود اسیر کردہ آورند عمر
 رضی اللہ تعالیٰ عنہ اورا فرمود کہ اسلام اختیار کن گفت اسلام اختیار نخواہم کرد ہر
 چند امیر المومنین عمر رضی اللہ تعالیٰ عنہ سعی نمودند او ہرگز اسلام قبول نکرد بعدہ امیر
 المومنین عمر رضی اللہ تعالیٰ عنہ فرمود کہ این را بصحبت فلان صحابی ببرید چون آن
 بادشاہ در صحبت آن صحابی چند روز بماند باز در خدمت حضرت امیر المومنین رضی اللہ تعالیٰ
 آمد و اسلام قبول کرد و برکت صحبت آن اصحابی اورا نعمت ایمان حاصل شد
 بعدہ بفرمودند کہ دو بزرگان نیت سفر کردند چون از خانہ بیرون شدند یکے دیگر را
 گفت کہ تو پیش برو از پس مرو گفت چرا پیش روم گفت از برائے آنکہ نوشیج جنید
 قدس سرہ را دیدہ و حضرت قبلہ من قدس سرہ بفرمودند کہ ہر چند سالک را صحبت
 دنیا باشد بخدا نرسد و بعدہ فرمودند کہ حق تعالیٰ موجودات را آفرید و گفت

شما خدائے تو ام همه موجودات گفت تو خدائی هستی مگر که دنیا گفت آنا انکا
 انت انت به حق تعالی مقابل شد و حضرت قبله من میفرمودند که سه چیز بر زبان
 جایز نیست یکی نبوت و دوم شجاعت سوم قضا زیرا که ناقص العقل اند و ناقص الدین این
 حدیث بر زبان مبارک انداخته فصاحت العقل والدین و بعد از آن حضرت
 من قدس سره میفرمودند که ما در ملتان شریف داخل شدیم و یک خادمه نزد من آمد و اظهار کرد
 که مرا استوری از اولاد بهاد الدین زکریا رضی اللہ تعالی عنہ در خدمت شما فرستاده
 برای تعبیر خواب مستور میگویی که به مذہب شیعه شده ام و در خواب می بینم که چراغ روشن
 میشود و بعد کشته شد تعبیر این خواب چیست فرمودند که من دوباره عذر کردم و تعبیر
 خواب نگفتم سیدم بار خادومه آمد باز تعبیر خواب از من پرسید من اورا گفتم که مستور را بگو
 که تو بر زبان خود اقرار میکنی که من شیعه شده ام تعبیر این خواب این است که چراغ ایمان
 و ایمان از تو مسلوب شده از سبب شیعه شدن لغو بابت من یک حدیث اکامور
 معتبره بالجواب و نیز میفرمودند که در دست مبارک قبله عالم قدس اللہ قدر
 عجب تاثیر بود هر که دست ایشان گرفته او را تاثیر شدی بعد از آن فرمودند که گویند بزرگوار
 والده حضرت قبله عالم هاور می قدس سره در گذر با سه چهار زنان میرفت پیش ایشان
 میان احمد صاحب قدس سره و دوی والہ آمد سو ایشان نظر کرد زنان دیگر گفتند
 ای فقیر چه می بینی میان احمد گفت که بسوی این دختر می بینم که از شکم این لوز
 بر عرش معلی می رود بعد از آن فرمودند که قبله عالم قدس سره از صحبت دنیا داران
 بسیار نفرت بود مناسب این حکایت فرمودند که یکسال من در سفر در صحبت قبله
 عالم بودم و چون داخل بهاولپور شدند در نیم شب بهاد لخان کلان نزد یک مسلمان محمد بخش
 آمد تنها نشست و میان مذکور را گفت که شنیده ایم که امشب حضرت قبله عالم مجلس خواست
 کرد مرا خبر کنی که داخل مجلس شوم این گفت و باز رفت میان محمد بخش بحضور قبله عالم
 آمد و خود مع النخیر بر چهار پائی قدم مبارک دراز کرده بودند میان محمد بخش عرض نمود
 که غریب لوز از اکنون بهاد لخان بطرت آمده گفته است که چون مجلس سماع شود
 مرا ضرور بالضرور اطلاع خواهی کرد حضرت قبله عالم میان محمد بخش را گفتند تو کو درستی
 از من حکایت این حال بشنو که چون بلا شاه قدس سره در ملک حاجی انس آمدند و

و او از مریدان حضرت بلا دشاہ بود عرضداشت کرد کہ امشب مجلس کنید و
 درویشان کافیهائی گویند من ہم داخل مجلس شوم حضرت بلا دشاہ مجلس کرد حاجی
 مذکور ہم داخل مجلس شد درویشان کہ صاحب ذوق و شوق بودند در رقص و حالت
 و وجد آمدند چون روز شد حاجی ہانس نقالان را طلب نمود و گفت کہ نقل
 کنید چنانچہ در شب درویشان را حالت شدہ است بعدہ بلا دشاہ را اطلاع و خبر کردند
 کہ بر حالت شما حاجی مذکور نقل گردانیدہ است بلا دشاہ بسیار رنجش نمودند
 چنانچہ تمام مردان کہ ملحق حاجی ہانس بود خراب و خوار شدند و حضرت قبلہ عالم فرمودند
 رحمۃ اللہ تعالیٰ علیہ کہ امشب کسی شخص را از فقر و مولود شریف نگویید کسی گفت ای گفت
 نکردند ہر چند کہ در اینجا بودند و در حدیث و لپور سماع نکردند و در خدمت حضرت صاحبزادہ
 غلام فرید از پدر خود صاحبزادہ نور احمد رحمۃ اللہ تعالیٰ علیہ نقل کردند کہ حضرت قبلہ عالم
 قدس سرہ میفرمودند کہ میان عبد الخالق و بلا دشاہ رحمۃ اللہ تعالیٰ علیہما عقد اوقاف
 است کہ مسئلہ وحدت وجود از ایشان بظہور میآید اگر در خدمت مولینا صاحب
 قدس رفتہ این عقدہ ایشان حل میشدے و نیز صاحبزادہ نقل فرمود کہ میان
 الیاس خسر صاحبزادہ نور احمد چو در خدمت محمد فاضل بار و الہ رفت ایشان در میان
 الیاس توجہ و وسعہ کردند بعدہ میان محمد فاضل رحمۃ اللہ تعالیٰ علیہ فرمودند کہ توجہ و توجہ
 تاثیر نمیکند گویا تو دست و روان بلا دشاہ زدی و حضرت قبلہ من قدس سرہ میفرمودند
 کہ فراغت و راحت و عیش و در ملک درویش است و ہر کہ دنیا دار است تمام شب و روز
 در اندیشہ دنیا خوار است و عیش و در ملک درویش بلکہ از کوہن مستغنی است و آزاد است
 و این بیت خوانند بیت گدایان از پادشاہی نفور ہر بامید او در گدائی صبور ہ
 و میان محمد یارسدشی نیز ہما نوقت این بیت خواند بیت مقام سلطنت درویش دارد
 ز صد سلطان فراغت بیش دارد و نیز مولوی ہما نوقت این بیت خواند بیت
 فراوان خزینه فراوان غم است ہ کم اندوہ آنرا کہ دنیا کم است ہ و دیگرے این بیت
 خواند بیت نگہبانی ملک و ملت بلاست ہ گدایا دشاہ ہست نامش گداست ہ بخشی سخن
 در کمالیت انسان اوقاف و حضرت قبلہ من فرمودند کہ حق تعالیٰ انسان را خلیفہ
 خود گردانیدہ است و این عبادت را بر زبان مبارک فرمودند کہ انسان بہر کہ رو

اردو میں اور کرد و صورت او گہر و بہر شکل کہ خواہد نمود کند مناسب این حکایت فرمودند
 کہ در ملک ہندوستان قومی ست مشہور کہ آنرا بہر و پیر خوانند یک روز بہر و پیر خود را
 بصورت وزیر پادشاہ کردہ در حرم خانہ وزیر آمد و با حرم وزیر طعام بخورد و باز
 رفت بعدہ وزیر در خانہ خود آمد و طعام طلب کرد و حرم وزیر گفت کہ شما طعام پیش
 ازین بامن بخور دہ وزیر ازین سخن متعجب شد و از خانہ بیرون آمد و تفحص نمود
 کہ بہر و پیر بیا مد کہ شکل من کردہ با حرم خانہ من طعام خور دہ است وزیر پیش
 پادشاہ این عرض نمود کہ مرا اجازت دہ کہ اورا بکشم چون اورا خبر شد از انجا بگریخت
 و گم شد بعد از چند مدت بہر و پیر مذکور بشکل آن وزیر شد و پیر آن وزیر میران صاحب
 سید بہیکہ بود همان شکل نمودہ باز با درویشان در ملک وزیر آمد چون وزیر را
 خبر شد کہ پیر من آمدہ است برای استقبال ایشان رفت و نذر پیش نهاد قبول
 نکرد وزیر تمام الحاح کردہ عرض نمود کہ چہ تقصیر است در من کہ نذر من قبول نفرمایند
 جواب داد کہ تو فلان بہر و پیر را از ملک بیرون کردہ اگر تقصیر او عفو کنی من نذر
 تو قبول خواہم کرد وزیر گفت تقصیر او عفو کردم از برکت شما چون وزیر عفو کرد بہر و پیر
 گفت من همان بہر و پیر ام بعدہ وزیر گفت چون در صورت پیر من آمدی تقصیر
 تو عفو کردہ ایم اگرچہ سابق عفو نبود بعدہ در مدح پیر میر سید بہیکہ مبالغہ کرن
 فرمودند کہ یک روز نزد حجرہ میر سید مذکور آواز زن بیگانہ آمد میر سید بہیکہ فرمودند
 کہ عمر من بہ یک صد و چہل سال رسیدہ است تا حال از شر نفس و شیطان از خدا تبت
 امان می خواہم و درویشانرا طلب کردہ فرمودند کہ اے سالکان حق کوزمانے خود
 بشنید و مصلحتے خود را بیندازید کہ زن بیگانہ درین آمدہ و از صحبت زنان دور
 باشید کہ ایشان رہن راہ حق اند ہر کہ در صحبت زنان افتاد از وصول حق
 دور افتاد و اعوذ ذی اللہ من الشیطان الرجیم من شیاطین الجن و الانس
 و مراد از شیاطین انس زنان اند کہ مردم را در گناہ اندازد چنانچہ بلعم باعور در
 قرآن شریف مذکور است بلعم باعور مکر و فریب زن بخورد و خراب شد قولہ تعالیٰ
 مَثَلُ الْکَلْبِ لَعُوذٌ بِاللّٰهِ مِنْ ذٰلِكَ الْفِعْلِ بعد از ان فرمودند کہ
 پیر مذکور بود چہار شوہر کردہ ہر چہار شوہر کشت و رفت این دکانے از شر زنان و شر

نفس در امان خود نگاہد و کہ نفس و شیطان ہر دو دشمن غالب سخت اند کہ مروج را در چاہ
ضلالت و فسق و فجور سرنگون کردہ بیندازد **سب** نفس شیطان کے برنڈاز راہ ہر
بیندازند اندر چاہ ترا کہ نفس شیطان زد کر یا راہ من کہ رحمت با بد شفاعت خواہ من
و نیز میفرمودند کہ نفس از ہمد و دشمنان سخت دشمن زیراکہ بہر دشمن کہ تلافی کنی فرمانبردار
شود بخلاف نفس کہ ہر چند با اولطف کنی زیادہ دشمن گردد و چنانچہ سعد گوید **سب**
مراد ہر کہ باری مطیع امر شود و خلاف نفس فرمان دہد چو یافت مراد **لظہم** عنان باز چنان
نفس از حرام و مروجی ز رستم گذشتند سام کہ تو خود بہ کودک ادب کن بہ چوب و مگر ز
گران مغر و دشمن مکوب و مولینا روم قدس سرہ فرمودہ است **ثمنوی**

نفس و شیطان دشمنان
نفس و شیطان دشمنان
نفس و شیطان دشمنان
نفس و شیطان دشمنان
نفس و شیطان دشمنان
نفس و شیطان دشمنان
نفس و شیطان دشمنان
نفس و شیطان دشمنان
نفس و شیطان دشمنان
نفس و شیطان دشمنان

ای شہا کشتیم ما خیمہ ول شیر باطن سخرہ خرگوشین و شیخ عطار قدس سرہ تا بنفیتی کے پس در دام مرد تا نہند بہ فرق نفس پاک گوشت مال نفس نادان این بود چون شتر مرغ و شمار این نفس بیک اندر عصبت جستی کند کار نفس بد ہمہ شور شرست از خردندان نیکو نام شد	ماند خصم زو بتر در اندون خصم بیرون قصد جان ما کند فرمودہ است ثمنوی زیر پای آور ہلے نفس را راہ کجا یا بد بدر گاہ خدای در ریاضت نفس را دہ گوشت مال نے کشد بار نہ پرو در ہوا تا کہ سازی زام اندر طاقش جنگ بانفسک جہاد اکبرست چونکہ نفس خود ہوا کشتہ	کشتن این کار عقل و ہوش نیست نفس قصد بیرون جان کند تا توانی بر میا و رکام نفس کم بدودہ بہرہ مائے نفس را نفس با ترک ہوا مسکین شود تا بیندازد ترا اندر ضلال چون بضاعت خویش سستی کند نیت و رمانش بخیر جمع عطر ہر کہ اورا نفس تو سن نام شد و آنکہ از اہل سعادت گشتہ
---	--	---

اعمال عد و ک نفسک الی بن حنیبک **حدیث** و یگر جعنا
من الجہاد الا صغری الی الجہاد الا کبر **حدیث** و تعال حضرت
قبلہ من میفرمودند کہ در کتب صوفیہ کرام نوشتہ است کہ فلان صوفی چنان زہد کردہ
و فلان صوفی چنان زہد کردہ ہمہ را خفقانے توفیق دادہ بود کہ قدرت جملہ اعمال حسنہ
بر توفیق ایزد منان است اگر توفیق نہد از بندہ سچ عمل نیک و وجود نیاید **سب** اگر از حق
توفیق خیرے رسید کہ از بندہ خیرے پیچے رسید حق تعالی در قرآن مجید میفرماید
وَمَا تَوْفِيقِي إِلَّا بِاللَّهِ یعنی بگو اے محمد کہ ہر اعمال حسنہ توفیق من از حق تعالی

است و میفرمودند که حق تعالی جمیع انبیاء را ولایت و بنوئت بلا کسب داده است و بعد
 از آن فرمودند پھر جیسے علی بنینا و علیہ السلام از شکم مادر خود بیرون آمد و گفت کہ
 من نوریت را یا و دارم و حق تعالی مرا امر کرده است نماز بگذار و زکوٰۃ بده و فرمانبردار
 والدہ خود باش و حضرت قبلہ من قدس سرہ میفرمودند کہ من و میان غلام حیدر بر سر
 زیارت حضرت قبلہ عالم قدس سرہ از وطن خود روانہ شدیم در مقامے میان غلام حیدر
 مذکور را گفتیم کہ برو از شہر آر و گرفته بیارتا نان بچنے کنیم میان مذکور رفت و تہیت
 باز آمد و گفت اینجا آر و خوب نیست من امروز طعام نخوایم خورد و تا نفس من کشند شود
 بدین واسطہ آر و خرید نکردم و فرمودند من در بازار رفتم و آر و خرید کرده و نان دو بچنے
 کردہ پیش غلام حیدر آوردیم و گفتیم کہ این نان بگیر و بخور میان مذکور گفت امروز
 نخورم کہ امروز نفس را بکشم بعدہ یک نان بخورم و نان دیگر شخصے را کہ در راہ با ملاقی شد
 اورا دادیم و روانہ شدیم چون وقت نزدیک پیشین آمد غلام حیدر مرحوم باز پس ماند و دیدم
 کہ آہستہ آہستہ قدم مے آید من گفتم کہ اے میان غلام حیدر قدم تیز کن اگر نہ ترا باین میزیم کہ
 در دست آرام بزنم و اسباب سفر نزد میان مذکور داشتیم و من بر چاکہ برائے وضو کردن قدم
 چون باز آمد دیدم کہ غلام حیدر مرحوم گرہ پشتارہ کشادہ مصری تناول میکرد و من بطریق خوشتر
 طبعی گفتم کہ تو نفس خود را میکشی کہ مصری یا بخور سی بعدہ وقت شام در شہرے رسیدیم شب
 ہما بجا کردیم و چیزے نخوردیم چون وقت صبح شد شخصے نان فطیر آوردہ داد غلام حیدر مرحوم
 گفت کہ روز گذشتہ و شب ہم این دو وقت طعام نخویم در ماندہ شدیم و سر خود
 یا فیتیم اکنون کہ طعام نخویم زندہ نمایم و در راہ رفتن ماندہ شویم لہذا اگر چہ طعام فطیرت بخورم
 روزے مولوی علی محمد جراح و حضرت قبلہ من عرض کرد کہ غریب تو از قضا رزیرہ سمعیان خان
 مرادادہ اند و روئید من کردہ اند و من ازین امر قضا بسیار خوف میکنم حضرت قبلہ من
 قدس سرہ این صراح از بہت قصیدہ غوثیہ کہ تصنیف حضرت شیخ فہر القادر جیلانی قدس سرہ
 است بر زبان مبارک اند **نسخہ** **مُریدی** **لا یخف** **اللہ** **دینی** **بعد ازین**
 کہ در راہ وسع یکی قاضی بود صاحب بیار علم و زاہد و متقی و خدا ترس و حق پرست بود
 پیش او بقلے آمد و گفت کہ اے سول اللہ تو قضا میکنی و گاوی و شتم اورا شیر خوردہ است
 انصاف من از شیرستان قاضی صاحب بشپندن این تیسیم کردند و گفتند کہ شیر و پیشہ است من

بہ چہ طور عدالت کم دین گھنگو بودند کہ شبیر ناگاہ پیش قاضی صاحب بیامد و سجدہ کرد و رفت
 بقال قاضی شد بعد از ان فرمودند کہ در زمان سابقہ قاضی صاحب نسبت میبودند و اگر
 قاضی شوت میخورد و غوغا باللہ منہا حال و چنان است کہ اگر کسی را تپ نویت آید در گوش او
 باید گفت اے تپ ازین شخص فرور شو و اگر نہ ترا در گور قاضی رشوت خوار خواہم داشت
 تپ بجز شنیدن این سخن دور شود و نیز فرمودند قاضی صاحب محمد غافل کہ خلیفہ حضرت
 قبلہ عالم رحمۃ اللہ تعالیٰ بود مقدمہ قضاء موجب انفصال حق کرد و در روز دوم مخدوم
 از اوج شریف بر انفصالی مقدمہ آمدن ایشان بموجب حق انفصال کردند کی مخدوم
 خاطر رنجہ شد اوج کوچین و ربلوٹ مقام ساخت ہر روز علی الصبح قاضی صاحب بدعا
 میکرد و قضا کردن اگر چہ جائز است لیکن در خاطر مردم رنجہ و ترک اولی و احسن است
 کہ در حدیث مدہ قلوب المؤمنین عرش اللہ تعالیٰ یثبت خاطر کس را مرغان
 اے پسر ورنہ خوردی زخم بر جان و جگرہ البصا ذل بدست آور کہ حج اکبر است ہ
 وز ہزاران کعبہ یکدل بہتر است و نیز میفرمودند کہ قاضی احمد علی و میان عبدالزاق
 شکستہ کنانیدہ در چاہ انداختیم و ہم فرمودند کہ جد بر گوارا و ستاذیم میان حسن علی رحمۃ اللہ
 تعالیٰ عنہما قاضی بود آوردن زیارت خضر علیہ السلام شد از قضا رتوبہ کرد و صاحب نسبت شد و نیز
 فرمودند کہ یکے ہند و با من آشنائی داشت ہر روز آمدے بوقت رفتن گفتے کہ آشنائی مردن
 بکار آید و چون مرگ او نزدیک سید مسلمان شد بمزد او را در خواب دیدیم کہ کمر بستہ
 از جانب مغرب مے آید من اورا گفتم کہ اے دین محمد از کجای آئی گفت زیارت سول خدا
 کردہ باز آیدیم و نیز فرمودند کہ ما در خواب ہم کہ ہر دو قدم من بر قرآن مجید است
 چون از خواب بیدار شدیم سولوی محمد عابد سولہی رحمۃ اللہ تعالیٰ را طلب کردیم و تعبیر خواب
 از او پرسیدیم سولہ صاحب گفت شما ہر چیز را بہتر میدانید لیکن تعبیر خواب خاطر من
 این چنین است کہ خداے تعالیٰ شما را متابعت سول خدا علیہ اکل الصلوٰۃ و افضل التخیب ظاہر و
 باطن کمال نصیب کردہ است کہ کہ تفاوت نیست اللهم ارزقنا متابعتہ النبی صلی اللہ علیہ وسلم و متابعتہ
 الشیخ رحمۃ اللہ تعالیٰ بفضیکہ بارحم الراحمین و حضرت قبلہ من قدس سرہ میفرمودند کہ در زمان
 سابق ساکنان استعداد بسیار بود کہ ہمیشہ صائم الدہر میبودند و اکنون سالک را بد کہ طعام
 خور و روز و شب در مجاہدہ باشد تا باو در جہ مشاہدہ حاصل شود و روزہ ندارد و اپنا کہ در روز

خستگی شود و بعد خوابید شود و از نماز و روزه رمضان شریف و از جمیع احکام شریعت
 بازماند که عقل مسلوب شود و از سبب دلغ و مناسب این حکایت فرمودند که در روایتی بود خدا
 و روزه دایم شروع کرد بغیر اجازت مابعد از چند روز و او را سودا پیدا شد و او و یار حکیمان
 گمانیدم به نشد بعد او را در بند کردیم هیچ سود نکرد و از نماز و روزه رمضان مبارک و از
 جمیع احکام شریعت بازماند و درین زمان استعداد کم است بموجب پست کار باید کرد و بعد
 از آن فرمودند که حضرت گنجشکر رضی اللہ تعالیٰ عنہ در آخر عمر فرمودند که اگر قلت طعام بسیار نه
 کردی خوب بهتر بود که از سبب قلت طعام مراضعت سیده است که در عبادت قوت
 استادن نمانده است حضرت قبله من فرمودند که اگر شخصی سید نباشد و گوید که من
 سیدم مسلمانان را ادب کردن واجبست بابت ادب تاجست از لطف الهی و بنابر
 سیر و هر جا که خواهی مناسب این حکایت فرمودند یکی سید بود مشهور و دیگر سید می آمد
 و او را میگفت تو سید نیستی بزرگ دیگر که حضور بنی صاحب صلوات اللہ علیہ وسلم ہمراہی
 آن سید دیگر کرد و گفت که تو سید نیستی بعد او را زیارت بنی صاحب صلوات اللہ علیہ وسلم
 موقوف شد آن بزرگتران شد و پریشان و مضطرب ماند و بسیار گریه زاری میکرد و بعد او را
 زیارت رسول خدا صلوات اللہ علیہ وسلم حاصل شد رسول کریم بزرگتر فرمودند اگر چه او سید نبود و ترا ادب کردن
 واجب بود که نام من بر سر خود نهاده بود و حضرت قبله من قدس سره میفرمودند که در حدیث اوست
 الحق مر یا یعنی کلمه حق گفتن تلخ است کسی نباید گفتن مگر کسی را که معتقد باشد او را هم کنایت
 باید گفت نه صراحت و نه امر باید کرد و اگر امر کردن با میکند گناهکار شود و کنایت ابلغ است
 از صریح از فقیران بیک در شخصی در خدمت حضرت قبله من عالمیان قدس سره عرض نمود و از سبب قافه
 بسیار فقیران میروند و حضرت فرمودند اگر فقیران میروند مرا غم نباشد بعد فرمودند که پسران
 ما فرمودند و رویش را شب فاقه نیت و بیاعتیت باشد که لیلۃ الفاقۃ للفقیر لیلۃ المعراج
 شکر باید کرد و حتی سخن در وفاداری اهل اللہ و یوفائی دنیا داران و فتاد حضرت قبله من
 قدس سره فرمودند که دوستی اهل اللہ در هر دو جهان بکار آید و دوستی دنیا داران اختیارت
 بعد مناسب این حکایت فرمودند که در لیلۃ بزرگ بود محمد نام از قوم آهنگران پسران چهار بودند
 بعد از وصال او به حسن خان حکانی یکسرا و آشنائی بگرفت و معتبر او شد و روزی حسن خان مذکور
 بزرگزاده را بکشت و او را در ناله که نزدیک لیه بود بیدارخت و نیز فرمودند که با و خان کوچه

در گردن خود و اس انداخته عرض کرد که عاقلان بپند که حقیقتاً محمد یعقوب را پسری و مدبّر باو
 چنان معامله کرد که قبر او هم معلوم نیست و نیز میفرمودند که بنده از بنده عیب با تقصیر بیند و را خراب
 کند حقیقتاً نیز از تقصیرات و گناہان از بنده خود بیند از توبه نمودن بختند چنانچه کفر اگر الکبایست اگر کافر
 یکبار گوید لا اله الا الله محمد رسول الله همه گناہان او صغیر و کبیر حقیقتاً بزرگست کلمه شریف پیامرزد
 شیخ سببی حمّه الله تعالی گوید سبب بحدّ الله آن کس مسلمان شد اگر چه که ابو و سلطان شد
 و نیز میفرمودند که دور بودن از صحبت دنیا داران سلامی است و در قرب ایشان ملاکت حاجت
 و این مصراع نیز میفرمودند قرب سلطان آتش سوزان بوده و هم فرمودند حدّ جبین جاکم آویسند
 و ساه نگزین لکداس و حضرت قبله من قدس سره العزیز میفرمودند حدّ سستی چنی نه چری جی جی خیری
 مول ز موثرے - یعنی در راه خدمت و انباید تا در لب گوی در فرمان خدا و رسول خدا حکم باید بود و از
 نفس و شیطان دور باید بود که دشمنان شرار که بخوبی می آید و حضرت قبله من قدس سره العزیز
 میفرمودند که بزرگے بود کامل و را خبر کردند که یکے از میدان شکار در فساد و فساد و ارتکاب منافی نموده
 چون روبرو برک زیارت مدشخ اورا گفت هر چه کنی در حجره مایان کن که در ویش راضف شتای
 پرده پوشی باشد و حاضران مجلس را گفت فاتحه بخوانید که در ماتقصیریت که این یار ما در فساد
 افتاده است و هم فرمودند عالمی مدرس بود چون سبق شاگرد او مانع کردی اورا گفت که از ما چه تقصیر
 واقع است که سبق مانع کردی سبب آخر کم از آنکه گاه گاه آئی با کنی لگا ہے و نیز
 میفرمودند که شخصی در حوالے سبتو ریو ویر گاؤ خود ظلم کرد گاؤ بزبان فصیح گفت که حق تعالی را
 ظلم نیا فریده است بلکه برائے عباد خود موجود کرده است چون آن شخص این سخن گاؤ خود
 بشنید از مال و سباب ترک کرده راه هدایت پیش گرفت و نیز فرمودند هر کس که گادان و
 اسپان دیگر حیوانات دار و باید که در دادن آب و کاه کافی نکند که روز قیامت پرسیده شود
 از خدمت ایشان این حدیث را شاهد آوردن کلکم راع و کلکم مسؤول عن رعیت یعنی
 هر یک شما نگهبان است بر عیال و مواشی خود از خدمت آب کاه پرسیده شود و نیز فرمودند
 که یکے حاکم بود در اوج مبارک شخصی را قدرے مبلغ داده بخدست حضرت بابا صا قدس سره
 روانه کرد آن شخص چون نزدیک بابا صاحب رسید تذر و اله را قسمت کرد نصف نزد خود
 نهاد و نصف دیگر پیش بابا صاحب برد بابا صاحب را دید تبسم کرده فرمود که خوب قسمت دادی و آن
 شخص مندر شد و باقی مبلغ آورده پیش بابا صاحب نهاد و توبه کرده مریدان و مجاهد پیش رفت چون عقیده او

صاف دیدند حضرت بابا صاحب اور خلافت دادہ روئے بسوے سیتان کردند الحمد للہ علی ذلک
و حضرت قبلہ من میفرمودند کہ خاتقاہ حضرت اورنگ آبادی قیام سے سر راہ دہریہ کو تہہ و دو درویش گار
نشستہ بودند ہر حاجت مند کے آمد اور ہر حاجت کو دو نوشتہ بدادے و نیز فرمودند کہ ہر سیکر
حضرت اورنگ آبادی دو عدد بود و ہر یکے ہر این صبح مبارک بود (ذکر مولیٰ از ہمہ ولی) و ہر دیگر
و ہر ہر مبارک این صبح بود (ای نظام در رعایت دلہا بکوش دین را بدینا مفروش) چنانچہ محبوب
الہی قدس سرہ میفرماید کہ مراد واقعہ این بیت دادید **بیت** سیکوش کہ رختے بجانی برسدہ
یا وست شکستہ بنانی برسدہ دیگرے خوش گفتہ **بیت** دل بدست آور کہ حج اکبرست
وز ہزاران کعبہ یکدل بہترست و حضرت قبلہ من قدس سرہ میفرمودند کہ مریدان حضرت قبلہ عالم
قدس سرہ العزیز را عجیب ترک دنیا بود و از صحبت دنیا داران تمام نفرت داشتندی مناسب این حکایت فرمودند
کہ یکی از مریدان حضرت قبلہ عالم قدس سرہ در حوالی احمد پور میبود عالم مدرس عیال دار و گذران و عمر بود و روزے
حضرت قبلہ عالم قدس سرہ در خانہ او تشریف آوردند و اورا فرمودند کہ ترا دیہا و لخان روزینہ میں کنا یم عالم
جواب داد کہ انہی قبلہ عالم من از حصار و زینہ ماسین کنانید زیرا کہ فقیر را بر در و ازہ تو انگر رفتن فلت
است چنانچہ در حدیث واردست **اِذَا رَأَيْتَ الْأَمِيرَ بَابَ الْفَقِيرِ فَنِعْمَ الْأَمِيرُ**
وَ اِذَا رَأَيْتَ الْفَقِيرَ بَابَ الْأَمِيرِ فَبُكْسُ الْفَقِيرِ اللہم ارزقنا غنا القلب و تخلص حضرت
قبلہ عالم و عالیان میفرمودند کہ دنیا داران سہ اند سیر نشود و مناسب حکایت فرمودند کہ میو سلطان غیری
از خزائنہ پریافت چہل روز آن خزائنہ را بر گاوان ایشترانے آورند کہ گفتش کہ خون بہا بسیار یافتہ میو
سلطان جواب داد و گفت کہ این خزائنہ کم است این سخن دلالت بہ حرص کند نہ بزقاعت چنانچہ
شیخ سعد رحمہ اللہ تعالیٰ گفتہ است **بیت** گدارا کند یکدم سیم سیر فریون بہ ملک ہم نیم سیر
بیت چشم تنگ دنیا و راہ یا قناعت پر کند یا خاک و حضرت قبلہ ام قدس سرہ میفرمودند
کہ سیر آفرود شدہ کہ گفتہ است اللہ بس و ماسوی اللہ ہوس بعدہ این بیت خواندند **بیت** ہر یک
ز کف زمانہ دریا شقی و ایشان زدہ کف کہ حبنا اللہ کفی الحمد للہ رب العالمین **لحمی سخن**
و خدمت سجد و فتا و حضرت من قدس سرہ فرمود کہ شخصی مضطرب پریشان نام غریب بود و ہر روز
در مسجد سبھا پر کردہ منادی داد کہ بعد از چند مدت خستہ روزی فرج کرد چنانچہ ہنگام ملک و ملک شدہ
و نیز فرمودند کہ شخصی درود گیر بود وزن او ہم پر بود وزن ہر روز دو سب و در مسجد پر کردہ ہنگام
برین غیت کہ خستہ اورا اولاد بعد از چند مدت آورد و پسر داد یک نام عیسے دوم را موسیٰ

بود و نیز فرمودند که زنی ہند و ہروز در مسجد علی الصبح جا رہو کروے برین نیت کہ
 پروردگار دختر مرثیہ دہد کہ دختر اورا پای شیل بود بعد از چند ایام خداے تعالیٰ دختر اورا
 شفا داد و صاحب اولاد شد و نیز حضرت قبلہ من قدس سرہ میفرمودند کہ مارچلہ اعمال بر نیت
 نیک ست مناسب این حکایت فرمودند کہ ہندو بود از یکی مسلمان قرض خود طلب کرد
 مسلمان منکر شد و گفت بر تقویم من بدست خود خط بکش مسلمان بدست خود بر تقویم کشید و این معاملہ
 بود بوقت ظہر کہ جناب در مسجد سفید کہ در شہر تولہ مقدسہ بود بخدمت میان صاحب اوستا و یم میان
 حن علی قرآن میخواندیم و این معاملہ دیدیم چون وقت شام رسیدہ آن شخص کو ربک پسر
 داشت پسر اورا گاؤں شاخ زد و شکم او دریدہ شد بعد و نیز قبلہ من میفرمودند کہ ایکٹ و
 نہ روپیہ مسلمان یافتی داشت ہترہ روپیہ بہ فریب دروغ بگرفت بعد از چند روز
 نگاوان آن ہندو دزدان بردند گویند ہر یک گاہ بقیمت بیست روپیہ خواہد بود بیا
 رفت و ہندو اقرار کرد کہ شامت آن نہ روپیہ است کہ بدعا بازی گرفتہ ام و ہم قبلہ من
 قدس سرہ میفرمودند کہ ہندیان ہمہ ہستی بودند اگر ایشان از فریب کفر نبوک و افغانان ہمہ ہستی بودند
 اگر ایشان را ضد نبود و روز بعضی مردمان مغرب گفتگو کردند شخصے در حضور آمد گفت مردمان گفتگو
 نالایق میکنند خود فرمودند کہ بیفایدہ سر میخورند کہ بغیر ذکر خدا و رسول ہمہ سرور و است چنانچہ
 قرآن شریف قل اللہ ثم ذکرہم فی خواصہم یلعبون چنانچہ قصہ حضرت ابوسعید
 کہ چون آیت مذکور میخواند اورا جذب پیدا میشد و اوستا داورا گفت کہ ازان کلمہ بیرون آمد
 باین کلمات کہ مشغولی کند و مرد ازان کلمہ اللہ است مراد ازان کلمات علم تفسیر حدیث و دیگر علوم مظاہرہ
 است و نیز فرمودند ہندی موڑ نہ سگیان موڑ لکھیا لوح قلم دایہ نیز این بیست فرمودند بیست
 دارم نظاما کروی چو جرمی بلی کریمی و آمرزگاری۔ و حضرت قبلہ من قدس سرہ میفرمودند کہ دنیا
 داران در ماہ رمضان شریف وزہ نذرند گویند کہ مارا خشکی میشود و نیز میفرمودند کہ این سخن از گمراہی
 نفس و شیطان است و اگر نہ دنیا داران ہمہ چیز موجود میشود و اگر تابستان زمستان کنند و زمستان تابستان
 کنند این چنین رت دارند بعدہ میان عثمان فقیر و حضرت عرض کرد کہ غریب نواز زندہ ہر وقت
 کہ از حد راولپنڈی توشہ شریفہ رسیدیم سچا پس ندیدیم کہ روزہ ماہ مبارک رمضان رو تروا
 گذاردہ باشد بجز اینجا کہ از بکرت شہار ویشان وزہ میدارند و تراویح میگذارند حضرت
 قبلہ من قدس سرہ در جواب لفرمودند کہ چون مسلمانان مال حسہ را ترک کردہ اند حقیقہا بر ایشان

کافران را مسلط کرده است و نیز عثمان مذکور عرض داشت کرد که غریب نواز من چون بنده در کشتی سوار
 شده و در کشتی صد یا زیاده مردمان بودند هیچکس روزه دارنده ندیدم مگر یک طالب العلم
 روزه دار بود و نیز در احمد پور بسیار مردمان روزه میبردند و محتسب امر معروف و نهی منکر میکنند
 که در انجا بکرت اسلام است و حضرت قبله من قدس میفرمودند الصَّوْمُ مَرْكَبُ النَّفْسِ
 یعنی روزه داشتن تیغ تیز است که نفس را میکشد و هم حضرت قبله من قدس سره میفرمودند که دین
 زمان مردمان در گوشت و پوست یکدیگر افتاده اند و یکدیگر را میکشند و از صحبت این چنین
 مردمان گوشه باید گرفت که در صحبت ایشان فساد میشود نه صلاح و نیز فرمودند که قَطَاعُ الطَّرِيقِ
 آنکسانند که بخدا رسیدن نمیدهند و با هوا و هوس و شهوت تزلزل دارند و مبتلا کنند و راه دین
 ترا قطع میکنند چنانچه در حدیث آمده است اِذَا احَبَّ اللَّهُ عَبْدًا ابْصَرَ لِعُيُوبِ النَّفْسِ
 حدیث دیگر اَتَاكُمْ وَصْحَةٌ اَلْاَغْنِيَا حَدِثْ بِكَ فِرْقَانِهِمْ كَمَا تَفَرَّقُونَ
 مِنْ اَلْاَسَدِ و حضرت قبله من قدس سره فرمودند که بد بخت آن آدمی است که خود را از همه
 نیک بخت داند و بهتر آنست که خود را از همه بد و گناه کار شمارد و مناسب این حکایت فرمودند که در زمان
 حضرت بایزید بسطامی رحمه الله تعالی کبندش باران شد و مردمان برای استسقاء در صحرا رفتند و نماز بخوانند
 و باران نیاید مردمان گفتند که از شامت مردم بد باران نیاید حضرت سلطان العارفین بایزید
 بسطامی رحمه الله تعالی گفت که بدترین مردمان من هستم از اینجا میروم خلق در پای ایشان قیامند
 و گفتند که بغیر شما چگونه باشیم و نیز میفرمودند که هر که خود را از همه کس کم داند او محبوب
 و مقبول حق تعالی باشد **پیوست** خود شنائی پیشه شیطان بود هر که خود را کم زند مرد آن بود
 کشتی سخن در آن اوقات که نصیب هر کس در ازل شده است و حضرت قبله من قدس سره العزیز
 میفرمودند که عورتی نزد من آمد و گفت که من سیوم رود خواهم مرد مرا مویر منقعی بدهید که وقت روز
 خواهم خور و بنده حال او پرسیدم همچنان پرسید که آن ن گفته بود و هم فرمودند که میان ابراهیم
 بر واپد روز محمد کهانی بطرف من آمده و بوقت رفتن باز گرد من آمد و رخصت میکرد من او را
 گفتم که ای ابراهیم امروز چیست ترا که باز باز رخصت میکنی گفت ندانم که باز دیگر نصیب شود
 یا نه همچنان شد که او در خانه خود رفت و بمرد و نیز فرمودند که پدر که ابراهیم است آبخنان بود و پسر او
 که نور محمد است رمزی میکند و مال مردم میخورد و هم فرمودند که دیگر شخصی از قوم بزدار بود که
 پیش من آمد و گفت که من امروز نواهم مرد ملا دعبیه که وقت مردن باید خواند تلقین کنند من

اور اکلہ شہادت تلقین کردم ہمارو زبرد گفست و در خانه خود و قریب مندرانی کہ نزد
 است رسیدہ بود کہ جان سلیم بخن نمود بعدہ این آیت بر زبان مبارک اندکہ **ذَٰلِكَ فَضْلُ اللَّهِ**
يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَاءُ نختی سخن در دنیا اوقتا و حضرت قبلہ من قدس سرہ فرمودند دنیا سخت
 و دشمن است از دود و باید بود و نیز فرمودند کہ هیچ مفلس دعوای خدائی نکرده است ہر کہ دعوی
 خدائی کرد از غرور دنیا کردہ است چنانچہ غرور شد و بخت نصرت دیگر فرعون این ہمہ بغرور دنیا
 دعوی خدائی کرد و حق تعالی ایشانرا خراب کرد چنانچہ در قرآن شریف مذکور است و نیز فرمودند
 معجزہ نبی صاحب صلی اللہ علیہ وسلم کہ بعد از وصال ایشان سچکس دعوی خدائی کنند لیکن دین
 زمان یعنی دعوی کنندہ علامتہ حضرت قبلہ من قدس سرہ فرمودند اگر کسی چیزی سوال کند و نہیب
 صوفیہ کرام حرام است و صاحبزادہ بیان خیر محمد حیاتیہ العلم و العمل الصالح عرضداشت کرد کہ غریب
 لوا از براسپ ما دیانہ سواری کنید فرمودند کہ بروی سواری نکنیم زیرا کہ چیزے کہ بسوال حاصل شود
 نزد من حرام است **لَا يَسْأَلُ** در نیکبہ مردم اوقتا و حضرت قبلہ من قدس سرہ العزیز فرمودند
 کہ بعضے مردم منظر خیر اند از ایشان ہمہ چیز خیر ظاہر میشود و بعضے منظر شر اند از ایشان ہمہ شر
 ظہورے آید مناسب این آیت فرمودند کہ یک سید بود نام او رحیم شاہ و مقام او در کوہ است
 و منظر خیر بود چون در میان مردم جنگ فتادی و سید مذکور را خبر شد در میان صلح کردے
 و نیز فرمودند سید مذکور منظر شر بود کہ در میان مردم جنگ و صل پیدا کردے و ہر جا کہ فتی از منظر ظاہر شد
 نہ خیر و ہم فرمودند چنانچہ فتیہ خان توانہ منظر شرست و این بیت **فَمَنْ يَسْأَلُ** ناسرائی را
 چو مینی بختیارہ عاقلان سلیم کردند اختیارہ و فرمودند در مصراع اول لفظ تسلیم مخذون است
 یعنی چون ناسرائی را بختیار مینی تسلیم کن زیرا کہ عاقلان از تسلیم کردند **لَا يَسْأَلُ** در ان اوقتا
 کہ چون کسے در معاملہ دنیا روت از سچکس ملاحظہ نمیکند و حضرت قبلہ من قدس سرہ میفرمودند
 شخصے بود منصف در لواحی ڈیرہ غازی خان مرحوم خویشا از نزد خود طلب کردہ گفت کہ از من
 رخصت شوید کہ فردا علی الصباح نابینا شوم و هیچ کس نشناسم خویشان باو گفتند کہ چہ سبب باد
 کہ مرا فردا علی الصباح رقم حکومت میدہند چون من حاکم شوم از سچکس ملاحظہ کنیم و ہم فرمودند کہ
 در ویرہ مذکور شخصے بود منصف او گفتی کہ چون دنیا داران را غرور و نیا شود حق تعالی را این
 سبب نیست نگذار و نعوذ باللہ من ذلک و ہم شخص مذکور گفتی کہ چون خستہ بر خدائی خویش
 آید ایشانرا چنان سمار و خراب کند کہ از ایشان اثر نماند چنانچہ مولینا روم قدس سرہ العزیز میفرماید **بِئْسَ**

نقش با نقاش پنجه میزنند سلطان فریش خود بر سینه زده و رفته شخصی خدمت حضرت قبله من السلام
آمد و عرض داشت که در غریب نواز مرعیال و اطفال ششام میدهند و خدمت نمیکند بلفظ و زبان
را ندند که تکیه حق بکار آید و تکیه غیر بکار نیاید و اگر کسی تکیه بر اعیال و اطفال کند که مرا خدمت کنند
بیج فایده نمیدهد و مناسبت اینجاکه ایت فرمودند که در کوه درک شخصی بود از قوم جعفریه سرور و هر یک
پسر را هفت هزار روپیه نقد و دیگر اسوال اسباب تمامی قسمت کرده بداد برین امید که خدمت من
کنند بده اورا دیدیم که تمام خسته و لاغر به لباس کهنه چنانچه پا جامه اور قه بر رفته و دخته بود و
یک جامه پشمین که اورا در سندی کھتی گویند داشت چون لباس چپین بود از احوال خوراک پیچید
آمر و گفت که نان جواری و یک آوند پرا از آب پیش بهند تا آب آمیخته کرده میخورم و بعد از آن
فرمودند که مسو خان مرحوم صاحب ملک سنگتر بود وقت مردن اعیال و اطفال خود صدر روپیه طلب کرد
ایشان جواب دادند که نزد میان چیزی نیست که بدیم و مسو خان حکمائی کرده بود بعضی گویند که بر
قبر علی اکبر خان مرحوم ولد مسو خان پنج پا و نقد بردند آن هم آوردند و خرج نه که دند شیخ سعدی
رحمة الله علیه میفرماید بر یک عیشی بگور خویش فرستد کس نیارد و پس پیش فرستد و هم
فرمودند که چون وقت وصال شیخ الشیوخ العالم شیخ شهاب الدین سهروردی رضی الله تعالی عنه
نزد یک سید یک پسر ایشان کلید توشه خانه از لانگری طلب کرد و توشه خانه بکشد و در توشه خانه
بغیر پنجه روپیه چیز موجود نبود آن پنجه روپیه بر تنه میر و کفین دند بعد از آن فرمودند آن پسر
که کلید طلب کرده بود اولاد او بعزت باشد و آن پسر که آن کلید طلب کرد به فرحت جالی باشد
سخن در آن اوقات و بهر جا که بدعت و بازی باشد خلق بسیار جمع شود و هر جا که کاریک باشد خلق کم رود
خواجہ ذکره الله بالخیر فرمودند که در کار خیر نفس شیطان مخالف باشد از برای آن خلق در کاریک
کم جمع شود چنانچه در زمانه نبی صاحب صلوات الله علیه و سلم صحاب کم بودند و کفار بسیار و بدعت نفس و شیطان
موافق باشد از برای آن خلق در کار بدعت و بازی بسیار جمع شود چنانچه بر سید که کار بدعت و ناحق
میکرد باندک ت چند لکھ مردم جمع شدند و او دعوت نبوت کرده بده اورا حضرت ابابکر صدیق رضی الله
تعالی عنه قتل کنانید و ملک خراب کردند که ملک مبداء فساد است چنانچه در حدیث وارد است
اَلْجَدُّ قَرْنٌ مِنَ الشَّيْطَانِ و نیز فرمودند مذہب و مایه هم از سجد پیدا شده است
و ہم فرمودند که علمای خراسان فتوی داده اند هر که مذہب و مایه اختیار کند کافر شد لغو باشد
من ذلک صحبت ایشان دور یاید بود که حدیث است اَلصَّحْبَةُ تَأْتُونَكَ و نیز فرمودند که

وصحبت نیکان نجات داین است و وصحبت بزرگان خرابی داین است **بیت** صبح ترا صبح کند
 صحبت طالع ترا طالع کند **قطعه** پسر نوح بابدان نشست و خاندان نبوتش گم شده سگ حباب
 هفت روزی چند پی نیکان گرفت مردم شد روز این بنده در خدمت حضرت قبله
 عالم قدس سره عرض داشت کرد که حق تعالی محبت خود نصیب فرمودند چنان شود انشاء الله تعالی
 من این حدیث خواندم که **اَلْکَرِیْمُ اِذَا وَعَدَ وَفَا** . خواجہ من این بیت بر زبان مبارک
 راند **بیت** این سی سال این منی محقق شد بخاقانی - کہ یکدم با خدا بودن یہ از ملک سلیمانی
تختی سخن در آن وقت کہ حضاب کردن پیش اسود نیست حضرت قبله من قدس سره العزیز
 فرمودند کہ چون مادر دلی شریف داخل شدیم بر دروازه یک مسجد این بیت نوشته هندی و پنج اکہین او کی
 کون بہ کیس لا وین کے کون بہ اول آخر نما - موندہ لاکھان کرنا و روز حضرت قبله من قدس
 سره مولوی صاحب اور کما محمد عمر ملکانی کتاب صحیح بخاری بیاد و خواجہ من فرمود کہ ہم حدیث بغیر
 مجتہد کہی نیست یا اعلیٰ قول مجتہد است نہ بر حدیث **تختی سخن در آن وقت** کہ دنیا داران ہر وقت
 در نزاع و جدال میباشند حضرت قبله فرمودند کہ دنیا مثل حنیہ است چنانچہ بر مردار سگان شغالان نزاع
 میکند ہمچنین طالبان دنیا بر کسب دنیا نزاع میکنند و یکدیگر را میکشد عاقبت دنیا را ہمہ گشتہ میروند
 و مناسب این بیت فرمودند کہ چون وقت وفات سلطان سکندر رحمۃ اللہ نزدیک آقارب و وزیران
 و امرا را طلب کردہ وصیت کرد کہ دست پا من کفن بر منہ خواہید داشت حضرت قبله من قدس
 سره العزیز میفرمودند کہ در بر منہ کردن دست و پا اشارت آنست کہ سلطان سکندر بادشاہ
 دنیا بود و ہر چیز از دنیا بخود نبرد دست و پا بر منہ برفت چون سلطان سکندر بر مرد وصیت و ہجا آوردند
 ازین جا بر سمت کہ دست و پا بادشاہان کفن بیرون کنند و نیز قبلہ من قدس سره میفرمودند کہ ناز و
 روزہ ہر کس تواند کرد اما از شہوات برخاستن و ترک لذات گرفتن کاری دیگر است و ازین باز
 آمدن شکل رباعی ترا شہوت و کین حرص جدہ چون در گاہ جان در حسدہ رضا و ورع
 نیکنامان حر - ہوا و ہوس ہنر نان کیسہ برہ روز در خدمت حضرت قبلہ من قدس سره مولوی
 محمد حسن پسر مولوی عثمان امان اللہ داہرہ دین پناہ رحمۃ اللہ والہ عرض داشت کرد کہ غریب نواز مسلمان
 بعضی مردمان در حق صحابہ کرام سخنان بد و ناسزا گویند و باینز مخالفت دارند فرمودند کہ اکنون وقت
 سکوت و صبر کردین است کہ ہر طرف حکم گرفت کسی دیگر عرض داشت کہ بد مذہبان را خدا تعالی
 عرق کند حضرت من قدس سره فرمودند ایشا نزاع حق تعالی ہدایت کند و نیز فرمودند کہ فاعل حقیقہ

دیر کا رختے ست لیکن اب اسے کہ کار نیک بحق قائلے حوالہ کنند و کار بد را بہ نفس و شیطان
 نہ بحق قائلے از برای ادب و این بیت بخوانند رَبَّنَا ظَلَمْنَا أَنْفُسَنَا وَإِنَّ لَنَا لَكُم مَقْتَدِرًا
 وَ تَرْحَمْنَا لَنَا كُونَنَّ مِنَ الْخَاسِرِينَ و مولانا روم قدس سرہ فرماید عشق
 از خدا خواہیم تو بین لب و بی ادب محروم ماند از لطف رب و بی ادب تنہا بہ خود را داشت بد
 بلکہ آتش و ہیمہ آفاق زدہ از ادب معصوم پاک آمد ملک بہ از ادب پر نور شستہ این فکر
 کنی سخن دران افتاد کہ ہر کس مقام و وطن خود را عزیز دارد و حضرت مہن بر زبان مبارک را نیند
 کہ حُبِّ الْوَطَنِ مِنَ الْأَنْجَانِ و وطن دوست و فرعی و اصلی فرعی است کہ آدمی در انجا متولد
 شدہ و اصلی است کہ جمیع خلایق دنیا را ترک کردہ در ذات حق محو گردد بہیت ہر کس محو در ماند از
 اصل خویش بہ باز جوید روزگار و صل خویش بہ و نیز فرمودند از دنا پا و شاہ باشندگان خشکی نذاگرد و آب
 افتد ہمیرند و ہمچنین حیوانات آبی کہ اگر در خشکی افتند ہلاک شد نہ بہیت اگر چہ در خشکی نہ ران رنگہا
 سب بہ ماہیان را بہیوست جنگہا ست بہ و نیز فرمودند کہ باو نشینان گد و شہر در آید حیرت و اگر
 شہری در بہر رود حیران ماند و دیگر بار این بیت فرمود بہیت یوسف کہ بہ مصر پا و شاہی بہ کرد
 سیگفت گد بودن کنگان خوشتر بہ روز شخصی از اجیر شریف آمد در حضرت قبلہ من عرض داشت
 کرد کہ غریب نواز بندہ در خدمت خواجہ معین الدین قدس سرہ ہفت روز حاجت خود را عرض
 کردم بعد از ہفتم روز فرمودند کہ حاجت تو در سنگ شریف بخد مت خواجہ محمد سلیمان گدوان
 حاجت من این ست کہ قرض من و ختہ گرد و دمر بہیت گنبد حضرت قبلہ من را بہیت کردند
 و سہ بار سورہ منزل بعد از نماز عشاء مداومت کن حق تعالی قرض شما را ادا کند انشاء اللہ تعالی
 یر و طرف خانہ خود روزی میان علی محمد سپاہی خدمت حضرت قبلہ من آمدہ اورا
 فرمودند کہ از لشکر بزداران بچہ طور رستی میان مذکور عرض داشت کہ غریب نواز چون لشکر بزدلان
 بر من شمشیر کشیدند صورت شما حاضر کردم دست مبارک شما ظاہر شد و مرا امان داد
 حضرت من در جواب فرمودند کہ مرید را چنین باید در ہر حالت حاضر داند و مدد و از طلب این بیت
 فرمودند رہا عی ناصیہ پیر نہ تنہا ضیاست بہ بلکہ یکے از صفت کبریا ست بہ ہر کہ بل
 دامن پیران گشت بہ کنج بقا ازین جہ ویران گشت بہ و حضرت من قدس سرہ میفرمودند
 کہ ہر غم و الم کہ بر آدمیان نازل شود از شاست اعمال بہیت کہ اندھا و رشود و اگر نہ حصصا ظالم
 نیست معاذ اللہ اگر کسی حق تعالی را ظالم گوید کافر گردد و ظالم است کہ در ملک غیر تصرف کند

و حق تعالی مالک همه شایست هر چه خواهد آن کند و نیز فرمودند لا تَحْزَنْكَ ذَرَّةٌ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ
لَحْظِي سَحْنِ رَانَ وَقَادُ كَسِي را که فرمود فوت شود او را بسیار سخت است مناسب این
حکایت فرمودند که روزی در غزای کفار اصحاب بسیار شهید شدند و میت یک صحابی
یافته نشد رسول خدا صلی الله تعالی علیه وسلم حکم کرد که پستان را شکم چاک کنید و در جگر ایشان نظر
کنید میتی که در جگر و سوراخ باشد او را بیاورید صحابه رضوان الله علیهم همچنان کردند یک میت را
بهمان صفت یافتند و خدمت رسول خدا صلی الله علیه وسلم آوردند اصحاب عرض کردند
یا رسول الله صلی الله علیه وسلم از چه سبب در جگر این صحابی دو سوراخ است نبی صاحب علیه السلام
جواب داد که این دو سپر فوت شده است از غم ایشان در جگر این دو سوراخ شده و هم فرمودند
که آزار دور منش کردم کسی ندانند که او را گزیده باشد و هم نبی صاحب بعد از فوت شدن سپر
خود که نام او حضرت ابراهیم رضی الله عنہ و از چشم مبارک رسول خدا صلی الله تعالی علیه وسلم اشک جاری
شد و این عبارت عربی بر زبان مبارک نازل گردید تَدَا مَعَ وَالْقَلْبُ يَحْرَقُ فِي فِرَاقِكَ
يَا اِبْرَاهِيمَ و چشم اشک میریزد و دل میوزد و جدا می آید ای ابراهیم صحابه عرض کردند یا رسول الله صلی الله علیه وسلم تو ما را
منع کردی رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمودند منع نوحه کردن نه گریه نمودن کرمند الله علی قلب ایشان
و هم فرمود مرتبه یک صحابی از صفای دلی زیاده است و هم در حدیث آمده است اصحابی کما النجوم
بألوانهم اَقْتَدَى يَتَمَرُّ اَهْتَدَى يَتَمَرُّ لَحْظِي سَحْنِ رَانَ وَقَادُ كَسِي را که فرمودند
ضمیمه کند و جزع و فرغ نکند و اگر نه تقدیر حق تعالی گوید ترا به بلای دیگر مبتلا کنم که مصیبت اول از
تو فراموش شود و حضرت قبله من قدس سره بر مناسب این حکایت فرمودند که زنی بود بعد از فوت
شدن پسر خود هر روز جزع و فرغ و نوحه کرد و ما او را منع کردیم که هر روز نوحه و جزع مکن صبر کن
جواب داد که یک پسر داشتم که حقیقتاً از من بستد اکنون چه جاز چند مدت به بلا عظمی گرفتار
شد و هر روز نوحه کرد و من از مردن پسر هیچ یادماند و هم فرمودند که یک نوجو دیوان بود که پسر او
فوت شد و هر روز نوحه کرد و صبر نکرد بعد از چند روز دیگر مصیبت دیگر گرفتار شد که برادر او
فوت شد و نیز فرمودند هر که صبر نکند او را مصیبت بر مصیبت برسد هر که صبر کند از مصیبت نجات یابد
حق تعالی و را اجر عظیم دهد خود فرمایند اللَّهُ مَعَ الصَّابِرِينَ **لَحْظِي سَحْنِ رَانَ وَقَادُ كَسِي** را که در
حق جل و علا در ایشان کامل عجب سر خود نهاده است و حضرت قبله من فرمودند که در حدیث
قدسی آمده است که انسان میزانی آتیش را و فرمودند لَوْ كُنْتُ إِلَّا مَا خُلِقْتُ لَأَفْلَاكُوا

لحظی سحنی
رانی و قادی
کسی

دیگر این بیت فرمودند **بیت** گریبوی ذات حق اندر وجود آب و گل ای ملک دی سجوده و نیز فرمودند فی تقرأ القرآن بركة وفي الحركة بركة وفي الخيرات بركة وفي التحلال بركة و هم فرمودند هر که رام خورد رزق او تنگ شود و عاثر باشد چنانچه در وان همیشه خوار باشد و حضرت قبله من قبله سره العیز از شخصی پرسید چه قدر علم خواندی او جواب داد که طب خواندم حضرت قبله این بیت خوانند **بیت** طب زنی جوی که طب البنی و سازوت ز جمله علل اجنبی و **بیت** سخن دران اوقتا و که بسیار در ویش اند که لباس محفوظ اند حضرت قبله من لفظ مبارک اند که هر سبب لباس جوی و غیره دارد و الکار نباید کرد که بسیار صاحب است اند که خود را از خلق پوشانیده دارند بلکه هر کس خدمت و تعظیم باید کرد که در حدیث است من خدام خدام و حضرت قبله من میفرمودند که از علامات قیامت است که پسر با پدر و جنگ نزاع باشد چنانچه در فرمان پدر باشد ایشان را مبارکبادی کنند که شمار اخلاف نیست پس این بیت خوانند **بیت** ختر از همه جنگ و جدل با مادر پدر از همه بدخواه پسر منیم و حضرت قبله من قدس سره میفرمودند هر که شکر حق تعالی کند نعمت بروزیاده گردد و چنانچه خود فرموده است و لکن شکر تمام لا ید نکم و اگر ناشاکری کنزال اسباب و تمام خراب شود و مناسب اینجکات فرمودند که در کوه درکات بودند و بسیار مال اسباب داشتند و زکوة ندادند یکبار و زوان آمد ایشان را شهید کرده مال اسباب ایشان را ج کرده بردند چنانچه نهصد و نه خبر بردند دیگر گاوان بسیار بردند چنانچه یک و ز و صد و بیست گاو و صد و بیست و ده اسب قیمتی هزاره نوزده رویه میفروشد و هم فرمودند یک پسر را حواله می داد و گفت که این پسر ما را قرآن شریف ختم بکنانید و تعلیم کنید چون معلم پسر سید کور را کلام الله ختم کنانید او استاد یکت و اند تمام لاغر که آن بزد در راه ببرد و در خانه او ستاد نرسید **بیت** سخن دران اوقتا که اولیای قدرت هست چیزیکه از حقیقت خواهند یابند و حضرت قبله من قدس سره مناسب اینجکات فرمود که سائل بندش باران در کوهستان شد خلق الله پیش صاحب آمده عرض داشت کردند که مال ما از سبب گرنگی و عدم گیاه که باران بخار و میرود و بی خدا جواب داد که مقصود شما بدان است یا گیاه سبز گفتند مقصود ما گیاه سبز و لی خدا دعا کرد که حق سبحانه و تعالی قدرت که بغیر باران گیاه سبز رویاند چون علی الصبح مردم از خواب بیدار شدند دیدند که بر همه شست و کوه گیاه سبز

روئیدہ از انروز آن ولی را لقب عرفین نهادند و در زبان افغانی غرکوه را گویند و شین
 گیاه سبز را گویند و نیز اولاد آن ولی بهین لقب مشہورست و ہم فرمودند کہ ہر چہ اہل بندہ بامر
 حق سبحانہ و تعالی کنند عامہ در فہم نیاید چنانچہ فعل حضرت علی نبیا و علی آلہ و علیہ الصلوٰۃ و السلام
 ہر چہ کرد بامر حق تعالی کرد ہمت موسی علی نبیا و علیہ السلام با وجود مرتبہ نبوت از ان بختبر
 بود چنانچہ مولینار و مہم قدس سرہ میفرمودند **فلنومی** آن پسراکش حضرت سید خلق پڑ سر
 آنرا و بنیاد عامہ خلق پڑ آنچہ از حق یافتہ وحی و خطاب پڑ ہر چہ فرماید بود عین صواب پڑ آنکہ
 جان بخشد اگر بکشد رواست و نایب است دوست او دست خداست و فہم موسی با ہمہ فرستہ
 شد از ان محبوب بی پرستہ بندہ جامع موقوف در خدمت حضرت قبلہ عالم خود قاری کتاب تفسیری
 شریف بود چون قصہ بادشاہ بہود و فریب وزیر و بہ قوم انصاری شروع شد فرمودند کہ نفس
 سخت دشمنی ست کہ وزیر و فریب نفس خود را ہم خراب کرد و قوم انصاری نیز فریب او خراب
 شدند تا کمال خرابی در ایشان باقیست بعدہ این بیت فرمودند **بیت** نفس سرکوب ہم خواہ
 دارہ اتوانی دوش از مردار دارہ بعدہ فرمودند کہ وزیر پادشاہ را گفت کہ دست و گوش مرا
 بر بینی مرا شکاف بادشاہ ہمچنان کہ بعدہ وزیر را در قوم انصاری فرستاد و فریب
 نفس و شیطان ہمہ قوم انصاری را خراب ساخت **نَعُوذُ بِاللّٰهِ مِنْ شَرِّ مَنْفُسِنَا وَمِنْ سَيِّئَاتِنَا**
 و حضرت قبلہ من قدس سرہ فرمودند کہ وزیر فریب نفس و شیطان ست و گوش برانید و
 ہر چہ چنانچہ شخصے بولساون ملکہ ناظم ملتان بود تفنگچہ زد و کشت از اہم بکشتند
 و ہم فرمودند چنانچہ شخصے علامہ مصطفی خان ملتان را شمشیر زد و اورا حق تعالی امان د و شمشیر
 زدندہ را بکشتند و ہم فرمودند حیات خود را ہر کس دوست میدارد ولیکن چون نفس غالب
 شدہ فریب خود را بکشتند چنانچہ میان علی محمد احمدانی کہ عالم بود در شکم خود کار دزد و
 برد و نیز فرمودند بسیار زمان چاہ و یاد رگلوئے خود رس اندختہ بمیرند

نفس و شیطان زد کریمارہ من	رحمت باید شفاعت خواہ من	نفس و شیطان میں ہندازہ ترا
تا بیند از نہ اندر چاہ ترا	استعین اللہ من شیطانہ	قد قدا ملکناہ من طغیانہ
ای خدای پاک بے انباز یار	دستگیر و جرم مار اور گزار	یاد دہ مارا سخنہا دقیق
کہ ترا رحم آورد آن رفیق	ہم دعا از تو اجابت ہم ز تو	ایمنی از تو محابت ہم ز تو
گر خطا گفتم اصلاحش تو کن	مصلحتی تو ای تو سلطان سخن	کیسا دارو تو بندش کنی

<p>گرچه جوی خون تو نیش کنی آب هم خاک را بر هم زوی باینرا اندیشه شادی و غم پرده از خوش پیوند و شرم و آنچه ناپید است مسخ میکند</p>	<p>این چنین مینا گیرها کارست ز آب و گل نقش تنم زدی باز بعضی را رمائی داده کرده در شپم او هر خوب و زشت لحنتی سخن در آن افتاد و گرفتار</p>	<p>این چنین اسیر اسارتست نبتش داوی چفت و خان و غم زین غم و شادی شادی ده هر چه محبوب است او را میکند حق تعالی همیشه دیگر همه</p>
--	--	---

چیز افتادست حضرت قبله من قدس سره بر زبان رانند که چندین کسان صاحب علم و حیا
ما رفتند چنانچه میان سرای که او را دوم بادشاه گفتندی و مسو خان مرحوم و دیگر حسن خان
جسکانی و حیات خان جسکانی و دیگر بسیار کس رفته نگاه این آیت بخوانند و کل شیء عیالک
الا و جمیعہ و ہم فرمودند که کار ما به بدان نیکی کردن است چنانچه در حدیث آمده است
کَا حَسَنٌ اِلَى مَنْ اَسَا بِهٖت بدی را بدی سهل باشد و اگر مردی اخین اِلَى مَنْ اَسَا
و حضرت قبله من قدس سره را شمع هر مبارک این بود جمع سلیمان سرفراز ز نور
محمد است و دیگر دعائی که حضرت قبله من قدس سره بعد از نماز فرض تبار دست بر خفته
این عا میخوانند اَللّٰهُمَّ افْتَحْ لَنَا الْخَيْرَ وَاخْتَرْ لَنَا الْخَيْرَ وَاَجْعَلْ عَوَاقِبَ اُمُورِنَا
بِالْخَيْرِ دوست مبارک هر سه بار بر سر مبارک میگردانید لیکن بعد از الحمد و خلاص دعا
مذکور میخوانند و حضرت قبله من قدس سره فرمودند که در شرع اگر عین نباشد شریست و نیز
فرمودند اَللّٰهُمَّ مَلِكُ الْمَلِكِ تَوَكَّلْ عَلَى الْمَلِكِ مَنْ تَشَاءُ وَتَنْزِعُ الْمَلِكَ مِمَّنْ تَشَاءُ وَتُعِزُّ
مَنْ تَشَاءُ وَتُذِلُّ مَنْ تَشَاءُ بَيِّدْ لَكَ الْخَيْرَ اِنَّكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ
و نیز فرمودند که حضرت ابراهیم علیه السلام بر حق تعالی کرد بر و نار باغ شد و حضرت دیوسف
اعتماد بر غیر کرد چند سال در زندان ماند و حضرت سلطان الشایخ فرمودند که شیخ الشیوخ العالم
فرید الحق والدین قدس سره را مرض حادث شد خواست که گامی چند برود و بعضی بگرفت روان
شد چند گام بر رفت حضار از دست پنداخت چنانچه اثر غم بر پیشانی مبارک ایشان معاینه شد
پرسیدند که چه بود که عضا از دست پنداخت فرمودند که ما را احتلاب کردند که نمک بر ما کردی
و نیز فرمودند که حَسَنَاتُ الْاَبْرَارِ يَتَنَبَّاتُ لِلْقِيَمَةِ يَوْمَ وَ حضرت قبله من قدس سره
میفرمودند که خدا رازق مطلق است که سیم رخ را چهل فیل هر روز روزی دهد در کوه
قاف چنانچه شیخ سعدی قدس سره میفرمود چنان بهمن خوان گرم گسترده که سیم رخ در قاف

روزی خورد و میفرمودند و گفتند اگر میخواستی آدم و نیر فرمودند شخصی ابلیس را دید و گفت که مردمان را خراب کنی ابلیس گفت من مردمان را خراب نکنم بلکه مردمان را زنان خوار کنند که بروئی ایشان بوسه دهند و بسبب خیال بد مردم بگدیز کشند من کجا باشم بعد از آن این بیت فرمودند **سیت** اگر نیک بودی همه فعل زن و زنان را من نام بودی نه زن و و نیز فرمودند **سیت** در رفع حجب کوش نه در جمع کتب و از جمع کتب نشود رفع حجب به میان غلام رسول نبیه میان صاحب نور محمد ناره و اله قدس سره و حضور عرض کرد که رفع حجب پیر کند یا نه حضرت قبله قدس سره فرمودند که رفع حجب حق تعالی کند بامداد پیر و این بیت بر زبان مبارک اند **سیت** آنکه بتریز و دید یک نظر از شمشین دین و طعنه زند بر دهنه سخن کند بر چله و و نیز فرمودند که حضرت امیر خسرو گفته **سیت** چون مرا پرگشت یار به نیست مراجعت پروردگار و حضرت قبله من قدس سره فرمودند که اولیاء عین ذلت حق اند و هدایت در دامن ایشان بسته است و توجیه ایشان توجیه ذات حق است و نیز فرمودند که الله الله هر کس گوید لیکن گفتن اولیاء تاثیر دارد **سیت** عام میگویند هر دم نام پاک و این اثر نکند چو نهوم عشق پاک و نیز فرمودند که حضرت اسم قدس سره چهره خوانده بود لیکن مریدان این دو جزو صیبت کردی الطاعة لله والیاس عن خلق الله و نیز فرمودند که اولیاء عین حق **قطعه** آنکه بنظر خاک کیمیا کنند سنگ ولی کنند گیس را بمانند و آنها که چشم را بدو صد حیل و است **سیت** آیا بود که گوشه چشمی پاک کنند و نیز فرمودند در حدیث شریف آمده تا آنکه زمان یقرعون القرآن ویصلون الصلوة و لیس فی قلوبهم انما یأیدون که خوانند و از آنجا که ایشان درین وقت اگر گوشه گیر و از خلق سلامت ماند چنانچه در زمان سابقه نیک مردم از خلق گریخته در غارها گوشه گرفته بودند و نیز فرمودند که درین وقت اگر خانه کس را آتش بسوزد و هر چه کشتن هرگز نیاید رفت که صاحب خانه دعوی کند که این شخص خانه مرا آتش زده و بگری فرمودند که در فهرست نفحات الانس هم شش صد مرد و دوازده زن آورده هم کامل کامل اند مگر یک مرد اسم او از دیوان فقر کرده که با تائب محمد اشائی داشت و حضرت خواهر فرمودند که از مریدان مولینا صاحب س سره بیکی از تو اگر آن آشنائی داشت روزی که بیاید مولینا صاحب آمد مولینا صاحب فرمودند که این مردم کدام است خادم گفت فلان مرید است مولینا فرمودند این پیش ازین آدم بود اکنون بی آدم شده است بعد حضرت قبله من علیان قدس سره

این بیت فرمودند **بیت** هر چه دین عالم است از اثر محبت و ور نه کجای است بید بکایات
و نیز فرمودند که طریقه خاص آنست که خود را از خلق گناهگار تر داند و نیز فرمودند که نیک آدمی
آنست که خود را از گناهکار زیاده داند و بد آدمی آنست که خود را از همه بهتر داند روزی حضرت
قبله من قدس بنده را در خلوت پیش خود طلبید و فرمودند باید که حوصله کنی و پیوسته مشغول بطن
و عبادت حق تعالی باشی و بعد از این آیت بر زبان مبارک افتاد **إِنَّا لَا نَصْنَعُ أَجْرًا مِّنْ أَحْسَنَ**
عَمَلًا و نیز تشریف بجا آورد خاص مشرّف گردانید الحمد لله رب العالمین در فواید شریف
آورده که حسن علی سجری رحمه الله تعالی که بنده را محبوب الهی قدس سره پیش طلبید فرمود که پیوسته
بطاعت و عبادت مشغول باش و باور او و ادعیه بطلالعکس مشغول باشی بکار نباشی انگاه
بشرفیت خاص مشرّف گردانید کلاه و ورع خلعت عطا فرمودند الحمد لله رب العلمین نیز سلطان
المشایخ قدس سره این بیت فرمودند **بیت** با عاشقان نشین همه عاشقی گزین با سر که نیست عاشق
کم شوی آن قرین و حضرت قبله من این بیت را بسیار بر زبان مبارک اندازی **بیت** پس سالی
این یعنی محقق شد بجاقانی که یکدم با خدا بود حق ز ملک سلیمانی و نیز فرمودند که حضرت قبله
هماوری رضی الله تعالی عنه در اوایل یک چهری نی داشتند و در عبادت میکردند دیگر
برنج خانه نداشتند چنانچه در سیر الاولیا آورده است که مولینا حسام الدین ملتانی خلیفه سلطان المشایخ
یک چهری نیم کنه مختصر درویشان داشت چنانچه خواجه حکیم سنائی رحمه الله تعالی گوید **لَا تَحْزَنُ**
وَأَنْتَ لَقَمَانٌ سَهْرٌ سَبِيحٌ وَتَنَگْ چون گلوگاه نالی سینه تنگ
چیت اینجا نشین بدست و سر بادل سر گفت چشم گریان پر **گفت ندانم چنانست کثیر**
و نیز فرمودند که حضرت نوح علیه السلام در عمر خویش یک نی بنده استاده کردی تا گرمی خورشید
نرسد چنانچه در کیمیا سعادت مذکور است حضرت نوح علیه السلام یک خانه تیدج داشت شخصی گفت
حضرت نوح را که دیگر خانه بنا کنی حضرت نوح علیه السلام چایدا و آنکس را که باید مردن این قبر است
و نیز فرمودند که مقصود از علم عمل و بابت و محبت باری تعالی حاصل کردست چنانچه در سیر اولیا
آورده که وقتی که از بعضی یاران او در اتفاق کردند که اجازت تلم و بحث کردن از سلطان
المشایخ بستانند بخدمت حضرت سلطان المشایخ عرض کردند سلطان المشایخ فرمودند
که چه کنم مرا از ایشان مطلوبی و بگرفت و ایشان همچون پیاز پوست در پوست اند کاتب
حروف از جواب سلطان المشایخ استنباطی کرده است یعنی مغز ندارند آن مقدار علم که بر

این کار که در آن شروع کرده اند حاجت باشد حاصل کرده اند و مطلوب ازان علم عمل است
 و محبت باری تعالی که بمنزل مغرست و آنچه جز آنست بمنزل پست است مراد از کارند کور و غر
 و محبت باری تعالی چنانچه مولینا جامی قدس سره فرماید رباعی **ای دل کمال** و در مدینه چند
 تکمیل اصول و حکمت دهند چند و هر فکر بجز ذکر خدا و سوسه اوست سرے از خدا بدار این و سوسه چند
بیت عمر تو شد صرت اصول فروع هیچ نیفتا و باصلت رجوع به روزی بنده در خدمت
 قبله خود عرض داشت کرد که قرآن مجید را یا و کم حضرت قبله من قدس سره منع کردند از حفظ
 قرآن مجید و نیز فرمودند که پیران مریدان را از همه وظایف منع فرمایند جز یک طیفه دیگر نگویند
 چنانچه حضرت قبله من رضی اللہ تعالی عنہ این بنده را در پیداری خواب گفته اند که ذکر جانی بسید
 کن که سیرج الاثر است و نیز چنانچه سلطان المشایخ مولانا شمس الدین فرمودند که لب به بندگی
 و در بندگی و نیز فرمودند که **الْقَضَاءُ يَفْتُونَ عَلَى الْكِبَابِ** و نیز فرمودند **الْمُؤْمِنُونَ اخْوَةٌ**
 فقط مبارک اند که تعلیمی بود در لاهور سعد اللہ نام پیش عالمی تعلم کردی بعد از چند روز آن سعد اللہ
 وزیر بادشاه شد روز سعد اللہ مذکور بر آن زیارت اوستا آمد چند مبلغ پیش او نذر گذرانید
 اوستا و گفت تو کیسی گفت من سعد اللہ شاگرد شام اوستا و فرمود این مبلغ آورده خود بردار
 که این حرام است بعد ازان فرمودند که نهی استعدا و مردمان آن سابقه که به بیکیس التفات
 نکردند بجز اعتماد حق تعالی و در خدمت حضرت قبله من قدس سره وقت قیلولة میان احمد خوال در
 جوگ این کافی شروع کرد **می** کرین سیالین دو پیر و پنج بیاوی به سکه تا گئی ماهی
 دی ذکر و پیر و جو کج کیتا اینها ان کیان و پنج بیاوی به کرین سیالین و پیر و پنج بیاوی
 و حضرت قبله من بر زبان مبارک اند مذمه نه کوئی آوے نه کوئی جاوے رنجی کیشی طبره
 پنج بیاوی کرین سیالین دو پیر و پنج و رانگی جوگ وقت قیلولة دست می دهند
 و نیز این ابیات مطلع الانوار می خوانند **بیت** اگر همه عالم بهم آیند تنگ به به نشود پائے
 یکے مور تنگ به جلمه جهان عاجز یک پائے مور به وائے که بر قاور عالم چه زوز به خروان
 در امر نیست خیز به سوی فقیهان خدائی گریزه و نیز فرمودند **مصرعه** نهان کے ماند آن بازی
 کز دسارند مغلها به و حضرت قبله من قدس سره العیز فرمودند که روزی پیش قبله عالم
 هداوری رضی اللہ تعالی عنہ این بیت خواند **بیت** کمال صنعت مشاطه شاید که روزی زشت

رازیا نایده بعدہ قبلہ عالم فرمودند کہ از من ہم بیت بشوید بیت مگو کہ پیر شدی تاب
 عاشقیت نماند شراب کهنہ ماستی دگر دارد و حضرت قبلہ من قدس سرہ بر لفظ مبارک
 راند کہ دو شخص در خدمت بابا صاحب قدس سرہ عرض نمود کہ غریب نواز در میان منازعت
 مقدمہ فیصلہ کنید حضرت بابا صاحب قدس سرہ خواجہ بدرالدین اسحاق و حضرت نظام الدین
 اولیاء را رحمۃ اللہ تعالیٰ عنہما فرمودند کہ شما بروید مقدمہ ایشان فیصلہ کنید حضرت بدرالدین اسحاق
 فرمودند کہ چون آن دو شخص گفتگو شروع نمودند از لطافت تقریر و شیرین کلام ایشان مارا گریہ
 آمد پیش حضرت بابا صاحب آمد عرض کردیم کہ اسے غریب نواز ایشان چنان گفتگو کردہ اند
 کہ مارا حالت گریہ آمد حضرت گنجشکر فرمودند کہ ایشان ملائکہ بودند کہ برای تعلیم شما آمدہ بودند حضرت
 قبلہ من بزربان مبارک راند اند کہ بلکہ شاہ علیہ رحمۃ چہ خوش فرمودند ہستادی مابیل
 قابیل آدم کے جائے آدم کس جایا و نیز فرمودند بیت نفس را سرکوب و ایم خوار و اتا
 توانی دورش زمرور دار و نیز فرمودند چنانچہ حضرت سلطان الشاہ قدس سرہ فرمودند کہ
 کہ مردے نفس را دید بر صورت خود بر مصلے خود در خانہ حویش نشست متعجب کہ بر شکل من
 کیس کہ در خانہ من بر مصلے من چہ کند از و پرسید تو کیستی جواب داد من نفس توام باز پرسید
 کہ اینجا چہ کنی گفت رنج بودہ ام گفت ترا بخوابم زد گفت زدن این چنین نباشد زدن من عذاب
 من باشد این گفت و ناپیدا شد و حضرت قبلہ من قدس سرہ میفرمودند کہ سلامتی بر ملک
 درویش است دیگر ہمہ ملک را زوال و خرابی است حضرت خواجہ حافظ شیرازی خوش گفت رحمۃ اللہ علیہ
 دولتی را کہ نباشد غم از آسب زوال و دولتی بہت کہ در صحبت رویشان است و نیز فرمودند کہ چون
 کے از اولاد بزرگان بزرگ ملاقات بیاید لازم است کہ اورا تعظیم بسیار بیاید کرد و پیش او ستادہ نشود
 و تواضع و تعظیم نماید زیر کہ ابا و اجداد او از قیر خود تا مکر بیرون آمدہ بہ بیند اگر کسی ایشانرا تواضع کند
 خود دل شوند و مناسب این حکایت فرمودند کہ سجادہ نشین بابا صاحب رحمۃ اللہ تعالیٰ عنہ را بزرگ
 بر قدم سواری و بوسہ داد کسی آنرا گفت کہ چرا چنین کردی جواب داد کہ ہمہ بزرگان پشت و پناہ بولاد
 خود آئند مرا واجب بود تعظیم کردن آنرا و نیز قبلہ من قدس سرہ بخدست صابون خواجہ محمود صاحب
 رحمۃ اللہ علیہ عرض نمودند کہ نگاہ ایمان و دین دنیا و دوجہان من حضرت قبلہ عالم و شما ہستید
 و ما خیر فاتحہ فرمایند کہ حق تعالیٰ این غلام را شفا کاملہ نصیب کند و نیز در خدمت حضرت قبلہ عالم فتنہ
 و ماطبے کنید کہ بکرم و فضل خود نظر کنند نہ بر اعمال ما کہ این بندہ را تکبہ در دوجہان بر ذات شماست

نه بر دیگری بعده این بیت بر زبان مبارک ننداشت هر قوم راست ای سخی قبله گاهی من
 قبله راست کردم بر سمت کجکلاهی و نیز فرمودند که اگر غلام به عارضه پیری شیو کد مثل مرغان برده
 زیارت حضرت قبله عالم و شما کردمی چکنم که غلام را طاقت در بدن نماند که ضعف کمال است این بیت
 فرمودند بیت جوانی شد و زندگانی بماند جهان کومان چون جوانی بماند جوانی بود خوبی آدمی
 چون خوبی رود کی بود خرمی و حضرت قبله من بر زبان مبارک ننداشت **و لکن سدی** بهیون تونس
 انون تو بهن طاسر تو بهن باطن تو بهن فی السماء الارض الچه چنانچه در قرآن مجید آمده **لکون**
الاول و الاخر و الظاهر و الباطن و نیز مولینا جامی قدس سره فرمودند که همه فی مرتبه
 و حضرت قبله من قدس سره این بیت بر زبان مبارک ننداشت **بنده پیر خراباتم که لطفش**
دام است و زانکه لطف شیخ و زاهد گاه است گاه نیست و روزی در مجلس حضرت قبله صاحب
 سره پیش قوال که صاحب دوسوز بوا این کافی شروع کرد و **دوسره** کرین سیالین و پشیر بجهیا
 ماسیا به ناکوی آوی ناکوی جاو میرا بجهن لای ذریه عشق را بجهن و کهایل کیتی میان سکه
 گئی و که سیره حضرت قبله قدس سره را گریه چنان غلبه کرد که مرورید اشک از چشم مبارک بر
 درگان غمگین میگشت و شبنم دار بر گل رخسار میرخیزت حضرت من اشک و بسر و مال گرفت
 و باقی درویشان صاحب ورد که در حضور حاضر بودند گریه بسیار کردند و حضرت قبله من فرمودند که
 افعال بیک حق تعالی است افعال بد از نفس شیطان است و نیز روزی در مجلس حضرت قبله
 سره حاضر بودم که مولوی سرفراز ذریه شمالی و شخصی در حضور فرستاد و عرض داشت کرد که دو
 شخص نزد مولوی موصوف امانت نهاده بودند اکنون مولوی را مدعیان مواخذه کرده
 اند و عا فریاد که حقتعالی و را از شر ایشان امان دهد حضرت قبله من فرمودند که حضرت بابا صاحب
 قدس سره فرموده کسیکه امانت قبول کند او از مردیان مانناشد امانت را نزد خود نباید نهاد که در
 امانت خوف است و حضرت قبله من فرمودند که یک خدائی است که بغیر خداست دیگر نیست
 اگر دیگر بودی باور نیار و دے خلق ولیکن خداست هیچ نیست بجز خدائی مطلق عزوجل
 امید است که رحمت کند بر بندگان خود که ارحم الراحمین و اگر من است بلکه زماور و پدر شفیق
 درست روزی در مجلس مجلس قدس سره شخصی در حضور عرض کرد که حقتعالی شما را با مدد
 حضرت قبله عالم رحمه الله تعالی علیه شفا کامل نصیب حضرت قبله قدس سره فرمودند که تکبیه گاه
 دو جهان ذات حضرت عالم است حقه الله تعالی علیه نگاه این بیت بر زبان مبارک ننداشت

سہرنگہ استغانت بدرویش برودہ اگر بر فریدون زد او پیش برودہ روزے در مجلس حضرت قبلہ من
قدس سرہ پیر بخش قوال این بیت گفت **سہر** چشم مجنون بودہ لیلی شدہ بنودہ لیلی کجا
مجنون کجا خود بودہ خود بودہ و نیز این غزل گفت **غزل** دل داغ ترا بجان گرفته ہند آن درد
تو جادوان گرفتہ ہد حال دل ناتوان چہ پرسی چہ حیرت زدہ را زبان گرفتہ ہد بر تن چہ زنی
کلاب کا فورہ کین شعلہ در استخوان گرفتہ ہد روزے در مجلس چہ در حضور قبلہ من میان
حسین و بر خور دار خان این مولود شریف را خواند **مولو** و مر جاسید کی و مدنی العری

دل و جان باد قدایت عجب چہ خوش لقی شب معراج عروج تو د افلاک گذشت فہم رازش چکنم من عجبی او عری نسبت خود بہ سگت کردم و بس تعلم زان شدہ شہرہ آفاق شیرین طی	من بیدار بجال تو عجب حیرانم بمقامیکہ رسید ز رسیدیج بنی تستہ نیست تو بنی آدم را زانکہ نسبت بہ سگ کی تو شد لی اذ سیدانت جیبی طیب قلبی	اللہ اللہ چہ حالت بلو عجبی لا عشق نہ نہ من جنتی او عری زانکہ از آدم عالم تو علی نبی نخلستان مینہ ز تو سر سبز نام آمدہ سو تو قدسی بی دربان
--	---	---

و نیز در مجلس حضرت قبلہ من قدس سرہ یکروز نصیر خان بزوار قدوسی کردہ نشست بعض حاضر
مجلس مدح آغاز کردند حضرت قبلہ من قدس سرہ بلفظ مبارک اند کہ در ہر عامی خاصی سہر
بعده نصیر عرض کرد کہ وز دان در خانہ آمدہ بودند کور شدہ بازگشتند بامداد شام و نیز فرمودند کہ
ست مبارک حضرت قبلہ عالم عجب تاثیر بود و این بیت بخواند **سہر** گفتم ساغری از دست
مستی ہا تعالی اللہ چہ دستی طہستی - حضرت قبلہ من قدس سرہ این بیت فرمودند بلیت مصلحت آموخت نشاید
تر تہوار بدانگونہ کہ شاید ترازہ و نیز فرمودند کہ شیخ سعدی حمۃ اللہ تعالیٰ فرماید **سہر** اگر دنیا نباشد
در دمنیم و گر پائے بہر ش پائے بندیم و در بودن دنیا ہزاران بلاست و در نبودن عافیت
و این ست و نیز فرمودند کہ اگر دنیا بہتر بودی اورا انبیا اولیا قبول میکردند و حال آنکہ سچہ بی وی
اورا قبول نکرده بلکہ طلاق دادہ اند چنانکہ شیخ عطار قدس سرہ فرمودہ **سہر** مقبل آن
مردی کہ شد زین جفت طاق و پشت بروے کرد و ادش ستہ طلاق و نیز فرمودند کہ اگر فرشتہ
باشد چون در معاملہ سرکار داخل شود شیطان گردد و خواجہ ذکر اللہ بالجہ فرمودند کہ ہر ملابر
جانوران نازل شود از شامت گناہان آدمیان نازل شود زیرا کہ جانوران غیر مکلف اند چنانکہ شیخ
سعدی حمۃ اللہ فرمودہ **سہر** شنیدم کہ بر مرغ و مور دوان چہ شود تنگ زوزنی فعل بدان
و نیز فرمودند کہ سبب ہجرت از ملک کفار آنست کہ دل سیاہ میشود از بر آئینہ چون بادشاہ کافر بود

دل بسوی او بایل شو و چنانچه در حدیث شریف آمده که الناس علی دین ملوک هم رود
 و حضور قبله من ابراهیم خان سرود کرد و گفت ہندی جگ سارے کو روشن کیا کہ ہل
 سنہاری، آتین آسمان دی نوز محمد کہن ملائک سارے نہ نائیں منگ کہیڑ یا ندی تا میں ہیر
 سیال دی مٹی، ذات صفات اسی لہی میں خاک پینال چکٹی ہ شکران و نڈندے
 پیران نون سر بندی گھر آیا محرم یا رہ کھڑیالی دیوونکال نی اج بی گھر آیا، اچے پھل
 پینکھان بیان دیان سل مل جھوٹن گیان، جھوٹے سیر سیال نی اج بی گھر آیا، ہندی
 باغ بھاران تے گلزاران دسن ٹانگون خاران، با جھون یاران، جس گھر دے وچہ پانڈے
 آگ لگے گھر باران مال بزاران، بعد دین غزل شروع کرد غزل بی حجابانہ کا اور کاشانہ

کہ کسی نہایت بخیر و در خانہ ما	شکر لند کہ غریم و رسیدیم بدوست	آفرین باد برین محبت مردانہ
گر نیکر آید و منکر کہ خداوند کست	گویم آنکس کہ ربودہ دل دیوانہ	و نیسیر این مولود

شہدیت خواند در مجلس فقیم موجود بود مولود عرش ست کین پایہ زیوان محمد	جبریل امین خادم دربان محمد	یوسف کہ خریدت زلیخا تمنا
از بہر شفاعت چہ اولو العزم چہ مرسل	در شہر زنت دست بدمان محمد	بودست غلامی ز غلامان محمد
شد محو بہ یک نقطہ فرقان محمد	آذات خداوند کہ مخفی ست لعالم	نوریت بر سوع انجیل عیسے
یک جان چکند سر می سکین صبحان	سازیم فداے سگد بان محمد	پید الوعیان پچشان محمد
		و نیز خواجہ من فرمودند

کہ وحی جبرائیل علیہ السلام نازل شد در ملک با یک پسر حکیم ملاقی شد
 از و پرسید جبرائیل کجاست پسر تامل کرد و گفت نہ بر آسمان نہ بر زمین یا تو ہستی یا
 من و یقین ست من جبرائیل ہستم و بیشک تو جبرائیل ہستی پس سوال کرد این جانیہ کار
 آمدہ جبرائیل گفت بر اعزق کردن این شہر آمدہ ام پس گفت توقف کن کہ من اوستاد و شاگرد
 عقلی گرد اگر دہ شہر نختہ ماے اگلی نہ آویزان کرد حق تعالی فرالہ بارانید و ہمہ ملک یوتان غرق گم دیند
 بعد از من فرمودند کہ حکما، لا این چنین صفائی دل بود کہ شاگرد در مشرق بودے و استاد در
 مغرب و استاد شاگرد را تعلیم کردے باین مسافت لیکن چون ایمان بر پیغمبران نیاوردہ بودند
 این صفائی هیچ فائدہ نہ کرد صفائی کہ بغیر اتباع شریعت حاصل شود استدراج ست کہ کافران
 را بود کمال بندہ آنست کہ بر شریعت محکم بود و از افعال غیر مشروع دور باشد کہ یک فعل غیر مشروع
 بندہ را از مرتبہ ولایت بیگندہ چنانچہ بر صیصا نام بزرگے کامل بود از و یک فعل غیر مشروع عباد

یک فعل غیر مشروع صادر شد از مرتبه ولایت بیقتا و آخر الامر ایمان او سلب نفوذ یافت
 من فلک خواجہ بر زبان مبارک اندک خارق عادت و چار فروع است معجزہ کرامت و معونت
 و استدراج معجزہ از انبیاء علیہم السلام کہ ایشان را علم و عمل کامل باشد و ایشان کمال اند
 و آنچه اظہار کنند آن معجزہ باشد اما کرامت آنست کہ اولیاء را باشد و ایشان را نیز علم
 و عمل کامل باشد فرق ہمین است کہ ایشان مغلوب باشند آنچه از ایشان بظہور آید کرامت باشد
 اما معونت آنست کہ بعضی محاسن را باشد کہ ایشان نہ علم باشند نہ عمل الگاہ از ایشان چیزی بر
 خارق عادت معاینہ افتد آن را معونت گویند اما استدراج آنست کہ طایفہ را باشد کہ ایشان را
 اصلاً ایمان نباشد چنانچہ ال سحر و غیرہ و چیزے کہ از ایشان دیدہ شود استدراج گویند شخصی در حضور
 حضرت قبلہ من قدس سرہ عرض کرد بینائی از چشمان من گم شد خواجہ ذکرہ اللہ بالخبیر
 فرمودند کہ درود شریف را بسیار بخوان کہ برکت درود شریف حق تعالی ترا بینائی دهد
 مناسب این حکایت فرمودند کہ قبول نام یکے از آشنایان این فقیر بود و روشنی چشمان
 او کم شد میان قبول درود شریف را خواندن شروع کرد و لک درود تمام کرد حق تعالی چشمان او را
 بینائی داد و ہم فرمودند کہ یکے از اقربا صاحبزادہ میان فرزند چو نیز معذور شدہ بود اور ہم
 برکت خواندن درود مبارک بینائی حاصل شد و حضرت خواجہ قدس سرہ فرمودند چنانچہ کمال
 پذیر بہر صورت کہ ظہور کند تواند و کمال چ موقوف است بر متابعت رسول خدا صلی اللہ علیہ وسلم و
 اجتناب تنہائی امتثال و امر تا صفائی از سیاهی نفس و قلب بروج را حاصل شود بعدہ
 روح بہر صورت کہ خواهد ظہور کند حضرت خواجہ قدس سرہ کہ یکے از مریدان خواجہ محمد پارسا
 قدس سرہ نوکر پادشاهی شد اورا دروغہ سگان مقرر کردہ بود روزے پادشاہ یک
 سگ حوالہ او کرد ان سگ از شہر محمد پارسا آن شخص اورا رہا کردہ در شہر مرخو در سانسید
 بادشاہ را خبر شد حکم کرد کہ اورا چار میخ کردہ بنزد ہر کہ بر آئے زدن او دست برداشتی ہمان دست
 او خشک شدی باو شاہ خود بر آئے زدن او آمد چون دست برداشت دست او ہما سجا خشک ماند
 بعدہ بادشاہ توبہ کردہ مرید او شد و قصعائے مرید محمد پارسا را کہ ادب سگ کوئی او کرد
 ہمہ مراتب ولایت اورا نصیب ہو لینا روم فرمودہ **مثنوی** از خدا خواہیم توفیق ادب بہی ادب
 محروم ماند از لطف سببی اوست تنہا نہ خود را داشت بدہ بلکہ آتش دہمہ آفاق زدہ از ادب
 معصوم و پاک ملک از ادب پر نور گشتہ این فلک و حضرت قبلہ من قدس سرہ فرمودند کہ نفس

و شیطان هر دو دشمن سخت اند حق تعالی از شر ایشان نگاهدارد که مردم را خوار میکند چنانچه دختر پسر
 شریف الدین رتبه که حافظ کلام الله بود و موجب قرآن خواندن و یکر و زاور او بدیدم که از گرسنگی
 بنایت لاغر شده رگهای او از بدن مینمود و او را یک آتار پخته آرد و تشنگی بوسیله از بهاول خان
 کنایه و اویم بعد از چند روز شوهر او گم شد و دیگر شوهر گرفت همان بمر و هم فرمودند کیزن باینجا
 سپاره قرآن مجید حفظ داشت نفس شیطان اغوا او با یک مرد نابینا نکاح کرد بعد از چند روز
 او را دیدیم که یک طفل در کنار داشت و گدائی میکرد و ما گفتیم که سبحان الله نفس اماره این هم خوار کرد
 و هم فرمودند هر که فعل نیک کند بروحمت و جمال حق تعالی باشد و هر که افعال بد کند بروقهر و
 جلال حق تعالی باشد و هم فرمودند که محمد بخش پیر بهائی با بود بسیار او را فاقه بود حضرت قبله عالم
 رضی الله عنه بسفارش مولوی سلطان محمود کوریجه محمد بخش را فرمود که بخوان بعد از چند روز
 محمد بخش را شد بهنگ و شراب خوردن گرفت یکروز در حالت سکر شخصی بیگناه را
 کشت محمد بخش را هم بقصاص او کشتند و هم فرمودند که سیری مردم را خوار کند که در سیری نفس شیطان
 غلبه کند چنانچه شیخ عطار قدس سر گفته **تثنوی** نفس بد را هرگز پیرش نمیکند برگزیده کردن
 و پیرش میکند نفس را سرکوب و ایتم خوار دارد تا توانی دورش از مردار دار و از حضرت قبله
 قدس سره میفرمودند که حق تعالی احتیاجی بسوی خلق ندارد که او را احتیاجی خلقت خواری ست
 بنده را هم نوکری حق تعالی باید کرد و نوکری خلق که نوکری خلقت خواری ست در هیچ فایده
 نیست چنانچه حضرت شیخ سعدی قدس سره العزیز فرمودند که بامیدنان در فکر جان و قتادان
 کار خروشان نیست و نوکری حق تعالی هزاران فایده دینی و دنیاوی هستند نوکری خلق
 عبادت ست از بجا آوردن او امر و از دور بودن از مناسبات او و ایتم بودن در عبادت چون
 حق تعالی از بنده عبادت قبول کند همه اولاد او تا از قیامت در خوشی و عیش باشد بهر حال که
 باشند خواه نیک خواه دیگر حال حق سبحانه اولاد ولی را ضایع نکند چنانچه حق سبحانه فرموده
 در قرآن مجید و کان ابوهم اکساکا مهتر خضر علی نبینا و علیه السلام را بر عمارت
 کردن دیوار کهنه فرستاده بودند هر که محابه آن ولی بعد از گذشتن مدت نصرت پشت این
 معامله واقع شد روزی در مجلس حضرت قبله که فقیرم حاضر بود حضرت من فرمود چون نفس و
 شیطان بر آدمی غلبه کند خوف حق تعالی و رسول از دل آدمی میرود و بر ارتکاب گناه مستعد
 شود و نه با الله من شروا نفینا و من سیات اعلان مناسب این حکایت فرمودند که در شجاع با شخص غلبه

نفس و شیطان زن بیکانه را بزور گرفت زن فریاد برداشت مردمان خبر شدند آن مرد را گرفتند پیش
 شجاع خان بردند شجاع خان آن مرد را بگفت که از من حرس نداشتی آن مرد جواب داد که آن وقت آن
 چنان نفس و شیطان غلبه کردند که خوف خدا و رسول از دل من برفت خوف تو کجا باشد
 و نیز فرمودند مَنْ عَمِلَ صَالِحًا فَلِنَفْسِهِ وَمَنْ أَسَاءَ فَعَلَيْهَا وَمَا رَبُّكَ بِظَلَّامٍ
 لِلْعَبِيدِ **بیت** چنان سکندر بود تاج و تخت و زوارانیا بد بخیر کار سخت و قهر و دند
 باطن باید از اعمال زوید و اخلاق و سیمه نه ظاهر لباس گوناگون آراسته کردن که روز
 قیامت اعمال حسن و اخلاق حمیده به بکار آیند نه صورت ظاهری انگار این بیت فرمودند **بیت**
 طاووس را بنقش و نگاری که هست خلق به تحسین کنند او چهل از پائی زشت خویش و نیز فرمودند
 مَا شَاءَ اللَّهُ كَانَ وَمَا لَمْ يَشَأْ كُنْ حضرت خواجہ من قدس سرہ فرمودند ہر کہ کسی بخوبی
 بد خود کردہ باشد مثال آنست شیخ سعدی رحمۃ اللہ علیہ فرمود نظم کی بر سر شاخ وین میرید خداوند
 بستان نگہ کرد و دید بگفتا کہ این مرد بد میکند نہ با من کہ با نفس خود میکند و ہم فرمودند ہر چیز کہ
 بغیر سوال باطن حاصل میشود در آن چیز بسیار فایده باشد کہ حق تعالی بکرم و فضل خود فرستادہ
 چنانچہ سلطان المشایخ فرمودہ کہ ہر دیک باطن بہترست از ہر دیک ظاہر و ہر دیک باطن آنست
 کہ ظاہر از سوال کردن عار دار و و خیال کند کہ کسی مرا چیزی دہد این بہترست از سوال ظاہر
 و حضرت شیخ من قدس سرہ فرمودند کہ دنیا داران مال خود را در لہو لعب صرف بیسازند بعضی مرد
 خواجہ مرا باعث شدند کہ چند مبلغ بہ ہید کہ ہا لہا بخریم و باغی سازیم حضرت شیخ من بزبان مبارک
 اند کہ این کار درویشان نیست ہر گاہ حق تعالی مرا چیزی میدہد علما و فقرا را میدہیم تا علم خوانند
 و خدا تعالی را یاد کنند بفرغت دل و باغی ساختن کار تو اگر آنست کہ مال خود را فضول خرج سازند
 برہی نفس خود چنانچہ ہزاران دپیہ بہ گنجینہا و خریدن طہور چنانچہ باز و شکرہ و باشہ و غیرہ صرف
 سازند این ہمہ کار لہو و لعبت درویش را ہمہ باغی در دل شکفتہ کہ استقامت شریعت
 کند کہ مقصود دارن در استقامت شریعت است ہر کہ استقامت شریعت کرد اورا تہنہ طہریت
 حاصل شود در حدیث شریف الشریعۃ اقوال و الطریقۃ افعال و الحقیقۃ
 احوال و حضرت شیخ من قدس سرہ فرمودند کہ در گہر کلمہ لا الہ الا اللہ ^{و حقیقت} از ہر اوراد
 و وظایف بہترست چنانچہ در حدیث شریف داروست افضل الذکر لا الہ الا اللہ
 روزے و اصل مثنی در خدمت عرض داشت کرد کہ اے غریب نواز از مولوی غلام رسول

بہا و لپوری عالم و مدرس ست و بسیار تنگ معاش می باشد به کسی تعلق ندارد و حضرت خواجہ قدس

سرہ فرمودند کہ او متعلق واجب تعالی ست و تعلق ممکن اعتبار ندارد کہ حادث ست گاہ باشد

و گاہ نہ باشد و تکیہ رزق و معاش خود بر حق تعالی بیا یگر در کہ ہمیشہ باقی ست و ضامن رزق

جمع مخلوقات ست چنانچہ در قرآن مجید خود میفرماید وَ مَا مِنْ دَابَّةٍ فِي الْأَرْضِ إِلَّا عَلَى اللَّهِ

رِزْقُهَا وَ رِزْقُكُمْ وَ رِزْقُ كُلِّ شَيْءٍ عِنْدَ اللَّهِ وَ هُوَ الْغَنِيُّ الْغَنِيُّ وَ هُوَ الْغَنِيُّ الْغَنِيُّ وَ هُوَ الْغَنِيُّ الْغَنِيُّ

و در حدیث آمده کہ حق تعالی بجزت و دستان خود رزق میدهد و باران بارد

و حدیث این ست بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ وَ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ وَ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

مصرعہ کَیْفَ تَلْقَى الْإِنْسَانَ الَّذِي كَفَرَ بِرَبِّهِ وَ كَفَرَ بِرَبِّهِ وَ كَفَرَ بِرَبِّهِ

شوی بہ روزی خود اگر انبیاء و اولیاء خدا روزی ندہند ترا باداد اولیاء خدا روزی مییاب

کہ انبیاء و اولیاء رحمۃ العالمین اند حضرت قبلہ من قدس سرہ میفرمودند ہندسی یکے

کسی نحسی بہ یعنی پادشاہی درویشان بی زوال ست کہ ہرگز زوال نہ پذیرد بخشی سخن

در ان افتاد کہ اگر وقت خرابی کسے نزدیک آئے از و فعل غیر مشروع و نا شایستہ صادر شود

حضرت قبلہ من قدس سرہ بر زبان مبارک یادند کہ لکھپورہ شہر والہ بسیار ظالم بودند سالی

در شہر ایشان حضرت محمد ماہ صاحب رحمۃ اللہ تعالی تشریف آوردند ایشان حضرت محمد ماہ

را گفتند کہ کیا اگر ہستی مارا کیا بیاموز محمد ماہ گفت کہ ماور و شیم کیا را چہ و انیم بسیار تنگ

کردند محمد ماہ صاحب رحمۃ اللہ تعالی را دستور بود کہ دہ دوازہ یا پانزودہ درویش سمراہ ایشان

می بودند درویشان را طعام و پوشاک دادی و از مروت ہمچ چیز نگرفتے بعد از ان فرمودند کہ قبلہ عالم

رحمۃ اللہ تعالی علیہ می فرمودند کہ اگر درویش کامل را حق سبحانہ روزی بغیر اسباب

میدہد عوام الناس می گویند کہ این عامل ست یا کیا کہ بعد از ان فرمودند کہ تکیہ بر حق تعالی

باید کرد نہ بر غیر او شخصے و خدمت عرضداشتن کرد کہ تکیہ بر حق سبحانہ باید کرد یا بر اولیاء او حضرت

قبلہ من قدس سرہ بر لفظ مبارک یادند کہ چون عشق و محبت معشوق بر غالب شد عاشق بغیر

معشوق دیگر بر قبول نکند مناسب این حکایت فرمودند کہ زنے در شہر در کہ وطن مایان ست

بر مردی عاشق شد کہ نام او دلہ بود روزے بعضے کسان آن زن را گفتند کہ تو چرا شوہر نگیری

آن زن جواب داد کہ اگر دلہ را نہ دیدمی شوہر دیگر اختیار کردمی اکنون بغیر دلہ میخائے قبول

نہیکنم چنانچہ مولوی جامی فرماید سبب چو دل با دلبری رام گیردہ بوصل گیرے کے کام گیردہ

و شیخ سعدی فرماید سبب افسوس بر آن دیدہ کہ روئے تو ندیدہ یا دیدہ بغیر از تو بغیرے گردیدہ

روزے صاحبزادہ خواجہ محمود رضی اللہ تعالیٰ عنہ در خدمت خواجہ من قدس سرہ عرض داشت
کرد کہ غریب نواز از حق تعالیٰ عمر شریف و ارزا گردانا و فیض اتم حضرت قبلہ عالم رضی اللہ تعالیٰ عنہ
وایما بر شما باد و حضرت من قدس سرہ بر زبان مبارک اند بیست اللہ اللہ کہ یکدہ باز است
زانروز کہ مرا بر در آن روئے نیاز است یعنی ہر گاہ کہ در مراد خدمت حضرت قبلہ عالم رضی اللہ
تعالیٰ نیاز بسیار است وایما فیض اتم نصیب حضرت قبلہ من بعد از نماز شام و نماز عید
و امن لنگی یا دیگر جامہ در گردن انداختہ و سر پہنہ کردہ و دست بستہ ایستادہ بجانب قبلہ عالم
رضی اللہ تعالیٰ عنہ بہ نیاز تمام مد و مطلبید نہ بقدر سہ ساعت یا چہار ساعت یکصد بار یا شیخ حضرت
خواجہ نور محمد و یکصد بار یا مولینا حضرت خواجہ نور محمد و چند بار کن ^{قوتی} ^{مداک} یا شیخ می گفتہ
بعده در او را مشغول میشدند و در خدمت حضرت قبلہ من قدس سرہ عرض داشت کرد کہ
غریب نواز یک مرد را دیدم کہ بر یک ریش عاشق و مبتلاست شب و روز گریہ زاری میباید و مردمان
اتہزاو میکنند خواجہ من رضی اللہ تعالیٰ عنہ بر زبان مبارک اند کہ حال یلی چشم مجنون باید دید
و نیز فرمودند بابت حدیث حسن یوسف کجا دانند اخوانش و زینحاً بہ پرس از وی کہ صد شرح
و بیان دارد و نیز فرمودند ہندی عشق ہوین میرے تین آئے پتا میان رنجہ
کن پڑوئے صاحبان کون پر ناون آئے ہر سر مرزید اماریا ہے و حضرت من فرمودند کہ در میان
عالم و جاہل بسیار فرق است چنانچہ در میان زر و ارزیز و علم از جمیع صفات محمودہ علی است
و جاہل از تمام صفات مذمومہ بدتر و نیز فرمودند کل شئی عشی و کل شئی لکھلکشی و حضرت
من فرمودند کہ حق تعالیٰ ہدایت بدست خود پناہ دادہ است و مناسب این حکایت فرمودند کہ
حضرت امام غزالی در تفسیر نقرہ کار نقل کردہ کہ روزی در خدمت رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم
اعرابی آمد تمام خوشی رقص کردہ و بعدہ در گریہ شد رسول علیہ السلام از سبب شئی گریہ پرسید او در
خدمت رسول علیہ السلام عرض نمود کہ یا رسول اللہ من شبانم روزے از مردے شتر سوار
نام تو شنیدم مسلمان شدم و از مقام تو پرسیدم او بدست خود اشارت کرد و رفت من ہمانوقت
مال خود را گذاشتم روانہ اینجانب شدم در ہر منزل طعم و شام خداوند مرا از غیب آب و طعام داد
ہر روز کہ پیش آمدے مرا سجدہ کردے و رفتے حق سبحانہ مراد بابت کردہ تا بزیارت شما مشرف
شدم نہ شما پر اے من قاصد فرستادہ ازین سبب خوش و در رقص شدم و سبب گریہ آنست کہ قبیلہ
قریش ترا دشمن دارند و از سبب آنست شما در دوزخ میروند از لایالی حق میرسم و میگویم ہیت گے

یا چنان گوهر خانه خیزد چو بطلبے را کنی سنگ نرزه حضرت قبله من قدس سره در بیگانه شریف لکھنؤ
بود که میان ابراهیم خان آمده سرود و کرد اول این مولود شروع کرد مولود و دشمن بقرآن صفت کرد

و ایل سواد رقم موسے محمد از پانگند سر و مقیم اب جورا چون سر کشم خاک بکوی محمد که کسی نیست بخرد و تو در خانه ما گر گیر آید و پرسد که خداوند تو کیست	گل پر توان جسم لطیف ست گلشن چون جلوه کند قاست دججو محمد بعد از ان بن غزل گفت غزل شکرند که نزدیم و رسیدیم گویم آئین که ربوده دل دیوانه	سبیل به چمن سایه گیسو محمد دایم ز پئے روشنی چشم بصیرت بے حجابانه و در آرزو کاشانه ما آفرین باد برین همت مردانه ما و حضرت قبله من قدس
--	---	--

سره فرمودند که در اوایل والده شریفه مارا مالت نمودے از رفتن
در خدمت قبله عالم رضی اللہ تعالیٰ عنہ یک شب میان باران که از قوم جعفر بود
برین پاسبان گماشتند چون دیدیم که او را خواب غلبه کرده است از خوابگاه برخاستم
و بر دیوار حصار آمده از انجا جست و خارج گشتیم و گفتا دم که بگرد حصار بود پا جامه دریده شد و سرود
پائے بزخم خار مجروح شد و خون روان شد منزل اول دیرہ آند آب کردم و منزل دوم
مخدوم و متسنزل سیوم در ہمار شریف رسیدم و بخدمت حضرت قبله عالم شرف شدم بیت
مہرخت میرشت من خاکدست بہشت من + عشق سر نوشت من جو جعفر راحت من
بعدہ فرمودند کہ از صحبت مردم بد پرہیز باید کرد کہ صحبت بد خراب است مناسب این حکایت فرمودند
یعقوب صاحب بہا و لٹخان نیکم و بود کہ بہ شب جہر کردے بعدہ با سیاہ محمد شاہ صحبت فرمودند
شیعہ بود صحبت بد در شایعہ کرد و بدست آخر الامر خرابی نمود بابت من و لٹخان حکم کرد
تا سپاہیان اول و راستند و آخر او را کشتند و صاحبزادہ خواجہ محمود رضی اللہ تعالیٰ عنہ
بنہ قبلہ عالم در خدمت حضرت قبلہ من عرض کرد کہ غریب لوازدان ایام کہ یعقوب خرابی پیش بود
شخصے در خواب دید کہ یک قبہ در باغ است و دران قبہ رسول خدا صلی اللہ علیہ وسلم نشسته مرد
ہند و ستانی درون قبہ میرود و پیغام میرساند و آفرینند و ستانی خواجہ قطب رحمتہ اللہ علیہ خواب بیند
در خدمت خواجہ قطب الدین عرض کرد کہ مرا ہم زیارت رسول خدا کنانید خواجہ در خدمت رسول خدا صلی
اللہ علیہ وسلم عرض داشت کرد فرمودند کہ تو اہلیت آن نداری کہ مرا بہ بینی بعدہ آن خواب بیند کہ
کہ من یعقوب را دیدم کہ خشت کردند از سبب شومی شیعہ شدن خراب گشت بیت
صحبت صالح ترا صالح کند + صحبت طالح طالح کند جلد حضرت قبلہ من فرمودند کہ بہر حال

بریچ تو اگر نظر نکر دند بعد صا جبراده خواجہ محمود عرض کرد کہ غریب لازم روزے قبلہ عالم میان
 محمد معروف جہانگی والدہ را فرمود کہ از برائے تو از بہا و لٹخان کلان چیزے مقرر کنانید میان محمد مذکور
 گفت غریب تو از مرا حوالہ بخداوند تعالی کنید بعد حضرت حضرت من فرمود زہی قناعت و صبر
 بر بہا بیان را بود و نیز فرمود کہ بر بہا بیان با چنان عشق حق مست بود و پیچ و چنانچہ مار گزیدہ از
 زہر مار بشعور و پیچ و بود **اللهم ائز قنا غنا القلب** **فالعشق** و نیز فرمودند از مال
 لا ولد و از مال مرده و از طعام بخیل **بکسر** باید کرد کہ مال و اسباب این سرسخت است دور
 باید بود بعد حدیث شریف فرمودند **طعام البخیل سقم و داء و طعام السخی شفاء و مناس**
 این حکایت فرمودند کہ ما در قریہ لانکہ علم پیچانندیم روزے زنی پیر طعام آورد و او بخیل و طالب العلم
 طعام زانکہ بخیل بود بخوردند بعضے بجز خوردن ببردند و بعضے شل شدند و نیز بجز خوردن فی
 آمد و نیز فرمودند کہ از بخیل دوازده کردہ دوریاید بود و بر خوردن طعام سخی دوازده کردہ راہ
 قطع باید کرد حضرت من فرمودند کہ در کتاب نوشتہ دیدیم کسیکہ اعتقاد کند کہ پیچہ مار بغیر زوی و زوی
 ترسد اورا بغیر زوی روزی نرسد و اگر اعتقاد کند کہ مرا حقتغالی و زوی حلال **حق** اورا روزی
 حلال و بد این حدیث قدسی بخوانند **اَنَا عِنْدَ ظَنِّ عَبْدِي يَسْتَعِينِي وَمَوْلَى شَيْءٍ وَارْتَحِلْ**
 حضرت قبلہ من عرض کرد کہ حکما در علم خود احوال از افلاک و ستارگان بیان کنند حضرت
 قبلہ من قدس سرہ در جواب فرمودند کہ علم فقہ و تفسیر ضروریہ بلکہ دانستن فرض و واجب سنت
 و مستحب م و مکروہ بر علم فقہ است و باقی ہمہ علوم سرور است و حضرت علم معاشق و دیگر علوم سلوک و نشان
 را بسیار تعلیم نمودند تا بہ جان حق تسلیم نمودند حضرت من فرمودند قدس سرہ یکسال در قریہ مارا بوالہ
 و خدمت حضرت قبلہ عالم قدم بوشش ہم کعبہ از چند روز از خدمت مرخص شد م و وقت خلعت شد
 قبلہ عالم رضی اللہ ہر دو دست بر کتف من نہادہ بجنابانید این بیت در خدمت عرض کردم
 بلیت ہر دو عالم قیمت خود کردہ بہ نرخ بالا کن کہ از زانی ہنوز بہ نیز حضرت من این باغی
 را بسیار خواندی **رَبِّاعِي** **اَدَمُ فِي الْكَوْنِ وَلَا اِبْلِسَ وَلَا صُلَاحُ سُلَيْمَانَ وَلَا يَلْقَاسُ**
فَا الْكُلَّ عِبَادَةً وَ اَنْتَ مُعْنِي **يَا مَرْبُّهُوَ الْقُلُوبِ صِفَاتُ طَيْسٍ** **بَعْدَ بِلَا**
 نمودند کہ ذات صرف بحث است و ہر لباس ظہور کردہ چنانکہ مولینا محضر الدین عراقی رحمۃ اللہ
 میفرماید **بیت** کہ در آید آید بہ کسوت آدم کہ در آید بصورت حواہ و مولینا روم فرماید **بیت**
 گاہ نقش دیو گاہ آدم کند گاہ نقش شادی و گہ علم کندہ و نیز فرمودند حقتغالی و قرآن

مجبور فرموده و من یقتل مؤمناً متعمداً جزاءه کجاست خالداً فیها و نیز در حدیث دیگر آمده است که لا تَحْرُکْ ذَرَّةً إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ جبرئیل و میکائیل و اسرافیل این مقام حیرت است که درین مقام سکوت باید کرد و قدم بر شریعت و متابعت رسول خدا صلی الله علیه و سلم استوار باید کرد که بغیر متابعت رسول خدا صلی الله علیه و سلم هیچکس را مرتبه ولایت حاصل نشود **مصرعه** گم آن شد که دنیا را داعی زلفت به چنانچه شیخ محی الدین عربی قدس سره در فتوحات مکی آورده است هر که بصر سمع وید و رجل و بطن و فرج و لسان خود را از حرام دور ندارد و هرگز او را چیزی از اسرار الهی حاصل نشود و از خوان تجید و مغز او بوی نرسد این مفت اعضاوند کور در امر مشروع صرف باید کرد تا دل سالک روشن شود و اگر عیاذاً بالله در غیر مشروع صرف کند دل سالک شود اللهم اهدنا الصراط المستقیم صراط مستقیم عبادت از راه شریعت و نیز در فتوحات مکی فرموده سالک واجب است که این چیز را اختیار کند تا کامل شود **الْجُودُ وَالشُّعُورُ وَالصَّمْتُ وَالْعَزَلَةُ وَالصَّدَقُ وَالتَّوَكُّلُ وَالصَّبْرُ وَالْعَزِيمَةُ وَالْيَقِينُ** تسعة أهمیات و همیشه نشانی در اینهاست و نیز شیخ شهاب الدین سهروردی قدس سره در عوارف تشریف فرموده است که سالک واجب است که شش چیز اختیار کند تا او را رتبه ابدالان حاصل شود اول ایمان بالله و رسوله و الثانی توبه تَصُوحاً وَالثَّالِثُ الزُّهْدُ فِي الدُّنْيَا وَالرَّابِعُ تَحْقِيقُ مَقَامِ الْعِبَادِيَّةِ بِدَوَامِ التَّغَلُّبِ لِلَّهِ تَعَالَى ظَاهِرًا وَبَاطِنًا وَالخَامِسُ قِلَّةُ الْكَلَامِ وَالسِّيَادَةُ فِي قِلَّةِ الطَّعَامِ وَالسَّيَافَةِ فِي قِلَّةِ الْمَنَامِ وَالثَّانِي مِنَ الْمَزَلَةِ مِنَ الْأَكْلَانَا وَحَضْرَت قَبْلَهُ مَنْ قَدْ سَرَّهُ فَرَسُودُ قَاعَاتِ خَاصَّةٍ أَوْ بَيَا خَدَاتِ دُكْرِ مَخْلُوقَاتِ عَمَّةٍ رَحْرَحَ بَاشَدَ وَابْنَ مَوْجِدِ مِثْ كَفَتْ حَشَمُ تَنَكُّ دُنْيَا وَارَاهُ يَاقِنَاعَتِ پَرَنده یا خاک گور یا قِنَاعَةُ الْأَكْلِ نَفَاءً بِالْمَوْجُودِ چنانکه شیخ عطار فرموده است **اَلتَّغَابَرُ رُزْهَ كُنْ** هر روزه کن چه ورنه داری از خدا در یوزه کن چه ورنه ابراهیم خان قنار در خدمت حضرت قبله من سرود کرد و این تنوی بخواند **تَنَوُّوْی** چو مجنون نقطه هستی داد بر باد و اثر از قید عنما گشت آزاده دو کس فتند در آرام گاهش به پیرسید پداز و سه رسم در پیش به کی گفتا ایمانت کدام است به بگفتا آنچه او را عشق نام است به وگر گفتا که من ربک تعالی زول آسمه کشید و گفت ایلی به چو مجنون شد بدو عشق بیمار به برآمد جان لب از شوق و پیدار برآورد و از دل بر سوز فریاد و دران لبی گفت جاندا و به چو زنت ازین کجاشانه خاک

نذا آمد برو از ایزد پاک	که اسے مجنون چہ آوردی بدرگاہ۔	
بر آما زول مجنون بیک آہ	کیا رب سوز نیلی درد لم بود	کجا پرواہ دیگر و تنہم بود
نذا آمد کہ دست از وی بداید	سر شوریدہ باناخن مخاریدہ	و این غزل امیر خسرو نیز گفت
غرل بیک لبری پائندہ باشی	بخوبی همچو مہ تابندہ باشی	من رویش کشتی غمرہ
کرم کردی آہی زندہ باشی	ز غمہای جهان آزاد باشم	اگر تو ہمتشمن بندہ باشی
برندی بشوخی همچو خسرو	ہزارین خانمان بر کندہ باشی	حضرت قبلہ من

قدس سرہ فرمودند کہ چون بر اسے زیارت حضرت مولینا فخر الدین رضی اللہ تعالیٰ عنہ دہلی شریف داخل شدیم و آستان بوسی حضرت خواجہ قطب الدین و مولینا فخر الدین رضی اللہ عنہما کردہ آستان بوسی حضرت سلطان المشایخ و حضرت امیر خسرو قدس سرہا کردہ سکونت ورزیدیم عجبت رعشق امیر خسرو بود چون مردم برای زیارت آمدندی اول زیارت سلطان المشایخ کردہ از انجا بسلاست بیرون آمدندی بعدہ چون برگشتہ زیارت امیر خسرو نزدیک روضہ مبارک ایشان آمدند بے بی اختیار حالت گریہ و رقص در گرفتہ چنانچہ یک سپاہی آمد چون نزد روضہ امیر خسرو رسید ستار از سر انداختہ و گریہ شد بعدہ یک طائفہ لویان آمد زیارت سلطان المشایخ نمودہ از انجا بسلاست بیرون آمدند چون نزدیک روضہ امیر خسرو رسیدند سر خود بر نہ کردہ زلفہا رامی کنند و دیگر بستند بیت عشق را تا زم کہ یوسف را باز آورد شیخ صنعان زاہدے را زیر زنا آوردہ و نیز فرمودند کہ از تربت احمد جام رضی اللہ تعالیٰ عنہ نیز شعلہ عشق سیخزدہ کہ ہر کسے زیارت ایشان میروہی اختیار در گریہ و رقص مے آید و نیز فرمودند کہ محمد رضا خان مرحوم پیش بقصہ بیان کرد کہ چون شنیدیم کہ تربت احمد جام رضی اللہ تعالیٰ عنہ میروہا و ابالی اختیار حالت میآید من ازین معاملہ متعجب ہوں روزے اتفاق زیارت ایشان افتاد چون نزدیک تربت رسیدم بے اختیار دستار از سر من بفتاد و حالت گریہ بر من غالب ہست بیت احمد تو عاشقی و مہ شجیت ترا چہ کار بد و پوانہ باش سلسلہ شد شد نشد نشد و نیز فرمودند کہ چند درویش بر تربت مبارک فضا صاحب شہید از قدس سرہ نشستہ اند مست و سچو بہ بچکس التفات ندارند و یکدیگر نیز مصاحبتہ و مکالت میکنند مستغرق در عشق الہی چنانچہ پیرہا بیان ما مستغرق در عشق حق اند ایچکس التفات ندارد بعدہ این بیت فرمودند بیت گرفتہ ساغرے او دست مستی بہ تعالیٰ اللہ چہ دستی و چہ مستی بہ حضرت قبلہ

قدس سره میفرمودند که رسیدن به حق تعالی بنیایت اوست که حضرت فیصل بن عیاض
 قدس سره در اول زمان رمزی کرد و بیک روز دزدی کرده در مغار گشته بود و
 ناگاه قافله در میان ایشان قاری بود این آیت میخواند و امن و امان فی الارض و الاصلی اللہ
 رزقها چون حضرت فیصل شنید از رهنری تو به کرد و بحق سبحانه رسید روزی میان حاجی کاتب
 و خدمت حضرت قبله من عرض کرد که غریب نواز من از رعیت کاری تو به میکنم قبله من چون بدو
 که انقطاع کردن از معامله دنیا بسیار مشکل است و موقوف بر حق تعالی است کسی میخواهد بسوی خود بخشد
 و میان حاجی این بیت عرض کرد بیت رستن ازین پرده که بر جان تست به بے مد و پیر
 نه امکان نیست و حضرت من این بیت فرمودند **بیت** اگر ژاله هر قطره در مژده
 بازار از و پیر شده و نیز حضرت من قدس سره میفرمودند چون وقت هدایت میرسد بعضی
 را از طيور و بعضی را از جانوران بعضی از دختان آوازی آید که دنیا و اهل دنیا را بگذارد
 چون این آواز شنوند همه تکیه گیرند بحق سبحانه میوندند قوله تعالی **يَجْتَنِبُ
 الْيَمِينَ مَنْ يَشَاءُ وَيَهْدِي إِلَيْهِ مَنْ يُنِيبُ** و نیز فرمودند که حق تبارک و تعالی
 بر همه مخلوقات بنظر رحمت می نگرد و مناسب این حکایت فرمودند که در زمانه مهتر موسی علیه السلام
 بندش باران شد خلق و خدمت ایشان الحاح و عجز تمام کردند مهتر موسی علیه السلام در جنت حق تعالی
 ساجات کرد و حی آمد که زنکه پیر و عاجز در فلان جاسکوت دارد و بی بخت و کهنه شده اگر باران
 می آید آن ضعیفه خراب و عاجز میشود از ان سبب بندش باران کردیم چون مهتر موسی
 این پیغام شنید چند کس را فرستاد تا بی بخت ای آن ضعیفه نو آراسته کردند بجهه حق تعالی باران
 فرستاد و روزی میان اکر م خادم حضور بخدمت عرض کرد که غریب نواز چند روز است که یک
 بازو میان غلام رسول بر او میان خدابخش لاگری شکسته شده عاجز و قریه طباقاده
 هرگز زن و فرزند او را خبر نگرفتند حضرت قبله من قدس سره این را بلفظ مبارک رسانند
 که در ویشے بود در وطن ماکوستان هر وقت بر زبان او این لفظ رفتے هدی مالکا
 جوئے ستم مارا و انگار پیاپی نه کوی ساتھی ہمارا یعنی میچکس بخیر حق سبحانه رفیق و شفیق
 و یانیت و برحق سبحانه تکیه باید کرد و نبرزن و فرزند که تکیه حق سبحانه از بلیات نگاہ دارد
 در دو جهان و حضرت ابراہیم علی نبینا و علیہ الصلوٰۃ والسلام تکیه برحق تعالی کرد برد
 نذر باغ کرد حضرت یوسف علی نبینا علیہ الصلوٰۃ والسلام تکیه بر غیر کرد و هفت سال در

زندان بماند چنانچه قصه هر دو در قرآن شریف است حضرت قبله من قدس سر العزیز میفرمودند
 که حق سبحانه اولاد بیک همسایه نیک رفیق نیک بدید که اولاد بد بسیار عم و الم حاصل شود
 اگر همسایه و رفیق بد باشند بسیار خوف زوال ایمان دین است و حضرت قبله من قدس
 سره فرمودند که یک سال چهار یار بودیم یکے میان غلام حیدر و سه دیگر برائے زیارت
 قبله عالم روانه شدیم چون نزدیک دریائے کماره رسیدیم بسیار طغیانی آب بود مقدار پنج شش
 کرده اند و طرف دریائے بود و گذر کردن از دریا بر کشتی مشکل بود حیران نشسته بودیم بر کنار دریا
 ناگاه شخصی وقت غروب آفتاب بر زورقی سوار شده آمد و ما را سوار کتانیده روانه شد چون
 از شب سه پاس یا زیاده بگذشت ما را از کشتی فرود آورد بر کنار دریا زمین خشک و کشتی خود را
 باز برد چون روز شد ما را اختلاف افتاد که صاحب کشتی پرچه چیت پیکی گفت بی ریش بود
 دیگر گفت که سفید ریش بود دیگرے گفت ریش مبارک سیاه بود چون حضرت
 قبله من این حکایت تمام فرمود شاد خان بلوچ و خدمت عرضداشت که غریب نواز
 شما چه فرمودید در وقت اختلاف صاحب کشتی حضرت قبله من تبسم کرده فرمود که هیچ گفتیم
 و نیز فرمودند که چون قدسی حضرت قبله عالم کردیم رضی اللہ تعالیٰ عنہ میان غلام رسول لانگر
 به حضور قبله عالم عرض کرد برائے صحبت میان صاحب سنگڑ والہ فلانہ حجرہ
 تیار کرده ام آرام کنند حضرت قبله عالم قدس سره بر نقط مبارک راند که علی م رسول
 ایشانرا پیش مرا بگذار که بنشیند که حجر ما بسیار خالی خواهند شد چون میان غلام سولماز رفت
 حضرت نظر بسوی من کرده فرمودند که نزدیک بیا نزدیک شد م باز فرمودند نزدیک بیا نزدیک
 شد م تاروئے من نزدیک بروی مبارک قبله عالم شد رحمة اللہ تعالیٰ علیہ انگاہ
 این بیت زبان مبارک اندیلیت آنکہ تیریز و یک نظر از شمس دین چرخ کند
 بر دہ طعنہ زند بر چلہ بعدہ زیارت کرده به حجرہ آمدیم قبله عالم رضی اللہ تعالیٰ عنہ سه روز
 زیستند بعدہ وصال کردند روزے میان عبداللہ بنوار کہ یک از مریدان حافظ محمد جال
 صاحب بود رحمة اللہ تعالیٰ پیش من اظهار کرد کہ یکروز پیر من حضرت حافظ محمد جال
 رحمة اللہ تعالیٰ علیہ میان عمر خان جیڑ والہ را فرمودند کہ مرید را اعتقاد بپیر باید کرد ^{مقصود}
 دین و دنیاوی حاصل شود در ہر مشکل از پیر خود امداد طلب کند تا مشکل و حل کند
 چنانکہ روزی ما برائے زیارت قبله عالم رضی اللہ تعالیٰ عنہ روانه شدیم چون بر کنار دریا

رسیدیم کشتی موجود نبود چیران شده نشست بودیم ناگاه طفلی از کناره دریا ظاهر شده نزد
 من آمد مصحف مرا بر سر خود نهاد مرا گفت بگریه کن من بنده تار و پاز را گذر کنیم من همچنان کردم
 چون در نصف دریا آمدم از طفل پرسیدیم که غریب نواز اسم شما چیست جواب دادند اسم ما
 بابل است چون مرا از دریا گذرگذاشتند غایب شد بابل نام حضرت قبله عالم است حرمه الله تعالی
 بشرت ارادت مشرت شدند مولینا صاحب نام ایشان نور محمد نهادند و
 بشرت اجازت خود مشرت گردانیده روانه بوطن خود کردند تا خلق عرب و عجم از نور
 ایشان منور گردید حضرت قبله من قدس سره فرمودند که ما را صحبت ظاهری حضرت
 قبله عالم شش سال کم بود لیکن از روح مبارک ایشان فیض و نور برون از حد زیاد است که
 روی بنیاد مردم را آستانه مبارک ایشان بالیم و هر یک از ایشان هر کار دینی دنیاوی امداد
مطلبیم هدای پیوسته یار و کمک چه پیوسته کون آن بن بنده ماوی و هم پیوسته
 پیوسته چونکه ذات پیر را کردی قبول هم خدا در ذاتش آدم رسول چه گرد اینی جز
 تو خواجه را چه گم کنی هم متن و هم دیباچه را به دو مسیون و مدان و مخوان چه خواجه را و خواجه
 خود محدودان به روزی در خدمت قبله من قدس سره میان محب الله هندوستانی عرض داشت
 کرد که غریب نواز برادر من گفته بود چون در خدمت حضرت قبله و جهان مشرت شوی از برای
 من و در پی رسیدن بیاری که حق سبحانه مرا محبت خود نصیب کند حضرت من فرمودند که بعد از این
 نماز کنه از بار الله تعالی بخواند محبت حق تعالی نصیب شود و نیز فرمودند درجه فنا نزد بعضی
 اهل الله شروع در سلام است و در درجه تسلیم سالک مسلمان حقیقی شود و نهایت درجه تسلیم
 از همه درجات اعلی مقام نزد اهل الله مقام تسلیم است اگر کسی اهل الله حرق عادت کند
 کافر گردد و متناسب این حکایت فرمودند که شیخ و قوتی رحمة الله تعالی بر کناره و بیاضت
 که در آنجا هفت اوپار سکونت داشتند با ایشان ملاقات کرد و وقت ملاقات شیخ و قوتی را امام
 کردند ناگاه در دریا کشتی غرق شدن گفت اهل کشتی فریاد و زاری کردند حضرت شیخ را
 و ایشان نماز توجه کرد کشتی از غرق در امان شد اهل کشتی بسلامت از دریا بیرون آمدند
 چون شیخ و قوتی از نماز بیرون آمد اوپار که با او افتاد کرده بودند فرمودند که این کار
 کدام کافر کرده این گفتند و غایب شد بعد شیخ و قوتی همه عمر خود در گریه و زاری بود
 که از صحبت ایشان جدا شدیم اهل تسلیم همه کار به حق سبحانه سپارند و خود هیچ نصرت نکنند

که حق تعالی مالک است در همه اشیا هر چه مرضی او باشد بکند بده میان محمد یا منشی و خدمت
عرضداشت کرد که غریب نواز که شما مشرت اهل تسلیم دارید جواب فرمودند که ما بهر دو فقره
نمیبریم این سخن حضرت قبله من از کسر نفسی است و گرنه مشرب ایشان تسلیم بود چنانچه
اکثر اوقات این لفظ بر زبان مبارک ایشان میرفت **هندی** کوئی مرے کوئی
جیوی شهره جھول پتاسی پیوے یعنی باراضی برضائی خدای تعالی هستیم هر چه مرضی او باشد
بکند بزند شدن و مرده شدن کسی کار نداریم مالک حقیقی اوست دیگر کسی نیست قدرت
دار و چنانچه مولینا روم قدس سره میفرمودند **پیت** مالک الملک اوست مالک او را دهد
ماون جلد پیش او بنیده شیخ عطار فرماید **پیت** اوست سلطان هر چه خواهد او کند عالمی را
در دمی ویران کند نیست سلطانی مسلم هر چه نیست کس را زهره چون چرا و طرقت عین
جهان برهم زنده کس نمی آرد که آنجا دم زنده روزی مولوی شهسوار و خدمت حضرت قبله
من قدس سره عرضداشت کرد که غریب نواز شخصی پیر زگر پز پیش من آمده اظهار کرد که
من شیخ شازا در ملتان زهر داده بودم بگفته مخدوم حسن شاه که زهر بیشتر آید بخت بود من
نکر شاه حسن بودم حق سبحانه پیر شازا در امان خود نگذاشت زهر هیچ تاثیر نه کرد
این معامله زهر دادن بعد از دوازده سال اظهار کردم مصرعه دشمن به کند چون هر مان باشد
دوست و حضرت قبله من پرسید که شیخ حسن شاه کدام است مولوی مذکور عرض کرد که
غریب نواز مخدوم حسن قریشی بود بر سجاده مخدوم بهاد الدین زکریا ملتانی رحمه الله تعالی
به تغلب نشسته بود الحال دوسه سال گذشته که مرده شد حضرت قبله من قدس سره فرمودند
که حق تعالی بروحمت کند و نیز فرمودند که ما گاهی بر مقام او نه رفته بودیم این معامله چر کرد
مولوی مذکور عرض کرد که غریب نواز زهر شازا را از غیرت و حسد دانهیده بود چنانچه یهودان
رسول خدا صلی الله علیه وسلم را زهر داده بودند از غیرت و حسد و حضرت حق سبحانه رسول کریم را
صلی الله علیه وسلم در امان خود نگذاشت زهر هیچ تاثیر نکرد و نیز مولوی مذکور عرض نمود
که غریب نواز مرا زگر پز مذکور گفت که در خدمت پیر خود عرض کن که تقصیر من عفو کنند حضرت من
فرمود خدای تعالی تقصیر او عفو کند **پیت** هر که باشد سعادت و ستیاری در جهان باشد شمس ساکن
پیت آسایش و گیتی تفسیر این در حقیقت باد و ستان مردت باد دشمنان و راه
روز حضرت قبله من قدس سره میان محمد یا من طریق خوجه را فرمودند که ترا

یکینم کثیره بدیم دعاکن که حق تعالی باران رحمت بار و بارے دیگر عرض کرد که غریب از
 این اندک است بسیار بدید حضرت قبله من قدس سره فرمودند که در بر آمدن حاجات این کنیم
 کثیره کافی است مناسب این حکایت فرمودند که چون ما برای زیارت خواجه خواجگان معین حق
 والدین قدس سره در اجبیر شریف رفتیم و آستان بوسی حضرت خواجه کردیم در آنجا چند روز
 اقامت در زیدیم روزی اتفاقاً بر مزار مبارک بزرگے رفتیم بر مزار او مردمان آمدند شش
 کنجک نذر معین میکردند هر حاجت که ایشان را بودی حاصل میشد شخصی آمد شش نذر معین
 کرد و دوران چندان سعی کرد مراد حاصل نشد باز آمد پیش صاحب نذر عرض کرد که
 بزرگ خدا من شش روپیہ نذر معین کرده بودم حاجت من روان نشد بزرگ جواب داد
 که مرا شش کنجک در کار است زیاده مطلوب نیست و حضرت من قدس سره فرمودند که زنی بود
 که شوهر برائے او نعلین به قیمت لکھ روپیہ خریده بود بر نعلین مروارید مرصع کرده بودند بعد
 شنیدیم که آن زن که برای قوت خود آرد و جوی می بخت و عاجز تمام شد سبب آن بود که
 شوهر آن زن بسیار بخیل بود و بیچ و رویش و مسکین را برای عند اللہ یک آثار آرد و خیرات نداد
 و نیز فرمودند که افغانان ملتانی بسیار بخیل بودند که بیچ و رویش را از دور ایشان جافظ محمد
 و حضرت مولوی خدائش رحمۃ اللہ تعالیٰ گاهی آثار آرد ندادند چون سنگهان
 ملتان رافتح کردند افغانان ملتانی را از شهر بدر کردند از هر دروازه و دوازده من
 در سنگهان در قبض و تصرف خود آوردند و مالک شدند و نیز فرمودند که در سرکار
 سندھیان یعنی بھارنخان بسیار فیض است کہ ہمہ سادات و علما و فقرا و غریبا از برات خوانند
 چنانچہ بعضی را جاگیر داده و بعضی را چاہ انعام کرده و بعضی را روزینہ مقرر کرده از ان سبب
 حق سبحانہ ملک بر ایشان مسلم است سہ چہار شپت شدہ کہ زوال نگرفتہ دیگر صاحبان
 چنانچہ سرایان و ملتانیان و بلوچان ہمہ خراب شدند از سبب بخیل کہ بیچ و رویش را روزینہ
 نکرده بودند حدیث البخیل عذو اللہ و لوگان زاهدان و نیز فرمودند
 کہ السخی حبیب اللہ و لوگان فاسقا و حضرت قبلہ من قدس سره فرمودند کہ
 کہ در اول ایام در توتہ شریفہ پیش میان حسن علی قرآن مجید میخواندیم روزی مرا یک
 فلوس بدست آمدہ بود تا اورا خرج نکردم مرا آرام نیاورد ما بزوز آن فلوس خرج کردیم تا مارا
 آرام آمد و شریف بر زبان مبارک نند کہ ترک الدنیاء اس کل عبادۃ و

حُبُّ الدُّنْيَا دَاخِلُ كُلِّ خَطِيئَةٍ وَتَنْزِيلُ فَرَمُودِند که حضرت حمید الدین ناگوری رحمة الله تعالی
 پادشاه تارکین است چون مقصد زیارت ایشان گویم کنج یک کثیره بدامن خج و بستم
 چون آستان بوسی ایشان کریم کنجان کثیره در دامن خج بنو و گفتم سبحان الله
 سلطان التارکین کنجان کثیره قبول نکرد که دنیا در نظر ایشان بسیار قبیح است چنانچه
 در حدیث شریف آمده است **الدُّنْيَا حَيْفَةٌ وَطَالِيَهَا كِلَابُ اللَّهِ تَذَرُ رَفَنَاجِيكَ**
وَحُبُّ مَنْ لَحَبَكَ أَصْبَحَ يَارِبَ الْعَالَمِينَ و نیز فرمودند که در قوم لوط علیه السلام بعضی
 مردم مرتکب کبیره بودند چون جلال الهی آمد هلاک کرد و بهیبت آن خداوندی
 که هنگام سحر کرد قوم لوط را زیر زیره و همچنین در قوم هود و صالح و شعیب علی نبینا و علیهم الصلوٰۃ
 والسلام بعضی مردم معصیت نمودند چون غضب الهی آمد همه را هلاک ساخت چنانچه حق سبحان
 در قرآن مجید ذکر فرموده لیکن در امت بنی صاحب صلی الله علیه و سلم اگر کسی مرتکب
 کبیره شود یک مواخذہ کند لغو ذلالت من ذلک دیگران باحیث رسول کریم امان دهد
 و نه هلاک ساد و این آیت را شاهد فرمودند **وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَىٰ** یعنی نه
 بر دوش هیچ بر دهنده و گناه دیگر را یعنی حق سبحان تعالی در امت رسول کریم رحمت
 کرده است که همون عاصی هلاک سازد و دیگران را در حفظ خود نگا ندارد و حضرت قبله من فرمودند
 که مهتر موسی علیه السلام گفت رَبِّ ارْنِي الظَّرْفَ الْكَبِيكَ و از حق سبحان در جواب کن تَرَائِي واقع
 شد عتاب بنود بلکه ناز بود تا شوق او زیاده شود چنانچه معشوقان است ناز کنند تا شوق
 و نیاز عاشقان باده گردد و بهیبت ناز نیست آنجا نازی چه گویم چه ماییم نیازی
 و نیازی و چه گویم و نیز فرمودند که دو دختر مهتر شعیب علی نبینا و علیهم الصلوٰۃ
 ولایت نصیب بود و نیز فرمودند که ولایت و نبوت ارث کسی نیست مگر حق تعالی
 بخواند و بهیبت این بیت را بر زبان مبارک نهند و بهیبت حق سبحان تاج نبوت و بهیبت
 و رنه نبوت چه شناسد شبان به حضرت قبله من قدس سره فرمودند که پادشاه حقیقی رود و بهیبت
 حق سبحان و تعالی است و این آیت را شاهد آورند و در وقت
يَخْلُودُ لِمَنِ الْمُلْكُ الْيَوْمَ إِلَهِ الْوَاحِدِ الْقَهَّارِ
 پیش بعضی پادشاهان این آیت را بخوانند روزی در خدمت حضرت
 قبله من قدس سره مردمان الحاح کردند که غریب نواز دعا فرماید که حق تعالی تقصیر ما عفو کند حضرت

قبلہ من این مناجات را بر زبان مبارک مناجات

یا الہی عفو کن تقصیر ما	تقضی طبیعتِ جہت	تقضی طبیعتِ جہت
ما ز خبثی کار خود کردیم خام	توز قدسی کار خود را کتام	توز قدسی کار خود را کتام
شیر انگار بر ما از کین	واحدی وحدت ہستی کوہ	واحدی وحدت ہستی کوہ
لفس و شیطان میرند از راہ مرا	تا بیند از داند چراہ مرا	تا بیند از داند چراہ مرا
زانکہ ما نیست جز تو و تنگبر	دشگیری کن چنان کہ و تنگبر	دشگیری کن چنان کہ و تنگبر
کس نکشتہ از دور تو نا امید	ای و امید و امید	ای و امید و امید
حفظ ختم کن ز شیطان رحیم	آمین یا رب العالمین	و حضرت قبلہ من قدس سرہ فرمودند

در کتاب دیدیم چون مادر موسی علیہ السلام وفات یافت وحی آمد کہ اے مہتر موسی گستاخہا کہ تو کردہ بود از حرمت مادر تو عفو کردیم اکنون از گستاخہا دور باش و طریقہ ادب و زبرد گستاخہا مہتر موسی است کہ حق تعالی در قرآن مجید ذکر کردہ است چون مہتر موسی بر کوہ طور رفت قوم او گو سالہ پرستی کردند از کوہ طور باز آمد قوم خود را دید گو سالہ پرستی میکنند گفت الہی ان ہی الہی لا فیتنک یعنی نیست این بایش از تو و دیگر گفت دے ادنی النظر الیہا اے بار خدا یا چہرہ خود مرا بنا تا بہ بینم انگاہ این غزل مولینا روم فرمودہ موسی نیم کہ ترسم از لن ترانی پے اے پیغمبر وانی را نیست صد نہالی ہماز و نیاز موسی الہی ولن ترانی پے روزے بعضے مردم در خدمت حضرت قبلہ از عرض کردند کہ غریب لوا از ان ظلم ظالمان بسیار تنگ آمدہ ایم غور فرما عید حضرت قبلہ من این ہندی فرمود ہندی جسی چہر ان متہ سائیر اتا وے چور متھے یعنی اگر کسی بدی کند چنانچہ در قرآن شریف آوردہ است عَمَلٌ صَالِحًا فَلِنَفْسِهِ وَمَنْ أَسَاءَ فَعَلِیْہَا کَرًّا نَبِیُّکَ کردہ باشد بر اے خود کردہ و اگر کسی کار بد کند بر خود کردہ باشد روز بروز در خان بلوچ در خدمت حضرت عرض کردہ غریب لوا از یک خروس شاہ صاحب ہ دین پناہ علیہ الرحمۃ کسان بد زوی خوردہ بودند خروس در شکم شان جواب داد ایشان تا دم شد چند مدت شدہ است کہ کوزن شاہ حاکم وقت کشتہ است و خوردہ سچ اثر نشد جواب فرمودند کہ حضرت شاہ صاحب نر بودند و ما خصی ہسیم و این سخن حضرت از کمال تسلیم و کسر نفسی است بعد از چند ایام حاکم مذکور او خوں لشکر اگر پزیرہ بخت بہ دیرہ غار یحان رفت و در آنجا کشتہ شد

و نیز در خدمت حضرت من بعضی از مردمان عجز کردند که قبله جهان ماسعود کردیم که مودی آیات و دیگر بار
 اموال شمار خراب میکنند که از شهادت هزار روپیہ با نقد بگیرند و غلہ گندم و جوار و باجره کہند در لنگر شریف
 میدهند حضرت قبلہ من این لفظ ہندی بر لفظ مبارک راند ہندی دودہ کا دودہ پانی کا پانی کچھ
 بیج کے بھوتانے یعنی اگر کسی بدگیری و غابازی کند عاقبت اور ازیان رسد چنانچہ شیخ سعدی در کتاب
 حقیقت الطریقین حکایت آورده کہ شخصی در شیرگو سفندان آب را ایختہ بفرودختی چند مدت بدین مدامت
 کرد و گوزگو سفندان خود را برای چرانیدن بدامن کوہ بردہ بود ناگاہ از درون کوہ سیلاب بیرون آمد و گو سپند
 تمام او در سیلاب غرق شدند گریہ و زاری آغاز نہاد و تلف آواز داد کہ این بہان آب است کہ در شیر امینہ بودی
 اکنون آن آب را حق سبحانہ فرستادہ کہ مال تو صہ ہلاک شد و نیز روزی سپہر قاضی حسن علی تب والہ اظہار کرد
 کہ در دل من خیال افتاد کہ حضرت صاحب قبلہ رضی اللہ تعالیٰ عنہ از ما غیبیان خبر ندارند و درین اندیشہ بجا بفتح
 حضرت قبلہ من در خواب فرمایند یک دندان از دندان تو می جنب من خبر دارم چون بیدار شدم ہچنان بود کہ
 فرمودہ بودند خیال فاسد از دل من دور شد و نیز یک کوہستانی در خدمت حضرت من عرض کرد کہ غیب
 نواز شما از حال خبر ندارد و فرمودند کہ ما خبر دار هستیم از شما و رہر معاملہ از خبر داری خود نشان میدہم کہ یک دوتو
 با زن در فلان غار خستہ بودی وزن خود را گفتم کہ سرسوی خود را بپوش کہ درینجا خوف پلنگ است چون آن کوہستان
 این خبر از حضرت من بشنید شاہان شد گفت راست فرمودی ہچمین است اما وصا قدامت او یا
 طفل حق اندای سپر و در حضور و غیبت از تو با خبر ہر نیز حضرت قبلہ من در بند کشا و علما سنگیر والہ
 کہ ایشان مجوس بودند در ڈیرہ غار یحجان رفتہ چند روز اقامت نمودند نواب ڈیرہ ہرگز التفات نہ نمود
 بعدہ نواب نام شدہ پیش حضرت من آمدہ عذر و معذرت بسیار نمود و علما را خلاص نمود و چیز اشیا ایشان
 باز داد چون از ڈیرہ روانہ شدند نیز در خانقاہ شریف شاہ آمدند از چاندن کہو کہ ہر سبب ستانہ بدست خود
 گرفتہ سہ بازگیر خواندند و شمشیر بر زمین زدند و او را باز دادند بعدہ فرمودند کہ ای کہو کہ ہر سبب تو بیج بادشاہ
 خراسان بہرید ہچنان شد کہ فرمودند کہ بیج اثر بادشاہی نماد ہست گفتہ او گفتہ اللہ بود و اگر یہ املقو
 عبد اللہ بود و حضرت قبلہ من قدس سترہ اکثر خدا و مان حق را از کار تزویج منع می فرمودند کہ شجرید
 بہتر است سالک چنانچہ در عوارف المعارف آمدہ و حضرت قبلہ من قدس سترہ بر خوردار ہندی والہ را
 فرمودند کہ امروز وقت قیلوہ و شخص پیش آمدہ این مولود شریف را **س** چشم بخت بکشا سوی
 من انداز نظر و اسی قریشی نسبی ہاشمی و مطلبی و ماہمہ نشاہ بیانیم و تو کی التجیات و لطف فرما کہ زند
 میگردد و نشاہی و بخواندند ما از ایشان نام پرسیدیم کہ شما کہ نام کسانید ہر گز جواب ندادند و خوردار

ملکات

مذکور چون این سخن را از قبله دو جهان شنید مولاوند کو بحضور پر نور شروع نمود و یکبار تمام کرد و دوم بار بخواند
 و نیز فرمودند چون وقت عشا حضرت قبله عالم رضی اللہ تعالیٰ عنہ قد را از نمودندی یک سطر بی پیر مرد آید کلیها
 مرزا خواندی و حضرت قبله عالم رضی اللہ تعالیٰ عنہ سماع نمود و بعضی از یاران هم موجود بودند و حضرت
 قبله من رضی اللہ تعالیٰ عنہ الحمد للہ را فرمودند که غزلبا و یولان این زمین یاد کن بوقت تجدد و بگو وقت سماع
 خواهم نمود که تاثیر بسیار دارند و نیز حضرت قبله من قدس سره سماع را بعد از نماز تہجد بسیار عزیز داشتندی روز
 در خدمت حضرت قبله من عرض داشت کردند که قبله دو جهان در و در شریف بقدر دو کڑ و در شانزده لک تمام
 کردیم و عافا ماند که حق سبحانہ تقصیرات ماعفو فرماید و باران خیر بار و فرمودند که در خدمت صاحب رو و یغیر
 بنی صاحب علی اللہ علیہ وسلم عرض نمودیم غور خواند فرمود و نیز در خدمت حضرت من و عالمیان نواب دیرہ
 اسمعیل خان والہ عرضی نوشت که قبله دو جهان بعضی از دشمنان از دشمنی از من ملک ڈیرہ مذکور میگردد
 غور فرمائید که وقت یاری و جنگیری سبت عاقبت باخیر شود حضرت قبله من قدس سره در جواب فرمودند
 که یک لکھ سورت فاتحہ و سہ لکھ در و دو بخوانید لیکن خوانندگان سورت فاتحہ در و در شریف در ویشان نیک
 بخت باشند امید است که دشمن بر تو ظفر نخواهد یافت از ہر وجہ خاطر جمعا ید و شیخ سعدی علیہ الرحمۃ فرماید
 بدست بر آنکہ استعانت بدویش برد اگر بر فریون زد و پیش برد و نیز یاران کہری بختیار خان والہ
 عرض داشت کردند کہ قبله دو جهان مردم از رحمت و باہلاک شوند غور فرمائید کہ حق سبحانہ این بار دفع سازد
 حضرت قبله من در جواب فرمودند کہ یک لکھ سورۃ فاتحہ بخوانید امید است کہ حق سبحانہ این بار از شما دور
 سازد چون یاران مذکور یک لکھ سورۃ فاتحہ تمام نمودند حق سبحانہ و بار دفع ساخت مردمان را بجان حاصل
 ست **حیث** دست شیخ از غائبان کوتاہ نیست و دست او جز قضیہ اللہ نیست و حضرت قبلہ
 من قدس سرہ ہر لفظ مبارک را ند کہ مصنف کتاب کشف عالم کلان بود و در علما ظاہر ہست از مشہور
 بعلامہ بود چون اورا ہدایت نصیب نہ و معتزلے شد وقت مردن از دہن غدارہ بیرون آمد نفوذ باللہ ہما
 علم بغیر ہدایت بکار نیاید **نظم** علم چون برتن زندباری بود و علم چون بر دل زندباری بود و علم ہما اہل حق
 احوال شان و علم ہما اہل دل احوال شان و نیز فرمودند کہ حکما را کشف و صفای بود چنانچہ حکیم جالینوس و بقراط را
 دستور بود کہ بر دروازہ خود نقارہ ہما وہ بودند ہر مریض کہ بر در آمدے چوب بر کوس دی حکیم مذکور مجبر شنیدن
 آواز کوس مریض را معلوم نمودی و در اندرون جمع خانہ نوشتہ بیرون فرستادی حکما اشرقیون را دستور بود
 کہ شاگرد بشرق بود و شاگرد مغرب بصف و کشف شاگرد اسبق کتاب از انجا تعلیم نمودی با وجود کشف کافر بودند و
 اسلام اختیار نکردند ہمہ فی ایمان رفتند نفوذ باللہ من ذلک مگر لقمان حکیم رضی اللہ تعالیٰ عنہ صاحب ایمان بود

چنانچه حق سبحانہ تعالیٰ در حق او میفرماید: **وَإِذْ قَالَ لِقَامٌ لِأَبْنَيْهِ يَسْمِعُ كَيْفَ تُكَذِّبُونَ** یا بنی! کاش میخواستید با
 اللہ وحدت و اصطلاح صوفیہ کرام عبارت از آنست که اشیا را عین حقیقت تعالی دانستن و اشیا عبارت
 از صور علمیه است حق سبحانہ را عشق بود که جمال خود را در آئینه با مختلف بنده خلق پدیدانمود چنانچه در حدیث
 قدسی آمده است: **كَثُرَتْ كُنُوزُ الْمُحِبِّينَ فَأَحَبُّهُنَّ أَنْ تُعْرِفَ فَخَلَقْتُ الْخَلْقَ** آسمان بود مختلف خواستیم که اثر
 آسمان ظاهر شود و ظاهر مختلف پدیدانمود صوفیہ کرام چون لفظ عشق ذکر نمایند گاهی از و مراد ذات بخت
 دارند و گاهی مراد از و محبت جمیل جمیل البصیر الی جمال مننوی شاد و باش ای عشق پر سودای ما با
 طیب جمله علتها می باشد ای قلاطون و جالینوس ما با ای دوائی سخوت و ناسوس ما با صار و گمانه و نشق
 بجبل با ای رایتیم من جبل رقص الحجل با عشق آن شعله است چون کن بر فروخت با هر چه خرم عشق
 باقی جمله سوخت با اللهم از قناعت شک و عشق حبیب صلی اللہ تعالیٰ علیہ و علیٰ آله و صحبہ اجمعین امین یا رب العالمین
 و حضرت قبله من قدس سره فرمودند که هر کس بر مذہب خود و اگر چه باطل باشد مستقیم باشد و از مذہب باطل انحراف
 نماید چنانچه کافران جان خود را در مذہب خود فدا سازند و اسلام هرگز قبول نکنند بلکه میگویند که مذہب ما حق است
 چنانچه میان حاجی شاذلی و گریش اظهار نمود که من در ملک فتم که چون کسی از ایشان شیطان در خواب
 آمده محکم ساختی همه مردم پیش او رفته مبارکباد کردند که ترا زیارت ابلیس شده است مبارکباد و نیز فرمودند
 که بعد از هزار سال حقیقت ابلیس ملعون احکم کند که قبر حضرت آدم و اصلوات اللہ علی نبینا وعلیہ السلام سجد بکن
 تا تر مقبول با گاه خود سازم ابلیس بخت میگوید که چون در عین حیات او را سجد نمودم اکنون
 حیا می آید که تربت او را سجد کنم همچنان با اسما بر انکار سجد حضرت آدم صلی اللہ تعالیٰ علیہ و آله و سلم و بعد از
 او مشغول تار و ز قیامت خواهد شد حقیقت تعالی از شتر این دشمن ملعون در امان خود نگا دارد و اللهم امین
 یا رب العالمین و حضرت قبله من قدس سره فرمودند که فرشته دو پر دارد یک پر جمالی و دیگر جلالی در
 جانبیکه پر جمالی میزند شکرت را فتح و در ملک فرخی واردانی باشد از آن سبب دل مردمان قوی با و خیرات کنند
 و آنجا که پر جلالی میزند شکرت را شکست شود و در ملک گرانی و قحط سالی گردد و از آن سبب دل مردم
 ضعیف شود و بیچاکس را طعام ندهند چنانچه پس از پدر خود و پدر از پس خود طعام مخفی کرده میخورند
 بیت چنان قحط سازد که اندر دشت با که یاران فراموش کرد عشق با اگر کسی در خدمت حضرت
 قبله من عرض نمودی که بدست خویش بقعه نوشته بدید این عبارت نوشته بخط داخل فرمودند
 غریب نواز مہربان من موجب نوشته من بعمل آرند زیاده و سلام و حضرت قبله من میفرمودند که تعلق
 زن و فرزند و دیگر اسباب دنیا را هر زن حق اند و این سخن مندی را بر زبان مبارک اندازند و می

گائین بلابین تے مال حبال + فرزند تے زال بھی بہی وبال + جو کوئی رہو انہاں تہین دور ہو ہی اوہ
 خوشحال ضرور + چنانچہ شیخ سعدی علیہ الرحمۃ میفرماید بیت تعلق حجابست بجا صلی + چو پیوندا
 اکسلی + صلی + مولانا جامی علیہ الرحمۃ میفرماید مثنوی ایچو ابہ اگوال وگر فرزندست + پیدست
 کہ مدت بقا باش چنہ دست + چیزیکہ مردگی جدا خواہی ازو + آن بہ کہ بزندگی جدا باشی ازو + چیزیکہ
 نہ در روی بقا باشی ازو + آخر ہفت تیر بلا باشی ازو + بیت درین رہ حاصل چیزیکہ نہ نیست
 دودل بودن بجز نہ حاصل نیست + روزے حضرت قبلہ من قدس سرہ میان تقی محمد باغبان را
 پرسیدند کہ شنیدہ ایم کہ یک جفت از گاوان شما گم شدہ است میان محمد تقی عرض کرد کہ غریب نواز
 بادادو مہربانی شما بازو در خانہ آرد اند حضرت قبا فرمودند کہ مہربانی مانست کہ ہمہ اسباب دنیا از تو گم
 شود و بفرات دل در یاد حق سبحانہ مشغول باشی چنانچہ روزے شخصی از انسی در حضرت گنجشکر رضی اللہ
 تعالی عنہ آمد پرسیدند کہ جمال با چگونہ است عرض نمود کہ مخدوم از ان روزی کہ سخت پیوندا کردہ است
 مواضع و اسباب و مشغول زراعت کلی ترک دادہ است و گر سنگیہا و بلانا می کشد حضرت گنجشکر
 رضی اللہ تعالی عنہ خوشحال شد و گفت کہ تندر خوش شد و نیز فرمودند کہ پیرن بامردان و صحبت
 میکنند کہ اگر مسافران بتوانند و دران شب فاتر باشند این نعمت بس عظیمست و ازین کار شکر خدا
 بجا آری و نیز حدیث شریف است ان عیسی علیہ السلام کان یحکم کل من الشجر و لیس من الشجر
 و یبیت حیث امسی و کم یکن کہ و لک یموت و لا یبیت یحرب و لا یجی لغد و حضرت قبا من قدس سرہ
 این بیت فرمودند بیت بہر کہ آمد عمارت نو ساخت + رفت منزل بدگیری پرداخت + بعدہ
 بیان فرمودند کہ از ہمہ عمارات عمارت دل از یادگیری حق سبحانہ بہترست دیگر ہمہ عمارات زوال پذیرند
 مگر عمارت دل ہمیشہ باقی ست بیت پس از سی سال این معنی محقق شد بخاقانی + کہ یکدم بانرا بودن بہ
 از تحت سلیمانی + چنانچہ مولانا جامی سپر خود را وصیت کردہ نظم علم کشید آمدہ عمرت قصیر ہر چہ ضرورت
 بدان مشغول گیر + اچہ ضرورت چون حاصل کنی + بہ کہ عمارتگرے دل کن + است عمارتگری داکم دل +
 و کشی از کشمکش اب و گل + پرورشستن از خواب خورش لباس وغیرہ تعلق کہ امکان بردن
 دارد بگذاری و خلوت گزین باشی و جان را بہ یاد حق مشغول داری ہر چہ بجز یاد حق سفت فراموش کنی
 و اصلا ماسک اندر ہوش را نہ ہی چنانچہ پیر مرید را وصیت کرد کہ چیزے کہ در دوجہان بکار آید
 یاد کروں حق تعالی ست دیگر ہمہ عبثست حکایت مریدے در مجلس پیرآد و یک لحظہ نشست
 زود برخاست پیر پر سید چار و دوش دیو از جہرزل میگزی می مرید عرض نمود کہ چیزے من در

فراموش شد در جستجوی او میروم پیغمبر کرده فرمود چیزیکه در دو جهان است آن لایق فراموشی نیست
 فقط و آن چیز عبارت از یاد حق تعالی است حکایت پیرموشیار با مرید فراموشکار
 ساوه مرید ز جهان گشت دست آمد و صحبت پیرموش گشت گرم کرده زمین جان بنو
 خاست از آن انجمن دل فروز پیرموش گشت که تعجیل صحبت و نفرت دیو از دم جبرین صحبت
 گفت مقنا پرده کش بوش گشت نادره چیزیم فراموش گشت میردم این لحظه به راه کو
 تا کنم آن گم شده را جستجو پیرموشید که ای بوالهوس در دو جهان است یک چیز پس
 کان نه سزاوار فراموشیست قبله گویائی خاموشیست گرمه آفاق در آغوش تو
 باشد و آن چیز فراموش تو غایت آگاهی تو غافل نیست حاصل اوقات تو بیجای است
 در بود آن چیز فریاد تو شاد کند خاطر ناشاد تو گود و جهان گشته فراموش باش
 لب ز سخن نشان شده خاموش باش جامی ازین مشغله خاموش کن هر چه در آن چیز فراموش کن
 زانکه سر انجام تو خاموشیست آخر کار تو فراموشیست یعنی که خاموشی و فراموشی
 ماسوی الله وقت مرگ حاصل آید پس آنچه عاقبت کار است بآن کار بند و بعمل آرو
 نیز فرمودند که گم نام شدن بهتر از شهرت است رباعی گر شهر شوی بشهر شهر نشاسی
 در گوشه نشین سوی همه و سواسی به زان نبود که خضر و گریبانی کسی نشاند ترا تو کمر
 نشاسی ایضا شهرت خلق بند محکم است بند مواز بند آهن کس کم است آن قبول
 خلق سجده اژدهاست مال بار آمد که در وی ره نداشت چنانچه حضرت بابا صاحب
 محبوب الهی را رضی الله عنهما وصیت کرده اند کن فی الدنیا کأنک غریب کما انک غریب
 و بشمار نفس خود را از اصحاب القبور قیید ذالک و حضرت قبله من قدس سره فرمودند
 که خدمت و فرمانبرداری والدین از دل و جان باید کرد که در حدیث آمده که والدین مثل
 کعبه الله اند و نیز فرمودند که اگر کسی را والدین رو کنند هرگز مقبول نشود و اگر حق تعالی رو
 کند باز مقبول شود و حق والدین مقبول نشود لغو باشد من ذالک و نیز فرمودند که او
 و خدمت کند مقبول شود مناسب این حکایت فرمودند که بریز بانه بسیار شوخ و شنگ بود
 زن خود را گفت که برو آب بیار وقت نمیشب بود و سر سگمت بود و باران می بارید با دهن
 و زمین گرفت زن قح آب پر کرده بیاورد و با دهن تمام بر سر شوهر خود اکثر شست استاده
 ماند چون زن ادب شوهر و خدمت او بجا آورد حق سبحانه و تعالی چهارده طهرت او را

عطا فرمود انکه این بتی فرمودند سبت هر که خدمت کرد او میخردم شد هر که خود را دید او میخردم شد
و نیز فرمودند که کار اهل الله از عقل قیاس بیرونست مناسب این حکایت فرمودند که هر یک شیخ خود را
در طواف کعبه الله را و الله تعالی شرفاً و تعظیماً قدم بر قدم شیخ نهاد شیخ سوئے مرید نظر کرده فرمود
تا سبت این بکن که من هر روز مقصد ختم کلام الله میکنم مرید پرسید معنی یا لفظاً و پیر فرمودند که در شیخ
در مسجد آمد وقت شب مردم او اطعام و آب دادند چون مردم از مسجد بیرون شدند در طاقچه مسجد
کتابها نهاده بودند آن درویش مذکور اکثر کتابها را بجمع جلد تناول نمود و وقت صبح چون در مسجد آمد
حیران شدند و نیز فرمودند که حضرت حسن افغان از مریدان مخدوم بهاء الدین ذکریا ملتانی رضی الله
عنهما بود و محض ناخوانده بود و بعد از آن مجید نیز نه خوانده بود و مردم عام از بزرگ استخوان چید
سطور از قرآن شریف و چند سطور از کتابها بر کاغذ نوشته پیش او نهاده پرسیدند از ایشان که سطور
قرآن شریف کلام است حسن مذکور بنور معرفت انگشت خود بر سطور قرآن شریف نهاد و مردم
حیران شده پرسیدند که تو هیچ ناخوانده بچه طور معلوم کنی جواب دادی که بنور حروف قرآن شریف بر
عرش معلی میرود و نیز فرمودند که روز قیامت حق سبحانه حضرت بهاء الدین ذکریا فرماید که بر است مایه
عنه آردی حضرت بهاء الدین عرض کند که حسن افغان یا چنانچه محبوب الهی فرموده که هر که
که بخیریت فخر کند بر روز قیامت من فخر به سوره سینه ترک یعنی ای خرد خواهم نمود و نیز حضرت من
قدس سره صاحبزاده اله بخش زید جیاته را وصیت فرمود که احسان کن بخلق الله که همه با تو دوست
خواهند شد چنانچه عدوی را دوست فرماید سبت بنده عاقله بگوش از نوازی برود و لطف کن بطف
که بیگانه شود و عاقله بگوش قطع کس نبیند که تشنگان حجاز برب آب شور گرد آیند و هر کجا چشمه
بود شیرین مردم مرغ و مور گرد آیند و نیز فرمودند که هر که اخلاق نیک حاصل است مراد امر ته
ولایت حاصل است و بغیر خلق نیک هیچ سوئیت چنانچه در وصف رسول الله صلی الله علیه و سلم وارد
قوله تعد و انک لعلی خلق عظیم و کان اشرف الناس و از که خود نفسا کان احسنهم خلقاً قال
شما هدا انک لعلی خلق عظیم ای علی بن عظیم و الدین جمیع الاعمال الصالحه و الاخلاق
الحسنه و قال ابو سقطی الخلق العظیم ان لا خاصیم و لا خاصم و قال الحسن لاله له
نعتی نیک جمیع اخلاق یعنی مطالعه الحق و قیل الخلق العظیم لیاس التقی
و الخلق با خلاق الله اذ المریق بالاعراض عبده و خطرو قال الجنید رحم اجتماع
بها ان نعله اشياء الخواء و الالفه و البصیقه و الشقیقه یارس و در خدمت حضرت

قبله من عرض کرد که غریب نواز بغیر محلہ ذات شریف بیچکس روزہ ماه رمضان نذر و حضرت قبله من
فرمودند کہ الحمد للہ کہ حق سبحانہ ما را توفیق داد اگر دن قرض خود داده اہل شہر را نیز و عاف فرماید کہ حق تعالی ایشان را
بر امت فرماید تا قرض خدا و افرماید و نیز فرمودند کہ شخصی کہ نام در نواحیہ لیہ بود و زدی کردی بر چاہ آمد
صاحب چاہ گاؤ خود را گفت کہ ای زرگا و بسیار است شود اگر ترا عذاب خواہم کرد چون کہون این سخن شنید
از زدی توبہ کرد کہون کامل شد و یکے از واصلان حق گشت چنانچہ مالک دینار رضی اللہ عنہ در اول
زمان تہنور بنواختی شبہ خفتہ بود از تہنور خود او از شنید یا مالک آن تہنوب الی اللہ این سخن از
طنبور و رسمع ایشان رسید از خواب برخاست تہنور و ہمہ مال را خرچ نموده راہ بیابان گرفت
و یکے از واصلان حق گشت اللہم از قنایہ کابلہ امین یا رب العالمین و حضرت من قدس سرہ
برزبان مبارک دانند کہ اعمال حسنہ چنانچہ نماز روزہ و غیرہ بیاری حق سبحانہ صادر شود و الحی علی
ذلک و اعمال بد چنانچہ زنا و شراب خواری و غیبت و مردم ازاری و غیرہ این کردار را از بندہ بیارے
نفس و شیطان صادر میشود و نمودار بد من ذلک نگاہ این بیت بر زبان گوہر نشان دانند
قطرہ نفس و شیطان زد کریمارہ من + رحمت باشد شعاعت خواہ من + نفس و شیطان
میبرند از راہ ترا + تا بیند از نذر چاہ ترا + شبہ نخ الدین ہندوستانی و خدمت حضرت قبله من
قدس سرہ عرض نمود کہ ای قبلہ من با عشق مرا گزیدہ است اگر وصال معشوق مرا کنایہ بہر و گزین جان
خود را بہر و ازہ انصاحب فد خواہم کرد سلطان العاشقین حضرت قبلہ من این رباعی را بر زبان
مبارک دانند شعر لقد کسبت حبیۃ اہوئے کبیری + فلما طیب لہا و لا راق + و لا النجیب
الذی شفقت بہ + فعدہ رقیۃ و تریاقی + مولنا جامی رحمہ اللہ تعالی در ترجمہ ان رباعی
تصنیف فرمودہ رباعی بگزیدہ با عشقت جگر کباب مارا + نہ طیب می شناسد نہ فسونگری
دوارا + مگر ان حبیب فلکش رہ بود دل زدستم + بفسونگری در آید بکند علاج مارا + و نیز
فرمودند کہ عشق بلائے سخت عظیم است طرفین میسوزد و مناسب این حکایت فرمودند کہ میں
حسن علی تب والہ قصہ جام خبیر و لیدہان ذکر کردہ کہ ہر دو عاشق معشوق بودند بقدر الہی
از سبب جلیل در بیان ایشان مفاقت او فدا و چون بعد از مدت ایشان ملاقات حاصل شد بہر دو
دیدن ہر دو جان فدا بحق تسلیم نمودند و این بیت بر زبان مبارک دانند بدیت عشق را نازم
کہ یوسف را با زار آورد + شیخ صنعان را ہدی را زیر زار آورد + و نیز فرمودند ہند می
ایہو عشق کیسا چنیدے نال آسا و امیتھا + و نیز فرمودند کہ دو زبان بودند با یکدیگر آشنائی داشتند

یکے زدیگری پر سب کے عشق پہ طور حاصل شود جواب داد اگر تو طالب بودی با من شورت کردی
و ہم فرمودند کہ سادکے باید کہ بجای سب سے نجات نشود و بلکہ با ہمہ مخلوق صلح کند انگاہ این بیت فرمودند
بیت حافظ اگر وصل خواہی صلح کن با خاص و عام با مسلمان است و با برہمن رام و رام
یاری دیگر گفت کہ غریب نواز از ما بنیر ادا و شما هیچ کار دین و دنیا حاصل نشود و عافرانند کہ حق سبحانہ
توفیق عمل نیک دہد کہ مقصود دارین دین امر متصور است حضرت قبلہ من قدس سرہ جواب فرمودند
کہ اے الدوام برائے شما و عامی نمایم کہ حق سبحانہ جمیع آشنایان ما را ہدایت کاملہ نصیب کند کہ
بغیر ہدایت هیچ مقصود نیست اللہم اَصْدِنَا الصِّرَاطَ السَّتَقِیْمَ آمین یا رب العالمین و نیز فرمودند
کہ از امر غیر مشروع دور باشد و مثالی زدند کہ فقیر مثل چادرست چنانچہ در چادر سفید و انوار زشت است
بمچنین از فقیر اگر عیاذ ابالدرد و آفت شد زشت تر باشد بعضی مردم عرض نمودند کہ غریب نواز
معاش ما بر اسباب ظاہر است زراعت کاشتہ بودیم احوال از سبب بندش باران خشک شد حضرت
قبلہ من در جواب فرمودند کہ اکثر مخلوقات نظر بر اسباب دارند مگر یک کس از ہزاران مخلوق نظر
بر سبب حقیقی و ہستہ ترک اسباب کند و نیز فرمودند کہ این مرتبہ ترک اسباب ہر کس را حاصل
نشود انگاہ این بیت فرمودند بلیت اگر زالہ ہر قطرہ و رشتہ + چو خرمبرہ باز از دیر شدی
ایضا کسب اسباب بہت پستی است + ترک اسباب بہ بالا دستی است + و نیز فرمودند کہ چون کسی
را حق سبحانہ از درگاہ میراند و مردود سازد نفس و شیطان بر آن غالب شوند و از کتاب منہای
کند چنانچہ شرابخواری و بہنگ و کونہ نوشیدن و دیگر امور غیر مشروع از و صادر شود و عود با
اللہ من زلک چون کسی را محبوب درگاہ خود سازد از وہمہ امور نیک صاوری شوند و غیر شرع از و
ہرگز صادر نشود و نفس و شیطان بر و ہرگز غالب نشوند قولہ تعالیٰ مَنْ يَتَذَكَّرْهُ اللَّهُ فَلَا تَضِلْ لَهُ
وَمَنْ يَتَّبِعْهُ فَلَا يَهْدِ لَهُ كَمْ نَعُوذُ بِأَنْفُسِنَا وَمِنْ سَيِّئَاتِ أَعْمَالِنَا کیساں در حدیث
حضرت من قدس سرہ صاحبزادہ نور احمد رضی اللہ تعالیٰ عنہ عرض کردند کہ غریب نواز با ہمراہ
شدہ ملاقات صادق خان کنید حضرت من فرمودند کہ بر پاسخاطر انصاحب ملاقات صادق خان
کنیم و اگر نہ ما را حاجت ملاقات نیست زیرا کہہ کیساں در چین حیات قبلہ عالم رضی اللہ عنہ
برائے زیارت قبلہ عالم در راہ میرفتیم ناگاہ شخصی در راہ پیدا آمد بر من سلام داد جواب سلام دادم
و باریا و بیچ التفات نمودم و روانہ شدم باز مرا آن شخص گفت کہ من خضرم و با من بیچ التفات
نمودی من جواب دادم کہ چون پیو در آمدیم مرا حاجت خضر مانده بدیت خضر چہ گویم

که چو خورشید هزاره بود سر چشمه او جرمه توله نیزه اجزاده مذکور فرمودند که گذران مایه پذیرد و رفت نمی
باشد حضرت قبله من در جواب فرمودند که غریب نواز اگر شما در خانه خود سکون دارم و زبیدند
جمع خلوقات بر دروازه شما سجده کردند و نیز حضرت صابزاده مذکور را فرمودند که قبا عا لم بر با
بسیار لطف و عنایات و همان نمودند که پادشاهی کونین عطا فرمودند و دیگر خویشان با بر ا قوت و جا
بهیم زیتون بریده می فروشد تا گذران معاش ایشان شود و روزی که شخصی عرض نمود که در اینجا بعضی مردم
نیک و بعضی بد اند و جوابش فرمودند همه نیک اند هیچ کس بد نیست نظم در ره نیک بد افکن خود را
سره انجا که همه پانهند و مردمش از شهر غاریست پشت خم خاصیت پر بار است و شاخ و میوه
کشد سر بقیام و شاخ و میوه شود خم بسلام و روزی حبیب اللہ خان ملتانی در خدمت حضرت
قبله من قدس سره سه سالین از پنبه پر کرده بیاورد و عرض نمود که یک بالین بر آگهی پشت مبارک نه
بالین دیگر بر آگهی هر روز از مبارک نیک سنوبری نیز از پنبه پر کرده بیاورد و حضرت من برگزیده هر چیز را
منظر نمودند و یک سوزنی از پنبه خالی بود و منظور کردند که بران جلو من نمودند از ان سبب که هر
دو پاے از کمال عشق عبادت و زهد و ریاضت خسته شده میبودند بر بوریا از سبب درد ماضی
توانستند نشست و لیکن وقت فراغ و سپین و نوافل سوزنی مذکور را در دستند می و چون
از خواندن نماز فارغ شدند باز دوزانو نشستندی لطم عشق نه کار جهان ساختن است و بل همه
نقد جهان باختن است و عشق بی دلی بقاد و ختن است و بلکه با داغ فنا سوختن است و
عاشق آن دان که نه خود باز رهد و لغنه ترک خودی سازد و نه ره دولت دنیا سپرد و نه سوی
نفت عقبی نگرد و قبله حاجت او دوست بود و هر چه جز دوست همه پوست بود و حضرت قبله
من قدس سره سه سالین و سوزنی را قبول نمودند از ان سبب که جمیع درویشان امر ضروری را امتیاز
نموده اند چنانچه در عوارف شریف آمده که مات ابو یزید رحمة اللہ تعالی رحمة واسعة و هم ترک التمس
الذی کان علیہ و کان عاریة فودود الی صابیه و کان شیخ حماد رحمة اللہ تعالی لا یلبس الثوب الا
مستغارا حتی لا یلبس علی ملک نفسه شیئا و قبل مات ابن کرنی و کان اسناد جنید و علیہ مرقعة و کان
وزن کم واحد مع رضایرة ثلثة عشر طلا و کان ابو حفص احمد رحمة اللہ تعالی یلبس لباس الثا تم و له بیت
فروش علیہ الرل لعلہ کان نیام علیہ بلا و طایر و قد کان قوم عن اصحاب الصدقة کرمون ان یجلبوا ستم
و من التراب جائلا و قد و من ترک ثوبا جاللا و هو قادر علی لبسه البسه اللہ تعالی جعل الجنة و قیر بها
ابو دراضی اللہ تعالی و جد فی ثوبه اربعون رقعة و کان عطائه اربعة آلات و قد روی عن رسول

صلی اللہ علیہ وسلم قال نورو اقلو کیم لباس النصوص لانه منزلة فی الدنیا و نور فی الاخرة وایکلم از
تفسد و ادینکم بحمد الناس و متناہم و حضرت قبلہ من قدس سرہ فرمود ساک را باید کہ نزد خود دنیا را جمع
نکند زیرا کہ اگر یک روپیہ نیز خود دارد و او را در راه خدا صرف نکند روپیہ وزن یک تالہ است بیت
تولہ از دین او کم شود نمودن بابت من ذلک این چنین دشمن را از خود دور باید کرد و در شخصہ در نظر حضرت
قبلہ من پانزدہ عدد روپیہ گذرانید حضرت قبلہ من قدس سرہ ہما وقت مبالغہ مذکورہ را بر علماء و فقرا
و بیوہ زنان و یتیمان و مسکینان عطا نمودند مگر یک روپیہ در کیسہ حضرت قبلہ من قدس سرہ فراوانتر
ماندہ شد چون وقت صبح آمد خادم اکرم را طلب فرمودند کہ ما را امشب خواب نیامد کہ یک روپیہ
در کیسہ من ماندہ بود روپیہ را از کیسہ بر آوردہ حوالہ خادم مذکور کردند و نیز بیچ چیز از میوہ ہا
گونہ گون و کشتیہ رنگارنگ کہ در نزد حضرت قبلہ من فرستادند و تناول نمودندی بلکہ
صاحبزادگان مہاروی زاد ہم اسد شرفا و خزاو دیگر مخلوقات را عطا فرمودند و خود رہو جلال
الہی مستغرق بودند چنانچہ در تعداد رکعت در روز جمعہ از خادم معلوم می نمودند و حضرت قبلہ من
رضی اللہ تعالی عنہ فرمودند کہ اگر کسی سوداگرے و اندک اندک کم کند برین نیت کہ غلہ از قیمت گران خج ہم
فروخت این امر در شریعت ممنوع است بلکہ ہر کس نیت کند عاقبت الامر خوار شدہ بمیرد نمودن بہر
من ذلک ازین کار دور باید بود کہ در شریعت منع است نیز فرمودند کہ حقیقت آدمی بغیر معاملہ
معلوم نمیشود کہ نیک است یا بد و این حدیث شریف شاہد اور دند المرء لیرف بالمعاملۃ قطعہ
اتوان شلخت بیک وز از شمال مرد کہ تا کجاش بمیدست پالگاہی علوم و دلی باطنش این بہا شود
غیر میشود کہ خبث نفس نگردد و بسا لہا معلوم و نیز فرمودند کہ بخار را ماہیت ہمزم وقت تراشید
معلوم میشود کہ اندرون پرست یا خالی بغیر تراشدن ہرگز معلوم نشود و همچنین ماہیت آدمی بغیر
معاملہ کسی معلوم نمیشود کہ کامل است یا ناقص نیز سیفر فرمودند کہ اگر کسی گوید کہ برای معاملہ من
گواہ شو ہر منظور نباید کرد کہ در ان امور اہمیت دور باید بود کہ سلامتی دارین ضرور بودن
از معاملہ دنیاوی است کہ در معاملہ دنیاوی سراسر نقصان دین است ازین سبب اہل اللہ معاملہ
دنیاوی ترک نمودہ کار دین اختیار کردہ اند و در متابعت نبی صاحب اللہ تعالی علیہ وسلم اہل اللہ اکثر
باید نمود و کار دین اختیار باید کرد کہ ہر خلاف ایشان گذرند نور ایمان از و سلب شود نمودن بابت من ذلک
کا قال فی الدین بین الہدی فی فتوحات الہدی و تقدیر عن رویم رضی اللہ تعالی عنہا من قعد فی الصوفیۃ و خالفہم
فی شئی مما تحقیقون نزع اللہ نور ایمان من قلبہ و حضرت قبلہ من قدس سرہ فرمودند کہ در زمان

حضرت قہد عالم رضی اللہ تعالیٰ عنہ در میان درویشان خلق بسیار بود چنانچه ماوراء سمکونست
داشتیم در گوشه مسجد یک کلشمن انداخته بودیم و دو یار دیگر از پشاور بر آفرودختن سجدہ آتند ایشان
نیز در مسجد سکونت داشتند وقت خفتن اگر ایشان بر کل خواب می نمودند ما بزمین خفتیم نظم هر که
خلق از خلق او خوشنود نیست + هیچ قدری بر در معبود نیست + خوئی بد در تن بلای جان بود +
مردم بخوناز انسان بود + حضرت قبلہ قدس سرہ بر زبان مبارک می آندند کہ خواجہ عبدالشکور بلخی
رحمۃ اللہ تعالیٰ و تمہید آورده کہ محتغالی را خالق الخیرین باید گفت از سبب ادب اگر فی الحقیقہ
خالق خیر اوست چنانچہ حضرت آدم صلوٰۃ اللہ تعالیٰ علیہ نبینا و علیہ السلام نگاہ داشت ادب نمود و گفت
رَبَّنَا ظَلَمْنَا أَنْفُسَنَا بِالْإِسْمَاءِ الْمَقْبُولِ وَنَحْبُوبُكَ يَا رَبَّ الْعَالَمِينَ کشتن ابلیس ملعون گستاخی نمود و گفت یا خدای
مردود جناب او شد نمود بالبدن تنگ کرد المادب نیز الشریعۃ کلہا آداب چنانچہ التصوف کلہا آداب
ہست از خدا خواہیم توفیق ادب + بی ادب محروم ماند از لطف رب + و نیز فرمودند کہ بزرگی ابلیس
را دید در صحرانشہ چنان میگرفت کہ اب از چشم او مثل جوی بر زمین روان بود بزرگ پرسید چرا
گریه میکنی ای ابلیس جواب داد کہ حق سبحانہ مرا از درگاہ خود مردود داشت از آن گریہ میکنم آن بزرگ فرمود
کہ قبر حضرت آدم علی نبینا و علیہ الصلوٰۃ والسلام را سجدہ کن تا باز ترا محتغالی مقبول بارگاہ خود نماید ابلیس
ملعون جواب داد کہ چون در حین حیات آدم سجدہ نمودم اکنون جیامی آید کہ تبت اورا سجدہ کنم و نیز فرمودند
کہ ہمہ با ظہور اسماء الہی است مثلاً کسی مومن را گوید کہ تزدہ ہزار و دینار دہم کافر شوند و بالبدن
من ذلک ہرگز قبول نخواہد کرد زیرا کہ مظهر اسم ہادی است و اسم ہادی مومن را نکذارد و کہ
سوی کفر رود اگر کسی کافر را گوید کہ مسلمان شو تزدہ ہزار روپیہ دہم کافر ہرگز اختیار نہ نماید زیرا
کہ کافر مظهر اسم مضل است اسم مضل اورا نکذارد کہ سو اسلاام رود و نظم قبطلی و سبطی ہمہ بندہ تواند
عاجز امت تو اناستند + ای دعا از تو اجابت ہم ز تو ایمنی از تو ہما بت ہم ز تو + شبی
نجم الحق در خدمت حضرت قبلہ من قدس سرہ عرض نمود کہ غریب نواز دعا فرماید تا مرا اوصال معشوق
حاصل شود و حضرت من فرمودند ہنوز عشق تو خام است چون بختہ شود معشوق تو بر تو عاشق خواہد
این بیت را خواندند بیت بصدق انکسر کہ ز دور عاشقی گام + معشوقی بر ادا خورش نام + و نیز فرمودند
مردے بزرگ عاشق شد بعدہ در میان ایشان مفاقت واقع شد بعد از یکسال چون یکدیگر را دیدند
بجز روپین فات یافتند و نیز فرمودند کہ از ہمہ دیوانان کلام دیوان حافظ صاحب تمام کوشش است و نیز فرمودند
حافظ شیرازی سکہ وحدت وجود را در پردہ ملاحات صوفیہ بیان نموده کہ بغیر دستہ اصطلاحات صوفیہ

کلام دیوان حافظ مفہوم کسی نشوونیز فرمودند کہ بلاہ شاہ شمشیر برہنہ است کہ مسئلہ وحدت وجود را
 بغیر پردہ نموده دیگر عالمی مسئلہ مذکور را اور لغت عربی و فارسی بیان نموده و بلاشاہ و شاہی روزے
 در خدمت قبلہ من عرض نمودند کہ شخصہ وزوز حجہ وزدی کردہ قرآن مجید وقت ظہر برو کہ در شیر
 بر آخوندن نماز در مسجد آمدہ و در حجہ را افضل نموده بود از سبب اموشی چون این خبر شائع نمودند بزبان مبارک
 رانندہ روز زمان سابقہ مردم را خوف خدا تعالی بود قرآن و کتاب بزدی نبردندی و نیز فرمودند کہ عکالت
 قیامت است کہ مردم بد مذہب خواهند شد و کافران غلبہ کنند چنانچہ دینت اللہ شریف بتان خواهند نمود و زمان از
 قوم اوسن پیشین بتان پارکوبی و بازی خواهند نمود و بعدہ حق تعالی عوجل ملککہ فرمان دہد تا عبتہ اللہ را از زمین
 برداشتہ بسوی آسمان خواهند برد و نیز فرمودند کہ قیامت در آن وقت قائم شود کہ کسب کسب زمین اسم اللہ
 گویشی بر لفظ مبارک رانند کہ عرس اول حضرت قبلہ عالم رضی اللہ تعالی عنہ در وطن خود کہ کوبہ در کست
 کردہ بودیم و شہرہ گو سفند خریدیم کہ یک گو سپندہ قیمت پیر و پیر گرفتیم و فریج کردیم و چون بچہ شد
 یک یک گو سپندہ صد مرد کوستانی دادیم کہ مردم مندی طاقت خوردن مان نداشتند کہ بسیار
 فریہ بودند و بیان فریبی گو سپندان نمودند کہ طاقت رفتارند نداشتند می دادشان از پرچار پائہ برداشتہ
 آوردند و باقی عرس قبلہ عالم رضی اللہ تعالی عنہ مدت پنجاہ سال باز یادہ بر جانقاہ شریف کردیم و نیز فرمودند
 در ملک صحرابورہ گو سپندان بسیار قیمت بابت چنانچہ یک یک نہ قیمت دوازده روپیہ فروشند
 روزے شخصہ در خدمت حضرت قبلہ من چند گل تازہ نگذاشتند حضرت قبلہ من بر گلہا نظر فرمودہ این بیت
 بر زبان در افشان رانند بیت نام و نشانت نہ و دامن کشان میگندرسی برہمہ نام و نشان ہونیز
 این مصرع در پڑہ عیان بانم و بے پردہ ہنار و نیز این مصرع بر زبان در افشان رانند مصرع
 حکیم سخن بر زبان آفرس - و حضرت قبلہ من قدس سرہ فرمودند کہ مولوی سلطان محمود خان بیلہ را
 بسیار دنیا جمع کردہ بودند بعد از وفات ایشان خوشیان مولوی مذکور در نزاع افتاد و دنیا مولوی
 مذکور رحمۃ اللہ تعالی سبب خرابی خوشیان شد - حضرت قبلہ ام قدس سرہ العزیزہ در اتنا تعلیم کیا
 احیاء العلوم این عبارت را بر زبان در افشان رانند من ارادوا التوبہ مع التوبہ نمودند و ان
 ارادوا التوبہ بلا توبہ فہو مسترف - و نیز فرمودند کہ العالم بلا عمل کالتجابل - روزے و خدمت
 قبلہ من نواب عبد الجبار خان نواب ڈیرہ غارنجان عرض نمود کہ غریب بوزانہ از براخرج
 در ویشان شہر جھامری ما گیر گیرید حضرت قبلہ من قدس سرہ جواب فرمودند کہ نا
 این ما گیرنے گیریم کہ خلاف سنت پیران و شیخان ماہر گرنہ خواہیم نمود کہ ایشان قبلہ

نگردند بعضی مردمان عرض کردند که برای صاحبزاده گل محمد جاگیر بگیرید۔ فرمودند گل محمد را نیز حاجت بگیر نیست۔ اگر نعلین می و ایشان است کنند بر آید خدمت او مقربان چند تنگارشوند۔ و نیز در خدمت حضرت قبله من شخصی عرض کرد که غریبانه از ما فقیران در دنیا بسکه معاش خجسته داریم در روز قیامت حال ما فقیران چه طو خواهد شد۔ حضرت قبله من قدس سره فرمودند که فقیران پیش از تو نگران با نصیبی در بهشت داخل شوند الحمد للہ ذالک۔ شبی حضرت قبله من قدس سره بر زبان مبارک رسانند که درویشی بود مالش مردان بسبقت بردند آن درویش مال خود را از مردان طلبید و مردان با نمودند بزرگ بدو عا که شمارا مورچه ها خواهند خورد و بعد از مردان هر جا که می نشستند مورچه گرد و در تمام انبوه میکردند و مردان را ملاک ساختند و نیز فرمودند که شخصی را کسی از اربابان در نیجه خاطر شد فرمود که ترا گسها ملاک خواهند خست آن شخص انگسها ملاک نمودند و بعد از حضرت قبله من قدس سره فرمودند که فضل الناس انبیا و اولیا را اندک دنیا را ترک نموده اند و احوال برای حق سبحانه گرفتند برای اغراض دیگر شخصی در خدمت حضرت قبله من قدس سره عرض نمود که کتاب سلک سلوک اسطالو نمودی در آن صفات آدمی مذکور است از آن صفات هیچ در خود نمیشناسم حضرت قبله من قدس سره بر زبان مبارک رساندند که آدمی شدن بسیار مشکلست و این بیت را نیز فرمودند بایت آدمی نیست که دینی در دست + محوگان کرده یقینی در دست + نیز شخصی عرض نمود که ادا و فرمایند که نفس خود را معلوم سازم حضرت قبله من فرمودند که شناختن نفس بسیار مشکلست بعد از این حدیث را بر زبان گوهر نشان رسانند من عرفت نفسی فقد عرفت رتبه و حضرت قبله من قدس سره فرمودند که اروپا نامهند و از کاروان مسو خان بود پیش از اظهار نمود که مرا با کیسه و بهتان دشمنی بود کیسه کرده را گفتم چون آن بهتان مزاح از زراعت خود گیاه بخانه آورده خفیه چند خوشه داخل گیاه او کن کرده همچنان کرد چون مزایع گیاه نزدیک خانه خود آورد کرده گیاه او را تفحص نمود هیچ خوشه در گیاه او نبودم چنین که روز با و این معامله هیچ خوشه در گیاه او نیافت شد حق تعالی جان و بهتان حافظ و نامرودستیار بود هیچ غریب ما با و تاثیر نکرد و بعد از آنکه گفت چون این معامله دیدم از دشمنی مردم تو برکردم و نیز حضرت قبله من قدس سره فرمودند که شخصی را دشمنی شریده تفنگی چون حق تعالی حافظ آن شخص بود از مردن او را نگاهداشت و نیز حضرت قبله من قدس سره فرمودند که اگر روزی بسیار سعی و کسب نماید و در روزی که حق سبحانه مقدر کرده است بغیر کسب سعی میرساند و غم و اضطراب نماید و خورد که او را تراق مطلقست روزی دیدم همه مخلوق اوست چنانچه در قرآن

شریف می فرماید و ما من دابة فی الارض الا علی الله یرقیها بیت ضامن بوزنی توروری رمان + دیده
 کورتو بسوے خسان + حضرت قبله من قدس سره بلفظ مبارک اند که یکی اهل السدور راه میرفت زنکه
 زشت رو در پیش او آمد اهل السدور پرسید تو کیسی زنکه مذکور عرض نمود که من دنیا ام باز بزرگ پرسید که تو
 چنین زشت روی ترا مردم چرا دوست دارند که طالبان خود را صورت خوب می نمایند هر که طالب ثن سیت
 در نظر او زشت می آید و از من نفرت می سازد و مرا قبول نماید شخصی در خدمت حضرت قبله من عرض نمود که
 غریب نواز جنگها که میشوند بسیار مخلوقات منتول گرد و حتی سجانه تماشای بیند حضرت قبله من قدس سره
 فرمودند هندی اساو امرن تساو اما سا + کندی او تے و یکجه کهلو تماشای + نیز شخصی عرض نمود که یکی مرد
 اظهار ساخت که زنکه من با مردم فریب نموده در دانه گلچ امیخته می فروشتد حضرت قبله من قدس سره
 فرمودند که آن زن را خوف ایمان نبود لکن او را ملاحظه ایمان بود این فریب با مردم نمودی شخصی گفت
 زنی اب در شیر انداخته فروخت بعد مردن او را دیدند که هر دو پا او با سوی پیشانی بسته بودند و او بخیر
 سخت تر شده با کسی خجیده نشد همچنان او را در گور مدفون ساختند حضرت قبله من قدس سره بزربان
 در افشان را ندند که حق سجانه عمل صالح نصیب کند و نیز فرمودند که کتابها که بدین زبان تصنیف کرده اند چنانچه
 مستر لیان و خاجیان و دوا بیان و رافضیان و دیگر فرقه با باطله مطالعه نمایند باید کرد که ممنوع است چنانچه
 در فوائد آمده که مخدوم بهار الدین پسر خود را منع فرمود از شروع نمودن کتاب که مصنف او مذمت معتزلی
 داشت نیز فرمودند که چون سالک را حق سجانه روزی شب روز بغیر سوال و احتیاج مردم نصیب کند
 شکر او بجا آر د که او را بدروازه غیر خود مخلیج نکرده و نیز فرمودند که روبرو خادم در خدمت حضرت سید
 جلال الدین رضی الله تعالی عنه آمده عرض نمود که امر دزد زنده شما یک فلوس شخصی نذر گذرانیده است
 دیگر هیچ چیز نیامده سید مذکور خادم را فرمود که شکر خدا تعالی باید گزار و که فلوس را بر دریا شخصی آورده
 نه ما احتقاعی بر آن فلوس بر دروازه غیر محتاج نموده **نظم** انکه شیر انرا کند و با مزاج + احتیاج است احتیاج
 ست احتیاج + انکه شیر انرا دروبه که شوند + احتیاج چو که پیش که برند + کاتب حروف پیش شمع خود
 قاری فتوحات کی بود چون این آیت آمد **وَمَا أَنَا بِظِلَامٍ لِلْعَبِيدِ** بزربان مبارک اند چون کسی
 موسن حق تعالی را ظالم گوید کافر گردد و نعوذ بالله من ذلک نیز چون آیت آمد **لَا تَدْرِي لَآلِئُهَا رُؤُوسُ**
يَذَرِكُ لَآلِئُهَا رُؤُوسُ دند که ادراک ذات حق باعتبار کنه محال است که کنه ذات مدرك هیچ نبی و ولی گردد
 چنانچه در کسکول شریف فرموده است **لَا يَذَرِكُهُ نَبِيٌّ وَلَا وَلِيٌّ** نیز حضرت حافظ شیرازی فرموده بدیت
 عنقا شکار کس نشود دام باز چین + کاینجا همیشه باو بیت است دام را به عنقا عبات از ذات مطاعت

باعتبار مرتبه لاتین چون از مرتبه لاتین در مرتبه تعین موصول ظهور کند مرکب مشهور شود باعتبار اسما
 وصفات لاس حیث الکنه روزی قاضی نوز محمد عرض نمود دعا فرمائید که حضرتعالی باران خیر ببارد و دعا
 فرموده این بیت فرمودند بیت قاضی اربابانشیند برفشاند دست راه مختسب گرمی خورد معذور
 وار دست راه و نیز فرمودند چون سلمان نوکر کافر گردد بر کمان ایمان و جان بر باد و نیز این بیت
 فرمودند بیت سباده اول این فرومائید شاد که از بهر دنیا و بدین بیاید و نیز فرمودند چون سلمان
 نوکر کافر ان شود و حکم کافر نیست در کتب فقها آمده که خون معین ظالم بدست و معین کافر اگر کشته شود از
 دست مسلمانان مردود شود و نعوذ الله ذلک و اگر مسلمان از دست او کشته شود شهید بود و اگر او را کبشند
 غازی بشد و لبر غازیان یابد روز مردم عرض نمودند که غریب نواز و درویش صائم الدین بزرگوار میان غلام محمد و
 دیگر علیان حضرت قبله قدس سره فرمودند که حق تعالی ایشانرا زیاده توفیق دهد روزی در خدمت حضرت
 قبله من خبر کردند که شخصی با زن بیگانه بد فعلی نمود او را کار داران گرفته حبس نمودند و حیرانه می طلبند
 چون حضرت من این خبر شنید گفتم که چون بنده را حق سبحانه از دست خود بگذارد و بدو قهر نازل گردد
 و شیطان بر آن غالب گردد و او را در مناسبتی اندازد و نعوذ بالله من ذلک چون حقیقتی بنده را از دست خود
 بگذارد هرگز نفس و شیطان غالب قرار نشود و هر وقت عابد کرد که حق تعالی از دست نگذارد و زیر ساه
 فضل خود بار و نفس و شیطان غالب نشوند بیت نامه فضیلت و شکر باشد و اگر باز آنکه رسائی شود
 یک شخص خدا یابد و فعل بد صادر شد خبر نمودند که فلان کس ترکب مناجی گردیده است چون حضرت من این خبر شنید
 فرمودند اگر قهر خدا بر و نازل نشد این چنین بفضل از و صادر نشدی مصرع الامان یا الامان یا الامان
 و نیز فرمودند که بخش نام لغاری بود شعر بندی خوب گفته هندی آکبه بخش لغاری جو کهن کیتی ہے
 زاری و مگاتیر و میند کاری و مین او گن باری و پرده چین تو میر اسائین و این نیز فرمودند بیت
 کشتگان خنجر تسلیم را و هر زمان از غیب جان دیگر است و نیز فرمودند نظم پادشاه جرم بار و گذار
 مانگه کاریم تو آمزگار و تو نگو کاری ما بد کرده ایم و جرم من اندازد سجد کرده ایم و نیز فرمودند که
 صحت بدن از همه نعمت دنیاوی فاضلتر است که کار دین و دنیا بر صحت بدن موقوفست
 و نیز این بیت خوانند بیت چنانکه کسی از تنگدستی که گنج بیکر است تندرستی و مناسب
 این حکایت فرمودند که یک پادشاه را جسر بول شنیچیم دو صحت روی نمود و بعد از یک بزرگ
 اندوختن التماس نمود که حضرتعالی مرا صحت دهد بزرگ فرمود که اقرار بکنم با و شاه میبایست بر ده تا نرا
 دعا کنم که حق سبحانه ترا شفا کامله بخشید همچنان فرمان بجاء و بدعا آن بزرگ صحت یافت بعد از آن

ترک دستاویز حوالہ پادشاہ نمود و فرمود کہ من این معاملہ برای آن نمودم کہ ترا آگاہ سازم کہ پادشاہ
 ملاک دنیا بیکارست کہ قبول تعمی از روزیادہ قیمت ندارد و بکہ مدت دنیا یک ساعت و نیز در حدیث
 است الدنیا ساعۃ کذیبت فیہا راحۃ فاجعل فیہا طاعۃ و دنیا مثل مردارست بہیچ قدر نزد حق سبحانہ
 ندارد ازین سبب انبیاء و اولیا اورا اختیار نمودند و متوسل تر کس این شرب بار اندر دست بگویی
 یکدور روز + تا کنی اندر شراب خلد پوز + یکدور روز + چہ کہ دنیا عتست + بہر کہ ترکش کرد اندر
 راحتست + معنی التترک راحت گوش کن + بعد از ان جام بقار نوش کن + برسگان بگذر این
 مردار را + خورده بشکن شیشہ پندار + الدنیا حیفتہ و طاب لہا کلاب + و نیز فرمودند کہ چون
 دنیا زیادہ گردد آدمی غناک و خوار شود چنانچہ در زبان افغانی گویند دنیا دار خدای خوار و نیز حضرت
 نظام الدین گنجوی مینفراید بیت فراوان خزائن فراوان غمست + کم اندوہ آنرا کہ دنیا کمست + و نیز فرمودند
 کہ اگر کسی را مشکلی پیش آید بگوید خداوند بجزرت نیکو داند و بیکزنان مشکل مرا آسان کن حق تعالی مشکل
 آسان گرداند و نیز فرمودند کہ زبان نیک قلیل باشد سالے جدش باران شد مردم احاح و راز می تمام
 نمودند حضرت قبلہ من فرمودند زبان نیک نماز خوان بعد از نماز فجر یا عصر یکجا جمع شدہ دعا بخوانند حق
 سبحانہ دیکار ایشان قبول خواهد فرمود همچنان کردند باران رحمت نازل شد و نیز فرمودند بنی صاحب
 و رزبان بیوہ رفتی و دعا خیر از ایشان التماس نمودی چنانچہ مولانا روم گفتہ است رحمۃ اللہ علیہ بیت
 برد بہر بیوہ زن رفتی رسول + کہ دعا کن تا شود احمد قبول + و نیز فرمودند کہ سالک را صحبت
 صالح بہترست از صحبت بد چنانچہ تفحیات الانس آدہ کہ سودترین چیزے مریدان صحبت صالح و
 اقتدا با ایشان مراد از فعال و اسلاق و زیارت قبرهای دوستان خدایتعالی قیام بجدت یاران و فقران
 کند و نیز این بیت فرمودند بیت خدا را رقیب امشب نیازی دیدہ برہم نہ + کہ من بالعل شیر فیش نہانی
 کیست سخن دارم + نیز بار بار این سخن بار زبان مبارک اندر دہند ہی تاری ہی صحبت تی بوی و
 صحبت + یعنی صحبت صالحان سجد امیر سازند و صحبت بدان از وصول حق بازدارد و نیز فرمودند
 اگر کسی چیزی بدزد و مسروقہ رانفع خود اندکی الحقیقہ زبان دار و چنانچہ در مثنوی شریف آدہ کہ درو
 چون ال کسی را بر تصور کند کہ شکاری کہ دم غنچہ شدم و این بنید اند کہ خار را گل و سم را حل و مار را گنج و صدرا گوہر
 و شراب آب استہ خود را در عین ہلکہ اندازد کہ دشمن جان را دوست تصور نمودہ کہ ارسا امواکم و اولادکم
 کم و قشتہ میرست اگر برد مالیت عدو پرفنی + راہزن را بردہ بہتر از خرنی + و نیز فرمودند اگر کسی شرب
 شیخ فرید گنجشکر عرض نمود سہ کہ بر آسن بجانب فلان امیر سفارش نامہ عنایت فرمائند حضرت جنتشکر

این حدیث در
 کتاب التترک
 مذکور است

همین عبارت که این تعظمی حشمتاً و عظمتاً و انت الکبر و و ان لم تعظم شیناً فالما تعظم هو الله
 و انت العز و حرمت فرمودند و اکنون در سفارش نامه عبارت بسیار مینویسند و نیز فرمودند که
 حق سبحانه اکثر لطیف اند همیشه بر مخلوقات احسان و لطف می فرماید بعضی اسما قهریه اند و آن بعضی کافران
 دارند و حق مومنان بلکه حقیقتاً کمال را دوست دارد و ان الله جمیل و الحی و ان الله عز و جل و ان الله عز و جل و ان الله عز و جل
 مدد یمن با کورگان و زنان بلا نیست این دور باید بود چنانچه در قرآن مجید آمده کسیکه در مصیبت صوت
 از حقیقت بی صورت محجوب باشد فقد خسر خسر انما یبیتنا و نیز فرمودند نماز و روزه از افضل حق سبحانه ادا
 می شود و دنیا داران نماز ترک سازند و روزه ماه مبارک رمضان نیز ادا نکنند و این سعادت محروم نموند
 با وجود آنکه طاقت و وسعت دارند که تابستان را در تابستان سازند که با دنیا
 به حساب می آیند لیکن چون بر ایشان نفس و شیطان غالب و حاکم اند میگویند که ما را بروزه داشتن
 خسته بخود اذین سعادت اینغوی نفس و شیطان محروم مانند آغاذ و نالند و جمیع المسلمین من شرور
 النفس و الشیاطین و نیز فرمودند که کلمه شریف گفتن بسیار آسان است لا اله الا الله محمد رسول الله
 بر مومنان و برگز کافران کلمه نگویند بعضی از کافران را بعد از اسلام آوردن پرسیدم که شمار کلمه شریف
 پیش از اسلام آوردن بچه طور منظر میآید بیان نمودند مثل کوه می نمود یعنی چنانچه بر کسی افتاد که بخت باشد
 ما را اینچنین کلمه گفتن دشواری می آید چون حقیقتاً عینیت فرمود گفتن کلمه مبارک ما آسان شد الحمد لله
 ذلک و نیز فرمودند بدیت سکه که بر سیر و بطحاز دند و نوبت آخره بخاراز دند و همانوقت شخصی آمد ظهار
 نمود که من ملک خراسان و هندوستان را دیده ام که هیچ جادوینداری نیست مثل بخار او دیگر دوله
 مبارک از سبب برکت آن صاحب بسیار دینداری است و هم فرمودند که صحبت صاحبان بطی الاثر
 است و صحبت بدان جمیع الاثر است و از صحبت بدان دور باید بود و نیز فرمودند که سالک باید که خود را
 از همه بدتر و کمتر بداند و این بیت فرمودند قطعه مرا پر و اما مرشد شهاب دواند فرمود بر روی آب
 یکی آنکه در خویش خود بین مباش * دیگر آنکه در غیر بدین مباش * الحمد لله علی ذلک و نیز فرمودند
 هر کس بجهت عمل خود جزا خواهد یافت - اگر نیک عمل کند چنانچه خیر یابد من تعین ثقیال و رة خیر و رة
 و من تعین ثقیال و رة خیر آیه و هم فرمودند قل کل یعلم علی شاکله * و نیز فرمودند بدیت من نگویم
 طاعتم بپذیر * طاعتم بر گناهیم کش * شب در مناقب حضرت قبله عالم سالعه میفرمودند بعد از آن آه
 سوخا آورده اند و اکثر این بیت را بخوانند * حریفان ما خوردند و فتنند * حتی غمخانه ما کردند و فتنند
 و نیز این آیت را فرمودند ان الله یحب المتطهرین و یحب المتطهرین نیز حضرت قبله من قدس سر

فرمودند کہ اگر ہم مخلوق را تنبیه بودی کار جهان خراب شدی زیرا کہ بنای جهان بر غفلت است و از صد
ہزار یکی متنبہ میشود ترک دنیا نموده طالبی شود و شنب و زور یاد او باشد و نیز فرمودند کہ کسی در راه حق تھا
خرج کند حق تعالی نیز اورا چیزی عطا کند چنانچہ اومی کسی را مہمانی کند بہادر دل خیال کند کہ من اورا نیز بہمان
خواہم نمود حق سبحانہ کہ اگر ملاکر امین است بر بندہ خیرات کند عطا کند روزے مردم بسیار الحاح نمود
کہ زراعت ما گرمی بخورد کہ اور در ہندی ہندی میگویند حضرت مین این بیت فرمودند بلیت
سہ بلا نازل شدہ بر تن ضعیف و دزد و دگر قاضی شریف - و نیز این مصرع فرمودند
اندر دیواری آید سگ یا حین + و چون نصاری قلعه متان تسخیر نمودند بمقابر ادیبان خدای
ادبی نمودند چون این خبر بہ جمع مبارک رسید این بیت بر زبان مبارک رانند بلیت چون خدا
خواہد کہ وہ کس در سایش اند طعنہ پا کان برداشتہ حضرت قبلہ من فرمودند کہ ما دست مردم از
سیکیر ہم کہ شاید دست مغفور درست آید من آہرزیدہ شوم از رکت آن بیت - حضرت من قدس سرہ فرمودند
کہ ما شاء اللہ کان و ما لم یشاء لم یکن و نیز فرمودند کیا اگر ہمیشہ خراب باشد و این بیت خوانند بلیت کیا اگر
نقصہ در رخ + ابلہ اند خراب یافتہ گنج - نیز شخصی را فرمودند کہ فرنگیان را تیر نمی زنی آن شخص عرض کرد مرا قدرت
نیست شما مد کنید بعد از ان این بیت بر زبان مبارک رانند بلیت کمان ہم یاد کیا انداخت - بوقت
در آید درست + نیز این بیت بر زبان در نشان رانند بلیت - مرتب از مرتب آید پدید + اول
ذوالنون شہید پس برید و نیز این بیت بر زبان در نشان رانند بلیت - کنت دنیا چو علم پیش کہ و ختم نبوت محمد
سر + نیز فرمودند ہر کس کہ بہ زیارت بزرگے میرود آن بزرگ آن شخص را از ہر بلا مصیبت گمان برفقہ
باشد بجمہ و سرفراشد و از ہر آفت مان یابد و حضرت قبلہ من علیا قدس سرہ فرمودند کہ در خدمت
حضرت قبلہ عالم رضی اللہ تعالی عنہ در شہ بہار شریف بودیم روزی بر حاجت از شہ بیرون رفتیم بسوی مغرب
قدم خود را بر یک استخوان خشک نمود چون در شہ ہماز ایدم در خواب شدم آن استخوان خشک مرا میگوید این بیت
در خواب بلیت و در از من قدم احکام پوست ہر چہ خاکم بوی عشق آید دوست + و نیز فرمودند بلیت
آئینہ سکندر جام جم است بگرہ تابر تو عرض دار و حال ملک دارا شخص در خدمت حضرت قبلہ من عرض نمود کہ چون
سورہ الم نشرح در ختم شریف خواندہ شود ہر تسمیہ بر سر او باید خواند یا کیا حضرت قبلہ من فرمودند اول کیا باید
خواند کا فیست + و نیز کتاب الحرون در خدمت حضرت قبلہ عرض کرد کہ چون مسبحات عشر خواندہ شود تسمیہ
بر بار خواندہ شود یا کیا فرمودند کیا کا فیست حضرت قبلہ من قدس سرہ " عزیز فرمودند ساکت باید
کہ چون طعام موجود شود تنہا خورد و بار فقی باید خورد کہ بکت کشید و دستہاے بسیار موجود کرد و در تنہا خورد

بهیئت محروبه همان به که میارای خوری + حیف بر آن خورده که تنها خوری + اللهم از قنایه الصفة
 الحمیده بحرته مولانا و سیدنا حضرت خواجہ سلیمان اللهم متع اسلمین بطول بقائه شخصی در خدمت
 عرض داشت کرد که غیب نواز من از خوف دشمنان اندیشه ناکم وظیفه فرمائید تا از شر دشمنان در آمان
 باشم فرمودند بعد از هر نماز یا ناصرا نصیریت بارور دکن نیز شخصی عرض کرد که غیب نواز روزی مرتبگ
 نسبت و در فرمائید که روزی من فراخ شود فرمودند اسم پاکریم بعد از هر نماز صد بار بخوانند نیز شخصی عرض داشت
 کرد وظیفه فرمائید که حقتعالی خطرات دفع سازد حضرت من فرمودند که بعد از هر نماز اسم یا غفور صد بار بخوان
 و نیز فرمودند تصوف خلق است التَّقْوَةُ هُوَ الْأَخْلَاقُ الرَّحْمَةُ التَّقْوَةُ هُوَ الْحُرِّيَّةُ وَالْقَنُوتُ وَتَرْكُ
 التَّكَلُفِ وَالسَّخَاؤُ بَذَلُ الدُّنْيَا شَخْصِي عَضْ نُحُوذُ كَزَمِنْ مَسِجْ كَارِيكَ وجود نمی آید جز نماز پنجوقت فرمودند که
 هر که درین زمانه نماز پنجوقت جماعت بخواند اولی است که درین زمانه بیدنی تمام است که اکثر زمان بخوانند
 اگر کسی زن نماز بخواند دیگر زمان بر او سحریت کنند و بر او نشاند که هفت موش خریده بر آج کردن می رود و
 حضرت قبله من قدس سره فرمودند که مرتبه تسلیم غنیمت است که در تسلیم همه خیر است بعد از آن این بیت بر زبان بیاورد
 رانند بیت گشتگان خنجر تسلیم را به زبان از غیب جان دیگر است و نیز فرمودند لا اله الا الله لا اله الا الله
 فَلِلَّهِ خُصْنُ الطَّافُ خَفِيَّةٌ و نیز این بیت فرمودند شجر احاط الشان کہا التیام و ما یلتام
 باجرح اللسان و نیز فرمودند که اگر بلا و مصیبت بر آدمی نازل شود بایک صبر و تسلیم کند تا حقتعالی آن را
 دور کند و نیز حضرت قبله من قدس سره فرمودند هر لفظ که بر زبان بزرگان رود تاثیر عظیم دارد و مناسب
 این حکایت فرمودند که حافظ نور محمد چولستانی بزرگ بود کامل رحمة الله علیه رحمة واسعة شخصی پیش حافظ صاحب
 مذکور آمده عرض نمود که غیب نواز یک سپردارم او را نوزنگ خان حبس نموده است و عاف فرمائید او را چون
 مخلصی بد حافظ صاحب محمد نور حیو فرمودند آن شخص سوالی را که برو جانب نوزنگ خان و اگر بگو که سپر مرا که
 حبس نمودی دخترش میدی آن شخص بحسب نموده حافظ جانب نوزنگ خان رفت او را گفت که
 سپر مرا که حبس نمودی دخترش میدی چون نوزنگ خان این سخن شنید خطرناک گشت و در پشت
 مدخل او آمد سپر او را از بند خلاص کرد و خلعت هم داد و نیز فرمودند که دختر حجام چون مجوس کرده شد
 در خانه پهاول خان رفت و همین لفظ آغاز نمود هندی که آن گهتیا گهراسن و ویکهان کیوین
 نجدی بی نائن و چون این لفظ مذکور پهاول خان شنید در دل او در پشت آمد دختر حجام را از خانه خود بسوی
 خانه لوروانه نمود و نیز فرمودند که بعضی بزرگان دوستو بود چون از ایشان کسی بر حاجت خود تعویذ
 طلب نمودی همین نوشته دادندی هندی آبا سانون نمین کانه پیپه پس حاجت او روان شد

حضرت قبلہ من قدس سرہ فرمودند تو تم العالم خیر من عبادۃ الجاہل بعد ازین این ایات بر زبان مبارک رانند
نظم آن امامانی کردند اجتهاد و رحمت حق بر روان جملہ باد و بوضیفہ بد امام باصفاء آن سراج استان مصطفی
شخصی در خدمت حضرت قبلہ من قدس سرہ عرض داشت کرد دعا فرمایند کہ ہمہ یار از خفتن کسبوی جناب و گشت
در جواب فرمودند کہ ما می خواهیم کہ ہمہ یاران با حق عزوجل اولیاء سازد لیکن کار بر شیت خدا وابستہ است چہ خواہد همان شود
این بیت بر زبان مبارک رانند بیت کار ما بر خواہش خود ساختن کار خداست و بندہ با ای توانا دان سپید اگر می
چراست و حضرت قبلہ من قدس سرہ فرمودند چون بلا بر اولیاء نازل شود تسلیم نمودند از ترس آنکہ مبادا کہ دیگر
نازل شود کہ سخت تر باشد از بلا اول چون تسلیم نمایند خفتن ایشانی از جمیع بلیات محفوظ دارد و ہر ساعت
بر ایشان از غیب فیض نازل شود و انگاہ این بیت خوانند بیت کشتگان خیر تسلیم را ہر زمان از
غیب جان دیگرست و نیز فرمودند کہ مراد از جان فیض حق جل و علاست کہ بر دوستان خدا نازل
میشود شبی این ایات خوانند مثنوی بشنو از بی چون حکایت میکند و ز جدای ما شکایت میکند
از نیستان مر بہریدہ اند از نیرم مردوزن نالیدہ اند ہر کسی کو دور ماند از اصل خویش باز جوید
روز گاری وصل خویش بعد از ان این بیت فرمودند بیت من چہ گویم وصف آنعالیجناب
نیست پیغمبری دارد کتاب مولنا جامی در مدح مولنا روم اس بیت را گفتہ شبی حضرت قدس
سرہ فرمودند کہ قوت ما اکنون یک شاکر شدہ است گاہی از یک شاکر کم این سخن در الوقت فرمودند
کہ سن عمر ایشان از ہشتاد سال زیاد بود شخصی در خدمت حضرت قبلہ من قدس سرہ عرض داشت کرد کہ مردم
ہر وقت در خدمت شما می آیند ہر گز شما کسی را نمی بینند فرمودند احمد مدکہ مردم بردار می آیند و من و کسی
میروم حضرت من تلاوت قرآن شریف را اول عمر و سپارہ خوانند و آخر عمر نیچا و قرآن شریف می
خوانند و فرمودند کہ از سپارہ و کیرج کم نباید نراند و نیز فرمودند کہ خفتن اول در قرآن شریف میفرماید
احمد مدرب العالمین بعد از ان فرمودند رب پرورندہ گویند غم روزی نباید خورد خود ضامن روزی است
و شبی فرمودند کہ درین زمانہ مردمان فسق و جور میکنند تو بہ و منتقار نکنند بعد از ان این بیت فرمودند بیت
اینچہ زمانست کہ از ہر طرف بہت فسق اہل جہان شرف و نیز در مدح رسول کریم صلی اللہ تعالی
علیہ و آلہ وسلم این بیت فرمودند بیت ز جودش گر گشتی راہ مفتوح و جودی کے رسیدی گشتی نوح
و نیز فرمودند کہ حضرت نوح علی نبینا و علیہ الصلوٰۃ والسلام کہ از عدم استقرار گشتی حیران ماند حضرت حق
سبحانہ حضرت نوح را فرمود و بدوست حضرت محمد رسول اللہ صلم درود بخوان چون نوح علی نبینا و
علیہ السلام درود بخواند گشتی بر کوہ جود قرار گرفت و نیز این بیت فرمودند بیت سید المومنین

ختم المرسلین + آخر آمد بود فخر الاولین + رو کرد در خدمت حضرت من لولیان آمدند زیارت نمود
 باز گشت شخصی عرض کرد که غریب نواز لولیان بزه کاری می نمایند و حیا ندارند حضرت من جواب
 فرمودند که در لولیان صفتی هست که خود را بدکار و گنهگار تر میدانند خدا تعالی ایشان را خواهد بخشید زیرا که
 هر که خود را از همه کس بداند بهتر از آنکس است که خود را نیک داند آنکه این بیت فرمودند قطعه مرابره انانی مرشد
 شهاب + دو اندرز فرمود بر روی آب + یکی آنکه در خویش خود بین مباش + و اگر آنکه در غیر مد بین مباش +
 و نیز در حدیث است که ظنوا انکم خیر منکم و نیز فرمودند بلیت چه خوشگفت است آن پیر خرابات + که
 التوحید انقطاع الاضافات + و نیز فرمودند که حق تعالی انسان را خلیفه خود ساختست قوله تعالی انی جاعل
 فی الارض خلیفه انسان و اصل منشی عرض نمود که غریب نواز مولوی عظیم الدین بهاولپوری بسیار ماهر و داند
 چنانچه ساخته است که خود بخود در حرکت میاید از اندازه گذشتن روز و شب معلوم میشود و نیز طنبور
 ساخته است که خود بخود آواز میکند بغیر نواختن آدمی قبله من جواب فرمودند که بغیر یادگیری حق سبحانه و دیگر
 اشیایا چیز اند مقصود یادگیری حق سبحانه است دیگر همه چیزها باشند یا نباشند برابر است نیز میگوید کلام فرمود
 هندی سببی گلین چو بوی که دهنود محمود همین دال خون + و نیز این بیت فرمودند بلیت پس از
 سی سال این معنی محقق شد سخافانی + که یکدم با خدا بودن به از تخت سلیمانی + روز در مجلس هر بخش قرار
 صاحب در غول مولوی صاحب فرمود از سوزش بید شد غزل شهید تیر آن ترکم که از ابرو کمان
 دارد + خدنگ از دست آن خردم که از مرغان سنان دارد + چشمم است بیمار چه بیماری فرود آید +
 هر سو که می بینم هزاران گشتگان دارد + حدیث حسن یوسف را کجا داند اخلاصش + زلیخا بپرس از وکر
 که صد شرح و بیان دارد + خوش آن عاشق که از جانان رخ مهر و وفا بیند + زیار خویش میراثم نه این دارد
 نه آن دارد + صبا با آن طلیب عشق حال مولوی برگوی + که بس عمر سیت کین پارسه آستان دارد +
 چون این مصرع چشمم است بیمار شنیدند حضرت قبله فرمودند بیمار مگوی بلکه چشمم است بیمارش بگو
 این چنین صحیح است نیز غزل مغربی گفت غزل هر سو که دو دیدیم همه سوی تو دیدیم + هر جا که رسیدیم همه کوی
 تو دیدیم + از مغربی احوال پرسید او را + سو و از ده طوطی و گود دیدیم + و نیز غزل ابن مین گفت غزل
 خاک آن کوی چشمم را رساند هر سحر + این امید از جانب با صبا داریم ما + گر شود این مین کشته به تیغ عشق
 او + غم نباشد چون وصالش خون با داریم ما + حضرت قبله من فرمودند کفی بحقیقه دنیا زشت و ناخوب است
 و آنکه سازد که حق سبحانه از عشق و محبت خود محروم ساخته است دنیا و چشم ایشان خوب نباید مناسب این
 بیت فرمودند بلیت کمال صنعت مشاطه باید که روی زشت را زیبا نماید + و اما از آنکه عشق

و محبت خود نصیب کرده است دنیا را در چشم ایشان زشت و ناخوب محقر و ذلیل نماید قوله تعالی
 ذَٰلِكَ فَضْلُ اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَن يَشَاءُ وَنَسَبَ آيِنَ حُكْمَاتِ فَرَمُوْنَ ذَكَرَ رُوزِ دُنْيَا وَشَكْلَ زِشْتِ وَ
 وَذَانِ دَرِازِ وَخِذِست اهل الله آمد آن اهل الله دنیا را گفت تو چنین زشت روی و مردم ترا دوست
 دارند گفت من فی الواقع چنین زشت لیکن آنکس که مرادوست دارد در چشم او خوب بنام و آنکس که مرادوست ندارد
 در چشم او زشت و ناخوب بنام بدیت مقبل آنم و کسی که شذریں جفت طاق و پشت بر او کرده و او را
 سه طلاق و نیز فرمودند آنکه آنیکه دنیا را جمع سازند از هر دند و دنیا را با خود ببرند و نصیب دیگران
 شد و نیز فرمودند اگر در ویشش خدایا دوزنی را در نکاح او و خراب شود یعنی زن و فرزند از یاد گیریم حق
 که نعمت عظیم است او را مانع شوند شب و روز در خیال روزی زن فرزند باشد مثل آنست که بزرگ گفته
 قطعه شب چون عقد نماز بر بندم و چه خور و باده فرزندم و ختم فرزند و نان و جامه و قوت و باز
 آرزو سیرت ملکوت و نیز در کیمیا سعادت آورده که سفیان ثوری رحمه الله تعالی میگوید لَقَدْ حَلَّتِ
 الْفَرْدِیَّةُ فِی ذَٰلِكَ الزَّمَانِ یعنی سجد اکبری زن بودن درین زمانه حلال است نیز در فوائد شریف که ملاحظه
 سلطان المشایخ است آمده که بنی حنا صلعم فرموده اند که بعد از من پنج طایفه خواهند بود مدت هر طایفه
 چهار سال باشد تفریق و تقریر هر فرقه بیان نمودند چون تفریق طبقه پنجم بیان نمودند اصحاب کرام ضو
 الله تعالی علیهم اجمعین در گریه و زاری شدند مجموع مدت پنج طایفه و صد سال باشد بعد از گذشتن و صد سال
 اگر زن حامله بشکافد فرزند گنگ اند بهتر از فرزند قطعه زن بار و اربابی مرد هشیار و اگر وقت لا اوتار آید
 از آن بهتر بنزد یک خردمند که فرزند نامهور آید و حضرت قبله من گره اسد بالخیر فرمودند که در روز و
 صلوة تخمینا و شغل و قوت قلبی و پاس انفاس که این هر سه چیز سالک ضرورت مداومت باید نمود
 و نیز فرمودند بدیت اگر تو پاس داری پاس انفاس و سلطانی رسانندت ازین پاس و ترا یک بند
 در هر دو عالم که بر نماند ز جانت بی خدام و کل دم یخرج بلا ذکر الله فهو شیث و کل دم یخرج بذكر الله
 فهو حی و نیز حضرت قبله من رضی الله تعالی عنه بر زبان مبارک را اندک هر کس که کلمه شریف بگوید نیکوخت
 است روز میان نهد که صاحب و بود در خدمت حضرت قبله من آمد بعد از زن و فرزندان حضرت من فرمودند
 که سالک مجرب بودن بهتر است از اهل کمال عبادت و ارباب است که ازین راه یافتن مجالست عیاد و ابدال اگر
 از بنده گن و صا و شود بعد تو به کند آمرزیده شود و اگر اعیان و طحال تو به کند تو به قبول نشود و حدیث است
 السَّلَامَةُ فِی الْوَاحِدَةِ وَالْآفَاتِ بَيْنَ الْأَشْیَاءِ یعنی سلامت در تنها بودنست و در غلت نشستن آفت و
 بلا است و جلوت و مردم نشستن هر که با مردمان آمدن نشستن کند از مقصود اصلی که ذکر و فکر

حق است محروم ماند ذکر فکر و عزت و تنهایی حاصل شود که اکثر دوستان حق از انبیا اولیا عزت
 را دوست دارند چنانچه نبی صلی الله علیه و آله و اصحابه و سلم جمیع قبل از نبوت تنها و فارقه منته
 و عبادت کردی در کیمیا سادت آمده است که فضیل بن عیاض میفرماید که من است آنکس را دارم
 که چون در رگبند کوچک در پیش من آید سلام نگوید و چون بپای شوم عبادت کند این چنین است
 خدا عزت و تنهایی را عزیز داشته اند بدلت مجروری بحقیقت هر اسطغتی است با بر یکدم شهوت
 بقید شدنی است به ذکر فکر حق تعالی مقصود صلی است در عزت و تنهایی حاصل شود و نیز فرمود
 که نبی صاحب محاسن است لیکن کار می که بود از جناب حق سبحانه اذن خواسته بغیر از این هیچ کار نکردی
 نیز فرمودند که رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم بسیار سعی نمود که علم من بی طالب ایمان آورد و
 را فرمودند که در گوش من بگو که تو میفرستی منی رگبند بر ایمان تو روز حشر کافی ام ایضا گفت
 که هر لحاظ آید که گویند طالب برادر زاده شد و بر ایمان آورد و دست عبادت و رخص را اختیار نمودم -
 اخبرت اننا علی العار و نیز فرمودند که ولایت بدست اولیا بود همه اولاد خود را دلی کرد و در علم
 بدست خود بود و علماء اولاد خود را اولاد نمود و لیکن این امر موقوف بر نصیب خداست و نیز فرمودند
 که اولیا خدا منظر حق مانند چینه که از نشان صبا و شود از حق سبحانه است مثل دند چنانچه میگویی که داند
 جاری است تاودان با این شرف است که آب از کو جاری باشد اولیا را نیز همچون نادان
 شرف است که حق سبحانه تعالی در ایشان کمال اسما و صفات خود ظاهر نموده که نظایر نکات
 مثل آند است که در بعضی آوند شکر اند از خود و بعضی آوند خدره و سر کین کنند و نیز فرمودند که درین امر
 میشود چنانچه باران از آسمان بر زمین از شامت به اعمالی است و همچنین روز قیامت بر شود و در دنیا گمانند
 که باران می آید بجا باران از آسمان نازل شود از سبب کثرت شومست اعمال بد و در خیال که درون
 و باران ایشان بخورند و در باره واقفان باشد **مصرعه** **الْأَمَانُ بِاللَّهَانِ يَا أَلَامَانَ اللَّهُمَّ ارْزُقْنَا إِيْمَانًا**
مُسْتَقِيمًا وَعِلْمًا صَالِحًا وَسَانَادًا وَكِرًا وَخُلُقًا حَسَنًا اللَّهُمَّ احْفَظْنَا مِنْ خِرَافَةِ الدُّنْيَا وَغَدَابِ الْآخِرَةِ وَنِزَارِ
بَيْتِ الْبُخُونِ وَبَيْتِ تَرْسَمِ که روز حشر عنان بر عنان روند و شیخان خرقه پوش برندان با ده خوار و نیز
 حضرت قبله من فرمودند که حق سبحانه حکم احکامین است هر چه کند رضا باشد و چون در چر انبیا که در این بیت
 را فرمودند بیت اگر شاه را روز را گوید شب است این + نباید گفت اینک ماه و پر دین + و نیز فرمودند
 که ظلم نمودن کشف هیچ چیز نیست بدلت هر که او از کشف میگوید سخن + کشف او را بر سر او کشف از
 چنانچه در فتوحات کی آمده است که کشف کرامت هیچ چیز نیست بلکه کشف و کرامت است

که سالک جمیع اوقات خود را بعبادت حق تعالی معبود دارد و هیچ ادم بخلالت و غفلت گذارد و در طاعت فوق ولذت یا بد و نیز حضرت من فرمودند که خدمت صاحبزاده خواب نموده و عاف فرمائید که حق تعالی خیر محمد را متابعت مانصیب کند و نیز فرمودند که قبله عالم را با چنان عنایت نموده اند که نعمت ظای و باطنی موجود است بلکه روز بروز فیض برآورد ترقی است و به هیچ چیز محتاج نشدیم و خویشان با بر سر روزی خود گیاه و میزم میفرود شدند و مان بدست آرند و نیز فرمودند که چون نبی صاحب صلعم متولد شدند از خانه عبداللہ نوری بسوی آسمان صعود نمود چون ابلیس آن نور را دید غناک شد ابلیس را پرسیدند چرا غناک شدی بیان نمود که امشب در خانه عبداللہ سپریدا شده و از خانه او نوری بسوی آسمان میرو و راه رفتن ما بسوی آسمان بند نموده است که بعد ازین بر آسمان طاقت رفتن نماند و نیز فرمودند که عبدالمطلب در خواب دید که در خانه من خریدار شده است چون بیدار شد پیش معبر رفت بیان خواب نمود معبر تفسیر کرد که در خانه تو نبی اخر الزمان پیدا خواهد شد و نیز این بیت فرمودند بیتی یتمی که ناگفته قرآن در دست است که کتب خانه چند ملت بشست و نه زلات غری برآورد گردد که تورات انجیل منسوخ گردد و روزی حضرت صاحبزاده محمود پیش حضرت من بیان نمود از جد ماجده کلمان خود که جد شریفه ماکه والدہ حضرت قبلہ عالم بود پیش میان احمد و دودی والدہ عرض نمود که پسر من چند سال است که از خانه رفته باز نیامده است و عاف فرمائید که در خانه خود باز آید میان احمد جی صاحب معنی بود فرمود پس تو قطب زمان شده است که در خانه بعد از هشت روز خواهد آمد خود بدولت چون این نقل شنیدند بر زبان مبارک ماندند که حق سبحانہ عاصان خود را همه چیز نامیکنند چنانچه مولیان روم فرموده بیلست بلکه پیش از اودن تو سالها دیده باشند ترا با حالها بعضی یاران هر کلمه لا اله الا الله شروع نمودند آواز ایشان در سمع مبارک حضرت من رسید فرمودند که ایشان جبر غلط میکنند هر صبح باید کرد و در هر ضرب با اسم اللہ ظاهر باید نمود و ضرب بر زبان مبارک ماند که ضرب لا اله الا الله و دیگر اللہ همچنین و ضرب صبح کردند و نیز فرمودند که در وقت شنیدن فوق شوق روا بیدار شود و حضرت من از همه از کار ذکر هر کلمه شریف لا اله الا الله یاران خود را تلقین میفرمودند که در ذکر لا اله الا الله محبت حق سبحانہ بزودی حاصل شود و نیز فرمودند حق سبحانہ و ستان خج ترا صفت ستاری عطا فرموده است از هر کسی که عیب ببیند پوشند و ظاهر نمیکند چنانچه حدیث نبوی است طوبی لمن شغل عن عیوب الناس روزی صاحبزاده خواجہ محمود در خدمت حضرت قبلہ من قدس سره عرض نمود که از زمین ملک شما که در کوہستان بود باقیست یا نه حضرت قبلہ من قدس سره فرمودند زمین مذکورہ در ملک ما باقی است از آنکه روزی حضرت قبلہ عالم رضی اللہ تعالی عنہ مرا مخاطب کرده

فرمودند ای فلان یعنی محمد سلیمان در مزاج تو طور سی می بینم مبادا که زمین ملک خود را کسی اختیار
نمائی زمین خود را نگاهداری از سبب منع نمودن قبله عالم رضی الله تعالی عنه زمین مذکوره در ملک
ما بایمانده است بدیت گفته اند گفته اند بود و اگر چه از حلقه موم عبد الله بود و بدیت بی سجاده
نکین کن گرت پیر میان گوید که سالک بخیبر نبود راه و رسم نزل بها حضرت قبله من قدس سره
العزيز سلطان التارکین بود هزاران نقود و اسبان و شتران و دیگر چیزها از امتعه و قمیشت که مریدان
در نزد آوردندی همان لحظه عطا مینمودند هیچ چیز با خود نماندند اللهم ارزقنا هذه الصنفه بحرمت محمد
واله و صحابه صلی الله علیه و اله و صحابه اجمعین و سلم روزی در خدمت حضرت من خدا بخش لاگری
عوض داشت که در غریب و از قرض بسیار شده است قرضداران تقاضا میکنند حضرت من فرمودند که غم
مخور که ما دست خود بر دست شیر خدا داریم یعنی دست قبله عالم مهاروی گرفتیم هیچکس محتاج نخواهد شد
بدیت هر که بدل دامن پیران گرفت بگنج بقا زین ده ویران گرفت و لختی سخن دران افتاد که سلیمان
شدن کمال اسلام داشتن کار بسیار مشکلست مناسب این فرمودند که در زیاده بانی بسطام قدس سره
همسایه او یهودی بود و مرد آن یهودی را گفتند تو چرا مسلمان نشوی یهودی جواب داد سلامی که بانی
دارد مرا حاصل نشود و آن سلام که شهادت است قبول نکنم آنکه این است بر زبان مبارک انداخت بدیت
سالک اسلام که آسان بد و هر کسی چون شبلی و او هم شدی و خواجه قطب الدین رضی الله تعالی عنه
در فواید سالکین فرماید ای فرید الدین طالبان حق طعام و خواب خود حرام کرده اند تا بد رجه قرب سیده اند
و حضرت فرید الدین در راحت القلوب میفرماید ای نظام الدین در ویش باید که اول چشم خود را از عیب
مردم کو رساز و دوم گوش از شنیدن عیب ایشان که رساز و سیوم زبان را از گفتنی گنگ سازد
چهارم پاست خود را ننگ سازد یعنی در جاکا رفتنی که نفس او را تقاضا کند نرود و خلاف این کند چنانکه
النفس خائفة ما یغته و افضل الاعمال خلافتها ما مقبول و محبوب و گاه حق تعالی شود و نیز و کبیرا
سعادت آمده است سالک باید که از چهار چیز حصار خود سازد یکی عزلت دوم کم گفتن که از بسا گفتن
دل سالک تاریک شود سیوم کم خوردن که از کم خوردگی راه شیطان بسته شود چهارم اندک خفتن که بسیار
خفتن غفلت آورد ابدالان که بد رجه ابدالی رسیده اند بدوست این چهار چیز نوشته اند و ذلک فضل الله
یوتیه من یشاء و روزی در خدمت حضرت قبله خود نشسته بودیم یک هندوی آمد و خدمت حضرت قبله
من عرض داشت که در که برای زیارت شما اشتیاق بود حضرت قبله من قدس سره فرمودند که در طریق است
که مسلمان و هندو صلح باید داشت این بیت شاهد آورد بدیت حافظا که وصل خواهی صلح کن با خاص عالم

با سلمان الله با برهنه رام رام + لختی سخن دران اوقات که هر کس را مردی و دنیاوی
 بر اعتقاد حاصل شود مناسب این حکایت فرمودند که شخصی در ملک رفت و در آنجا مردی را دید
 که در خشک زمین نیشکر میکاشتند آن شخص مردمان را گفت که چرا تخم را در زمین خشک میکنید
 مردمان آن شخص را گفتند که در ملک بیباشی که بر قمار مطلق یقین و توکل نداری باز گفتند که بنشین که
 حق سبحانه و تعالی آب باران نازل میکند و گفت دیده شود یک ساعت آن مرد مذکور در آنجا
 بنشینست همان ساعت قمار مطلق در آسمان پاره ابر پیدا نمود و آن ساعت چندان باران بارید
 که آب باران بقدر زانو شد و نیز فرمودند که در کوستان که وطن است در آنجا مردمان بر کوه میزن
 دارند و در موسم کاشت تخم از زمین و در زمین خشک اندازند و بران قلبه رانی می کنند
 حق تعالی موجب اعتقاد ایشان بدانند و در روز باران می بار و آن زراعت آب باران
 پخته میشود و همچنین در ملک هندوستان نیشکر و برنج و دیگر زراعتها آب باران پخته شوند بعد از آن
 بر لفظ مبارک را نذاین حدیث قدسی انا عند ظن عبیدی فی حق سبحانه میفرماید که من بنزدیک
 یقین بنده خود باشم که بمن بجز دارد و مراد بنده یقین او حاصل کنم بلیت بر توکل که بود و فیروزیت
 حق و بد مانند مرغان روزیت و بیست کمان نرم باید که انداخته است که وقت کشیدن در آید و است
 که ان نرم عبادت از نفس است که سالک نفس خود را در ریاضت عبادت حق سبحانه رام فرماید و در
 دار و دنیا و امری تنالی سستی کند و حضرت قبله من قدس سره فرمودند که مایل و قابیل هر دو پسران
 حضرت آدم بودند قابیل پسران شد مایل را شهید ساخت کافر شد نعوذ بالله من ذلک و کفر
 از او پیدا شد همه نسب او تا احوال کافر اند و اولاد مایل همه مسلمان اند و نیز بنده می بگوید که شاه بر زبان مبارک
 را نذهندی مایل قابیل آدم کے بیٹے آدم کسکا جایا و نیز این بیت فرمودند بیت سر نوشت
 مایست خود نوشت به خوشنویست او سخا بدشت و نیز این بیت فرمودند بیت
 زبانه دگرگون آئین نهاد و شدان رخ کو خانه زرین نهاد بیت بجناب مرا تا بجنبه زمین
 بهین گوشت باز گویم همین + بیت پناهی بلند می و پستی تو می + همه نیستند آنچه هستی تو می +
 بیت یاری دارم که جسم و جان صورت است + چه جسم چه جان جمله جهان صورت است
 غزل عشقم که در دو کون و مکانم پدید نیست + عنقای مغریم که نشاغم پدید نیست + زابرد
 و غمزه برود جهان صید کرده ام + بگریبان که نیرو کمانم پدید نیست + چون آفتاب در رخ هر زره
 ظاهریم + از غایت ظهور عیانم پدید نیست + گویم هر زبان و بهر گوش بشنوم +

وین طرفه ترک گوش و زبانم پدید نیست چون هر چه هست در همه عالم همه منم مانند در در
عالم زانم پدید نیست و حضرت قبله من فرمودند که در صحبت اولیا بسیار تاثیر است چنانچه
این که به پارس رسد فی الحال بصورت طلا شود و دیگر یارین بیت در حضور پر نور بخوانند و بیت
تائش خورشید اگر تابد بدیر و در بدخشان لعل سازد سنگ را و حضرت قبله من سلطان
انبار کین بریان العاشقین المتوکل علی الرحمن حضرت خواجه سلیمان رضی الله تعالی عنهما
بیت را در تاریخ بیت نهم محرم الحرام بر زبان مبارک خواندند بیت این که پارس آتش نشاند
فی الحال بصورت طلا شد و بعد از آن این بیت مذکور را در سه شنبار و زبیار خواندند و در تاریخ
هفتم ماه صفر نماز عشا و تهجد را ادای نمودند و دیگر او را در تسبیح خود خواندند بعد از قریب صبح بر شغل
پاس انقاس و شب بخشنده وصال نمودند و در سن یک هزار و دو صد و شصت و هفت در شب دینه
در بنگله شریف که در حین حیات معبد ایشان بود مدفون ساختند اکنون هم در آنجا روضه مبارک
بوقت مغرب بحمد مبارک تیار شد چنانکه گفته اند بیت کت نبیا چو علم پسین در ختم نبوت بحمد سیر

تاریخ وصال خواجه محمد سلیمان هفتم ماه صفر زویش و در سن ۲۶۷ هجری رحلت فرمود

سلیمان زمان رحلت چو فرمود پس سال وصالش ثانی غیب	ایکایک در جهان ظلمت بفرود گفت او آفتاب چشتیان بود
و کاتب حروف می گوید نظم	
حق چو ولایت بجهان در نمود بو که شود وصل سلیمان نصیب	ختم ولایت به سلیمان نمود نا که شوم درد جهان باصیب
وصل سلیمان وصال خد است خواجه سلیمان به سلیمان نظیر	و اندین نکته که اهل صفاست مست مراد و جهان و شگیر
و نیز کاتب حروف میگوید نظم	
امام الدین غلام شاه توشه به بیند هر دو عالم مظهر پاک	به تنهایی گرفت از خلق گوشه بدار خویش را کم از خس و خاک
همه کس را بداند نیک از خویش خداوند بجزمت شاه توشه	همین تعلیم کرد از مرشد خویش ز ابان کن مراد مسره توشه

این چند کرم مفوظ فقیر حقیر بر تقصیر خاک راه درو مندان فقیر امام الدین بن
 میان تاج محمود بن حافظ شرف الدین متوطن شاه اعظم غفر الله تعالی لهم
 وجميع المومنین والمومنات جمع کرده بر اسید انکه حق تعالی عاقبت
 باختر گرداناد اللهم امین یا رب العالمین وانت ارحم الراحمین
 اللهم انت ولی فی الدنیا والاخرة توفنی مسلماً و الحقنی یا
 الصالحین اللهم اغفر لضعفه ولقاریه ولکاتبه و
 لناظره ولجميع المسلمين والمسلمات بحرمة خواجه خواجگان
 حضرت خواجه محمد سلیمان رضی الله تعالی عنه و بحرمتہ عنی
 وعن جميع المومنین والمومنات یا الله یا الله یا محیب یا محیب محیب
 اللهم افتح لنا بالخیر واختم لنا بالخیر ولجعل عواقب امورنا بالخیر
 بحرمت نبی اخر الزمان صلی الله تعالی علیه وآله واصحابه وازواجه
 وعترته وعشیرته اجمعین وسلم برحمتک یا ارحم الراحمین

وارحمنا وانت خیر الرحیمین واغفر لنا وانت خیر الغافرین

امین تمت بعونه تعالی شانہ فی یوم الثلثاء

وقت الظهر فی ثمان من شهر جمادی

الثانی سنه ۹۰۰

محمد بن خورشید

عبد اللطیف

ت

گوهر کیت ای سخن کہ بہ گنجینہ دل سست نثار بارگاہ معروف حقیقی کہ از ناست مشفق
 ندای سخن اقرب الیہ من جبل الوردید گبوش ہوش چہا نیان انداختہ و ہر درک آب و تاب
 و تکلم کہ در صدق نہانست ہدیہ عاکفان در گاہ معکون تحقیق کہ از بس اشتیاق چہا غ
 ایما تو لو افتم وجہ اللہ فرارہ ہر جویان فیب ساختہ لالی بیشن ہائے نعت
 تحفہ خادمان عرش آستان سالت دستگاہ ختمی نہاہ مورد سون لعیطیک فترضے

و در ارے گرانمایہ روح نزل ملازمان والا نشان تاجدار سرسریادت و لقا بت اشرف المخلوق سید
 الانبیاء صلو علیہ و علی آلہ الخبا و صعبہ نجوم الہد اما بعد این جواہر زواہر دریا بشریعت و طریقت و در
 غور بحر حقیقت و معرفت کہ بحرے ست از معانی رنگین موج زن و دریا ست پر از امواج سحر از متلون
 گلشنی ست کہ آبش از دریا قدس داوہ اند بوستانی ست کہ نونہا گلش از صدمہ خزانے ازادہ اند
 این ہمہ ازادہ ست نہ اور کہ تکلف را دور راہ نیست زور طبیعت کہ معلش معلم اول ست و بدین
 ست ہمانا از غیبست کہ بر زبان متکلم رفتہ صد ساز محفل از لیلست کہ جان را پر گندہ و دلہارا
 ہ شفتہ مطالعہ اش خدای جوی از خود دور را سر و دست مستانہ کہ گیت سست اورا گلش را
 بسر منزل مقصود می رساند و حقیقت خویش تن جوی از خود رفتہ را قلا و زری ست فرزانہ کہ سمند
 پالنگ تحقیقش را عنان بکف گرفتہ بسر اسطبل فرو نشاند کسیر گر این کیمیا سعادت و ترکیب
 وہ این معجون فطرت یعنی مصنف این رسالہ و مولف این عجالہ کسے است کہ
 چمانے از فیضیان النوار کلام فیض نظامش بہرہ ورست و عالی از ارشاد
 رحمت بنیادش شور در سر قلم از تحریر حدش کوتاہ دست و زبان را از
 تقریر و صنفش حوصلہ پست قبلہ شناسان عالم را قبلہ کعبہ پرستان جہان را
 کعبہ شناور دریائے تصوف عابز بحر شنف مقبول رحمان حضرت خواجہ
 محمد سلیمان صاحب ساکن تونسہ شریف رحمۃ اللہ علیہ الذی
 یس لعمر الاحق یبسط علی لسانہ التی ما وے الانام و لیس لعلی فی لکنہ باب
 مدینۃ السلام و الکلام و سادہ نشین رشادت تا ب ہدایت انتساب حضرت
 خواجہ نور محمد پہل ہماروی خلیفہ جناب رشد انتساب حضرت مولوکر
 فخر الدین دہلوی رحمۃ اللہ علیہم اجمعین پر گندہ و منتشر افتادہ بود
 و از اختفا گلش کلفتے دیدار را رودادہ بنابران تقا وہ دو دمان فطرت
 نور چشم دو دہ عزت مولوی اصامہ الدین بن میان تاج محمود ساکن
 شاہ غظم ادام السد فیضہ کسرمیت با جماع آن بر بست و این جواہر پریشان
 را بساک تالیف در سفت و درین زمان فیض تو امان از بہر ہدایت عام و ایقا ظ
 عوام از سنام مجمع اخلاق حمیدہ مصدر اطوار برگزیدہ جان صورت مروت صورت

جان فتوت حافظ عزیز الدین متوطن دہلی بہ فراوان اہتمام وسیعی مالاکلام
حافظ صاحب مذکور مالک و مہتمم مطبع مرتضوی دہلی کجبن خط و غایت صحت
حلیہ لطیف و دربر کشید و منتظران را سرچشم بصارت گردید الحمد للہ علی ذلک
السنۃ بسبب علیہ توکل و الیہ انیب اکنون در شجرہ تاریخی الطبا عیش اہتمام میرود و
سال خاتمہ اش از سبب کاغذ سبکدہ قطعہ تاریخی از شاعر شیرین
مقال ماحر رنگین خیال حافظ عمر دراز سلمہ ربیہ

طبع این محفوظ مطبوع جہانی افتاد
گفت فائز مطبع لکھنؤ کمال

ہر کہ دید شرافت در کف کوہ درج مرا
گوہر دریا معنی مخزن گنج سدا

شجرہ حضرات چشت اہل بہشت

بسم اللہ الرحمن الرحیم

اے خداوند تو ذات کبریا کے واسطے
میں ہوا ہوں سخت راز اس بند محبت میں اسیر
خوب میں بصری حسن کا نام لانا ہوں شفیع
فضل کر مجھ پر طفیل خواجہ ابن العیا ض
حضرت خواجہ خدیفہ کے لئے ملک رحم کر
خواجہ مٹا دے کے خاطر میرا دل شاہد کر
خواجہ ابدال احمد بو محمد مقتدا
خواجہ مودود حق اور خواجہ حاجی شریف
والی ہندوستان خواجہ معین الدین حسین
دور کر ظلمت سراج الدین دنیا کے لئے
کام کر شیرین طفیل خواجہ گنج شکر
دلکو روشن کر طفیل شاہ نصیر الدین چراغ
حضرت محمود راجن سرور دنیا و دین
شیخ حسن اور خواجہ شیخ محمد کے طفیل

رحم کر مجھ پر محمد مصطفیٰ کیواسطے
کہولہ مشکل علی المرتضیٰ کیواسطے
شیخ عبدالواحد اہل بقا کیواسطے
شاہ ابراہیم بلخی پادشاہ کیواسطے
پیر بہار بصری صاحب ہدایا کیواسطے
شیخ بوا سحاق قطب چشتی کیواسطے
خواجہ بو یوسف صاحب صفا کیواسطے
خواجہ عثمان اہل اقتدا کے واسطے
شیخ قطب الدین قطب اتقیا کیواسطے
اور علم الحق و دین علم الہدے کیواسطے
اور نظام الدین محبوب اولیا کیواسطے
اور کمال الدین کمال اصفیا کیواسطے
اور جمال الدین جمن صاحب صفا کیواسطے
حضرت یحییٰ مدنی مقتدا کے واسطے

فضل کرد مجہد طفیل شاہ کلیم اللہ ولی دین دنیا کا وسیلہ پیر عالم فخر دین حضرت خواجہ سلیمان و دو جہان کے دستگیر بخشدے اپنی محبت ماسوی کو قطع کر	اور نظام الدین مقبول خدا کیواسطے خواجہ نور محمد رہنما کیواسطے قبلہ حاجات کعبہ دعا کیواسطے واسطی پیران شجرہ چشتیا کیواسطے
---	---

بسم اللہ الرحمن الرحیم

درماندہ اعانت میطلبم یا حضرت اب معین مددی تو شاہ رسل دلیل سبل داری با حاطہ چہ جزو کل ای صاحب کرمیت ازلی از نور خفی فیض جلی ای آنکہ تو مجتہد عصری با حضرت غیب ابوالنصری بر افضل بفضل خدا زہدای بدہدین بدین عابد بر فیض فضیل عیاض توی مرغان توی ممتاز توی سلطان انان الارض شہار مطلع ملت شک ہسا ای زینت عرش عاشق رب عیش محبت راسبب در کشور لبصرہ تمام لبصر علی العرفان بلند نظر ای آنکہ معظم و منصور ہی در عالم بہترین بہترین نور ای صبح منور شام محل ای مھر تجلے نور ازل در جملہ اوسیان تو احد ای ابن فرس نافہ محسد ای در ہمہ خلق محمد تو در جوہر عقل منتقد تو یعقوب قید برد یوسف جوید ز اثبات یوسف مودود و دود و دہشت مکار مجمود و تقا شرعیان ای جان چنان مسکن زندہ کن دل از زبدن نورانی شعرات قرآن از سجدہ جبہ نر المعان گم کردہ را ترا ای امیرا منظر حق و صفا ظہر مشہور بدولت لم یزلی از لطف نبی و علی ولی	یادت بدلم نامت بلیم از بھر رسول امین مددی محمود محمد ختم رسل یا طہ و یا یس مددی مقبول اللہ علی ولی اسے خسرو معتقدین مددی منعم محسن حسن بصری سر سلسلہ تلقین مددی محبوب اللہ عبد الواحد با انعامات قرین مددی در خلق جہان فیاض توی ای قدس یس یقین مددی ای ابرہیم کریم لقائے مالک رکز بین مددی ای تحفہ دہی خلیفہ نقب یا میرسد یا الدین مددی ذی النون بہرہ صاحب فرامون امین الدین مددی مشاود علی دینوری ای کوکب ماہ چین مددی ای خواجہ ابوحاق اصل آقا عرش برین مددی یا خواجہ خلق ابواحمد ای قدوہ قباہ دین مددی در نام سہمی محمد تو اسے صاحب قدر کین مددی ای خواجہ خلق ابویوسف در معرکہ ناصر دین مددی ای قطب زمانہ چشت نشان یا ذات بہترین مددی ای قدوہ حاج شریف زمران اقرب کعبہ بین مددی مشہور ولی بہار عثمان اکمرزل مکہ نشین مددی بحسن مشہور شاہ سنجریا خواجہ معین الدین مددی روئی تہ دائرہ دلی یا حضرت قطب الدین مددی
--	--

زیست دایره اجداد ہر کان مشہور است بہ پاکپٹن
 ای مشعل روشن رہے ایک لکھ غنائت تو سجدا
 برآمدان رحمت از تو در خواستہ دل نعمت از تو
 ہم دست عطا و نوال توئی سرماہ لطف جمال توئی
 ای از تو نرم جہان تزمین از نور تو خلق خدایہ بین
 خاقان غنائت آمینی موصوف بعزت مکین
 ای عشق الہی مقصودت انوار تجلی مشہودت
 ہر حال حقیقت حال ترا محبوب حق منوال ترا
 ای مورت لغت مسجود توئی منبر کامل مقصد تو
 ای اعلیٰ مرتبہ رالیق از جملہ بمعنی پردہ سبق
 ای قطب مدینہ بقیۃ جاد رسائے خلوت عثمان جا
 رت عا - اعلیٰ ہر طور دلت پر نور جل
 اورنگ باورنگ ابادت بر خلق دو عالم ارشادت
 تو ہم نفس المل طلبی مادستی رہ علم و ادب نے
 در وقت عبادت عرش نشین رسایہ لطافت خرمیز

فرید الافراد بدلت فن یاشیخ فرید الدین مددی
 محبوب الہی خاص سلطان نظام الدین مددی
 منصور زحق نصرت از تو محمد دوم نصیر الدین مددی
 علامہ ملک لعل توئی یا خواجہ کمال الدین مددی
 روشن فروغ تو خانہ دین یاشیخ سراج الدین مددی
 ووصف غزاعلم الدینی ای مین امین الدین مددی
 حق کرد عالم محمودت اکطرز حمید گزین مددی
 از رب جمیل جمال ترا یاشیخ جمال الدین مددی
 گردیدہ حسن ز محمد توای ساکن علیین مددی
 یاشیخ مدد حامد حق عین حقیقت بین مددی
 اسے زندہ کن بجلی اسے یاد معتقدین مددی
 یاشیخ کلیم اللہ ولی ای سرور با ملکین مددی
 شانان معظم منقادت یا شاہ نظام الدین مددی
 محبوب خدا و محبوب نبی یا خواجہ فخر الدین مددی
 مشہور شدی بسیمائی از رہبر معتقدین مددی

تمام شد شجرہ شریف استہاد واجب الاظہار

چونکہ مصنف نے حق کاپی رائٹ اس کتاب یعنی رفع الساکین کا حق التبریہ کو کر دیا ہے پس بدون
 اجازت میری کسی صاحب قصد طبع کا انفرام سے نہ لے سکے گا
 حافظ عزیز الدین مالک مہتمم مطبع مرتضوی

